

Uniwersyteckie kształcenie bibliotekarzy

W 70-lecie
studiów bibliotekoznawczych
i informacyjnych
na Uniwersytecie Łódzkim

pod redakcją
Jadwigi Koniecznej
i Stanisławy Kurek-Kokocińskiej

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

Uniwersyteckie kształcenie bibliotekarzy

W 70-lecie
studiów bibliotekoznawczych
i informacyjnych
na Uniwersytecie Łódzkim

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Uniwersyteckie kształcenie bibliotekarzy

**W 70-lecie
studiów bibliotekoznawczych
i informacyjnych
na Uniwersytecie Łódzkim**

**pod redakcją
Jadwigi Koniecznej
i Stanisławy Kurek-Kokocińskiej**

Jadwiga Konieczna, Stanisława Kurek-Kokocińska – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny
Katedra Informatologii i Bibliologii, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Maria Kocójowa

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Ewa Siwińska

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/lucidwaters

Zdjęcia zawarte w publikacji autorstwa Beaty Gamrowskiej i Pauliny Milewskiej

© Copyright by Authors, Łódź 2016

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie
niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 (CC BY-NC-ND)

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07525.16.0.K

Ark. wyd. 9,0; ark. druk. 12,75

ISBN 978-83-8088-346-8

e-ISBN 978-83-8088-382-6

<https://doi.org/10.18778/8088-346-8>

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

Spis treści

Wstęp	7

CZĘŚĆ I

Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945–2015

Stanisława Kurek-Kokocińska – <i>Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w UŁ w siedemdziesiątą rocznicę. Podsumowania</i>	11
Bożena Koredczuk – <i>Zmiany w programie kształcenia bibliotekarzy w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 2005–2015</i>	37
Małgorzata Janiak – <i>Zarządzanie informacją: zmiany w procesie kształcenia w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego</i>	49
Agnieszka Fluda-Krokos – <i>Problematyka kształcenia akademickiego pracowników bibliotek i informacji naukowej na łamach czasopism specjalistycznych (1945–2015)</i>	67
Maria Juda – <i>Problematyka historyczno-bibliologiczna w kształceniu akademickim na ziemiach polskich w zakresie bibliologii i informatologii</i>	95
Jadwiga Konieczna – <i>Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ jako ośrodek badań bibliologicznych (1945–2015)</i>	107
Katarzyna Zimnoch – <i>Kształcenie bibliotekarzy na Uniwersytecie w Białymstoku (1991–2015)</i>	127

Część II

I Zjazd Absolwentów Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych na Uniwersytecie Łódzkim

Wykaz pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2015	139
Spis adresów Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2015	143
Wspomnienia Absolwentów	145
Jadwiga Piotrowska – <i>Od studiowania do wspomniania</i>	147
Jan Janiak – <i>Moja dydaktyczna inicjacja</i>	151
Barbara Saletra – <i>Wspomnienie studiów</i>	155
Piotr Szeligowski – <i>Wspomnienie studiów</i>	159
Iwona Sójkowska – <i>Studia bibliotekoznawcze na UŁ, to była dobra decyzja...</i>	161
Paula Gamus – <i>Wspomnienie studiów</i>	165

Część III

Dokumentacja Konferencji Jubileuszowej i i Zjazdu Absolwentów w 2015 r.

Plakat Konferencji	170
Program Konferencji.....	171
Program I Zjazdu Absolwentów.....	172
Dokumenty gratulacyjne	173
Dokumentacja fotograficzna.....	187
Indeks osób	201

Kształcenie bibliotekarzy na poziomie akademickim w Polsce zostało zainicjowane w 1945 r. na nowo utworzonym Uniwersytecie w Łodzi, a studia wyższe w zakresie zagadnień księgoznawstwa i bibliotekarstwa pierwsza grupa absolwentów ukończyła tu w 1950 r. Katedra Bibliotekoznawstwa obchodziła więc Jubileusz 70-lecia swojego istnienia wraz z Uniwersytetem Łódzkim.

Obchodom rocznicy kształcenia pracowników książki i informacji towarzyszyła konferencja jubileuszowa zatytułowana *Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945–2015* oraz I Zjazd Absolwentów Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych na Uniwersytecie Łódzkim. Obie imprezy odbyły się 19 czerwca 2015 r.

Merytoryczną część uroczystości jubileuszowych poświęcono

przypomnieniu dziejów poszczególnych ośrodków akademickich, kształtowaniu się programów studiów i realizowanych form działalności dydaktycznej, omówieniu najważniejszych problemów współczesnej dydaktyki akademickiej z zakresu bibliotekoznawstwa oraz dalszym perspektywom kształcenia pracowników bibliotek i informacji naukowej w coraz bardziej cyfrowej rzeczywistości” (<http://absolwentkbin.uni.lodz.pl/>).

W prezentowanej publikacji, w jej pierwszej części, czytelnik znajdzie teksty omawiające problemy kształcenia akademickiego bibliotekarzy. Przedstawiają one temat w kilku różnych aspektach: organizacji nauczania, treści nauczania (Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Wrocławski) oraz w aspekcie badawczym, w odniesieniu do określonego typu źródeł.

Jeszcze inne ujęcie tematu zawierają dwa opracowania związane z historią Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ. Pierwsze to tekst sięgający do publikacji autorstwa pracowników KBiIN, w których

ukazany został rozwój ośrodka i opracowania inspirowane dorobkiem Profesorów i Nauczycieli. Natomiast drugie opracowanie zawiera przegląd dokonań naukowo-badawczych z zakresu bibliologii i informacji naukowej w okresie minionych 70 lat.

Część druga ma charakter faktograficzny i dokumentacyjny. Znalazł się tutaj spis dotychczasowych miejsc funkcjonowania Katedry oraz wykaz pracowników od 1945 r., z uwzględnieniem uzyskanego tytułu naukowego, roku zatrudnienia i innych danych. Obrazują one zmiany, jakie na przestrzeni 70-lecia zachodziły w sytuacji lokalowej i kadrowej placówki.

Na tym tle *Wspomnienia absolwentów* studiów bibliotekoznawczych i informacyjnych w Łodzi, reprezentujących różne lata akademickie – od 1945/1946 do 2013/2014 – to teksty osobiste i autobiograficzne. Przenoszą one czytelnika w minione lata istnienia Katedry, zawierają w sobie elementy oceny, m.in. programu i metod nauczania, a zarazem są świadectwem sukcesów zawodowych byłych studentów.

Na dokumentację obchodów Jubileuszu składają się m.in. obrazy graficzne adresów nadesłanych na ręce kierownika Katedry. Pamiątką uroczystości jest również dokumentacja fotograficzna przebiegu Konferencji i I Zjazdu Absolwentów, wykonana przez pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Łódzkiego, współorganizatora obchodów rocznicy, zamieszczona w prezentowanej publikacji w wyborze.

Zarówno fotografie z Konferencji, jak i Zjazdu Absolwentów, a także celowo przygotowany zestaw zdjęć z Archiwum Katedry, powstałych w różnych okresach Jej istnienia i działalności, oraz inne materiały, zamieszczone zostały na stronie internetowej Konferencji pod adresem WWW.absolwent.kbin.uni.lodz.pl, która stanowi element archiwum cyfrowego Uniwersytetu Łódzkiego.

Część I

Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945–2015

Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w UŁ w siedemdziesiątą rocznicę Podsumowania

W związku z 70-leciem Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (KBiIN) na Uniwersytecie Łódzkim uwaga Czytelników będzie kierować się na publikacje poświęcone ośrodkowi, który w 2015 r. obchodził swój jubileusz. Temat ten wart jest rozwinięcia w momencie podsumowań wieloletniej działalności, tym bardziej że w latach 1945–2015 wydano niemało prac, które składają się na literaturę przedmiotową łódzkiej jednostki. Jak dotąd bibliografia Katedry Bibliotekoznawstwa jako taka nie powstała, a jej sporządzenie nie jest też celem niniejszego artykułu¹.

Tym tekstem o charakterze faktograficznym i przeglądowym należy wyrazić szacunek środowisku, które przyczyniło się do powstania Katedry, uczestniczyło w jej rozwoju, brało udział w kształceniu kadry bibliotekarzy i specjalistów informacji oraz prowadziło badania w poszczególnych specjalnościach bibliologii i informatologii².

W istniejącym piśmiennictwie na temat Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ należy wyodrębnić trzy typy prac: (1) omówienia przybliżające historię ośrodka, (2) opisy realizowanych działań dydaktycznych oraz (3) opracowania dotyczące profesorów prowadzących działalność naukową i dydaktyczną.

¹ Inicjatywę zebrania informacji o piśmiennictwie dotyczącym Katedry oraz próbę bibliograficzną podjęła S. Kurek-Kokocińska. Por. eadem: *Dokumentacja działalności Katedry Bibliotekoznawstwa. Założenia metodyczne bibliografii pracowników*. „Acta Universitatis Lodzensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 73–79.

² Na mocy Zarządzenia nr 107 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11 lipca 2016 r. w sprawie: zmiany struktury organizacyjnej na Wydziale Filologicznym UŁ [niepubl.] Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej otrzymała nazwę Katedra Informatologii i Bibliologii.

Część istniejących publikacji została napisana przez organizatorów kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Łodzi, a także przez jego uczestników, tj. uczniów i (później) nauczycieli. Odwołując się do tej grupy prac, musimy dokonać wyboru, albowiem nie sposób wyczerpać w krótkim artykule istniejącego materiału piśmienniczego w postaci wzmianek, napomknien czy egzemplifikacji obecnych w wielu różnych wypowiedziach.

Zestaw publikacji zawierających wiadomości na temat łódzkiego ośrodka bibliotekoznawczego otwierają artykuły Jana Muszkowskiego pt. *Kształcenie bibliotekarzy*³ oraz *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46–1951/52)*⁴. Autor w krótkich słowach nakreślił sytuację zawodu bibliotekarza w okresie przed uruchomieniem kształcenia zawodowego na świecie i w Polsce.

Wiek dziewiętnasty [...] zapoczątkowuje [...] podstawy tego zawodu: bo do tego czasu „przeciąga przed nami w dziejach bibliotek barwny pochod: uczeni i dworacy, poeci i skryby, letkiewiczze i pedanci, słowem ludzie wszelkiego pochodzenia i wszelkiej kondycji” na stanowiskach bibliotekarskich⁵.

12 Profesor Muszkowski dokonał przeglądu szkół w Europie (Francja, Anglia, Niemcy, Włochy) i w Ameryce Północnej oraz egzaminów bibliotekarskich, m.in. w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Informacje te uwydatniają początki Katedry Bibliotekoznawstwa w UŁ i zaczątki kształcenia uniwersyteckiego w zakresie nowej specjalności akademickiej.

Pierwsze zebranie Tymczasowego Komitetu Organizacyjnego Studium Bibliotekarskiego odbyło się 10 września 1945 r.⁶ Ten historyczny moment, którego profesor był inspiratorem i uczestnikiem, dawał nadzieję na dalszy rozwój uniwersyteckiej obecności księgoznawstwa i bibliotekoznawstwa.

Utworzona obecnie na Uniwersytecie Łódzkim w ramach Wydziału Humanistycznego katedra księgoznawstwa i bibliotekarstwa ma być rozbudowana do rozmiarów Studium Bibliotekarskiego⁷.

W innym miejscu Jan Muszkowski wymienił „Zakład Księgoznawstwa i Bibliotekarstwa UŁ., który pragnie stać się ośrodkiem badań” w kierunku teoretycznym⁸.

³ J. Muszkowski: *Kształcenie bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1945 nr 2–3, s. 1–6.

⁴ J. Muszkowski: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46–1951/52)*. „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10–13.

⁵ J. Muszkowski: *Kształcenie...*, s. 1.

⁶ J. Muszkowski: *Pierwszy etap...*, s. 10.

⁷ J. Muszkowski: *Kształcenie...*, s. 4.

⁸ *Ibidem*, s. 5.

Tak więc już na samym początku akademickiego bibliotekoznawstwa profesor Muszkowski wprowadził do dyskusji dwa główne zagadnienia – organizacyjne i naukowe – które i później pochłaniały uwagę środowiska odpowiedzialnego za rozwój problematyki książki i biblioteki w ramach wyższej uczelni.

Potrzeba wyodrębnienia i opracowania przedmiotu nauczania zajęła w refleksji Jana Muszkowskiego więcej miejsca. Początkowo w swojej pracy na UŁ czerpał on z doświadczeń Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, przygotowującym przed II wojną światową słuchaczy na poziomie akademickim⁹.

Po zainicjowaniu kształcenia na Uniwersytecie wystąpiły nowe problemy. Jak pisał pierwszy kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa: „aż do 1949 r. praca odbywała się bez zatwierdzonego przez władze programu”¹⁰. Później w opracowaniu programu kształcenia bibliotekoznawców uczestniczyło Ministerstwo Oświaty, a następnie Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego.

Warto dodać, że zajęcia ze studentami odbywały się początkowo w prywatnym mieszkaniu Jana Muszkowskiego przy ul. Uniwersyteckiej 3, następnie Katedra mieściła się w budynku przy ul. Narutowicza 59,

skąd została przeniesiona do Biblioteki Uniwersyteckiej przy ul. Składowej nr 43; na liczniejsze wykłady wypożyczano sale w różnych uniwersyteckich obiektach. Ta niekomfortowa sytuacja trwała do 1960 r., kiedy Katedra znalazła miejsce w nowym budynku Biblioteki Uniwersyteckiej przy ul. Matejki nr 34¹¹.

Rozwój Katedry do 1961 r. opisała Halina Werno w artykule pt. *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961*¹². Absolwentka studiów bibliotekoznawczych¹³, a następnie starszy asystent w Katedrze (w latach 1956–1961)¹⁴, podała dane, obrazujące liczbowy stan absolwentów nowego kierunku studiów w jego pierwszych latach. Jak czytamy: w roku 1950 dyplomy magisterskie uzyskały 2 osoby, w 1951 r. – 4, w 1952 r. – 29 osób¹⁵.

⁹ *Ibidem*, s. 4–5.

¹⁰ J. Muszkowski: *Pierwszy etap...*, s. 10.

¹¹ H. Tadeusiewicz: *Profesor Jan Muszkowski – twórca Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego. Działalność tej placówki w latach 1945–1953*. W: Jan Muszkowski. *Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź 2014, s. 20.

¹² H. Werno: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961*. „Roczniki Biblioteczne” 1961, s. 383–388.

¹³ Halina Werno jest autorką pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem prof. Heleny Więckowskiej pt. *Mickiewicz bibliotekarzem w Paryżu. Nieznana karta z życia i pracy poety w Bibliothèque Royale i Bibliothèque de l’Arsenal*. Łódź 1954.

¹⁴ B. Świdorski: *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–1987*. „Acta Universitatis Lodziensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 7.

¹⁵ H. Werno: *Katedra Bibliotekoznawstwa...*, s. 388.

Zdzisława Brzozowska, asystent w Katedrze Bibliotekoznawstwa kierowanej przez profesora Muszkowskiego, w tekście pt. *Absolwenci studiów bibliotekoznawczych Uniwersytetu Łódzkiego i ich praca zawodowa*¹⁶ podała następujące dane: w latach 1945/1946–1953/1954 studiowało w Łodzi problematykę książki i bibliotek 195 osób. Studia ukończyło 115 słuchaczy, w tym 48 uzyskało dyplom magisterski, a 67 osób – dyplom zawodowy¹⁷.

Sytuację łódzkiego ośrodka bibliotekoznawczego w trudnym okresie po śmierci w 1953 r. jego organizatora i pierwszego kierownika przybliżyli Michał Kuna, Helena Sanok i Wanda Polakowska (*W obronie Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*)¹⁸. Magistranci prof. Więckowskiej z roku 1954¹⁹ zabrali głos przeciwko odebraniu Katedrze prawa do rekrutacji studentów.

Historię Katedry w następnych latach omówiła Helena Więckowska (*Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*²⁰), dyrektor Biblioteki UŁ, kierownik Katedry po Janie Muszkowskim. W przywołanym artykule, ale i w innych swoich publikacjach (m.in. *Dziesięć lat bibliotekarstwa w Łodzi*²¹, *Kilka słów o Katedrze Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim*²²) autorka odniosła się do sytuacji bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Łodzi. Opisała m.in. zorganizowane w roku akademickim 1956/1957 dwuletnie studium eksternistyczne przeznaczone dla osób, które ukończyły studia trzyletnie bibliotekoznawcze I stopnia. Przybliżyła też seminarium doktoranckie, które prowadziła w Bibliotece UŁ od 1963 r. oraz starania o powołanie na Uniwersytecie w Łodzi Międzywydziałowego Studium Bibliotekoznawstwa.

Należy dodać, że po okresie wstrzymania naboru kandydatów na studia bibliotekoznawcze w latach 1953/1954–1954/1955 późniejsza możliwość studiowania tego kierunku w Łodzi (w trybie niestacjonarnym), która pojawiła się z początkiem roku akademickiego 1956/1957, została podana do wiadomości na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” (*Katedra*

¹⁶ Z. Brzozowska: *Absolwenci studiów bibliotekoznawczych Uniwersytetu Łódzkiego i ich praca zawodowa*. W: *Z badań klasy robotniczej i inteligencji*. Łódź 1958, s. 148–220.

¹⁷ *Ibidem*, s. 200.

¹⁸ M. Kuna, H. Sanok, W. Polakowska: *W obronie Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*. „Przegląd Biblioteczny” 1954 z. 1, s. 104–107.

¹⁹ Michał Kuna jest autorem pracy magisterskiej pt. *Drukarnia, księgarnia i wydawnictwo Samuela Orgelbranda*. Helena Sanok jest autorką pracy magisterskiej pt. *Oficyna drukarska Wł. Anczyca w Krakowie*. Wanda Polakowska jest autorką pracy magisterskiej pt. *Działalność Stanisława Wyspiańskiego w dziedzinie zdobnictwa książki na tle prądów epoki*.

²⁰ H. Więckowska: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*. „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2/3, s. 113–134.

²¹ H. Więckowska: *Dziesięć lat bibliotekarstwa w Łodzi*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1956 ser. 1 z. 3, s. 195–214.

²² H. Więckowska: *Kilka słów o Katedrze Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim*. „Bibliotekarz” 1966 nr 11, s. 321–322.

*Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego znów dydaktycznie czynna*²³ oraz *Eksternistyczne studium bibliotekarstwa w Łodzi*)²⁴.

Za H. Więckowską należy podać, że w roku 1956/1957 na studia eksternistyczne przyjęto 32 osoby, a rok później 21 osób. Studia ukończyło 35 słuchaczy. Studium zostało zamknięte w roku akademickim 1962/1963²⁵.

Wzmiankowane Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa zostało uruchomione w 1969 r. w ramach Katedry Bibliotekoznawstwa. Jej nowy kierownik Bolesław Świderski (*Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–1987*²⁶) opisał m.in. dalsze dzieje ośrodka. Obejmują one likwidację Katedry w roku 1970 jako samodzielnej jednostki organizacyjnej i usytuowanie problematyki bibliotekoznawstwa w ramach Instytutu Filologii Polskiej w obrębie Zakładu Nauk Pomocniczych i Bibliotekoznawstwa, a następnie powołanie w 1972 r. Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa i przemianowanie go w 1981 r. na Katedrę Bibliotekoznawstwa.

Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa dawało możliwość studiowania w trybie studiów dziennych. Według B. Świderskiego:

W koncepcji kierownictwa studiów polonistycznych specjalizacja w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej miała ułatwić słuchaczom znalezienie miejsc pracy nie tylko w szkole. Sprostanie normalnym obowiązkom na głównym przedmiocie studiów było dla pewnej liczby słuchaczy niełatwe. Obciążenie dodatkowymi godzinami w ramach specjalizacji, a zwłaszcza obligatoryjnymi praktykami w bibliotekach i ośrodkach informacji, stanowiło dla wielu studentów, zobowiązanych również do praktyk pedagogicznych w szkole, nadmierne obciążenie. W rezultacie z ok. 100 słuchaczy [...] stosunkowo niewielu ukończyło je pomyślnie. Dziekanat [...] wydał w czasie kilkuletniego trwania MSB tylko 23 świadectwa ukończenia studiów bibliotekoznawczych i z zakresu informacji naukowej²⁷.

Cytowany autor charakteryzował uruchomione w roku akademickim 1975/1976 i rozwijane dalej, w trakcie jego kadencji, stacjonarne studia magisterskie bibliotekoznawstwa. Podał on m.in., że w pierwszym roku rekrutacji na studia dzienne 4-letnie zgłosiło się ponad 80 osób, spośród których w wyniku postępowania egzaminacyjnego indeks otrzymało 42 słuchaczy. W następnym roku 1976/1977 spośród 127 kandydatów w poczet

²³ M. Kuna: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego znów dydaktycznie czynna*. „Przegląd Biblioteczny” 1956 z. 4, s. 366–368.

²⁴ M. Kuna: *Eksternistyczne studium bibliotekarstwa w Łodzi*. „Przegląd Biblioteczny” 1959 z. 3, s. 287–288.

²⁵ H. Więckowska: *Pierwsza w Polsce...*, s. 128–130.

²⁶ B. Świderski: *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–1987*. „Acta Universitatis Lodziensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 3–18.

²⁷ *Ibidem*, s. 9–10.

studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej przyjęto w ramach istniejącego limitu ministerialnego jedynie 30 osób.

Oprócz studiów dziennych w roku akademickim 1977/1978 uruchomione zostały studia zaoczne, następnie w 1980 r. studia podyplomowe. Na ten typ studiów:

Kandydaci byli kierowani [...] przez właściwe kuratoria oświaty i wychowania. Z biegiem lat objęto naborem również osoby pracujące w innych rodzajach bibliotek niż szkolne i pedagogiczne, ponadto wprowadzono też opłaty za studia. Nie obowiązywały one jednak osób zatrudnionych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych²⁸.

Od roku akademickiego 1982/1983 kształcenie podyplomowe było realizowane w dwóch specjalizacjach, tj. specjalizacji nauczycielskiej (dla nauczycieli bibliotekarzy z bibliotek szkolnych i pedagogicznych) oraz specjalizacji ogólnej (dla pracowników bibliotek naukowych i publicznych).

16 PlanY dziennych i zaocznych studiów magisterskich, jak pisze B. Świderski, były zatwierdzone przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, do realizacji wybrano wariant humanistyczny. W roku 1985/1986 uruchomiona została, na prośbę studentów, specjalizacja pod nazwą „biblioteki szkolne i pedagogiczne” (z początku fakultatywna), której program kształcenia opracowany został w Katedrze i zaakceptowany przez władze Wydziału Filologicznego UŁ²⁹.

Hanna Tadeusiewicz opisała historię Katedry jako jej kolejny kierownik (m.in. *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1987/1988–1994/1995)*³⁰, *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1945/1946–2005/2006). Szkic do historii*³¹). W okresie od roku akademickiego 1987/1988 prowadzono w Łodzi w dalszym czasie działalność dydaktyczną na studiach bibliotekoznawczych różnego typu. Kontynuowane były studia stacjonarne i zaoczne (decyzją władz studia akademickie trwały 5 lat) oraz studia podyplomowe.

Od roku akademickiego 1992/1993 studia na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa utraciły swoją samodzielność. Były realizowane na kierunku filologia polska jako specjalność, co wiązało się z poszerzeniem tematyki zajęć z literatury polskiej i wprowadze-

²⁸ *Ibidem*, s. 11.

²⁹ *Ibidem*, s. 10, 13.

³⁰ H. Tadeusiewicz: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1987/1988–1994/1995)*. „Acta Universitatis Lodziensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 19–29.

³¹ H. Tadeusiewicz: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1945/1946–2005/2006). Szkic do historii*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 9–13.

niem przedmiotu językoznawstwo ogólne. Autorka podała, że w latach 1987/1988–1994/1995 dyplomy magistra uzyskało ogółem 316 osób na studiach stacjonarnych i zaocznych³².

W artykule pt. *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*³³ można przeczytać, że w roku akademickim 2002/2003 na studiach bibliotekoznawczych w Łodzi rozpoczęto wdrażanie systemu ECTS, planując zajęcia zgodnie z siatką programową 5-letnich studiów magisterskich jednolitych.

Na podstawie opisów KBiIN autorstwa profesor H. Tadeusiewicz poznajemy dalsze fakty z życia łódzkiej jednostki kształcącej magistrów bibliotekoznawstwa. W przywołanym *Szkicu do historii* można przeczytać:

wobec niespełnienia obowiązującego minimum kadrowego – decyzją Ministerstwa Edukacji Narodowej (na skutek opinii Państwowej Komisji Akredytacyjnej) Katedra utraciła w 2004 r. prawo prowadzenia studiów kierunkowych magisterskich oraz doktoratów i habilitacji z zakresu bibliologii. Osoby studiujące zachowały jednak prawo do dokończenia studiów i uzyskania dyplomów³⁴.

Nazywając zaistniałą sytuację przejściową, Hanna Tadeusiewicz informowała:

w czerwcu 2006 r. Senat UŁ zatwierdził przygotowany przez Katedrę program trzyletnich studiów I stopnia – licencjackich na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Katedra prowadzi rekrutację na studia dzienne i zaoczne od roku akademickiego 2007/2008³⁵.

Studia podyplomowe realizowane w Katedrze Bibliotekoznawstwa podlegały zmianom, m.in. pod względem czasu ich trwania³⁶, zasad odpłatności³⁷. W latach 1987/1988–1994/1995 dyplomy ukończenia Studium Podyplomowego otrzymało 127 osób³⁸.

³² H. Tadeusiewicz: *Katedra... (1987/1988–1994/1995)...*, s. 26.

³³ A. Walczak-Niewiadomska, G. Czapnik: *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. W: *Historia i współczesność...*, s. 181.

³⁴ H. Tadeusiewicz: *Katedra... (1945/1946–2005/2006)...*, s. 12.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ „Studia podyplomowe, najpierw roczne, od roku akad. 1990/91 dwuletnie” – zob. H. Tadeusiewicz: *Katedra... (1987/1988–1994/1995)...*, s. 25; „później półroczne, w roku akad. 2006/2007 prowadzone były również semestralne” – zob. eadem: *Katedra... (1945/1946–2005/2006)...*, s. 10.

³⁷ Studia podyplomowe początkowo „Były [...] bezpłatne, obecnie słuchacze uiszczają czesne” – zob. H. Tadeusiewicz: *Katedra... (1987/1988–1994/1995)...*, s. 25. Zdaniem autorki, spowodowało to, że „zainteresowanie studiami podyplomowymi zmalało i prowadzi się je na granicy opłacalności i finansowych możliwości słuchaczy” – *ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, s. 26.

Od roku akademickiego 1994/95 szczególnie zainteresowani i uzdolnieni absolwenci Katedry mieli możliwość uczestniczenia w studiach doktoranckich. Ich uruchomienie stanowiło część procesu dydaktycznego w ramach Wydziału. Jak czytamy:

Rekrutacji dokonuje i kieruje tokiem studiów Komisja działająca na Wydziale Filologicznym UŁ³⁹.

Seminaria doktorskie z zakresu bibliotekoznawstwa prowadzili prof. Hanna Tadeusiewicz oraz prof. Janusz Dunin.

Warsztat dydaktyczny Katedry Bibliotekoznawstwa kierowanej przez profesor H. Tadeusiewicz wzbogaciła reaktywowana biblioteka Katedry (1989) oraz pracownia (laboratorium) komputerowa (1989). W roku akademickim 1995/1996 Katedra została przeniesiona do nowego wyremontowanego lokalu UŁ w centrum miasta (al. Kościuszki 17), a później, w roku akademickim 2004/2005 otrzymała własny budynek usytuowany nieopodal BUŁ (ul. Matejki 34a).

Należy jeszcze dodać, że w 1989 r. powołany został do życia tytuł „Folia Librorum” w czasopiśmie uczelnianym „Acta Universitatis Lodzensis” jako wspólny projekt dwóch jednostek uczelnianych, tj. Katedry Bibliotekoznawstwa oraz Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego.

18 Jadwiga Konieczna (*Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego – historia i współczesność*⁴⁰) pisała w swoim artykule m.in. o tym, że od roku akademickiego 2010/2011 rozpoczęto w Łodzi kształcenie bibliotekoznawców i specjalistów informacji naukowej na dwuletnich studiach magisterskich (2 stopnia)⁴¹.

Na ostatnie lata działalności Katedry Bibliotekoznawstwa i kadencję profesor J. Koniecznej na stanowisku kierownika przypada wdrażanie przez Ministerstwo reformy kształcenia wyższego określone w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (2011). Wymagało to m.in. opracowania nowych programów nauczania zgodnych ze sformułowanymi dla studiów w dziedzinie nauk humanistycznych, do których należy bibliologia i informatologia, efektami kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych⁴².

W roku akademickim 2014/2015 Katedra otrzymała lokal w nowym gmachu Wydziału Filologicznego (ul. Pomorska 171/173). Zmiany w organizacji funkcjonowania Wydziału objęły m.in. istnienie jednej Bibliote-

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ J. Konieczna: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego – historia i współczesność*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 nr 2, s. 160–177.

⁴¹ Ibidem, s. 166.

⁴² Ibidem.

ki Wydziałowej oraz wspólnych współdzielonych z innymi jednostkami pracowni komputerowych.

Elementem kontynuacji w działalności dydaktycznej Katedry były studia podyplomowe. W ostatniej dekadzie studia dla absolwentów wyższych uczelni zostały sfinansowane m.in. z funduszy europejskich. Przeznaczone dla nauczycieli w zakresie drugiego przedmiotu – informacji naukowej i bibliotekoznawstwa oraz posługiwania się nowymi technologiami ICT i językiem obcym – były realizowane w KBiIN w Łodzi dwukrotnie, tj. w okresie 2006/2007–2007/2008 oraz 2011/2012–2012/2013. Wykształcenie nauczyciela-bibliotekarza uzyskało tą drogą ponad 100 osób⁴³. W ofercie dydaktycznej Katedry po roku 2010/2011 obecne były też dwusemestralne studia przeznaczone dla absolwentów studiów niebibliotekoznawczych. Ich realizację uzależniała liczba zgłoszeń osób zainteresowanych kształceniem w zakresie problemów bibliologii i informatologii.

Formy kształcenia i działalności dydaktycznej w Katedrze Bibliotekoznawstwa UŁ oraz treści kształcenia przekazywane w procesie nauczania stały się przedmiotem samoistnych piśmienniczo tekstów autorstwa pracowników KBiIN.

Bogumił Karkowski, odpowiedzialny za edukację podyplomową, opisał ten odcinek kształcenia w artykule pt. *Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (przeszłość – teraźniejszość – przyszłość)*⁴⁴.

Studenckie Koło Naukowe Bibliotekoznawców zostało utworzone w styczniu 2000 r. po wykryształizowaniu się pomysłu powstałego wśród uczestników seminarium magisterskiego prowadzonego przez profesora Janusza Dunina oraz po uzyskaniu zgody od Prorektora Nauczania UŁ. Pierwszy opiekun Koła, Jacek Ladorucki, charakteryzował prowadzoną działalność naukową, wyjazdową i inną w artykule pt. *Koło naukowe jako szkoła twórczego działania*⁴⁵.

Z analizy istniejącej literatury dotyczącej Katedry Bibliotekoznawstwa wynika, że napisaniu niektórych tekstów sprzyjały określone momenty charakterystyczne dla procesu zmian cywilizacyjnych i społecznych, jak np. potrzeba przebudowy treści kształcenia w kontekście rozwoju i wdrożeń technologii informacyjnych. I tak w związku z Kon-

⁴³ *Ibidem*, s. 167.

⁴⁴ B. Karkowski: *Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (przeszłość – teraźniejszość – przyszłość)*. W: *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*. Red. M. Kocójowa. Kraków 1999, s. 128.

⁴⁵ J. Ladorucki: *Koło naukowe jako szkoła twórczego działania*. W: *Historia i współczesność...*, s. 185–189.

ferencją zorganizowaną przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich *Komputery w bibliotekach – Polska’94* Stanisława Kurek-Kokocińska scharakteryzowała *Kształcenie w zakresie automatyzacji na Uniwersytecie Łódzkim*⁴⁶. Według jej opinii,

komputerowe kształcenie studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej [...] musi obejmować i przenikać cały [...] proces dydaktyczny, poddający systematycznej korekcie sposób realizacji treści przewidzianych dla poszczególnych przedmiotów⁴⁷.

Sposób realizacji zajęć z zakresu komputeryzacji, automatyzacji bibliotek itp. w następnych latach, w okresie wdrażania systemu ECTS, przedstawili Agata Walczak-Niewiadomska i Grzegorz Czapnik w cytowanym już artykule pt. *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*⁴⁸. Opis ten pokazuje, że na studiach licencjackich od roku akademickiego 2007/2008 w programie kształcenia znalazło się siedem różnych przedmiotów zawierających w sobie treści z zakresu „komputerowych” umiejętności, których nauczano studentów⁴⁹.

Z prac poświęconych problematyce kształcenia należy też przywołać artykuł Jadwigi Koniecznej i Bogumiła Karkowskiego pt. *Książka, czytelnik i biblioteka szkolna w kręgu zainteresowań studentów bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*⁵⁰, w którym analizą objęte zostały prace magisterskie z zakresu specjalizacji biblioteki szkolne i pedagogiczne zrealizowane w okresie 1985–1999. Warte podkreślenia jest, o czym wzmiankowano, iż specjalizacja pedagogiczna została wprowadzona na wyraźne zapotrzebowanie (życzenie) studentów, po uzyskaniu zgody władz uczelnianych⁵¹.

⁴⁶ S. Kurek-Kokocińska: *Kształcenie w zakresie automatyzacji na Uniwersytecie Łódzkim*. W: *Komputery w bibliotekach – Polska’94. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Chorzów 10–12.06.1994*. Warszawa 1994, s. 216–219.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 219.

⁴⁸ A. Walczak-Niewiadomska, G. Czapnik: *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. W: *Historia i współczesność...*, s. 179–183.

⁴⁹ Były to następujące przedmioty: technologia informacyjna, automatyzacja procesów bibliotecznych, nowoczesne systemy informacyjne, projektowanie i ocena systemów informacyjnych, broker informacji, open source, dziedzinowe źródła informacji w Internecie. *Ibidem*, s. 183.

⁵⁰ J. Konieczna, B. Karkowski: *Książka, czytelnik i biblioteka szkolna w kręgu zainteresowań studentów bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*. „Acta Univeritatis Lodziensis” 2001 Folia Librorum 10, s. 169–181.

⁵¹ *Ibidem*, s. 169.

Specjalną grupę publikacji tematycznie związanych z Katedrą Bibliotekoznawstwa i napisanych przez jej pracowników stanowią opracowania dotyczące osób zatrudnionych w KBiIN na Uniwersytecie w Łodzi. Zaliczają się tu m.in. księgi jubileuszowe, teksty okolicznościowe, wspomnienia, pożegnania.

Szczególny charakter ma *Wykaz pracowników Katedry w latach 1945–2006*⁵², zamieszczony w cytowanej pracy zbiorowej z 2007 r. pod redakcją Jadwigi Koniecznej, w którym wymieniono 54 nazwiska osób. Z perspektywy kilku lat lista ta przestała być pełna, w gronie zatrudnionych w KBiIN znaleźli się nowi pracownicy (zob. cz. II).

Grupa publikacji poświęconych Profesorom i Nauczycielom z Katedry Bibliotekoznawstwa, o których trzeba by tutaj powiedzieć, jest pokazna. Z konieczności dalsza charakterystyka, ograniczona rozmiarem artykułu, zawężona została do opracowań, w których przedmiotem uwagi uczyniono treści obecne w dorobku piśmienniczym uczonych. Pragnę wyeksponować okazane Mistrzom wyrazy poważania, a przede wszystkim pokazać śmiałość interpretacji ich dorobku, a więc także pewną ciągłość naukową z dziełami poprzedników.

Myślą przewodnią poniższego przeglądu jest mądrość Konfucjusza zacytowana w artykule zamieszczonym w *Księdze pamiątkowej dedykowanej prof. Annie Sitarskiej Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji*, absolwentce Liceum Bibliotekarskiego w Łodzi, która przez kilka lat pracowała w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, inspirując współpracowników na wielu polach bibliologii i informatologii.

Kto nabytą wiedzę pielęgnuje, a nową bez ustanku zdobywa, ten może być nauczycielem innych⁵³.

W środowisku łódzkiego bibliotekoznawstwa powstało kilka prac omawiających dokonania naukowe i dydaktyczne profesora Jana Muszkowskiego. Były to m.in. artykuły Jan Muszkowski. *Uczony – bibliolog*⁵⁴, Jan Muszkowski. *Przegląd ważniejszych wydarzeń życia i twórczości*⁵⁵, Droga Jana

⁵² Wykaz pracowników Katedry w latach 1945–2006. W: *Historia i współczesność...*, s. 15–19.

⁵³ S. Kurek-Kokocińska: *«Biblioteczka Aforystów» Państwowego Instytutu Wydawniczego. W: Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie Sitarskiej*. Red. J. Leończuk. Białystok 2007, s. 91–116.

⁵⁴ H. Więckowska: Jan Muszkowski. *Uczony – bibliolog*. „Przegląd Biblioteczny” 1953 z. 2, s. 97–110.

⁵⁵ Z. Brzozowska: Jan Muszkowski. *Przegląd ważniejszych wydarzeń życia i twórczości*. „Studia o Książce” 1972, s. 5–84.

Muszkowskiego do nauki o książce⁵⁶ oraz opracowanie zbiorowe pt. *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*⁵⁷, zawierające w sobie m.in. teksty autorstwa pracowników KBIIN⁵⁸.

Podsumowaniem obecnego stanu badań nad dziełem profesora może być następujące spostrzeżenie z tekstu pt. *System książki Jana Muszkowskiego*:

Ze współczesnej perspektywy widać, że podejmowane przez Muszkowskiego wątki badawcze były szczegółowo analizowane przez późniejszych o dziesięciolecia badaczy z kręgu bibliologii, bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Wydobywali oni sens kulturowy z przemian form książki, strukturalnych jej składników, dostrzegali celowość analizy kompozycji wydawniczej książki⁵⁹.

Należy dodać, że w 2014 r. charakterystyką został objęty zespół materiałów pozostawionych przez profesora J. Muszkowskiego przechowywany w Dziale Zbiorów specjalnych w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego⁶⁰.

Działalność i dokonania profesor Heleny Więckowskiej są m.in. tematem artykułów w czasopismach⁶¹ i książkach zbiorowego autorstwa. Jest to opublikowany w 1984 r. zbiór tekstów pt. *Helena Więckowska 1897–1984*⁶² oraz wydana w 2015 r. książka pt. *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*⁶³.

⁵⁶ M. Majzner: *Droga Jana Muszkowskiego do nauki o książce*. „Acta Universitatis Lodziana” 1998 Folia Librorum 8, s. 51–62.

⁵⁷ G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki (red.): *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Łódź–Warszawa 2014.

⁵⁸ Na zawartość książki składają się następujące publikacje (m.in.): H. Tadeusiewicz: *Profesor Jan Muszkowski – twórca Katedry Bibliotekoznawstwa*; J. Ladorucki: *System książki Jana Muszkowskiego*; Z. Gruszka: *Drugie wydanie <Życia książki> w świetle korespondencji autora i opublikowanych recenzji*; E. Andrysiak: *Maszynopis ostatniej pracy Jana Muszkowskiego pt. <Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46–1951/52)> w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu*; R. Kępa: *Nowe wydanie <Życia książki> – wyzwania dla edytora*; M. Rządowolska: *Jan Muszkowski i jego uczniowie*; P. Gamus: *Księgozbiór Zakładu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego zgromadzony przez Jana Muszkowskiego w latach 1945–1953*.

⁵⁹ J. Ladorucki: *System książki...*, s. 38.

⁶⁰ M. Kwiatkowska: *Źródła do dziejów ruchu wydawniczego w spuściznie Jana Muszkowskiego przechowywanej w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego*. W: *Oblicza współczesnej bibliologii. Konteksty i transgresje*. Red. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 257–273.

⁶¹ Por. C. i J. Duninowie: *Historyk, bibliotekarz i edytor – profesor Helena Więckowska*. „Przegląd Biblioteczny” 1979 z. 1, s. 7–15.

⁶² J. Andrzejewski (red.) [pracownik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Łódzkiego]: *Helena Więckowska 1897–1984*. Łódź 1988. Na zawartość książki składają się następujące publikacje (m.in.): H. Tadeusiewicz: *Helena Więckowska jako Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi*; A. Sitarska: *Wspomnienie*; M. Kuna: *Prof. dr Helena Więckowska. Wspomnienie o nauczycielu*.

⁶³ J. Konieczna, M. Rządowolska (red.): *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Łódź 2015. Na zawartość książki składają się następujące publikacje (m.in.): H. Tadeusiewicz: *Działalność Heleny Więckowskiej jako dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi*

W środowisku pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ powstało kilka publikacji zamieszczonych w tym tomie.

W tekście pt. *Helena Więckowska jako kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1953–69)*⁶⁴ jej autorka charakteryzuje szesnastoletni okres działania profesor H. Więckowskiej. Analiza literatury przedmiotu, w tym przywołanej już w tym artykule publikacji H. Więckowskiej pt. *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa* (por. s. 11), prowadzi do następującego spostrzeżenia.

Pozostaje – czytamy – pytaniem otwartym, czy gdy w latach 1956–1962, wskutek «odwilży» popaździernikowej, nastąpiło wyraźne odrodzenie naszego Uniwersytetu, nie można było wówczas uzyskać zgody na ponowne uruchomienie studiów magisterskich w zakresie bibliotekoznawstwa?⁶⁵

Jak pamiętamy (zob. s. 15) stało się to dopiero w roku akademickim 1975/1976.

Dorobek profesor H. Więckowskiej, skoncentrowany na problematyce kobiet i celach zdefiniowanych przez Stowarzyszenie Kobiet z Wyższym Wykształceniem, którego była aktywną członkinią, niejako odkrywa tekst pt. *Sprawy kobiet w dorobku piśmienniczym z lat 1926–1948 późniejszej dyrektorki Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego Heleny Więckowskiej*⁶⁶. Jak wynika z przeprowadzonych badań treściowych, od zebrania inauguracyjnego organizacji w 1926 r. do jej rozwiązania w 1948 r., Helena Więckowska opublikowała 14 pozycji (spośród 87 napisanych w tym czasie) dotyczących tematu kobiet. Większość dotyczy wyższego wykształcenia kobiet (artykuły), część ma charakter sprawozdawczy. Warto dodać, że Stowarzyszenie skupiało elitę intelektualną świata kobiet, wykształconą, mówiącą obcymi językami. W swoich statutach stawiało za cel m.in. nawiązywanie stosunków z organizacjami zagranicznymi, ułatwianie kobietom studiów wyższych, zdobywanie stanowisk czy ochronę zawodową. W dorobku Heleny Więckowskiej z późniejszych lat nie wystąpiły już publikacje z zakresu tematyki kobiecej. Profesor Więckowska porzuciła ten temat i zajęła się działalnością bibliotekarską i kształceniową adeptów zawodu bibliotekarza.

(1948–1969); M. Rzadkowolska, A. Walczak-Niewiadomska: *Helena Więckowska na kartach «Słownika pracowników książki polskiej»*.

⁶⁴ J. Konieczna: *Helena Więckowska jako kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1953–69)*: W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz...*, s. 75–83.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 82.

⁶⁶ S. Kurek-Kokocińska [współaut. U. Kowalewska, pracownik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Łódzkiego]: *Sprawy kobiet w dorobku piśmienniczym z lat 1926–1948 późniejszej dyrektorki Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz...*, s. 85–95.

Docent Jerzy Włodarczyk prowadził zajęcia dydaktyczne w Międzywydziałowym Studium Bibliotekoznawstwa UŁ, a następnie – po reaktywowaniu studiów bibliotekoznawczych, w roku akademickim 1975/1976 – pracował w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej⁶⁷. Jest on autorem publikacji książkowych, m.in. *Bibliotekarska dola i niedola Joachima Lelewela. Międzynarodowa Sesja Naukowa w 200 rocznicę urodzin J. Lelewela 1786–1986* (Warszawa 1986), *Bibliotekarze w Polsce okresu międzywojennego* (Łódź 1988), *Kształtowanie się zawodu bibliotekarskiego na ziemiach polskich* (Łódź 1991).

Dorobek naukowy Jerzego Włodarczyka wnikliwie zanalizował Jan Janiak, nauczyciel akademicki w Katedrze Bibliotekoznawstwa w Łodzi, późniejszy dyrektor Biblioteki Uniwersytetu UŁ. W tekście J. Janiaka pt. *Jerzy Włodarczyk – historyk, bibliotekoznawca, dydaktyk* czytamy:

kolejnym, trzecim obszarem badań [prócz historii historiografii polskiej XIX wieku, oraz problematyki prawno-ustrojowej życia politycznego w Polsce XVI–XVIII wieku], jakie podjął i twórczo zrealizował Jerzy Włodarczyk to zupełnie niemal nie opracowany na gruncie bibliotekoznawstwa problem kształtowania się zawodu bibliotekarskiego w Polsce poczynając od okresu rozbiorów do czasów współczesnych⁶⁸.

24 Zastugą J. Włodarczyka był też projekt wprowadzenia do dydaktyki na studiach bibliotekoznawstwa i informacji naukowej przedmiotu, jakim jest prawo biblioteczne. W artykule pt. *Prawo biblioteczne na studiach bibliotekoznawstwa i informacji naukowej* argumentował on następująco:

Prawo biblioteczne nie jest i chyba nie będzie nigdy odrębnym zespołem prawa na wzór np. prawa karnego czy cywilnego. Niemniej istnieje grupa przepisów dotyczących bibliotek i bibliotekarzy, którą pracownicy bibliotek, a zwłaszcza kierownicy różnych szczebli, powinni znać. Powinni również orientować się w przepisach ogólnych, które dotyczą także bibliotekarzy, np. *Kodeks pracy*. Potrzebna jest im znajomość ogólnych przepisów dotyczących resortu, do którego należy ich biblioteka, a także – zależnie od szczebla w hierarchii bibliotecznej i stanowiska, jakie zajmują – przepisów dotyczących administracji, finansów itp. Nie można również pominąć potrzeby posiadania ogólnej wiedzy o ustroju państwa⁶⁹.

⁶⁷ H. Tadeusiewicz: *Jerzy Włodarczyk – życie i działalność zawodowa*. „Acta Universitatis Lodziensis” 1992 Folia Librorum 3, s. 5–13.

⁶⁸ J. Janiak: *Jerzy Włodarczyk – historyk, bibliotekoznawca, dydaktyk*. „Acta Universitatis Lodziensis” 1992 Folia Librorum 3, s. 21.

⁶⁹ J. Włodarczyk: *Prawo biblioteczne na studiach bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1986 z. 3/6, s. 311.

Postać profesora Bolesława Świdorskiego przybliży książka pamiątkowa pt. *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka* opublikowana w 1998 r. w związku z dziesiątą rocznicą śmierci profesora⁷⁰.

W tekście zat. *Bolesław Świdorski o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa* przypomniane i przeanalizowane zostało studium zamieszczone w *Bibliotekarstwie naukowym* z 1956 r. (cz. V: *Klasyfikacja piśmiennictwa. Katalog rzeczowy*, rozdziały: 1–4, 6, 8), w którym autor przedstawił ówczesną wiedzę na temat metod i narzędzi odwzorowywania istotnych cech dokumentów w bibliotecznym systemie informacyjno-wyszukiwawczym wraz z szerokim kontekstem teoretycznym⁷¹.

Artykuł *Dwie tendencje księgoznawstwa*⁷² bierze za punkt wyjścia głos Bolesława Świdorskiego w dyskusji, która miała miejsce podczas konferencji bibliotekarzy resortu szkolnictwa wyższego w 1961 r. w Rogowie: „W pojmowaniu księgoznawstwa spotykamy się z jednej strony z tendencjami rozszerzającymi zakres tej dyscypliny [...], z drugiej – z zawężającymi”⁷³. Uznając, że jest to głos intrygujący w płaszczyźnie terminologicznej i nadal świeży w płaszczyźnie pogładowej, autorka artykułu podejmuje dyskusję, sięgając do tekstów bibliologów, w tym m.in. Heleny Więckowskiej (*Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*)⁷⁴ oraz Bolesława Świdorskiego (m.in. *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*⁷⁵; *Bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo i terminy pokrewne: historia, zakres użycia, semantyka*, Łódź 1981).

⁷⁰ S. Kurek-Kokocińska (red.): *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Książka pamiątkowa*. Łódź 2009. Na zawartość książki składają się następujące publikacje (m.in.): R. Żmuda: *Profesor Bolesław Świdorski (1917–1998): geograf, bibliograf, bibliotekoznawca*; H. Tadeusiewicz: *Profesor Bolesław Świdorski: łódzki okres działalności*; Z. Gruszka: *Bolesław Świdorski: promotor prac magisterskich i dysertacji doktorskich powstałych w latach 1977–1997*; J. Janiak: *Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świdorskiego*; R. Żmuda: *Profesor Bolesław Świdorski: wspomnienia i refleksje o dyrektorze biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, kierowniku Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ*.

⁷¹ S. Kurek-Kokocińska: *Bolesław Świdorski o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według...*, s. 113–140.

⁷² S. Kurek-Kokocińska: *Dwie tendencje księgoznawstwa*. W: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*. Red. D. Degen i M. Fedorowicz. Toruń 2009, s. 57–68.

⁷³ B. Świdorski: *Głos w Dyskusji*. W: *Materiały z Konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 166.

⁷⁴ H. Więckowska: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „Przegląd Biblioteczny” 1968 z. 1–2, s. 45–77.

⁷⁵ B. Świdorski: *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*. W: *Materiały z Konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 9–40.

Zagadnienie współpracy bibliotek, badane przez Bolesława Świderskiego i opisane w jego licznych opracowaniach, zainspirowało do kontynuacji i przedstawienia tego tematu w rozszerzonym zasięgu chronologicznym w artykule pt. *Współpraca bibliotek w PRL i RP. Trudności i możliwości*⁷⁶.

Bibliograficzne dokonania profesora B. Świderskiego z okresu jego pracy w rodzinnym Poznaniu przybliża tekst pt. *Bibliografia Wielkopolski i Łodzi w kręgu zainteresowań Bolesława Świderskiego*⁷⁷.

Książka pt. *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*⁷⁸ ukazała się w roku 2009. Ten obszerny tom zawiera w sobie kilka tekstów łódzkich bibliotekoznawców opartych na znajomości dzieł profesora. Artykuł Jadwigi Koniecznej pt. *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*⁷⁹ stanowi wnikliwą analizę przejawów zainteresowań i wpływu działalności profesora na ten obszar bibliologii. W swoich pracach naukowych (*Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX i XX w.*, Łódź 1982; *Książeczki dla grzecznych i niegrzecznych dzieci*, Wrocław 1991), felietonach (*O czytaniu drukowanych w „Nowych Książkach”*), artykułach (m.in. na łamach „Guliwera”) oraz działaniach edytorskich, J. Dunin „opracował własną koncepcję miejsca i roli książki dziecięcej (właśnie książki, a nie literatury) w kulturze, jej roli jako swoistego i znaczącego faktu społecznego”⁸⁰.

W badaniach nad zagadnieniem książki dziecięcej interesującą kwestię stanowi ustalenie pierwszeństwa określonej publikacji. Jak się okazuje, stanowisko badaczy w tej kwestii nie jest jednomyślne. J. Dunin, jak czytamy w innym artykule Jadwigi Koniecznej pt. *Współczesna książka dziecięca – nowe zjawisko kulturowe i nowy obiekt badawczy*⁸¹, uznaje tu *Pierwiastki wieku dziecinnego* J. Wybickiego wydane w 1804 r., podczas gdy inni badacze prezentują odmienne przeświadczenie.

Jak wiadomo, profesor J. Dunin należał do elitarnego grona współczesnych polskich bibliofilów. Swoimi przemyśleniami na temat czytania, książek oraz na temat relacji w środowisku miłośników książki podzielił

⁷⁶ S. Kurek-Kokocińska: *Współpraca bibliotek w PRL i RP. Trudności i możliwości*. „Zarządzenie Biblioteką” 2009 nr 1, s. 9–30.

⁷⁷ S. Kurek-Kokocińska: *Bibliografia Wielkopolski i Łodzi w kręgu zainteresowań Bolesława Świderskiego*. „Biblioteka” 2006 t. 10, s. 145–159.

⁷⁸ J. Ladorucki i M. Rzadkowolska (red.): *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Łódź 2009.

⁷⁹ J. Konieczna: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki...*, s. 226–236.

⁸⁰ *Ibidem*, s. 227.

⁸¹ J. Konieczna: *Współczesna książka dziecięca – nowe zjawisko kulturowe i nowy obiekt badawczy*. W: *Historia i współczesność...*, s. 149–157.

się w publikacji – rozmowie pt. *Pozostawałem w kręgu książki... Rozmowy z profesorem Januszem Duninem o bibliologii, medioznawstwie i zwyczajnym życiu* opublikowanej w 2007 r.⁸²

Problematyki bibliofilstwa w ogóle oraz pasji bibliofilskiej Janusza Dunina dotyczy artykuł pt. *Upodobanie ukierunkowane: philobiblon*, w którym został przeanalizowany utwór Ryszarda de Bury *Philobiblon, czyli o miłości książek* oraz napisany przez Janusza i Cecylię Duninów *Philobiblon polski* (Wrocław 1983). Autorka artykułu⁸³ rozważa przejawy upodobania do książek opisane w utworze średniowiecznym oraz ustosunkowuje się do pewnych oznak bibliofilstwa, o których pisze J. Dunin.

„Pasja bibliofilska nie jest dziedziczna”, zauważa profesor, kolekcja może więc ulec rozproszению. W tym kontekście swego rodzaju wyrazem nadziei są słowa z tekstu biskupa:

A ponieważ prawdą jest, że to co służy śmiertelnym, spotyka ze strony czasu cios śmiertelny, przeto konieczna to, aby nowi następcy zachowali księgi⁸⁴.

Dodać warto zatem za J. Konieczną, że

kolekcja książek dziecięcych profesora, w liczbie 674 woluminów, znalazła swoje stałe miejsce w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi, wzbogacając kompletowany tam od roku 1964 zbiór tego typu publikacji, zwany potocznie Muzeum Książki Dziecięcej⁸⁵.

27

W artykule pt. *Kultura czytelnicza Camonii – żart bibliologiczny na podstawie <Miasta Śniących książek> Waltera Moersa* nawiązano m.in. do treści znanej publikacji Janusza Dunina pt. *Pismo zmienia świat. Czytanie. Lektura. Czytelnictwo* (Warszawa 1998). W kontekście zainteresowań i poczucia humoru profesora, autor artykułu sięga do tekstu literackiego (wydane go w polskim tłumaczeniu w 2006 r.) i opisuje przejawy kultury książki, w tym czytelnictwo, mieszkańców pewnej krainy:

w Camonii czytano dosłownie wszystko. W kanonie lektur przeciętnego Camończyka znajdowały się dzieła tak różnorodne, jak klasyczny poemat [...], powieść [...], mroząca krew w żyłach autobiografia zbrodniarza-poety [...]. Oczywiście, nie sposób wymienić wszystkich tytułów i nie o to zresztą tu chodzi; te zaprezentowano tu tylko po to, aby uzmysłowić czytelnikowi, jak szerokie było spectrum zainteresowań czytelnicznych Camończyków, obejmu-

⁸² J. Ladorucki: *Pozostawałem w kręgu książki... Rozmowy z profesorem Januszem Duninem o bibliologii, medioznawstwie i zwyczajnym życiu*. Łódź 2007.

⁸³ S. Kurek-Kokocińska: *Upodobanie ukierunkowane: philobiblon*. W: *Pasja książki...*, s. 353–370.

⁸⁴ *Ibidem*, s. 370.

⁸⁵ J. Konieczna: W: *Pasja książki...*, s. 233.

jące zarówno wszelkie formy literatury pięknej, jak i tego, co J. Dunin-Horkawicz nazywa paraliteraturą czy też parabeletrystyką – pamiętniki, reportaże, biografie, opisy podróży, literaturę popularnonaukową itp.⁸⁶

Problem udziału publikacji książkowych w przekazie treści literackich przedstawia artykuł pt. *O inlibrizacji, czyli o książkowym żywocie dzieł literackich*⁸⁷. Dla badaczy tego zagadnienia prace Janusza Dunina, m.in. *Studia o komunikacji społecznej* (Łódź 2004) oraz przywołana już rozprawa *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX i XX w.*, zawierają w sobie cenne myśli. Jak bowiem pisał profesor:

warto [...] włączy[ć] w obszar badawczych zainteresowań również nośnik tekstu, próbować dać odpowiedź na pytanie, jaką rolę w komunikacji między autorem a czytelnikiem odgrywa książka jako całość⁸⁸.

Dorobek naukowy J. Dunina pozostaje nadal inspirujący dla młodych bibliologów. W 2013 r. ukazał się artykuł pt. *Janusz Dunin: badacz osobny. Uwagi o cechach metody naukowej i bibliologii otwartej uczonego*⁸⁹, a w 2014 r. artykuł *Antropologiczne wątki bibliologii Janusza Dunina*⁹⁰. Ten kierunek interpretacji poglądów profesora, przybliży fragment przywołanego artykułu:

Antropologiczne wątki bibliologii Dunina ujawniały się wtedy, gdy – za pomocą warsztatu bibliologa (!) – badacz pokazywał rozwój i mitologizację kultury widoczną w masowej wydawniczej produkcji literacko-kabaretowej, wzajemnych wpływach środków przekazu na cechy książki, obiegu literackich czy dziejach książki powiązanych ściśle z jej funkcjami społecznymi⁹¹.

Publikacja zbiorowego autorstwa pt. *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz* ukazała się w 2011 r.⁹² W artykule pt. *Udział Profesor Hanny Tadeusiewicz w edycji «Słownika pracowników książki polskiej»* czytamy:

⁸⁶ R. Kępa: *Kultura czytelnicza Camonii – żart bibliologiczny na podstawie «Miasta Śniących książek»* Waltera Moersa. W: *Pasja książki...*, s. 436–437.

⁸⁷ J. Ladorucki: *O inlibrizacji, czyli o książkowym żywocie dzieł literackich*. W: *Historia i współczesność...*, s. 214–224.

⁸⁸ *Ibidem*, s. 215.

⁸⁹ J. Ladorucki: *Janusz Dunin: badacz osobny. Uwagi o cechach metody naukowej i bibliologii otwartej uczonego*. „Roczniki Biblioteczne” 2013, s. 103–112.

⁹⁰ J. Ladorucki: *Antropologiczne wątki bibliologii Janusza Dunina*. W: *Oblicza współczesnej bibliologii...*, s. 455–468.

⁹¹ *Ibidem*, s. 459.

⁹² E. Andrysiak (red): *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz*. Łódź 2011. Na zawartość książki składają się następujące publikacje (m.in.): E. Andrysiak: *Profesor Hanna Tadeusiewicz – bibliotekarz i bibliolog*; J. Konieczna: *Udział encyklopedii polskich w kształtowaniu wiedzy o bibliotece w II połowie XIX i na początku XX w.*; A. Wałkowski: *Studia nad autentycznością dokumentu*

Profesor Hanna Tadeusiewicz [...] związała życie zawodowe i naukowe ze „Słownikiem pracowników książki polskiej”⁹³.

Uczestnicząc w tych pracach od 1964 r., profesor H. Tadeusiewicz przyczyniła się do powstania cennego dla humanistyki źródła informacji. Wydanie podstawowe zrealizowane Jej z udziałem (*Słownik pracowników książki polskiej* Warszawa–Łódź 1972) i kolejne suplementy pod redakcją Pani Profesor (*Suplement 2*: Warszawa 2000; *Suplement 3*: Warszawa 2010) są zbiorem biogramów ludzi związanych z książką polską – od czasów średniowiecza do współczesności⁹⁴.

Na główny nurt badań naukowych profesor Tadeusiewicz w zakresie biografistyki bibliologicznej i dziejów książki wskazała również Jadwiga Konieczna, wymieniając udział Hanny Tadeusiewicz jako Przewodniczącej Komitetu Redakcyjnego *Słownika biograficznego Wielkopolski Południowo-Wschodniej – Ziemi Kaliskiej*⁹⁵.

Evelina Kristanova w artykule pt. *Dorobek prasoznawczy profesor Hanny Tadeusiewicz* napisała:

Ważne miejsce w dorobku naukowym prof. dr hab. Hanny Tadeusiewicz zajmują opracowania poświęcone prasie polskiej. Publikacje te stanowią prawie czwartą jego część⁹⁶.

W kręgu Jej zainteresowań było zasadniczo czasopiśmiennictwo literackie i drukarskie, zaledwie kilka publikacji wykracza poza te typy periodyków⁹⁷.

---

krakowskiego sołtysa Piotra dla cystersów mogińskich z 1228 r.; M. Kwiatkowska: *Rynek książki niebeletrystycznej w Królestwie Polskim na początku XX wieku. Kontynuacje i zmiany*; Z. Gruszka: *Książka, czytelnik i biblioteka w Stanach Zjednoczonych. Szkic do wizerunku bibliotekarstwa amerykańskiego*; J. Ladorucki: *Od propagandy czytelnictwa do budowania społeczeństwa informacyjnego*; E. Kristanova: *Ilustrowany miesięcznik społeczno-kulturalny i literacki „Rodzina Polska” (1927–1939). Ogólna charakterystyka pisma*; M. Przybysz-Stawska: *Książki w „Nowej Kulturze”. Dodatek kulturalny do „Dziennika Polska. Europa. Świat” w Łodzi*; M. Rzadkowolska: *Horacy Safrin – autor Wydawnictwa Łódzkiego*; M. Antczak: *Wyzwania oświatowe początku XXI wieku a edukacja nauczycieli bibliotekarzy w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2004–2009*.

⁹³ A. Walczak-Niewiadomska: *Udział Profesor Hanny Tadeusiewicz...*, s. 15.

⁹⁴ M. Rzadkowolska, A. Walczak-Niewiadomska: *Profesor Hanna Tadeusiewicz jako redaktor Słownika pracowników książki polskiej*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 21–26.

⁹⁵ J. Konieczna: *Profesor Hanna Tadeusiewicz jako wychowawca kilku pokoleń bibliotekarzy i kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 13–19.

⁹⁶ E. Kristanova: *Dorobek prasoznawczy profesor Hanny Tadeusiewicz*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 27.

⁹⁷ *Ibidem*, s. 30–31.

Podsumowując, należy podkreślić, że dokonania uczonych, którzy swoje życie zawodowe i naukowe związali przede wszystkim z Katedrą Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, przywołane tu jedynie w wyborze, weszły do zasobu wiedzy w dziedzinie bibliologii i informatologii.

Dokonania te są komentowane i analizowane, kontynuowane i rozwijane przez kolejne pokolenia pracowników Katedry. Można stwierdzić, że w inspiracjach czerpanych z istniejącego dorobku Profesorów i Nauczycieli wyraża się ciągłość rozwoju badań naukowych w zakresie problematyki książki, biblioteki i informacji realizowanych w Łodzi od 70 lat.

Bibliografia

Andrysiak E.: *Hanna Tadeusiewicz – bibliotekarz i bibliolog. Bibliografia publikacji 1966–2004*. Kalisz 2004.

Andrysiak E. (red.): *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz*. Łódź 2011.

Andrzejewski J. (red.): *Helena Więckowska 1897–1984*. Łódź 1988.

30 Antczak M.: *Wyzwania oświatowe początku XXI wieku a edukacja nauczycieli bibliotekarzy w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2004–2009*. W: *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz*. Red. E. Andrysiak. Łódź 2011, s. 433–446.

Brzozowska Z.: *Absolwenci studiów bibliotekoznawczych Uniwersytetu Łódzkiego i ich praca zawodowa*. W: *Z badań klasy robotniczej i inteligencji*. Łódź 1958, s. 148–220.

Brzozowska Z.: *Jan Muszkowski. Przegląd ważniejszych wydarzeń życia i twórczości. „Studia o Książce” 1972, s. 5–84*.

Czapnik G., Gruszka Z., Ladorucki J. (red. nauk.): *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Łódź–Warszawa 2014.

Duninowie C. i J.: *Historyk, bibliotekarz i edytor – profesor Helena Więckowska. „Przegląd Biblioteczny” 1979 z. 1, s. 7–15*.

Gamus P.: *Księgozbiór Zakładu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego zgromadzony przez Jana Muszkowskiego w latach 1945–1953*. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 167–173.

Gruszka Z.: *Bolesław Świdorski: promotor prac magisterskich i dysertacji doktorskich powstałych w latach 1977–1997*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 63–69.

Gruszka Z.: *Drugie wydanie <Życia książki> w świetle korespondencji autora i opublikowanych recenzji*. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 103–122.

- Janiak J.: Jerzy Włodarczyk – historyk, bibliotekoznawca, dydaktyk. „Acta Universitatis Lodzianensis” 1992 Folia Librorum 3, s. 15–27.
- Janiak J.: Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świdorskiego. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska, Łódź 2009, s. 77–111.
- Karkowski B.: *Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (przeszłość – teraźniejszość – przyszłość)*. W: *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*. Red. nauk. M. Kocójowa. Kraków 1999, s. 127–130.
- Kępa R.: *Kultura czytelnicza Camonii – żart bibliologiczny na podstawie <Miasta Śniących książek> Waltera Moersa*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 428–452.
- Kępa R.: *Nowe wydanie <Życia książki> – wyzwania dla edytora*. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 195–209.
- Konieczna J.: *Helena Więckowska jako kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1953–69)*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna, M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 75–83.
- Konieczna J.: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego – historia i współczesność*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 nr 2, s. 160–177.
- Konieczna J.: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 226–236.
- Konieczna J.: *Profesor Hanna Tadeusiewicz jako wychowawca kilku pokoleń bibliotekarzy i kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 13–19.
- Konieczna J.: *Współczesna książka dziecięca – nowe zjawisko kulturowe i nowy obiekt badawczy*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. nauk. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 149–157.
- Konieczna J. (red.): *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Łódź 2007.
- Konieczna J., Karkowski B.: *Książka, czytelnik i biblioteka szkolna w kręgu zainteresowań studentów bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 2001 Folia Librorum 10, s. 169–181.
- Konieczna J., Rzadkowolska M. (red.): *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Łódź 2015.
- Kristanova E.: *Dorobek prasoznawczy profesor Hanny Tadeusiewicz*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 27–34.
- Kuna M.: *Eksternistyczne studium bibliotekarstwa w Łodzi*. „Przegląd Biblioteczny” 1959 z. 3, s. 287–288.
- Kuna M.: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego znów dydaktycznie czynna*. „Przegląd Biblioteczny” 1956 z. 4, s. 366–368.

- Kuna M.: *Prof. dr Helena Więckowska. Wspomnienie o nauczycielu*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Red. J. Andrzejewski. Łódź 1988, s. 75–86.
- Kuna M., Sanok H., Polakowska W. *W obronie Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*. „Przegląd Biblioteczny” 1954 z. 1, s. 104–107.
- Kurek-Kokocińska S.: *«Biblioteczka Aforystów» Państwowego Instytutu Wydawniczego*. W: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie Sitarskiej*. [Red. J. Leończuk]. Białystok 2007, s. 91–116.
- Kurek-Kokocińska S.: *Bibliografia Wielkopolski i Łodzi w kręgu zainteresowań Bolesława Świdorskiego*. „Biblioteka” 2006 t. 10, s. 145–159.
- Kurek-Kokocińska S.: *Bolesław Świdorski o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 113–140.
- Kurek-Kokocińska S.: *Dokumentacja działalności Katedry Bibliotekoznawstwa. Założenia metodyczne bibliografii pracowników*. „Acta Universitatis Lodzensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 73–79.
- Kurek-Kokocińska S.: *Dwie tendencje księgoznawstwa*. W: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*. Red. D. Degen, M. Fedorowicz. Toruń 2009, s. 57–68.
- Kurek-Kokocińska S.: *Kształcenie w zakresie automatyzacji na Uniwersytecie Łódzkim*. W: *Komputery w bibliotekach – Polska’94. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Chorzów 10–12.06.1994*. Red. J. Nowicki. Warszawa 1994, s. 216–219.
- Kurek-Kokocińska S.: *Upodobanie ukierunkowane: philobiblon*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rządowska. Łódź 2009, s. 353–370.
- Kurek-Kokocińska S.: *Współpraca bibliotek w PRL i RP. Trudności i możliwości*. „Zarządzanie Biblioteką” 2009 nr 1, s. 9–30.
- Kurek-Kokocińska S. (red.): *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Łódź 2009.
- Kurek-Kokocińska S., Kowalewska U.: *Sprawy kobiet w dorobku piśmienniczym z lat 1926–1948 późniejszej dyrektorki Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna, M. Rządowska. Łódź 2015, s. 85–95.
- Kwiatkowska M.: *Źródła do dziejów ruchu wydawniczego w spuściźnie Jana Muszkowskiego przechowywanej w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego*. W: *Oblicza współczesnej bibliologii. Konteksty i transgresje*. Red. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 257–273.
- Ladorucki J.: *Antropologiczne wątki bibliologii Janusza Dunina*. W: *Oblicza współczesnej bibliologii. Konteksty i transgresje*. Red. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 455–468.
- Ladorucki J.: *Janusz Dunin: badacz osobny. Uwagi o cechach metody naukowej i bibliologii otwartej uczonego*. „Roczniki Biblioteczne” 2013, s. 103–112.
- Ladorucki J.: *Koło naukowe jako szkoła twórczego działania*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 185–189.

- Ladorucki J.: *O inlibrizacji, czyli o książkowym żywocie dzieł literackich*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 214–224.
- Ladorucki J.: *Pozostawałem w kręgu książki... Rozmowy z profesorem Januszem Duninem o bibliologii, medioznawstwie i zwyczajnym życiu*. Łódź 2007.
- Ladorucki J.: *System książki Jana Muszkowskiego*. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 33–43.
- Ladorucki J., Rzadkowolska M. (red.): *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Łódź 2009.
- Majzner M.: *Droga Jana Muszkowskiego do nauki o książce*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 51–62.
- Muszkowski J.: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46–1951/52)*. „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10–13.
- Muszkowski J.: *Kształcenie bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1945 nr 2–3, s. 1–6.
- Rzadkowolska M.: *Jan Muszkowski i jego uczniowie w <Słowniku pracowników książki polskiej>*. Komunikat. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 161–166.
- Rzadkowolska M., Walczak-Niewiadomska A.: *Helena Więckowska na kartach Słownika pracowników książki polskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna i M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 67–[73].
- Rzadkowolska M., Walczak-Niewiadomska A.: *Profesor Hanna Tadeusiewicz jako redaktor <Słownika pracowników książki polskiej>*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 2010 Folia Librorum 16, s. 21–26.
- Sitarska A.: *Wspomnienie*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Red. J. Andrzejewski. Łódź 1988, s. 117–122.
- Świderski B.: *Głos w Dyskusji*. W: *Materiały z Konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 166.
- Świderski B.: *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–1987*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 3–18.
- Tadeusiewicz H.: *Działalność Heleny Więckowskiej jako dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi (1948–1969)*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna, M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 15–[19].
- Tadeusiewicz H.: *Helena Więckowska jako Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Red. J. Andrzejewski. Łódź 1988, s. 43–55.
- Tadeusiewicz H.: *Jerzy Włodarczyk – życie i działalność zawodowa*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 1992 Folia Librorum 3, s. 5–13.
- Tadeusiewicz H.: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1987/1988–1994/1995)*. „Acta Universitatis Lodzianensis” 1998 Folia Librorum 8, s. 19–29.
- Tadeusiewicz H.: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1945/1946–2005/2006). Szkic do historii*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 9–13.

- Tadeusiewicz H.: *Profesor Bolesław Świdorski: łódzki okres działalności*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka*. Księga pamiątkowa. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 57–69.
- Tadeusiewicz H.: *Profesor Jan Muszkowski – twórca Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego. Działalność tej placówki w latach 1945–1953*. W: *Jan Muszkowski. Ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje*. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź–Warszawa 2014, s. 17–23.
- Tadeusiewicz H.: *Profesor Janusz Dunin – w siedemdziesięciolecie urodzin*. „Acta Universitatis Lodzensis” 2002 Folia Librorum 11, s. 3–6.
- Walczak-Niewiadomska A., Czapnik G.: *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. nauk. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 179–183.
- Walczak-Niewiadomska A.: *Udział Profesor Hanny Tadeusiewicz w edycji <Słownika pracowników książki polskiej>*. W: *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliologiczno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz*. Red. E. Andrysiak. Łódź 2011, s. 13–15.
- Werno H.: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961*. „Roczniki Biblioteczne” 1961, s. 383–388.
- Więckowska H.: *Dziesięć lat bibliotekarstwa w Łodzi*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1956 ser. 1 z. 3, s. 195–214.
- Więckowska H.: *Jan Muszkowski. Uczony – bibliolog*. „Przegląd Biblioteczny” 1953 z. 2, s. 97–110.
- Więckowska H.: *Kilka słów o Katedrze Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim*. „Bibliotekarz” 1966 nr 11, s. 321–322.
- Więckowska H.: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „Przegląd Biblioteczny” 1968 z. 1–2, s. 45–77.
- Więckowska H.: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*. „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2/3, s. 113–134.
- Włodarczyk J.: *Prawo biblioteczne na studiach bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1986 z. 3/4, s. 311–323.
- Wykaz pracowników Katedry w latach 1945–2006. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych. Z prac Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*. Red. nauk. J. Konieczna. Łódź 2007, s. 15–19.
- Żmuda R.: *Profesor Bolesław Świdorski (1917–1998): geograf, bibliograf, bibliotekoznawca*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka*. Księga pamiątkowa. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 13–18.
- Żmuda R.: *Profesor Bolesław Świdorski: wspomnienia i refleksje o dyrektorze Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, kierowniku Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka*. Księga pamiątkowa. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 71–75.

Library and information science at the University of Lodz on its 70th anniversary, summaries

In 2015, the Chair of Library and Information Science at the University of Lodz celebrated its 70th anniversary. The following article as a factual and overview work distinguishes three types of publications based on their themes: (1) reviews discussing the establishment of the facility, (2) descriptions of conducted didactic activities and (3) works related to professors leading their academic and didactic undertakings. On the basis of texts written by organisers of library and information science educational path as well as its participants, namely students and (later) teachers, the development of the Chair in the years 1945–2015 is presented, along with a description of publications devoted to Masters and Teachers. The works confirming the interpretation of their accomplishments, thus a certain continuity with the work of predecessors, are also highlighted.

Keywords: library and information science, University of Lodz, Chair of Library and Information Science, academic education of librarians, academic education of specialist of information science

Bożena Koredczuk
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

Zmiany w programie kształcenia bibliotekarzy w Instytucie Informacji Naukowej i Biblioteko- znawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 2005–2015

Wrocławskie bibliotekoznawstwo ma długą tradycję w zakresie kształcenia pracowników bibliotek liczącą 60 lat. W grudniu 1956 r. powstało w Uniwersytecie Wrocławskim na Wydziale Filologicznym Studium Bibliotekoznawstwa dla Pracujących pod kierunkiem ówczesnego dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej prof. dr. Antoniego Knota. W rok później utworzono Katedrę Bibliotekoznawstwa, którą kierował prof. dr hab. Karol Głombiowski i wówczas uruchomiono studia w trybie stacjonarnym. Katedra Bibliotekoznawstwa we Wrocławiu była trzecią placówką kształcącą bibliotekarzy na poziomie wyższym, jaka powstała w Polsce po II wojnie światowej. Wcześniej istniały już podobne katedry: od 1945 r. w Uniwersytecie Łódzkim, kierowana przez prof. dr. hab. Jana Muszkowskiego, i od 1951 r. w Uniwersytecie Warszawskim, którą prowadził prof. dr hab. Aleksander Birkenmajer.

Od początku istnienia we Wrocławiu tego kierunku plan studiów obejmował pięcioletni tok kształcenia, jedynie w okresie od 1965 do 1981 r. wymiar ten został skrócony do czterech lat, by w kolejnych latach powrócić ponownie do trybu pełnych 10 semestrów¹. W pierwszym 10-leciu działalności Katedry programy kształcenia uwzględniały przedmioty związane głównie z praktyką i teorią biblioteczną, co było podyktowane zasobami kadrowymi. Początkowo jej pracownicy wywodzili się z kręgu Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, a także zatrudniano bibliotekarzy prakty-

¹ Część pierwsza artykułu została opracowana na podstawie publikacji: *Plany studiów w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego 1956–2006*. Oprac. M. Góralska, B. Staniów. Wrocław 2006.

ków w ramach prac zleconych. Jednak zawsze starano się poszerzać wiedzę o książce i bibliotece realizowaną w ramach różnych przedmiotów (historia książki, historia bibliotek, historia książki drukowanej, historia bibliotek i czytelnictwa od XV wieku) o treści kształcące w zakresie szeroko rozumianej wiedzy humanistycznej, uznając je za podstawowe i niezbędne każdemu pracownikowi biblioteki. Szczególny nacisk położono na wiedzę historyczną (historia Polski), literaturoznawczą (historia literatury polskiej, historia piśmiennictwa powszechnego oraz jako przedmioty opcyjne: historia literatury greckiej/łacińskiej/romańskiej; przegląd literatury pięknej współczesnej), filozoficzną (główne zagadnienia i kierunki filozofii, logika) i naukoznawczą (historia i organizacja nauki oraz przegląd głównych kierunków nauki, jej organizacji i piśmiennictwa: nauki przyrodnicze i techniczne/nauki społeczne) czy z zakresu sztuki (historia sztuki polskiej średniowiecznej). Od lat sześćdziesiątych XX w. realizowano też przedmioty narzucone przez Ministerstwo: główne zagadnienia filozofii marksistowskiej, wybrane zagadnienia ekonomii politycznej itp. wiele godzin w siatce zajęć przewidziano na doskonalenie językowe i lektoraty (języków: łacińskiego, angielskiego i niemieckiego).

38

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż bardzo szybko, bo już w 1960 r. kwestie biblioteczne poszerzano o zagadnienia edytorskie (książka współczesna – zagadnienia edytorskie, książka współczesna – techniki poligraficzne), co przyczyniło się do rozwoju w ośrodku wrocławskim zainteresowań badawczych i dydaktycznych ukierunkowanych na problematykę edytorską i wydawniczą ściśle powiązaną z estetyką książki. W siatce zajęć wprowadzono w tym czasie dwa nowe przedmioty opcyjne: zarys historii sztuki powszechnej i historię sztuki polskiej, nieco później poszerzając tę ofertę o inne przedmioty prezentujące wiedzę o sztuce współczesnej. Po wielu latach zapocentowało to utworzeniem nowego kierunku studiów – publikowanie cyfrowe i sieciowe – o czym w końcowej części artykułu.

Nowością, wyróżniającą od początku istnienia ośrodek wrocławski była rozwijana tematyka bibliologiczna w ujęciu teoretycznym i metodologicznym, początkowo w ramach proseminarium z nauki o książce (od 1961 r.), a następnie skutkująca wprowadzeniem kolejnych dwóch autonomicznych przedmiotów z tego zakresu: wstępu do nauki o książce i bibliotece (od 1965 r.) oraz problematyki, metodologii i organizacji badań bibliologicznych (od 1968 r.).

W ramach przedmiotów związanych z teorią i praktyką biblioteczną szybko zaczęto rozwijać wiedzę bibliograficzną i informacyjną. U schyłku lat sześćdziesiątych XX w. treści z zakresu organizacji zbiorów bibliotecznych, specyfiki zbiorów specjalnych, edytorstwa i informacji naukowej były już na tyle rozbudowane, że do siatki zajęć wprowadzono je, jako odrębne

specjalizacje, takie jak: zagadnienia organizacji bibliotek, zagadnienia zbiorów specjalnych biblioteki, zagadnienia wydawnicze i księgarskie oraz od początku lat siedemdziesiątych informacja i dokumentacja naukowa.

Przełom lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w. obfitował w zmiany w nauce wprowadzone przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W 1969 r. nastąpiła w kraju reorganizacja szkolnictwa wyższego i w miejsce Katedry powołano Instytut Bibliotekoznawstwa UW. Z kolei w roku 1975 zróżnicowano w Polsce kształcenie akademickie w zakresie bibliotekoznawstwa, wprowadzając profil „matematyczny” ukierunkowany na nowe media i ich rolę w świecie informacji i komunikacji oraz „humanistyczny” koncentrujący się na zagadnieniach historycznych i współczesnych systemu książki i bibliotek. Studia bibliotekoznawcze realizowało wiele ośrodków akademickich w Polsce, jednak zmiana ta wpłynęła na powstanie różnorodnych programów kształcenia. Wrocławski Instytut pozostał przy drugim z wymienionych profili, umiejętnie łącząc go z nowymi obszarami związanymi z informacją naukową i komunikacją społeczną, co znalazło odbicie zarówno w programach badań, jak i strukturze studiów.

Takie podejście wyróżniało ośrodek wrocławski na tle innych tego typu instytutów bibliotekoznawstwa w kraju. W badaniach naukowych – zdaniem Anny Żbikowskiej-Migoń – nacisk położony został na kontekst historyczny i kulturowy, w jakim funkcjonuje książka i biblioteka, a problematykę polską włączano w szerokie tło światowe, jednocześnie unikano zawężania zakresu studiów do spraw czysto praktycznych, w procesie dydaktycznym wykorzystywano bogactwo wrocławskich zbiorów dawnej książki, a wiele prac magisterskich dotyczyło dawnej i współczesnej kultury książki na Śląsku². Poszerzono ofertę przedmiotów ogólnohumanistycznych, głównie związaną z prezentacją literatur różnych narodów, jak: literatura germańska, literatura romańska (francuska), historia literatury pięknej narodów słowiańskich, literatura piękna współczesna oraz pogłębiającą wiedzę naukoznawczą o dwa przedmioty: główne kierunki nauki i jej organizacja oraz klasyfikację piśmiennictwa ściśle łączącą się z klasyfikacją nauk.

Z drugiej strony od połowy lat siedemdziesiątych (w zasadzie do chwili obecnej) konsekwentnie rozwijano kształcenie w zakresie informacji i dokumentacji naukowej, co wiązało się z dążeniem do właściwego przygotowania kadry do pracy w bibliotekach i ośrodkach IINTE, CINTe itp. Dodatkowo wiedza z zakresu informacji i bibliografii oparta na dokumencie zaczęła odgrywać kluczową rolę w kształceniu przyszłych bibliotekarzy.

² Por. A. Żbikowska-Migoń: *Prace naukowo-badawcze w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (1956–1976)*. „Roczniki Biblioteczne” 1977 (druk 1978) R. 21 z. 1/2, s. 485–497.

Zagadnienia związane z książką i biblioteką uzupełniono o naukę o informacji, stąd poszerzono nazwy przedmiotów: wstęp do nauki o książce, bibliotece i informacji naukowej oraz proseminarium bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Szczególnie widoczne zmiany w tym zakresie zaszły po 1990 r., czyli w okresie transformacji ustrojowej. Do 1998 r. realizowano w całym kraju jednolite programy kształcenia bibliotekarzy zatwierdzone centralnie przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Później wprowadzono „standardy nauczania”.

Wówczas w programach studiów bibliotekoznawczych pojawiły się nowe przedmioty, jak podstawy informatyki czy automatyzacja bibliotek wynikające z rozwoju nowych technologii w zakresie organizacji prac bibliotecznych i komputeryzacji bibliotek oraz wyszukiwania i przetwarzania informacji. Od roku akademickiego 1998/1999 w Polsce program kształcenia został oparty na systemie punktów kredytowych ECTS. Obok przedmiotów obligatoryjnych pojawiły się przedmioty opcyjne, które studenci mogą wybierać, konsultując uprzednio swe decyzje z tutorem, zgodnie z własnymi zainteresowaniami powiązanymi z podjętym kierunkiem studiów. Sytuacja to spowodowała zwiększone zaangażowanie pracowników naukowo-dydaktycznych w tworzenie nowych, oryginalnych programów studiów, wyróżniających ośrodki wrocławskich wśród innych ośrodków kształcenia bibliotekarzy w kraju.

Na początku XXI w. programy kształcenia i dostosowanie ich do indywidualnych profili uczelni podlegały ocenie Uczelnianej Komisji Akredytacyjnej i Państwowej Komisji Akredytacyjnej powoływanej przez MNiSZW. W roku 2002 Instytut Bibliotekoznawstwa UWr uzyskał akredytację UKA na 5 lat. Kolejna przyznana została na 5 lat i była udzielona Instytutowi w roku 2007 (Certyfikat nr 20/2007). Instytut wrocławski był także oceniany przez Państwową Komisję Akredytacyjną i w 2007 r. uzyskał od niej certyfikat (Uchwała nr 278/2007), a następnie po przeprowadzeniu przez PKA akredytacji w innych instytutach prowadzących kierunek Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo otrzymał wyróżnienie.

W 2003 r. Instytut Bibliotekoznawstwa UWr zmienił nazwę na Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UWr i pod tą nazwą działa do chwili obecnej. Związane to było m.in. z położeniem nacisku zarówno w badaniach naukowych, jak i w programach studiów na wiedzy dotyczącej wprowadzenia komputeryzacji w zakresie sprawnego opracowywania i wyszukiwania informacji, coraz częściej sieciowej i cyfrowej, a także z opiniami i sugestiami przedstawicieli Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej goszczących w Instytucie w 2002 r. o potrzebie zmiany i powiązania nazwy Instytutu z nowymi tendencjami w nauce o książce, bibliotece, a szczególnie informacji naukowej, w celu wyeksponowania na miejscu pierwszym tej ostatniej z wymienionych dyscyplin.

Godne podkreślenia jest również to, iż we wrocławskim ośrodku bibliotekoznawczym przez cały okres jego istnienia, mimo nazwy kierunku, która w różnych latach ulegała zmianie³, kładziono nacisk nie tylko na rozwijanie nauki o bibliotece (bibliotekoznawstwo), ale przede wszystkim na prowadzenie interdyscyplinarnych studiów nad książką w szerokim kontekście procesów bibliologicznych, obejmujących jej produkcję, rozpowszechnianie i użytkowanie, w tym obieg społeczny i czytelnictwo (bibliologia), dodatkowo poszerzony o problematykę bibliograficzną i informacyjną (współcześnie określaną nazwą „informatologia”). Dlatego w programie studiów dużo godzin zajmowały przedmioty obejmujące problematykę rynku wydawniczo-księgarskiego, połączone z wiedzą o czytelnictwie i komunikacji społecznej, a kolejnych latach poszerzone o nowe kształtujące się dyscypliny, tj. biblio- i naukometrię.

W latach 2005–2015 nastąpiło szereg zmian w zakresie kształcenia w Polsce, spowodowanych różnymi czynnikami, zasadniczo związanymi z dostosowaniem do wymogów europejskich, które wpłynęły w znaczący sposób na profil kształcenia bibliotekarzy również IINiB UW. Po 2005 r. program studiów bibliotekoznawczych ulegał ciągłej zmianie, co wynikało głównie z:

- 1) wprowadzania przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego nowych przepisów dotyczących uczelni wyższych;
- 2) zmian w programach nauczania na poziomie szkoły średniej;
- 3) zmiany egzaminu maturalnego wg nowych zasad;
- 4) od roku 2006 zniesienia egzaminów wstępnych na uczelnie, a podstawą przyjęcia na studia stały się wyniki egzaminu maturalnego;
- 5) wymagań pracodawców – interesariuszy zewnętrznych (np. konsultacje z Konsorcjum Bibliotekarzy Wrocławskich; Radą Konsultacyjną Pracodawców przy Wydziale Filologicznym UW);
- 6) oczekiwań studentów i opinii absolwentów, tzw. interesariuszy wewnętrznych;
- 7) zmiany statusu bibliotekarza i bibliotek we współczesnym świecie. Biblioteka stała się instytucją kultury i nauki (tworzącą tzw. trzecie miejsce), która uczestniczy w procesie rozwoju społeczeństwa informacji i wiedzy;
- 8) wprowadzonej w lipcu 2013 r. deregulacji zawodów, w tym zawodu bibliotekarza, głównie dotyczącej bibliotekarza dyplomowanego⁴.

³ Od 2003 r. rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu obowiązuje nazwa kierunku studiów: informacja naukowa i bibliotekoznawstwo (wcześniej: bibliotekoznawstwo i informacja naukowo-techniczna).

⁴ Por. m.in. L. Szafrński, *Deregulacja zawodów a bibliotekarz dyplomowany*. 2014. <http://www.sbp.pl/artukul/?cid=10303&prev=1> [dostęp 12.05.2015].

Od roku akademickiego 2005/2006 w ośrodku wrocławskim wprowadzono studia dwustopniowe: 3-letnie studia licencjackie oraz 2-letnie studia magisterskie. Kształcenie odbywa się na obu poziomach, w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym-zaocznym. Ponadto prowadzone są studia doktoranckie i podyplomowe⁵. Te dwa ostatnie poziomy kształcenia pominięto w niniejszym artykule, koncentrując się głównie na prezentacji zmian programu na studiach stacjonarnych, ponieważ na studiach niestacjonarnych zaocznych obowiązywały w zasadzie te same programy, zgodnie z wytycznymi MNiSzW, realizowane w wymiarze 60% godzin obowiązujących na studiach stacjonarnych.

Program studiów licencjackich na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo, modyfikowany w kolejnych latach, różni się zasadniczo od tego, realizowanego w latach poprzednich, gdy obowiązywał program jednolitych pięcioletnich studiów magisterskich. Przedmioty poszerzające wiedzę ogólnohumanistyczną zostały w nim znacznie ograniczone godzinowo w stosunku do programów wcześniej przygotowanych. Nadal nauczana była historia filozofii i logika (później filozofia z elementami logiki), naukoznawstwo, wiedza o kulturze i krytyka literacka, ale już literatura polska stanowi przedmiot ograniczonego wyboru z literaturą powszechną. Podobnie stało się z przedmiotem historia kultury książki (wcześniej historia książki i bibliotek), której zakres ograniczono do wyboru przez studenta między historią książki a historią bibliotek i czytelnictwa. Należy zauważyć, iż przedmioty obejmujące wiedzę historyczną związaną z kierunkiem kształcenia, podobnie jak te wyżej wymienione poszerzające wiedzę humanistyczną, uległy znacznemu zmniejszeniu na rzecz problematyki współczesnej.

Analogicznie, na poziomie licencjatu zagadnienia teoretyczne i metodologiczne dotyczące nauki o książce, biblioteki i informacji ustąpiły miejsca wiedzy praktycznej. Poszerzono godzinowy wymiar przedmiotów kształcących w zakresie analizy i opracowania dokumentów, wzbogacając je o podstawy językoznawstwa: opracowanie formalne dokumentów, opracowanie rzeczowe dokumentów składające się z kilku części realizowanych w kolejnych semestrach (język haseł przedmiotowych, UKD, katalogi ujęciowe, języki deskryptorowe, analizy i streszczenia dokumentacyjne), wstęp do klasyfikacji piśmiennictwa i języków informacyjno-wyszukiwaw-

⁵ W części II. artykułu przeanalizowano i porównano programy studiów wykorzystując *Pakiety informacyjne ECTS* IINiB UW^o [Programy studiów realizowane w IINiB UW^o na kierunku Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo] za lata: 2005/2006; 2006/2007; 2007/2008 oprac. Bogumiła Staniów oraz za lata 2008/2009; 2010/2011; 2011/2012 oprac. Bożena Hojka. [Materiały wewnętrzne], a także programy studiów w USOS WEB od roku akad. 2013/2014-2014/2015. http://www.ibi.uni.wroc.pl/wp-content/uploads/2015/06/IINiB_program_lic_od-2013.pdf [dostęp 18.05.2015].

czych, językoznawstwo, języki w unii europejskiej, konwersatorium terminologiczne (do wyboru język: angielski, niemiecki i francuski)⁶. Natomiast blok bibliotekoznawczy i bibliotekarski połączono z wiedzą z obszaru nauk o zarządzaniu i informatyki, wprowadzając do siatki zajęć przedmioty: biblioteka jako instytucja kultury i informacji, animacja w instytucjach kultury, kształtowanie zasobów bibliotecznych/udostępnianie i ochrona zbiorów (przedmioty do wyboru), organizacja i zarządzanie biblioteką, zarządzanie instytucjami kultury, automatyzacja bibliotek, internet w pracy bibliotekarza, tworzenie stron WWW bibliotek. Podobne interdyscyplinarne powiązania zastosowano w przypadku przedmiotów z bloku informacyjno-bibliograficznego, który został najszerzej rozbudowany o takie przedmioty, jak: organizacja działalności informacyjnej, bazy danych w Internecie, heurystyka informacyjna (w tym do wyboru – humanistyczny zakres baz danych/ściśły zakres baz danych), źródła informacji, metodyka bibliograficzna, teoria i organizacja bibliografii, ocena i selekcja dokumentów, zarządzanie bazą danych/zarządzanie bazami bibliograficznymi, zarządzanie informacją, informacyjne usługi sieciowe, architektura informacji sieciowej.

Nowością w tym programie były przedmioty łączące wiedzę teoretyczną z ich praktycznym wykorzystaniem w ramach indywidualnych i grupowych prac studenckich realizowanych na kolejnych latach studiów: projekty I: tworzenie bibliograficznej bazy danych w systemie ACCESS; projekty II: zarządzanie biblioteką w wybranym systemie bibliotecznym; projekty III: projekt strony WWW biblioteki lub innej instytucji książki. Ten typ przedmiotów już od momentu ich wprowadzenia do programu studiów był bardzo dobrze oceniany przez studentów, którzy w ankietach ewaluacyjnych wskazywali na potrzebę ich dalszego rozbudowania ze względu na przydatność nauczanych treści w pracy zawodowej.

Podobnie uznawane za niezbędne są przedmioty łączące problematykę nauki o książce, bibliotece i informacji z pedagogiką, psychologią i socjologią. Należą do nich: podstawy dydaktyki, Internet w pracy nauczyciela, metodyka pracy biblioteki szkolnej, etyka i etykieta, humanistyka i technologie. W tej samej grupie sytuują się przedmioty powiązane z komunikacją społeczną i medialną oraz czytelnictwem, takie jak: techniki komunikacyjne w bibliotece, komunikacja społeczna, książka wobec innych środków masowego przekazu, czytelnictwo. Ponadto w trakcie studiów licencjackich studenci zapoznają się z podstawami pracy naukowej w ramach proseminarium pracy naukowej i seminarium licencjackiego. Poznają warsztat badawczy profesorów Instytutu w ramach wykładów monograficznych.

⁶ Wybierane najczęściej przez studentów jest tylko jedno: konwersatorium terminologiczne w języku angielskim.

Duże zmiany wprowadzono w kształceniu w obrębie bloku wydawniczo-księgarskiego i z zakresu sztuki książki. Został on okrojony ze względu na utworzoną specjalizację edytorską na studiach magisterskich. Nadal realizowane są na nim takie przedmioty, jak: podstawy edytorstwa, typografia i grafika książki, współczesny rynek książki. Powoli i te treści zostaną ograniczone do niezbędnych podstaw wiedzy dotyczący nowych technologii w edytorstwie ze względu na ich realizację na odrębnym kierunku studiów licencjackich – publikowanie cyfrowe i sieciowe.

Dążąc do pełnego przygotowania przyszłych absolwentów Instytutu do pracy zawodowej – zgodnie ze standardami kształcenia – obowiązkowe są śródroczne praktyki po II roku studiów licencjackich, odbywane najczęściej w dużych wrocławskich bibliotekach naukowych i publicznych oraz innych, zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego. Studia licencjackie dające tytuł zawodowy ukierunkowane zostały na zdobycie w większym stopniu wiedzy praktycznej. Jednak Wydział Filologiczny UWr przyjął ogólnoakademicki profil studiów, stąd w IINiB nacisk położony został na kształcenie z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć naukowych, bazujących na badaniach europejskich, z którymi powiązane są badania prowadzone przez pracowników Instytutu. Od roku 2013 studenci zaczęli być włączani w realizację grantów międzynarodowych i krajowych uzyskanych przez uczonych z macierzystej jednostki.

Z kolei program studiów magisterskich obejmuje dwie grupy przedmiotów. Pierwsze to przedmioty obowiązkowe, takie jak: seminarium magisterskie, kierunki badań w nauce o bibliotece i informacji naukowej, bibliologia współczesna, społeczeństwo informacji i wiedzy, typologia dokumentów, prawo autorskie, prawo w działalności bibliotecznej i informacyjnej, translatarium specjalistyczne, etyka zawodowa. Służą one pogłębieniu wiedzy teoretycznej, stanowiąc wprowadzenie do pracy naukowej, która może być kontynuowana na studiach trzeciego stopnia – doktoranckich. Drugi blok stanowią przedmioty realizowane w ramach specjalizacji wybieranych przez studentów: biblioteki cyfrowe, biblioteki naukowe, biblioteki w społeczeństwie wiedzy, biblioteki szkolne i pedagogiczne (wspólnie z Centrum Edukacji Nauczycielskiej), edytorstwo, prasa w systemie informacji, sztuka książki. Przygotowują one do pracy zawodowej. Po I roku studiów magisterskich studenci odbywają praktyki w instytucjach odpowiadających profilowi wybranej specjalizacji.

Studenci kierunku Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo mogą także w trakcie studiów zdobyć kwalifikacje pedagogiczne⁷. Od roku akademickiego 2004/2005 aż do chwili obecnej IINiB we współpracy z Instytutem

⁷ Mieli taką możliwość już od roku akademickiego 1975/1976 na studiach zaocznych i od roku akademickiego 1977/1978 na studiach stacjonarnych.

Filologii Polskiej realizuje program kształcenia dwuprzedmiotowego. Studenci decydujący się na uzyskanie kwalifikacji pedagogicznych są kształceni w dwóch specjalnościach: nauczyciel-bibliotekarz w szkole podstawowej i gimnazjum (specjalność główna) oraz nauczyciel literatury i języka polskiego w szkole podstawowej i gimnazjum (specjalność dodatkowa). Uzyskanie wyżej wymienionych kwalifikacji znacznie poszerza możliwości podjęcia pracy przez absolwentów IINiB, jednak z uwagi na duże obciążenie nauką tylko nieliczni studenci decydują się na podjęcie tego typu kształcenia.

Realizacja wyżej wymienionych przedmiotów i dostosowanie ich do oczekiwań studentów oraz potrzeb rynku pracy jest możliwa dzięki kadrze nauczającej Instytutu, która umiejętnie łączy pracę naukową z dydaktyczną i z działalnością organizacyjną. Badania naukowe prowadzone są w zakresie następujących dyscyplin naukowych: bibliologia (nauka o książce), bibliotekoznawstwo (nauka o bibliotece), informatologia (nauka o informacji naukowej), a także edytorstwo i sztuki książki, które choć autonomiczne, to są ze sobą bardzo ściśle powiązane przedmiotem badań, jakim są książka, biblioteka i informacja. Pracownicy IINiB UW w obrębie bibliologii rozwijają badania nad teorią, historią i metodologią tej nauki i jej miejscem w systemie nauk, historią kultury książki (rękopiśmiennej i drukowanej) szczególnie na Śląsku. Prowadzą badania nad czytelnictwem różnych grup wiekowych i społecznych (dzieci i młodzież, seniorzy), nad książką i jej powiązaniem z innymi środkami masowego przekazu itd. W ramach badań bibliotekoznawczych z kolei prowadzone są studia nad historią i teorią bibliotekoznawstwa, historią bibliotek, typologią bibliotek, różnymi typami bibliotek (szkolne i pedagogiczne, publiczne i naukowe, cyfrowe). Dużo miejsca poświęca się bibliotekarstwu, pracownikom bibliotek, bibliotekom na Śląsku, problematyce organizacji i zarządzania biblioteką, prawu bibliotecznemu a także czytelnikowi i czytelnictwu. Bardzo intensywnie rozwijane są badania z zakresu informatologii i bibliografii, w tym nad takimi problemami, jak: historia i teoria tych dyscyplin, źródła informacji, selekcja i ocena dokumentów, heurystyka informacyjna, bazy danych, biblio- i naukometria, informacja a komunikacja naukowa, elektroniczne serwisy informacji naukowej, open acces itp.

Specyfiką wrocławskiego bibliotekoznawstwa jest intensywnie rozwijana teoria i praktyka w zakresie edytorstwa, koncentrujące się wokół takich problemów, jak: historia i współczesność ruchu wydawniczego, technologia wytwarzania książki, programy DTP i graficzne, zagadnienia wydawnicze i księgarskie, tekstologia, marketing wydawniczo-księgarski, organizacja pracy w wydawnictwie, prawo autorskie, badanie rynku wydawniczego i księgarskiego, reklama książki itp. Na podkreślenie zasługują studia nad sztuką książkową, które wyróżniają wrocławskie bibliotekoznawstwo na tle innych tego typu instytutów w kraju. Prowadzone są

badania nad książką ilustrowaną, estetyką druku, ruchem wydawniczym, technikami ilustratorskimi, historią grafiki, książką w sztuce europejskiej, wybitnymi ilustratorami i artystami książki, typografią wytworną, bibliofilstwem czy książką artystyczną. Wyżej wymienione kierunki badań naukowych są ściśle powiązane z wykładanymi i nauczonymi przedmiotami na poszczególnych latach i trybach studiów, co niewątpliwie służy studentom jak i przyczynia się do rozwoju młodej kadry naukowej⁸.

Wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. znacznie ułatwiło wymianę międzynarodową studentów i rozszerzenie programów nauczania o elementy kształcenia za granicą. W ramach programów Erasmus i obecnie Erasmus+ dyrekcja IINiB UW r. nawiązała bezpośrednią współpracę z renomowanymi, mającymi długą tradycję akademicką uczelniami europejskimi, takimi jak: Uniwersytet w Coimbrze (Portugalia), Uniwersytet Paul-Valéry III w Montpellier (Francja), Uniwersytet Karola w Pradze (Czechy), Uniwersytet Wilerński i Uniwersytet Edukologiczny w Wilnie oraz Uniwersytet w Kłajpedzie (Litwa), Uniwersytet w Tallinie (Estonia), Uniwersytet w Lublanie (Słowenia), Uniwersytet w Zadarze i Uniwersytet Josipa Jurja Strossmayera w Osijeku (Chorwacja). Od 2008 r. istnieje także możliwość odbycia obowiązkowej lub dodatkowej praktyki studenckiej poza granicami kraju, w dowolnym państwie Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus+Praktyki⁹.

46

Należy podkreślić, iż zmiany w programach studiów licencjackich i magisterskich realizowanych w IINiB UW r. na kierunku Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo w ostatnim dziesięcioleciu spowodowały:

- zmniejszenie liczby godzin przedmiotów ogólnohumanistycznych;
- ograniczenie nauczania treści historycznych na rzecz wiedzy współczesnej, co skutkowało m.in. zniesieniem lektoratu z języka łacińskiego a zwiększeniem liczby przedmiotów prowadzonych w języku angielskim;
- znaczne zwiększenie liczby przedmiotów z zakresu informacji naukowej i nowych technologii informacyjnych oraz bibliotek cyfrowych;
- wprowadzenie podstaw wiedzy z zakresu zarządzania z elementami prawa i ochrony własności intelektualnej;
- położenie większego nacisku na wiedzę praktyczną, łącząc ją ściśle z teorią bibliologii, bibliotekoznawstwa i informatologii;
- ograniczenie liczby przedmiotów z zakresu edytorstwa w związku z uruchomieniem nowego kierunku studiów.

⁸ Por. też: M. Jaremków: *Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego – umiejętne (po)łączenie tradycji i nowoczesności*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 R. 6 nr 2 (12), s. 178–187. [http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Forum_Bibliotek_Medycznych/Forum_Bibliotek_Medycznych-r2013-t6-n2_\(12\)/Forum_Bibliotek_M](http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Forum_Bibliotek_Medycznych/Forum_Bibliotek_Medycznych-r2013-t6-n2_(12)/Forum_Bibliotek_M) [dostęp 18.06.2015].

⁹ Por. dane zawarte na stronie Instytutu INiB UW r. <http://www.ibi.uni.wroc.pl/erasmus/praktyki-i-staze> [dostęp 02.06.2015].

Duże zainteresowanie specjalizacją edytorską na informacji naukowej i bibliotekoznawstwie, a także studiami podyplomowymi „Nowe technologie w edytorstwie” stało się zaczynem do utworzenia nowego kierunku studiów licencjackich realizowanych w ośrodku wrocławskim od roku akademickiego 2013/2014 pod nazwą „publikowanie cyfrowe i sieciowe”¹⁰. Dzięki niemu poszerzono kształcenie o edytorów, którzy wraz z bibliotekarzami stanowią główne profesje wśród pracowników książki.

Bibliografia

- Jaremków M.: *Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego – umiejętne (po)łączenie tradycji i nowoczesności*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2013 R. 6 nr 2 (12), s. 178–187. [http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Forum_Bibliotek_Medycznych/Forum_Bibliotek_Medycznych-r2013-t6-n2_\(12\)/Forum_Bibliotek_M](http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Forum_Bibliotek_Medycznych/Forum_Bibliotek_Medycznych-r2013-t6-n2_(12)/Forum_Bibliotek_M) [dostęp 18.06.2015].
- Plany studiów w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego 1956–2006*. Oprac. M. Góralska, B. Staniów. Wrocław 2006.
- Szafrński L.: *Deregulacja zawodów a bibliotekarz dyplomowany* (2014). <http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=10303&prev=1> [dostęp 12.05.2015].
- Żbikowska-Migoń A.: *Prace naukowo-badawcze w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (1956–1976)*. „Roczniki Biblioteczne” 1977 (druk 1978) R. 21 z. 1/2, s. 485–497.

47

Changes in the training of librarians at the Institute of Library and Information Science of the University of Wrocław, 2005–2015

Educating librarians at the University of Wrocław has been ongoing for the last sixty years. In this time educational programmes have been modified on a regular basis, however, they have always been linked to contemporary scientific research carried out at the Institute of Library and Information Science. Most changes were incorporated into modules about 2005 and in subsequent years, and were motivated by a number of factors: the

¹⁰ Kierunek ten uzyskał w 2016 r. certyfikat „Studia z Przyszłością” przyznany w I edycji Ogólnopolskiego Programu Akredytacji Kierunków Studiów „Studia z Przyszłością”. Certyfikat przyznany został na podstawie opinii członków Komisji Ekspertskiej, reprezentujących Fundację Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego oraz środowiska akademickie i gospodarcze.

need to streamline modes of studies with European standards, the influence of employers' views on the specific material delivered to students in given years and at given courses (full and part time) and the expectations of students. In the article the author discusses both the development and the specifics of the training of librarians at the University of Wrocław, with a particular focus on the last ten years.

Keywords: library and information science, University of Wrocław, Institute of Library and Information Science, academic education of librarians, academic education of specialist of information science

Małgorzata Janiak
Uniwersytet Jagielloński
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

Zarządzanie informacją: zmiany w procesie kształcenia w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego

W artykule przedstawiono nowy kierunek – zarządzanie informacją – prowadzony w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego od roku akademickiego 2014/2015. Omówiono też historyczny rozwój programów studiów (1 i 2 stopnia oraz jednolitych magisterskich) w tej jednostce oraz porównano najnowszy kierunek z innymi prowadzonymi na uczelniach polskich w dyscyplinie: bibliologia i informatologia. Ukazano efekty kształcenia określone przez wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne, które zostały zaplanowane dla studiów licencjackich i magisterskich. Zaprezentowano także najważniejsze zagadnienia poruszane w trakcie zajęć.

Charakterystyka studiów na zarządzaniu informacją, a zwłaszcza ich porównanie z innymi programami, powstała po analizie opisów kierunków studiów, ich programów i planów, a także profili absolwentów, które zaprezentowane zostały na stronach internetowych polskich jednostek prowadzących studia w dyscyplinie bibliologia i informatologia, nazywanych najczęściej informacją naukową i bibliotekoznawstwem (INIB). Wzięto pod uwagę uczelnie prowadzące studia¹: Uniwersytet Łódzki

¹ W celu zaprezentowania najnowszych danych poddano analizie przede wszystkim informacje dla kandydatów na studia oraz informacje o kierunkach z roku akademickiego 2014/2015 oraz plany dla 2015/2016. Wcześniejsze analizy odnaleźć można w artykule M. Janiak: *Akademickie kształcenie bibliologów i informatologów*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2014 nr 1, s. 17–29.

(Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Wydziale Filologicznym); Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Wydziale Humanistycznym); Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii na Wydziale Nauk Historycznych); Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym); Uniwersytet Śląski w Katowicach (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Wydziale Filologicznym); Uniwersytet Warszawski (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych na Wydziale Historycznym); Uniwersytet Wrocławski (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym).

Dodatkowo przeanalizowano informacje o kierunkach i specjalnościach proponowanych na innych uczelniach. I tak na Uniwersytecie w Białymstoku w Instytucie Filologii Polskiej dla filologii polskiej zaoferowano specjalności dla studiów 1 stopnia: współczesne bibliotekarstwo i informacja naukowa oraz specjalność edytorską, a dla 2 stopnia: specjalność informacyjno-księgoznawczą oraz edytorstwo cyfrowe. Na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, w Katedrze Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Administracji i Nauk Społecznych ogłoszono rekrutację na studia informacji naukowej i bibliotekoznawstwa 1 stopnia stacjonarne i niestacjonarne, prowadzone także w trybie popołudniowym (stacjonarne) np. na kandydatów 40+, chcących pogodzić pracę i dokończenie się. Informację naukową i bibliotekoznawstwo (3-letnie studia pierwszego stopnia) proponowano także kandydatom w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu na Wydziale Prawa i Komunikacji Społecznej. Uniwersytet Zielonogórski w Instytucie Filologii Polskiej otworzył nowy kierunek: filologiczna obsługa internetu i e-edytorstwo (studia stacjonarne 1 stopnia). Pokrewnym jest także kierunek: inżynieria danych (studia stacjonarne 2 stopnia), który rozpocznie się na tej uczelni od semestru letniego w 2016 r. Na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach na Wydziale Humanistycznym proponowano studia 1 stopnia: informacja w przestrzeni publicznej, które oferują specjalności: broker informacji, e-publikacja, informacja w edukacji i kulturze oraz terapia przez media.

Zaznaczyć należy, iż część uczelni państwowych nadal prowadzi nabór na studia: informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Są to: Uniwersytet Łódzki (studia 1 i 2 stopnia, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej we współpracy z Instytutem Filologii Polskiej oraz Instytutem Kultury Współczesnej), Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie (studia 1 i 2 stopnia, także studia niestacjonarne), Uniwersytet Śląski w Katowicach (studia 1 i 2 stopnia, także studia niestacjonarne),

Uniwersytet Warszawski (studia 1 i 2 stopnia, także studia niestacjonarne oraz studia równoległe²), Uniwersytet Wrocławski (studia 1 i 2 stopnia, także studia niestacjonarne).

W związku z możliwością tworzenia przez uczelnie, które posiadają odpowiednie uprawnienia i kadre, nowych kierunków dla dyscypliny bibliologia i informatologia powstały: informacja w e-społeczeństwie (Lublin – studia 1 stopnia), informatologia stosowana (Lublin – studia 1 i 2 stopnia), zarządzanie informacją i bibliologia (Toruń – studia 1³ i 2 stopnia), publikowanie cyfrowe i sieciowe (Wrocław – studia 1 stopnia), architektura informacji (Kraków, UP – studia 1 stopnia), informacja w instytucjach e-społeczeństwa (Katowice – studia 1 stopnia)⁴, informacja w środowisku cyfrowym (Łódź – studia 1 stopnia).

Na wielu tych kierunkach studenci mogą wybierać zajęcia z różnych specjalności i specjalizacji. Na studiach licencjackich mają do wyboru:

1) bloki specjalistyczne: wirtualne instytucje kultury; zarządzanie informacją – IŚC – Łódź (dla INIB nie ma specjalizacji);

2) bloki przedmiotów specjalistycznych: informacja w administracji i gospodarce; informacja w kulturze i mediach; informacja w nauce i edukacji – Lublin (kierunek: informacja w e-społeczeństwie);

3) bloki przedmiotów specjalistycznych: zarządzanie na rynku wydawniczo-księgarskim; zarządzanie zasobami prasowymi; zarządzanie w placówkach informacyjnych – Lublin (kierunek: informatologia stosowana);

4) specjalności: infobrokering i zarządzanie usługami biblioteczno-informacyjnymi; edytorstwo i rynek książki – Toruń;

5) specjalności: społeczeństwo informacji i wiedzy oraz książka dawna – Bydgoszcz;

6) specjalności: biznes i turystyka (zajęcia prowadzone w języku rosyjskim); broker informacji; edukacja interkulturowa; filozofia praktyczna; genderstudies i tożsamość płci; język niemiecki w administracji, handlu i usługach; nauczanie języka polskiego jako obcego; pisanie kreatywne; polityka bezpieczeństwa i wojskowości; polityka regionalna i samorządowa; relacje międzynarodowe; traduktologia (zajęcia prowadzone w języku francuskim); translatoryka (zajęcia prowadzone w języku angielskim); translatoryka (zajęcia prowadzone w języku niemieckim); translatoryka

² Limity przyjąć studentów na te studia to 3 osoby.

³ Dla studiów 1 stopnia przygotowano z zakresu zarządzania informacją i bibliologii od roku akademickiego 2015/2016 grupę popołudniową dla osób, które chciałyby połączyć pracę z nauką.

⁴ Na rok akademicki 2015/2016 brak w wykazie kierunków dla kandydatów na studia: infobrokerstwo, zarządzanie dokumentacją i archiwistyka (UP, Instytut Historii – studia 1 stopnia). Perspektywy zawodowe brokera informacji wymienione są w opisie kierunku: doradztwo filozoficzne i coaching, prowadzonym na Wydziale Nauk Społecznych.

(zajęcia prowadzone w języku rosyjskim); zarządzanie dokumentacją w urzędzie i firmie – Zielona Góra;

7) bloki przedmiotów: wiedza ogólnohumanistyczna; wiedza o literaturze; podstawy bibliologii i informatologii; organizacja dostępu do informacji oraz bibliotekarstwo – Katowice.

Na studiach 2 stopnia realizowane są specjalizacje i specjalności:

1) specjalność nauczycielska – Kraków, UP;

2) specjalizacje: nowoczesna biblioteka; biblioteka w społeczności lokalnej; zarządzanie informacją; młody czytelnik w świecie książki i mediów; ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych; kultura i edytorstwo książki – Katowice;

3) specjalizacje: bibliologiczne dziedzictwo kulturowe; cyfrowe zasoby informacji; zarządzanie zasobami informacyjnymi w instytucji publicznej – Lublin (kierunek: informatologia stosowana);

4) specjalizacje: broker informacji; biblioteki naukowe; biblioteki publiczne; bibliotekoznawstwo oraz dodatkowo specjalizacja: dydaktyczna – Łódź;

5) specjalności: biblioterapia; dziedzictwo kulturowe książki; prasoznawstwo; zarządzanie informacją – Toruń;

6) ścieżki: architektura informacji i wiedzy; dziedzictwo kulturowe; edytorstwo; informacja i komunikacja w europejskich instytucjach kultury; informacja w biznesie; internet; organizacja i zarządzanie bibliotekami; zarządzanie informacją i wiedzą – Warszawa;

7) specjalności: biblioteki cyfrowe; biblioteki naukowe; biblioteki w społeczeństwie wiedzy; edytorstwo; prasa w systemie komunikacji społecznej; sztuka książki na studiach stacjonarnych oraz biblioteki publiczne i szkolne; edytorstwo; prasa w systemie komunikacji społecznej na studiach niestacjonarnych – Wrocław.

W Warszawie proponowany jest dodatkowo także blok przygotowania pedagogiczno-psychologicznego.

Jak wynika z tego wykazu, studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na przestrzeni lat bardzo zmieniły swoje oblicze. Częściowo związane jest to z samymi jednostkami prowadzącymi kształcenie akademickie. Część z nich ulokowana jest na wydziałach humanistycznych, filologicznych, część na wydziałach historycznych lub nauk społecznych. INIB UJ wchodzi w skład Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Z tego wynikają m.in. różnice w programach i akcentowanie badań historycznych, analiz tekstu, zarządzania informacją itp. Drugim czynnikiem, który zmienił kierunki studiów, tym razem zewnętrznym, jest rozwój technologii. Trzecim są zmiany na rynku pracy: przeobrażenia strukturalne w samych bibliotekach i innych ośrodkach informacji, tworzenie się firm infobrokerskich, jednostek zarządzających informacją oraz publi-

kujących w sieci, wymogi digitalizacji i ucyfrowienia społeczeństwa, potrzeby użytkowników, konieczność ich uczenia, jak radzić sobie z szumem informacyjnym i nadmiarem informacji np. poprzez budowę nowych systemów informacyjno-wyszukiwawczych itp.

Stąd absolwenci studiów z dyscypliny bibliologia i informatologia powinni być specjalistami z zakresu: informacji naukowej, infobrokeringu, bibliotekarstwa, archiwistyki, księgarstwa, edytorstwa i zagadnień wydawniczych, nowoczesnych mediów, biblioterapii. Mogą zostać: bibliotekarzami wszystkich typów bibliotek, także cyfrowych, brokerami informacji, pracownikami ośrodków i centrów informacji, wydawnictw, księgarni, archiwistami czy też mogą współtworzyć nowe media, także społecznościowe.

Na Uniwersytecie Jagiellońskim zaproponowano kierunek: bibliotekoznawstwo i informacja naukowa od roku akademickiego 1974/1975. Prowadzony był on w ramach Instytutu Filologii Polskiej na Wydziale Filologicznym. Od tego roku (1974) istniał Zakład, a od 1992 r. Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej został otworzony w 1996 r. na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej, który utworzony został w tym samym czasie. Obecną nazwę: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa jednostka przyjęła w 2002 r. W tym też roku (2002) w wyniku akredytacji Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej placówka otrzymała Certyfikat Jakości Kształcenia przyznany przez Konferencję Rektorów Uniwersytetów Polskich. W 2003 r. zmieniona została nazwa kierunku na: informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Ten kierunek w 2007 r. uzyskał pozytywne oceny Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej. W tym samym roku Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ otrzymał uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie bibliologia i informatologia. Od roku akademickiego 2014/2015 Instytut oferuje nowy kierunek studiów: zarządzanie informacją o profilu ogólnoakademickim.

Od roku akademickiego 1999/2000 wprowadzony został dwustopniowy tryb studiów: studia 1 stopnia, kończące się dyplomem licencjata, oraz studia 2 stopnia, umożliwiające zdobycie tytułu magistra. Jednocześnie z wprowadzaniem Ramowych Ram Kwalifikacji rozpoczęto implementowanie europejskiego systemu punktów ECTS. Od roku akademickiego 2008/2009 prowadzone są również studia 3 stopnia (doktoranckie) w dziedzinie nauki humanistyczne, w dyscyplinie bibliologia i informatologia.

Studentom oferowane były zarówno studia dzienne, jak i zaoczne. Od roku 1981 prowadzono również studia podyplomowe: broker informacji;

bibliotekoznawstwo (2- i 3-semestralne, doskonalące); informacja naukowa; informacja naukowa – broker informacji; bibliotekoznawstwo – bibliotekarz dziedzinowy; bibliotekoznawstwo i informacja naukowa oraz informacja naukowa – wyszukiwanie informacji.

W latach 2013/2014 i 2014/2015 przedstawiono także propozycje krótkich kursów doszkalających: doskonalenie percepcji informacji; media społecznościowe w bibliotekach; praktyka tworzenia bibliotek cyfrowych; komunikacja z klientem w sektorze informacyjnym. Studia stacjonarne i niestacjonarne 1 i 2 stopnia informacji naukowej i bibliotekoznawstwa oraz kursy doszkalające zostały zlikwidowane od roku akademickiego 2014/2015 (z chwilą ich wygaśnięcia).

Nowy kierunek studiów – zarządzanie informacją – został zaproponowany po analizach własnych programów (które ulegały różnorodnym zmianom w czasie) oraz tendencji światowych w kształceniu w dyscyplinie bibliologia i informatologia, a także wysnuciu wniosków z dyskusji prowadzonych w gronie pracowników INIB UJ, pracodawców i przedstawicieli studentów. Ustalono, iż kierunek zarządzanie informacją składać się będzie z zajęć, podczas których

humanistyczna wiedza o relacjach między człowiekiem i informacją łączona jest z kształtowaniem umiejętności technicznych i rozwijaniem kompetencji społecznych⁵.

Stąd studenci zapoznają się z funkcjonowaniem środowiska informacyjnego człowieka, a więc z jednej strony poznają profesjonalne źródła informacji (dane), a z drugiej zasady i sposoby skutecznego przeszukiwania i organizowania kolekcji (struktury, ocena jakości). Do tego dochodzi nauka o zachowaniach informacyjnych wszystkich użytkowników (od twórców, poprzez administratorów i badaczy, po użytkowników końcowych) oraz o tym, jak efektywnie zarządzać informacją w instytucjach i przedsiębiorstwach. Ponadto studenci studiów magisterskich uczą się samodzielnego oceniania i projektowania rozwiązań informacyjnych usprawniających działalność człowieka oraz realizowania różnorodnych działań poznawczych związanych z zarządzaniem informacją. Jednocześnie studenci poznają dorobek bibliologii i informatologii oraz metody badawcze pozwalające na naukowe rozwiązywanie problemów profesjonalnych i prowadzenie badań. Tak więc problematyka naukowa łączona jest z profesjonalną.

Wszystkie te tematy, które omawiane są w trakcie studiów, mają na celu przygotowanie absolwenta do opracowywania i realizacji za-

⁵ Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://www.inib.uj.edu.pl> [dostęp 15.07.2015].

awansowanych zadań profesjonalnych, których podejmować się będą w swojej przyszłej pracy w instytucjach i organizacjach działających w sferze komunikacji publicznej, kultury, edukacji, biznesu, nauki i administracji. Rozwój kariery zawodowej absolwentów może bowiem iść w wielu kierunkach. Przede wszystkim nadal pracować mogą w różnorodnych ośrodkach informacji, bibliotekach wszelkiego typu (naukowych i akademickich, publicznych, szkolnych, fachowych, kościelnych itp.), czy też w instytucjach kultury (zwłaszcza w wydawnictwach, księgarniach czy domach kultury). Mogą wykonywać usługi informacyjne dla nauki, edukacji, biznesu i administracji, gdyż przygotowani są do pracy w zawodach: brokera informacji, researchera czy analityka informacji. Uczeni są także, jak zarządzać informacją potrzebną do życia codziennego, jak ją wyszukiwać z systemów ogólnych, specjalistycznych, instytucjonalnych, społecznościowych, a także jak ją oceniać. Mogą wspierać zróżnicowane działania człowieka, a więc pracować w charakterze specjalisty zarządzania informacją czy menedżera informacji. W związku z otworzeniem nowej specjalizacji absolwenci wiedzą, jak transferować informację w społeczeństwie, zorganizować dane, przetworzyć je dla różnych grup interesariuszy obszaru nauki, techniki, gospodarki i kultury, zdiagnozować potrzeby i zrealizować przepływ informacji. Studenci nadal uczą się, jak tworzyć i zarządzać różnymi kolekcjami cyfrowymi, nie tylko dokumentów, ale także plików multimedialnych. Wiedza ta przydaje się do zarządzania obiegiem dokumentów elektronicznych w firmach i instytucjach np. kultury, a także do digitalizacji istniejących zasobów informacyjnych i ich upubliczniania w środowisku sieciowym. Absolwenci mogą więc zajmować się organizacją i prowadzeniem cyfrowych archiwów; repozytoriów, bibliotek cyfrowych i wirtualnych, baz wiedzy, banków danych itp.

Studia 1 stopnia na kierunku zarządzanie informacją przygotowują studenta do podejmowania

naukowych działań poznawczych w odniesieniu do szerokiej grupy zjawisk i procesów, od tych warunkujących poszukiwanie informacji, poprzez jej pozyskiwanie, gromadzenie, opracowanie i przetwarzanie, do udostępniania i wykorzystania przez człowieka, a także do realizacji zadań profesjonalnych związanych z zarządzaniem informacją w różnych instytucjach i organizacjach, zajmujących się gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem informacji i dokumentów oraz dorobku kulturowego człowieka⁶.

⁶ *Ibidem*.

Ten aspekt profesjonalny jest elementem, na który położony został największy nacisk. Studia 1 stopnia są bowiem traktowane jako studia „zawodowe”, gdyż w świetle ustawy Polska Klasyfikacja Edukacji (PKE) ich absolwent zdobywa wykształcenie wyższe zawodowe.

Przygotowane dla kierunku efekty kształcenia odnoszą się do obszaru nauk humanistycznych. Standardowo podzielono je na efekty dotyczące wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, wyodrębniając te najbardziej ogólne elementy:

1) znajomość znaczenia i roli nauk humanistycznych w poznaniu zjawisk z zakresu zarządzania informacją i w doskonaleniu działalności praktycznej w tym względzie;

2) posługiwanie się podstawową terminologią naukową i profesjonalną z zakresu bibliologii i informatologii oraz innych nauk humanistycznych;

3) znajomość bibliologii i informatologii jako dyscypliny naukowej dostarczającej podstaw teoretycznych, metod i rozwiązań dla praktyki zarządzania informacją oraz

4) określanie relacji między bibliologią i informatologią a innymi dyscyplinami z obszaru nauk humanistycznych, pozwalające na interdyscyplinarne podejście do działań naukowych i profesjonalnych;

5) znajomość dorobku tej dyscypliny oraz innych pokrewnych, w zakresie istotnym dla planowania i realizacji działań poznawczych i praktycznych w obszarze zarządzania informacją;

6) znajomość aktualnych trendów, dylematów i kierunków rozwoju bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych w zakresie istotnym dla badań podstawowych i stosowanych w obszarze zarządzania informacją;

7) identyfikacja i objaśnianie aktualnie stosowanej metodyki wykonywania zadań, norm, procedur, narzędzi, technologii i dobrych praktyk stosowanych w zarządzaniu informacją;

8) znajomość i rozumienie najważniejszych sposobów poznania i interpretacji zjawisk zachodzących w środowisku informacyjnym, zachowań informacyjnych jego uczestników oraz dostępnych w nim obiektów, kolekcji, systemów, usług, narzędzi i produktów informacyjnych; rozeznania i rozumienia podstawowych pojęć. Ważna jest też znajomość porządkowania i przedstawiania podstawowych źródeł informacji naukowej oraz profesjonalnej.

Do tego dochodzi wiedza z zagadnień prawnych, zwłaszcza regulacji i zasad z zakresu ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego oraz prawnych uwarunkowań działalności z zakresu zarządzania informacją. Inne istotne kwestie poruszane w trakcie zajęć to: 1) objaśnianie roli i zastosowania różnych języków (naturalnego, sztucznych) w szeroko ro-

zumianym zarządzaniu informacją; 2) aspekty współczesnej kultury oraz zasady i możliwości uczestnictwa w życiu kulturalnym; 3) historia, cele, organizacja i funkcjonowanie instytucji i organizacji działających w sferze kultury i nauki ze szczególnym uwzględnieniem tych zajmujących się gromadzeniem, opracowaniem, przechowywaniem i udostępnianiem informacji.

Umiejętności, które zdobywają studenci, opisane zostały poprzez kwalifikacje odnoszące się do teorii. Są to:

1) formułowanie problemów badawczych (z pomocą nauczyciela akademickiego), dobieranie odpowiednich metod ich rozwiązywania i formy prezentowania wyników w odniesieniu do problemów poznawczych i stosowanych szeroko rozumianego zarządzania informacją z perspektywy bibliologii i informatologii;

2) samodzielne zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności służących naukowemu rozwiązywaniu problemów poznawczych i profesjonalnych zarządzania informacją, w tym działalności informacyjnej, bibliotekarstwa, działalności wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej;

3) posługiwanie się podstawowymi paradygmatami, koncepcjami teoretycznymi i pojęciami funkcjonującymi w bibliologii i informatologii oraz naukach pokrewnych, pozwalającymi na ujmowanie różnych problemów poznawczych i stosowanych związanych z badaniami i praktyką zarządzania informacją;

4) rozpoznawanie różnych rodzajów zachowań i potrzeb informacyjnych człowieka, zdolność ich interpretacji w odniesieniu do dorobku bibliologii i informatologii i nauk pokrewnych, stosując typowe podejścia i metody diagnostyczne.

Do tego dochodzą umiejętności praktyczne:

1) sprawne odnajdowanie, ocenianie i wybieranie informacji relewantnych w stosunku do sytuacji problemowej i potrzeby informacyjnej w źródłach różnego typu i w różnej formie, stosowanie adekwatnych strategii wyszukiwawczych, efektywne wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych;

2) analizowanie, ocenianie i realizowanie typowych systemów, produktów, obiektów, narzędzi i usług informacyjnych oraz procesów zarządzania informacją w kontekście konkretnych sytuacji społecznych i potrzeb indywidualnych;

3) formułowanie i uzasadnianie prezentowanych opinii i wniosków, powołując się na dorobek bibliologii i informatologii, dyscyplin pokrewnych oraz profesji związanych z zarządzaniem informacją;

4) porozumiewanie się z wykorzystaniem różnych kanałów i technik komunikacyjnych ze specjalistami z zakresu bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych;

5) opracowywanie samodzielnych typowych prac pisemnych na temat różnych aspektów szeroko rozumianego zarządzania informacją;

6) przygotowywanie i wygłaszanie krótkich prezentacji na wybrany temat naukowy bądź profesjonalny, właściwie udokumentowanych i osadzonych w dorobku naukowym lub profesjonalnym;

7) komunikowanie się w języku nowożytnym obcym na poziomie zgodnym z wymaganiami określonymi dla poziomu B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.

Natomiast ostatnie w triadzie: kompetencje społeczne to przede wszystkim:

1) uświadamianie sobie konieczności permanentnego rozwijania swojej wiedzy i umiejętności w odpowiedzi na nowe osiągnięcia nauki, zmiany zachodzące w środowisku informacyjnym oraz zmiany zachowań informacyjnych człowieka;

2) realizowanie powierzonych zadań poznawczych oraz związanych z praktyczną stroną zarządzania informacją; świadome planowanie działań, wskazując czynniki ich powodzenia i przyjmując odpowiedzialność za ich właściwe wykonanie, konsekwencje i za wizerunek wykonywanego przez siebie zawodu;

3) podejmowanie prób rozwiązania napotykaných problemów profesjonalnych w zakresie zarządzania informacją, odwołując się do dorobku nauki, najlepszych praktyk profesjonalnych oraz zasad postępowania przyjętych w profesjach informacyjnych;

4) uczestniczenie w różnych formach życia kulturalnego i naukowego, realizowanych za pośrednictwem różnych mediów, związanych przede wszystkim z szeroko rozumianą sferą kultury piśmienniczej.

Do tego dochodzi jeszcze: świadomość znaczenia szeroko rozumianego zarządzania informacją, w tym działalności informacyjnej, bibliotecznej, wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej, dla funkcjonowania współczesnego społeczeństwa i zachowania dziedzictwa kulturowego regionu, kraju i Europy⁷.

Cele kształcenia można także zaprezentować za pomocą tematyki zajęć prowadzonych w trakcie całych studiów, które da się podzielić na nieformalne bloki, odnoszące się do zarówno do bibliologii, jak i do informatologii. Bazowym przedmiotem są: podstawy teorii i metodologii bibliologii i informatologii. Zestaw zajęć bibliologicznych stanowią: podstawy bibliotekarstwa; czytelnictwo i recepcja informacji; formalne opracowanie informacji; kolekcje zasobów informacyjnych i kultura książki w dziejach; zarządzanie informacją w bibliotekach; wielkie biblioteki i ich historia; zachowanie dziedzictwa kulturowego: książka, biblioteka, archi-

⁷ Efekty kształcenia zostały przedstawione zgodnie z programem studiów.

wum; zagadnienia wydawnicze i księgarskie; dydaktyka czytelnicza i informacyjna; książka dla dzieci i młodzieży; informacja edukacyjna.

Do podstawowych modułów informatologicznych zaliczyć należy: źródła informacji; ochrona własności intelektualnej; wstęp do archiwizacji i cyfryzacji informacji; projektowanie i ocena systemów informacji; języki informacyjno-wyszukiawcze i indeksowanie; organizacja informacji i wiedzy; elementy bibliometrii; zarządzanie obiegiem dokumentów; wizualizacja informacji; estetyka a informacja oraz wykłady fakultatywne: informatologia jako nauka interdyscyplinarna; informatologiczne koncepcje ekologii informacji. Do tego wykazu dodać jeszcze należy przedmioty związane z użytkownikami informacji: środowisko informacyjne człowieka; komunikacja społeczna i media; zachowania informacyjne; kompetencje informacyjne w rozwoju indywidualnym i społecznym; usługi i produkty informacyjne; umiejętności psychospołeczne w profesjach informacyjnych; emocje w zachowaniach informacyjnych.

Osobny blok stanowią zajęcia związane z samym zarządzaniem, takie jak: podstawy zarządzania; wstęp do zarządzania informacją; podstawy zarządzania informacją w nauce; zarządzanie informacją w organizacji. Ogólne moduły to: naukoznawstwo; metodologia nauk; czy literatura. Do tego wymienić jeszcze należy: praktykę, zajęcia terenowe czy projekty profesjonalne wymagające samodzielnej pracy studentów.

Studenci mogą także zdobyć uprawnienia pedagogiczne, które umożliwiają prowadzenie zajęć w szkołach podstawowych.

Studia 2 stopnia pogłębiają wiedzę na temat znaczenia i roli nauk humanistycznych w poznaniu zjawisk z zakresu zarządzania informacją oraz pozwalają w sposób twórczy stosować ją w działalności profesjonalnej. Dodatkowo

porządkują i pogłębiają terminologię, wiedzę o teoriach i metodologii z zakresu bibliologii i informatologii oraz innych nauk humanistycznych w odniesieniu do zagadnień z obszaru szeroko rozumianego zarządzania informacją; poszerzają wiedzę na temat bibliologii i informatologii jako dyscypliny naukowej,

dostarczając przy tym

podstaw teoretycznych, metod i rozwiązań dla praktyki zarządzania informacją, w tym dla bibliotekarstwa, działalności informacyjnej, wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej, oraz na temat podstawowych humanistycznych aspektów nauk o zarządzaniu

oraz pozwalają na

twórcze planowanie i realizację działań poznawczych i profesjonalnych w obszarze zarządzania informacją,

a także na

integrowanie perspektyw właściwych dla problematyki zarządzania informacją⁸.

Według efektów kształcenia studenci mają też: szczegółową wiedzę o współczesnych dokonaniach i kierunkach rozwoju, ośrodkach i szkołach badawczych bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych w zakresie istotnym dla badań podstawowych i stosowanych w obszarze zarządzania informacją. Dodatkowo znają i rozumieją zaawansowane metody analizy, interpretacji, wartościowania, problematyzowania stosowane w zarządzaniu informacją, a także metodykę wykonywania zadań, normy, procedury, narzędzia, technologie i dobre praktyki stosowane w działalności informacyjnej, bibliotecznej, archiwalnej i wydawniczo-księgarskiej oraz heterogeniczne sposoby poznania i interpretacji zjawisk zachodzących we współczesnym środowisku informacyjnym, zachowań informacyjnych jego uczestników oraz dostępnych w nim obiektów, kolekcji, systemów, usług i produktów informacyjnych. Wiele efektów kształcenia odnosi się do instytucji. Stąd studenci mają: 1) pogłębioną wiedzę na temat wybranych aspektów współczesnej kultury oraz zasad i możliwości aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym; o historii oraz o współczesnych celach i funkcjonowaniu instytucji i organizacji działających w sferze kultury ze szczególnym uwzględnieniem tych zajmujących się gromadzeniem, opracowaniem, przechowywaniem i udostępnianiem informacji oraz 2) potrafią określić zasady funkcjonowania instytucji informacji w systemie kultury, jak i ekonomiczne przesłanki decyzji dotyczących zachowań nabywców i dostawców na rynku informacji. Dodatkowo znają i rozumieją: 3) pojęcia, regulacje i zasady z zakresu ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego oraz identyfikują prawne uwarunkowania działalności z zakresu zarządzania informacją, a także konieczność zarządzania zasobami własności intelektualnej. Także języki: naturalne i sztuczne są ważne w trakcie nauczania. Wśród efektów kształcenia zapisano więc, iż studenci posiadają wiedzę o: 4) naturze języka, różnych języków, historycznej zmienności znaczeń ważnych dla szeroko rozumianego zarządzania informacją, w tym także komunikowania, organizacji wiedzy i recepcji przekazów kulturowych. Ponadto absolwent studiów potrafi scharakteryzować: 5) polskie i zagraniczne źródła informacji naukowej z obszaru bibliologii i informatologii oraz informacji profesjonalnej z zakresu zarządzania informacją, a także z dyscyplin pokrewnych i obszarów profesjonalnych oraz 6) precyzyjnie i wyczerpująco wyjaśnia miejsce różnych zasobów informacji we współczesnym systemie kultury i mediów.

⁸ *Ibidem*.

Kolejne z triady efektów kształcenia: umiejętności opisane zostały przez kwalifikacje sprawnego wyszukiwania, oceny i wyboru informacji, które dokonywane są poprzez stosowanie adekwatnych strategii wyszukiwawczych, efektywnego wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, a także opracowania uporządkowanych i selektywnych wykazów źródeł informacji na określony temat oraz na tej podstawie formułowania krytycznych ocen stanu badań oraz stanu wiedzy i umiejętności profesjonalnych w obszarze zarządzania informacją. Ponadto studenci:

1) posiadają pogłębione umiejętności badawcze, obejmujące analizę prac innych autorów, syntezę różnych idei i poglądów, dobór metod i konstruowanie narzędzi badawczych, opracowanie i prezentację wyników, pozwalające na oryginalne rozwiązywanie złożonych problemów w zakresie bibliologii i informatologii;

2) samodzielnie zdobywają nową wiedzę i poszerzają umiejętności badawcze służące naukowemu rozwiązywaniu problemów poznawczych i profesjonalnych zarządzania informacją, w tym działalności informacyjnej, bibliotekarstwa, działalności wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej, a także podejmują autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własną karierą zawodową;

3) posługują się ważnymi dla zarządzania informacją paradygmatami, koncepcjami teoretycznymi i pojęciami oraz potrafią zastosować je dla działań poznawczych oraz w różnych sytuacjach profesjonalnych;

4) formułują i uzasadniają merytorycznie własne opinie i wnioski, powołując się na dorobek bibliologii i informatologii, dyscyplin pokrewnych oraz profesji związanych z zarządzaniem informacją, a także tworzą syntetyczne podsumowania na podstawie zebranych informacji;

5) posiadają umiejętność formułowania opinii krytycznych o obiektach i systemach informacyjnych na podstawie wiedzy o zarządzaniu informacją, a także porozumiewać się z wykorzystaniem różnych form i mediów komunikacyjnych ze specjalistami z zakresu bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych, jak i również z użytkownikami docelowymi.

Dodatkowo każdy absolwent:

1) krytycznie analizuje, ocenia i realizuje różne systemy, produkty, obiekty i usługi informacyjne oraz procesy zarządzania informacją w kontekście konkretnych sytuacji społecznych, ich miejsca w procesie historyczno-kulturowym, ale także w odniesieniu do różnorodnych potrzeb indywidualnych;

2) rozpoznaje zachowania informacyjne użytkowników, potrafi określić ich znaczenia, miejsce w systemie komunikacji społecznej, stosując oryginalne podejścia, interpretując je w odniesieniu do dorobku bibliologii

i informatologii i nauk pokrewnych, stosując różnorodne podejścia i metody diagnostyczne;

3) opracowuje samodzielnie rozbudowane pisemne projekty naukowe lub profesjonalne z zakresu szeroko rozumianego zarządzania informacją, odwołując się do samodzielnie sformułowanych problemów i metod ich naukowego rozwiązywania, a także do najważniejszych ujęć teoretycznych i wyników badań naukowych pozyskiwanych z adekwatnych źródeł;

4) przygotowuje i wygłasza dłuższe prezentacje na wybrany temat naukowy bądź profesjonalny z zakresu szeroko rozumianego zarządzania informacją, właściwie udokumentowane i osadzone w dorobku naukowym lub profesjonalnym oraz

5) komunikuje się w języku nowożytnym obcym na poziomie zgodnym z wymaganiami określonymi dla poziomu B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.

Dla studiów 2 stopnia określono także wykaz kompetencji społecznych, które student zdobywa w trakcie kształcenia. Są to:

1) rozumienie i akceptacja konieczności permanentnego rozwijania swojej wiedzy i umiejętności w odpowiedzi na nowe osiągnięcia nauki, zmiany zachodzące w środowisku informacyjnym oraz zmiany zachowań informacyjnych człowieka oraz inspirowanie i organizowanie proces uczenia się innych osób;

2) realizowanie powierzonych oraz opracowanych przez siebie zadań poznawczych oraz związanych z praktyczną stroną zarządzania informacją;

3) świadome planowanie działań, przy wskazaniu odpowiednich priorytetów ich powodzenia, przyjmowanie przy tym odpowiedzialności za ich właściwe wykonanie, konsekwencje i za wizerunek wykonywanego przez siebie zawodu;

4) prawidłowa identyfikacja i rozstrzyganie napotykaných problemów naukowych i profesjonalnych w zakresie zarządzania informacją, odwoływanie się do dorobku nauki, najlepszych praktyk profesjonalnych oraz zasad postępowania przyjętych w profesjach informacyjnych;

5) świadomość znaczenia szeroko rozumianego zarządzania informacją, w tym działalności informacyjnej, bibliotecznej, wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej, dla zachowania dziedzictwa kulturowego regionu, kraju i Europy oraz aktywnie uczestniczy w różnorodnych akcjach podejmowanych w tym obszarze oraz

6) systematyczne uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych realizowanych w różnych formach i za pośrednictwem różnych mediów, związanych przede wszystkim z szeroko rozumianą sferą kultury piśmienniczej, a także umiejętność zainteresowania innych użytkowników oraz przekazywanie w atrakcyjny sposób informacji o nich.

Podobnie jak zrobiono to dla studiów 1 stopnia, przedstawione obecnie zostaną zajęcia w podziale tematycznym. Pierwszy zestaw to zajęcia podstawowe dla całej dyscypliny: teoria i metodologia bibliologii i informatologii; terminologia bibliologii i informatologii; współczesne problemy i kierunki badań w bibliologii i informatologii; podstawy prawne działalności informacyjnej, bibliotecznej, archiwalnej i wydawniczo-księgarskiej. Do tego dochodzą przedmioty uczące umiejętności zachowania się w pracy, współpracy itp., takie jak: etyka badań i zawodów informacyjnych czy absolwent zarządzania informacją w środowisku zawodowym. Do bibliologii odnosi się przede wszystkim: kultura książki czy przegląd źródeł informacji. Moduły informatologiczne to: zarządzanie informacją wizualną i dźwiękową; indywidualne zarządzanie informacją; zarządzanie informacją i wiedzą w społeczeństwie; zarządzanie informacją w sektorze nauki, zarządzanie w bibliotekarstwie i praktyce informacyjnej czy PR – strategie przekazywania informacji. Natomiast ogólne przedmioty odnoszące się do zarządzania to: podstawy ekonomii dla zarządzania informacją; podstawy zarządzania instytucjami kultury czy zarządzanie projektami. Ciekawym uniwersalnym przedmiotem jest: obserwatorium kultury, w trakcie którego studenci doskonalą głównie kompetencje społeczne i umiejętności przekazywania danych oraz recenzowania wydarzeń kulturalnych.

Specjalizacje proponowane studentom to: infobrokering i wywiad rynkowy (czyli jak docierać do informacji); transfer informacji w społeczeństwie (nauka, technika, gospodarka) (czyli jak przekazywać informacje); obiekty i kolekcje cyfrowe (czyli jak tworzyć obiekty i zarządzać kolekcjami) oraz bibliotekarstwo – podstawy oraz dydaktyka informacyjna.

Studenci mogą także zdobyć uprawnienia pedagogiczne, które umożliwiają prowadzenie zajęć w szkołach podstawowych (dla osób, które nie zdobyły ich w trakcie studiów 1 stopnia) oraz w szkołach ponadpodstawowych.

W artykule przedstawiono, jak programy studiów prowadzonych dla dyscypliny bibliologia i informatologia ulegają coraz większym modyfikacjom. Dotyczy to wszystkich uczelni, które takie kierunki proponują. Przede wszystkim powstają nowe programy, które kładą nacisk na informatologiczne aspekty dyscypliny. Zgodne jest to z zewnętrznymi uwarunkowaniami: postępowaniem technologicznym oraz zmianami w organizacji jednostek związanych z tworzeniem, gromadzeniem, przetwarzaniem i udostępnianiem informacji. Także interesariusze wewnętrzni (studenci) są bardziej zainteresowani zdobywaniem wiedzy i umiejętności, które umożliwiają szukanie pracy w większej liczbie instytucji. Stąd absolwenci obecnych kierunków studiów to już nie tylko przyszli bibliotekarze, lecz także informatolodzy, pracownicy informacji czy usług informacyjnych, edytorzy, wydawcy, księgarze, archiwiści, infobrokerzy itp.

W Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego zaproponowano nowy kierunek studiów – zarządzanie informacją – odnosząc się do wszystkich wymienionych uwarunkowań, mając nadzieję, że szerszy zakres osiąganych efektów kształcenia ułatwi absolwentom zdobycie atrakcyjnej i ciekawej pracy oraz pozwoli na dalsze prowadzenie samodzielnych badań naukowych.

Bibliografia

Janiak M.: *Akademickie kształcenie bibliologów i informatologów*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2014 nr 1, s. 17–29.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://www.inib.uj.edu.pl> [dostęp 19.07.2015].

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Dziennikarstwa i Informacji. <http://idi.ujk.edu.pl/> [dostęp 21.07.2015].

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii. http://www.kinib.ukw.edu.pl/jednostka/katedra_informacji_naukowej/ [dostęp 15.07.2015].

64 Uniwersytet Łódzki, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. <http://www.kbin.uni.lodz.pl/kbin/> [dostęp 21.07.2015].

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://www.umcs.pl/pl/inib.htm> [dostęp 21.07.2015].

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii. <http://www.inibi.umk.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://iinib.up.krakow.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. <http://ibin.us.edu.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Studia, Katalog kierunków. <https://www.irk.us.edu.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet w Białymstoku. Instytut Filologii Polskiej. http://ifp.uwb.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=139 [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Warszawski, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych. <http://www.lis.uw.edu.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://www.ibi.uni.wroc.pl/> [dostęp 15.07.2015].

Uniwersytet Zielonogórski, Rekrutacja. Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych w Poznaniu. <http://wsus.pl/pl> [dostęp 15.07.2015].

Information Management: The changes in the academic education in Institute of Information and Library Science of the Jagiellonian University

The aim of this paper is to present the changes in the academic education of librarians and specialist of information science which occurred in Institute of Information and Library Science of the Jagiellonian University. Since 2014/2015 the Institute offers undergraduate and graduate degree programmes in Information Management and conduct research in a vast area of Book and Information Science with a special emphasis on various aspects of theory and methodology of this discipline, information management, behaviour, culture and competencies as well as on books and their functions in social communication and on modern librarianship.

Keywords: information management, academic education of librarians, academic education of specialist of information science, Institute of Information and Library Science Jagiellonian University

Agnieszka Fluda-Krokos
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Instytut Nauk o Informacji

Problematyka kształcenia akademickiego pracowników bibliotek i informacji naukowej na łamach czasopism specjalistycznych (1945–2015)

Historia akademickiego kształcenia bibliotekarzy w Polsce sięga początku wieku XIX, kiedy to bibliografię wykładali: Paweł Jarowski w Gimnazjum Wołyńskim w Krzemieńcu (1809–1831), Jerzy Samuel Bandtkie w Uniwersytecie Jagiellońskim (1811–1834), Joachim Lelwel w Uniwersytecie Warszawskim (1821) i Aleksander Bohatkiewicz w Uniwersytecie Wileńskim (1829–1831). W Szkole Głównej Warszawskiej w latach 1865–1868 kierownikiem katedry bibliografii był Karol Estreicher. W pierwszej połowie wieku XX Stefan Vrtel-Wierczyński prowadził wykłady z bibliografii i bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie (1924–1928) i księgoznawstwa w Uniwersytecie Poznańskim (1936), a Aleksander Birkenmajer wykład ze wstępu do bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie Jagiellońskim (1938). Jednak w pełni zinstytucjonalizowane jako akademickie bibliotekoznawstwo datuje się od roku 1945 – powstanie Katedry Bibliotekoznawstwa w Uniwersytecie Łódzkim. Kolejne samodzielne jednostki powołane zostały w Warszawie (1952) oraz Wrocławiu (1956)¹.

67

¹ B. Sosińska-Kalata: *Koncepcja nauczania bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce po II wojnie światowej*. W: *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Kształcenie w perspektywie nowego stulecia*. Red. E.B. Zybert. Warszawa 1995, s. 30–51; Z. Gębołyś: *Zawód bibliotekarza i kształcenie bibliotekarzy w Polsce*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. Z. Żmigrodzki. Warszawa 1998, s. 382–402; J. Puchalski: *Organizacja kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce w okresie międzywojennym*. W: *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa...*, s. 12–18; J. Wojakowski: *Organizacja kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce po zakończeniu drugiej wojny światowej*. W: *ibidem*, s. 19–29; H. Więckowska: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy: zarys historyczny*. Warszawa 1979.

Kształceniu bibliotekarskiemu poświęcono wiele dyskusji, konferencji i publikacji². Areną relacji, wymiany poglądów, przedstawiania założeń i realizacji programów kształcenia były i są czasopisma branżowe. Niniejszy tekst ma na celu przedstawienie zarysu problematyki kształcenia akademickiego na łamach czterech tytułów: „Bibliotekarza”³, „Poradnika Bibliotekarza”⁴, „Przeglądu Bibliotecznego”⁵ oraz „Zagadnień Informacji Naukowej”⁶. Zaznaczyć należy również, że przeanalizowany materiał dotyczy jedynie edukacji na poziomie akademickim w Polsce, ze szczególnym zwróceniem uwagi na teksty polemiczne i poruszające zagadnienia programów i form studiów oraz zmian w nich zachodzących. Na łamach wymienionych czasopism często pojawiała się także tematyka kształcenia na poziomie średnim, kursów czy awansów zawodowych bibliotekarzy, tematy te jednak wymagają oddzielnego opracowania.

W badaniu posłużono się metodami analizy ilościowej i treściowej, wyodrębniając z wymienionych tytułów czasopism ok. 200 artykułów poświęconych kształceniu akademickiemu bibliotekarzy na przestrzeni niemalże 70 lat⁷.

² Są to m.in. *Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja?: IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Białystok, 12–14 czerwca 2013 r.* Red. H. Brzezińska-Stec, J. Żochowska. Białystok 2013; *Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych. Programy kształcenia uniwersyteckiego. Tom I–II.* Red. E. Chuchro, M. Ochmański, M. Zając. Warszawa 2011; *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych.* Red. E. Chuchro, M. Ochmański, M. Zając. Warszawa 2010; M. Kocójowa: *Ocena jakości studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej [dalej BIN] w Polsce i akredytacja.* W: *Społeczeństwo informacyjne: jakość edukacji i pracy bibliotekarzy.* Red. nauk. M. Kocójowa. Kraków 2001, s. 36–47; *Światowa strategia edukacji bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej.* Red. nauk. M. Kocójowa. Kraków 1998; *Edukacja bibliotekarzy 2001: materiały z konferencji międzynarodowej, Warszawa, 6–7 października 1998 r.* Warszawa 1998; *Edukacja z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym w Polsce. Status i przyszłość: Ogólnopolska Konferencja w Krakowie, 26 kwietnia 1995 r.* Red. M. Kocójowa. Kraków 1995; *Kształcenie bibliotekarzy szkolnych.* Red. J. Jarowiecki. Kraków 1993; *Bibliotekarze, zawód, osobowość, kwalifikacje.* Red. K. Dąbrowska. Warszawa 1990; Z. Gaca-Dąbrowska: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy dla potrzeb bibliotek publicznych, związkowych i szkolnych.* Poznań 1980; S. Kubiak: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższych w Polsce.* Zielona Góra 1975.

³ „Bibliotekarz” – czasopismo bibliotekarskie, ukazujące się z przerwami od roku 1909.

⁴ „Poradnik Bibliotekarza” – czasopismo bibliotekarskie, ukazujące się z przerwami od roku 1949.

⁵ „Przegląd Biblioteczny” – czasopismo bibliotekarskie, ukazujące się od roku 1927. Zob. Z. Gruszka: *„Przegląd Biblioteczny”: monografia.* Łódź–Warszawa 2012.

⁶ „Zagadnienia Informacji Naukowej” – czasopismo prezentujące problemy nauki o informacji, ukazujące się od roku 1972, następca periodyku „Biuletyn Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej”, wydawanego w latach 1962–1971.

⁷ Analiza czasopism objęła następujące roczniki: „Bibliotekarz” – 1945–2015 (do numeru 5), „Poradnik Bibliotekarza” – 1945–2015 (do numeru 5), „Przegląd Biblioteczny” – 1945–2015 (do numeru 1), „Zagadnienia Informacji Naukowej” – 1964–2015 (do numeru 1).

Teksty pogrupowano w dwa zasadnicze zespoły – artykuły metodyczne, zawierające konkretne rozwiązania i propozycje, oraz teksty reklamowe lub parareklamowe, w których poszczególne jednostki szkolnictwa wyższego przedstawiały swoją ofertę kształcenia. Najwięcej – 81 tekstów – opublikowano w „Bibliotekarzu”, 47 w „Przeglądzie Bibliotecznym”, 41 w „Poradniku Bibliotekarza” i 21 w „Zagadnieniach Informacji Naukowej”. Wśród autorów znaleźli się zarówno pracownicy akademicy, jak i praktycy bibliotekarstwa oraz studenci; część nazwisk powtarza się w każdym z wymienionych tytułów. Szczegółowej analizie poddano grupę tekstów *stricte* dotyczących modelu kształcenia i jego ewolucji – zarówno teksty ogólne podejmujące temat, jak i przykłady realizacji konkretnych założeń i programów w poszczególnych jednostkach kształcących bibliotekarzy i pracowników informacji.

Jako pierwszy dyskusję o kształceniu akademickim rozpoczął Jan Muszkowski, publikując w 1945 r. na łamach „Bibliotekarza”⁸. Głównym założeniem kształcenia akademickiego powinno być szkolenie specjalistów-badaczy, oparte na trzech grupach zagadnień: 1) wytwarzanie dokumentów kultury, 2) obieg dokumentów kultury oraz 3) konsumpcja słowa drukowanego. Jako kierownik Katedry Księgoznawstwa i Bibliotekarstwa proponował trzy drogi kształcenia bibliotekarzy: 1) 2-letnie studia teoretyczne z praktyką po ukończeniu innego kierunku studiów; 2) absolutorium z jednej z grup zagadnień innego wydziału, a potem magisterium lub doktorat z nauk praktycznych (bibliotekarstwo, bibliografia, technika wydawniczo-księgarska) albo teoretycznych (historia drukarstwa, księgarstwa, bibliologia itp.); 3) w przypadku braku absolutorium z innego kierunku – studia 4-letnie. Wykłady i ćwiczenia mogłyby odbywać się w trzech grupach: 1) trzon specjalizacji bibliotekarsko-księgoznawczej (i tu: zagadnienia produkcji, obiegu i konsumpcji książki; teoria i historia bibliografii; wstęp do socjologii książki; bibliotekarstwo i historia bibliotek; teoria i metody badania czytelnictwa; pedagogika biblioteczna; zasady bibliologii; zagadnienia księgarstwa wydawniczego i sortymentowego; historia księgarstwa), 2) prowadzone na wszystkich wydziałach Uniwersytetu Łódzkiego lub wchodzące w zakres specjalizacji poszczególnych słuchaczy bądź wiążące się z nauką o książce (np. psychologia, historia kultury, historia piśmiennictwa), 3) zlecone w zakresie przedmiotów specjalnych i dziedzin pokrewnych (np. historia i technika drukarstwa, papiernictwo, intrologatorium, opracowanie zbiorów specjalnych, archiwistyka i muzeologia).

Cztery lata później również na łamach „Bibliotekarza” J. Muszkowski zaprezentował nowe prądy w kształceniu bibliotekarzy⁹, przywołując

⁸ J. Muszkowski: *Kształcenie bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1945 nr 2–3, s. 1–6.

⁹ J. Muszkowski: *Nowe prądy w kształceniu bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1949 nr 1–2, s. 1–5.

następujące propozycje: plany trzystopniowej edukacji – 4-letnie liceum, 1- lub 2-letnia szkoła specjalna oraz 11-trymestralne studia wyższe (sześć trymestrów w zakresie jednej dyscypliny, pięć – specjalizacja zawodowa) oraz trzy grupy przedmiotów egzaminacyjnych (nauka o książce, bibliotekarstwo, ewentualnie nauki pomocnicze historii). Pod koniec roku 1949 przedstawił pierwsze polskie przepisy studiów bibliotekarskich na poziomie uniwersyteckim¹⁰. Ich projekt ogłoszono 11 maja 1946 r. na zebraniu Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Łódzkiego, wniosek uchwalono w czerwcu 1946 r., ustalając trzy grupy przedmiotów (nauka o książce, dwa przedmioty do wyboru z Wydziału Humanistycznego lub Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego) oraz dwa języki obce w programie – jeden gruntownie w mowie i piśmie, drugi w czytaniu i rozumieniu. Projekt w formie ankiety międzyuniwersyteckiej zleconej przez Departament IV Ministerstwa Oświaty powrócił z ocenami pozytywnymi, zawierającymi propozycje niewielkich zmian. Ostatecznie kształcenie oparto na: Rozporządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 2 kwietnia 1926 r. w sprawie programu studiów i egzaminów w zakresie historii na stopień magistra filozofii (Dz.Urz. M.W.R. i O.P. z 15 V 1926 nr 8 poz. 80) uzupełnionego przez Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 1 lutego 1949 r. (nr IV-SH-697/49) (Dz.Urz. M.O. z dnia 16 maja 1949 r. poz. 78) w sprawie specjalizacji bibliotekoznawczej i Rozporządzeniu Ministra W.R. i O.P. z dnia 26 marca 1926 r. w sprawie programu studiów i egzaminów w zakresie filologii polskiej na stopień magistra filozofii (Dz.Urz. M.W.R. i O.P. z 15 V 1926 nr 8 poz. 74), uzupełnionego przez Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 1 lutego 1949 r. (nr IV-O-15351/48). (Dz.Urz. M.O. z dnia 16 maja 1949 r. nr 5 poz. 77) w sprawie specjalizacji bibliotekoznawczej.

Siedem lat po przyjęciu programu, w 1956 r. pojawił się artykuł krytyczny autorstwa Stefanii Draczko¹¹, w którym autorka nawoływała do reformy studiów wyższych, zarzucając programom przeładowanie treściami:

Absolwent tych studiów jest człowiekiem niedouczoneym, nie ma opanowanej gruntownie, uprawniającej do stopnia naukowego żadnej dyscypliny oraz nie ma też wystarczającego zasobu praktycznych wiadomości bibliotekarskich¹².

¹⁰ J. M[uszkowski]: *Pierwsze polskie przepisy studiów bibliotekarskich na poziomie uniwersyteckim*. „Bibliotekarz” 1949 nr 7–8, s. 137–140.

¹¹ S. Draczko: *Kształcenie bibliotekarzy: artykuł dyskusyjny*. „Bibliotekarz” 1956 nr 6, s. 158–163.

¹² *Ibidem*, s. 159–160.

Uważała także, że aby reforma miała sens, należy najpierw zbadać zapotrzebowanie bibliotek na pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Studia wyższe powinny przygotowywać kadrę nauki bibliotekoznawczej, reszta powinna skończyć 2-letnie wyższe szkoły bibliotekarskie, ewentualnie absolwenci innych kierunków studiów powinni uczestniczyć w specjalistycznych szkoleniach i po dwóch latach pracy w bibliotece zdawać egzamin lub odbyć roczny kurs w specjalnym ośrodku.

Ogólnego porównania oferty studiów bibliotekoznawczych na uniwersytetach polskich dokonała Krystyna Remerowa na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” w 1958 r.¹³, wskazując obecność specjalizacji na III roku studiów 1 stopnia (210 godzin wykładów i ćwiczeń, 180 godz. praktyki wakacyjnej) i na 1,5-rocznych 2 stopnia (276 godz. wykładów i ćwiczeń, 90 godz. praktyk – 4 godz. tygodniowo), a także charakteryzując 1 stopień jako ogólnobibliotekarski, z następującymi grupami wiedzy: ogólna podbudowa studiów humanistycznych (np. logika, języki obce, filozofia); nauka o książce i bibliotece w ujęciu historycznym i teoretycznym wraz z praktyczną wiedzą (m.in. bibliotekarstwo, czytelnictwo, działy specjalne, bibliotekoznawstwo, bibliografia); przedmioty o charakterze materiałowym (historia i organizacja nauki), a IV i V rok uznając za pewnego rodzaju specjalizację z ofertą wykładów monograficznych. Zauważyła także, że praktyki powinny być zgodne z przedmiotami i wiedzą, a „celem zaś praktyki jest wprowadzenie w normalny świat biblioteczny”¹⁴. Jako główne problemy wskazała autorka ubóstwo literatury naukowej, nikłą znajomość języków obcych przez studentów, zachowanie proporcji pomiędzy wiedzą naukową a zawodową oraz dysproporcje pomiędzy oczekiwaniami środowiska a efektami kształcenia. Wspomniała również o możliwości zorganizowania międzywydziałowej specjalizacji bibliotekoznawczej, pomimo tego że zakończone specjalistyczne kursy na III–IV roku nie przyniosły zadowalających rezultatów.

Interesujący głos zabrał w 1964 r. Kazimierz Maj¹⁵, postulując, by na studia bibliotekoznawcze przyjmować tylko absolwentów innych kierunków, aby mieli możliwość dokończenia się z technologii pracy bibliotecznej. Przy ustalaniu programu studiów należy wziąć pod uwagę wszystkie typy bibliotek i ich specyfikę, dołączając do przedmiotów kształcenia także ekonomię, socjologię, historię kultury, dzieje oświaty i wychowania, filozofię, psychologię, pedagogikę, dydaktykę, organizację systemu oświaty, kultury i nauki.

¹³ K. Remerowa: *Studia bibliotekoznawcze na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1958 z. 2–3, s. 115–130.

¹⁴ *Ibidem*, s. 121.

¹⁵ K. Maj: *W sprawie kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1964 nr 9, s. 259–264.

Dwa lata później na łamach „Bibliotekarza” wydrukowano tekst Krystyny Remerowej¹⁶ dotyczący perspektyw rozwoju Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego¹⁷, w którym autorka zawarła również ogólne uwagi dotyczące kształcenia akademickiego bibliotekarzy. Wymieniła m.in. możliwość zatrudniania specjalistów na kilkunastu wykładach (kontakty środowiska akademickiego ze środowiskiem praktyków), bardzo ważną rolę praktyk w kształceniu, tworzenie specjalizacji zgodnych z zapotrzebowaniem rynku (na podstawie ankiety sprawdzającej, gdzie pracują absolwenci) oraz brak skryptów. Na brak nie tylko literatury, ale i samej bardzo ważnej specjalizacji – organizacji działalności bibliotecznej – zwrócił uwagę Jacek Wojciechowski¹⁸, przewidując wynikające z tego problemy w przyszłości.

W 1970 r. powrócił temat przygotowania specjalistycznej grupy bibliotekarzy z ukończonym innym kierunkiem studiów, który poruszył J. Muszkowski w pierwszym programowym tekście. Jan Baumgart¹⁹, przedstawiając studia międzywydziałowe, wskazał na ich główny cel: „wykształcenie studentów w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej i przygotowanie ich do pracy bibliotekarskiej we wszystkich typach bibliotek”²⁰. Były to studia dzienne, 4-semesterne dla studentów IV i V roku (lub III i IV studiów 4-letnich) innych kierunków. Na 600-godzinny program zatwierdzony przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, poza 2-tygodniowymi praktykami, złożyły się przedmioty teoretyczne i praktyczne (wstęp do nauki o książce i bibliotece, historia książki, historia druku i księgarstwa, historia bibliotek, bibliotekoznawstwo i bibliotekarstwo, bibliografia, dokumentacja i informacja naukowa). Jako ofertę dla bibliotekarzy pracujących przedstawił autor 4-semesterne studia podyplomowe zaoczne i wieczorowe, których program (również zatwierdzony przez MOiSzW) zawierał przedmioty podobne do omówionych wyżej studiów oraz bardziej specjalistyczne.

W 1971 r. do dyskusji metodycznej na temat systemu kształcenia bibliotekarzy dołączył w „Poradniku Bibliotekarza” z tekstem Włodzimie-

¹⁶ K. Remerowa: *Perspektywy rozwoju Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego*. „Bibliotekarz” 1966 nr 5, s. 129–134.

¹⁷ Studia specjalistyczne bibliotekoznawcze zaczęły kształtować się w UW w 1951 r. – umieszczono wówczas na trzecich latach studiów filologicznych i historycznych I stopnia specjalistyczne wykłady bibliotekarskie, które w efekcie dawały dyplom zawodowy.

¹⁸ J. Wojciechowski: *Specjalność – organizacja działalności bibliotecznej*. „Bibliotekarz” 1966 nr 12, s. 375–376.

¹⁹ J. Baumgart: *Międzywydziałowe i podyplomowe studia bibliotekoznawstwa na uniwersytetach w Polsce Ludowej*. „Bibliotekarz” 1970 nr 1, s. 1–4.

²⁰ *Ibidem*, s. 2.

rza Goriszowskiego²¹. Autor zaproponował następujący podział treści: I stopień – przygotowanie rzeczowe i metodyczne, częściowo teoretyczne; II stopień – 2-letnie seminarium magisterskie, np. z historii literatury dziecięcej, bibliotekoznawstwa, pedagogiki, psychologii lub socjologii.

Głos w 1971 r. zabrała także Helena Więckowska, przedstawiając system kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich²². Przeanalizowała programy studiów, stwierdziła, że studia są dobrze rozłożone, kształcą dla wszystkich typów bibliotek, potrzebne jest jeszcze kształcenie specjalistyczne – ale na miejscu w bibliotece, do której trafi absolwent do pracy; dobrze by było, gdyby studia podyplomowe kształciły specjalistów, np. studium dla absolwentów studiów technicznych, medyków, biologów itp.; studia międzywydziałowe powinny objąć wszystkie kierunki studiów. Zaznaczyła jednak, że programy są przeładowane i za mało w nich treści współczesnych. Rok później²³ podała sześć tematów do dyskusji: wspólne czy oddzielne kształcenie dla różnych typów bibliotek, selekcja kandydatów, reforma programów – więcej zagadnień międzynarodowych, języki obce, reforma metod nauczania, rekrutacja nauczycieli akademickich.

W 1975 r., opierając się na postulatach z *Raportu o stanie biblioteki i prób ich realizacji*, opublikowała kolejny tekst dotyczący kształcenia akademickiego bibliotekarza²⁴. W rozdziale VII raportu – *Kadry biblioteczne i system kształcenia* – zapisano następujące postulaty: konieczność unowocześnienia treści, podniesienie efektywności studiów, lepsze i szybsze przygotowanie pracowników, zmiana metod – z wykładowych na ćwiczebne, konieczność opracowania w Ministerstwie Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki projektu jednolitego systemu studiów wyższych i przyspieszenie reformy programów w tym zakresie. Ministerstwo powołało Zespół Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. W styczniu 1974 r. rozpoczęto prace nad programem studiów, postulując: studia jednolite dla wszystkich typów bibliotek, studia magisterskie jako jeden z elementów systemu kształcenia bibliotekarzy; studia międzywydziałowe i podyplomowe;

²¹ W. Goriszowski: *Aktualizacja systemu kształcenia bibliotekarzy*. „Poradnik Bibliotekarza” 1971 nr 3, s. 67–71. Wcześniej, np. w roku 1959, pojawiały się już w czasopiśmie reklamy studiów, np. w numerze 2–3 reklama zaocznych studiów z bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, rekrutacja na rok 1959/1960 (3–4 strona okładki).

²² H. Więckowska: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1–4, s. 230–241.

²³ H. Więckowska: *Uniwersyteckie kształcenie bibliotekarzy. Problemy dyskusyjne*. „Przegląd Biblioteczny” 1972 z. 1, s. 7–22.

²⁴ H. Więckowska: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy (postulaty Raportu o stanie bibliotek i próba ich realizacji)*. „Przegląd Biblioteczny” 1975 z. 3, s. 219–232.

przygotowanie zawodowe, ale także naukowo-badawcze, elastyczność studiów. Projekty według tych wytycznych opracowały: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Autorka wskazała na dwie części projektu: ogólną dla wszystkich i specjalistyczno-wielokierunkową (III–IV rok) do wyboru, a także większy nacisk na praktyki oraz naukę języków obcych. Ponownie zaakcentowała profile kształcenia: program zmatematyzowany (więcej informacji) i program humanistyczno-społeczny (więcej historii), wnosząc także o nowoczesne metody nauczania.

Na problem kształcenia specjalistycznej grupy – nauczycieli-bibliotekarzy – zwróciła uwagę Krystyna Chacewicz²⁵, pisząc o braku jednolitej koncepcji programowej i pomysłu na edukację tego typu bibliotekarzy. Jedynie Uniwersytet Wrocławski na ostatnim roku zamieścił w ofercie specjalizację z zakresu bibliotekarstwa szkolnego.

Ważną grupę tekstów stanowiły sprawozdania z konferencji, będących przykładem aktywnego udziału środowiska w grupowych, otwartych dyskusjach na temat kształcenia. Jednym z przykładów jest *Sprawozdanie z sesji naukowej na temat dydaktyki bibliotekarstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym, Warszawa 17–18 II 1976*²⁶ autorstwa Marcina Drzewieckiego²⁷. Wśród głosów referentów H. Więckowska zwróciła uwagę, że programy studiów zmieniają się zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym oraz omówiła różnice pomiędzy kształceniem matematyczno-społecznym (Warszawa, Kraków Poznań) a humanistycznym (pozostałe ośrodki); Władysław Zaczyński postulował aktywizację studentów i, co z nią związane, potrzebę odchodzenia od wykładów na rzecz konwersatoriów, seminariów i dyskusji, przy wykorzystaniu nowych środków technicznych do nauczania; Tadeusz Pilch mówił o edukacji permanentnej oraz konieczności wyposażenia absolwenta w umiejętności samokształcenia. Uczestnicy zwrócili uwagę na potrzeby akademickiego kształcenia przyszłych bibliotekarzy – nowe skrypty, pomoce naukowe, duże znaczenie praktyk, otoczenie opieką młodych ośrodków dydaktycznych (Olsztyn, Kraków, Lublin, Słupsk). Delegat MNSzWiT – J. Woynarowska – zapewniła, że podręcznik bibliotekoznawstwa i informacji naukowej powstaje, są

²⁵ K. Chacewicz: *Z zagadnień kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy szkolnych w Polsce Ludowej*. „Bibliotekarz” 1976 nr 4, s. 91–96.

²⁶ Organizatorzy: Komisja Bibliotekarzy i Dokumentalistów Sekcji Nauki ZNP oraz Sekcja Bibliotek Naukowych SBP.

²⁷ M. Drzewiecki: *Sprawozdanie z sesji naukowej na temat dydaktyki bibliotekarstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym, Warszawa 17–18 II 1976*. „Bibliotekarz” 1976 nr 4, s. 100; sprawozdanie drugie dotyczące tego spotkania: K. Wyczańska: *Nowoczesna dydaktyka na użytek studiów wyższych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Seminarium 17–18 lutego 1976 r.* „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976 nr 1, s. 185–188.

też listy podręczników, skrypty zaś powinny powstawać na bieżąco. Jako największą słabość w kształceniu bibliotekarzy wskazała kadre. Nadmieniła także, że uczelnie mogą zgłaszać zapotrzebowanie na pomoce dydaktyczne oraz że zostaną opracowane centralne programy (4–5 specjalizacji studiów), podjęte zostaną także starania o rozwiązanie problemów praktyk. Wskazała na konieczność częstszych spotkań metodycznych (pomimo braku pieniędzy), a studia międzywydziałowe wymieniła jako jedną z form kształcenia.

Zwięźłą charakterystykę studiów o profilu humanistycznym i matematyczno-społecznym przedstawiła H. Więckowska²⁸. I tak w profilu humanistycznym – 25% godzin studiów przeznaczono na specjalizację (głównie książka i biblioteka); w profilu matematyczno-społecznym – 50% studiów przeznaczono na specjalizację (głównie informacja naukowa i dokumentacja). Ponadto baza obejmowała trzy grupy przedmiotów: 1) przedmioty polityczno-społeczne obowiązujące na wszystkich kierunkach, 2) przedmioty ściśle kierunkowe, 3) przedmioty uzupełniające i odpowiednio kształtujące treści przedmiotów kierunkowych. Przeanalizowawszy kilka programów zagranicznych, autorka stwierdziła, że w Polsce należy zmniejszyć liczbę wykładów na rzecz ćwiczeń i konwersatoriów.

W 1981 r. na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” ukazało się sprawozdanie²⁹ z VIII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich „Biblioteki dla wszystkich” (25–27 września 1980, Poznań), gdzie Sekcję IV poświęcono kształceniu i zawodowi bibliotekarza. Wśród referentów głos zabierał m.in. Krzysztof Migoń, przedstawiając w wystąpieniu *Wyższe studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce w powiązaniu z aktualnymi tendencjami światowymi*³⁰ ogólną charakterystykę obowiązujących programów. Pisał o dwóch modelach edukacji wyższej bibliotekoznawczej: studia o profilu matematycznym – kształcące pracowników bibliotek naukowych, fachowych, ośrodków informacji; profil humanistyczny – pracowników bibliotek publicznych, szkolnych, instytucji książki, bibliotek naukowych o profilu uniwersalnym. Za bardzo ważne uznał praktyki i specjalizacje, a na niekorzyść studiów uznał skrócenie ich trwania do 4 lat. Wymienił także zalecenia IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) dotyczące kształcenia (automatyzacja, metody planowania, budownictwa i wyposażania) oraz zaakcentował potrzebę zapewnienia miejsc pracy, pragmatykę zawodową i konieczność uzależnienia limitów

²⁸ H. Więckowska: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowej*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976 nr 1, s. 135–149.

²⁹ Sekcja IV: *Kształcenie i zawód bibliotekarza*. Oprac. I. Kuczyńska. „Przegląd Biblioteczny” 1981 z. 3–4, s. 401–420.

³⁰ K. Migoń: *Wyższe studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce w powiązaniu z aktualnymi tendencjami światowymi*. „Przegląd Biblioteczny” 1981 z. 3–4, s. 407–411.

przyjąć na studia od perspektyw zatrudnienia. Podobnie jak poprzednicy zwrócił uwagę na niedostatki w kadrze i literaturze.

Zaangażowanie w omawianą tematykę przejawiały także kolegia redaktorskie analizowanych czasopism branżowych. 14 września 1981 r. w redakcji „Bibliotekarza” odbyła się dyskusja o aktualnych problemach zawodu bibliotekarskiego³¹. W spotkaniu uczestniczyli: Stefan Kubów (przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego), Eugenia Dabertowa (Biblioteka Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), Danuta Konieczna (pracownik naukowo-dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie), Olga Kossowska (studentka IV roku Studium dla Pracujących Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego, przewodnicząca Samorządu Studentów Pracujących UW), Krzysztof Gonet (absolwent 1981 r. studiów stacjonarnych IBIN UW), Teresa Łapacz (Biblioteka Główna UW), Jakobina Kowalczyk (Biblioteka Narodowa, Instytut Bibliograficzny); redakcja: Jadwiga Kołodziejska (redaktor naczelna), Jerzy Maj (sekretarz redakcji), M. Drzewiecki (członek kolegium). Zebrani dyskutowali o czterech głównych zagadnieniach przedstawionych przez J. Kołodziejską: 1) czy praktyka biblioteczna determinuje i dynamizuje programy kształcenia, czy zachodzi między nimi spójność czy też obie te dziedziny funkcjonują niezależnie od siebie? 2) czy kształcenie bibliotekarzy jest perspektywiczne? 3) czy absolwenci są świadomi odrębności dziedziny? 4) czy środowisko naukowe bibliotekoznawców ma wpływ na kształt i realizowanie programów kształcenia? Podsumowując, stwierdzono, że sprawy płacowe, kwalifikacyjne i kształcenia powinny tworzyć spójny system, w związku z tym brak elit, a brak elit to obecny stan bibliotekarstwa i studiów. Wskazano też na potrzebę powiązania badań naukowych z dydaktyką, ponieważ trudno bez tego mówić o rozwoju dziedziny.

Poważne zastrzeżenia do kształcenia akademickiego wyraził Marian Walczak, który w tekście z roku 1982³² stwierdził, że liczba ośrodków akademickich (było ich wówczas 14) powinna być zmniejszona, ponieważ nie mają one zaplecza naukowego, przygotowanej kadry, bazy dydaktycznej i warsztatu naukowego; chętniej zatrudniani są absolwenci szkół średnich lub studium, ponieważ mają większą wiedzę praktyczną. Poza tym za dużo już jest absolwentów szkół wyższych – do bibliotek wiejskich wystarczy wykształcenie średnie. Uważał także, że obecnie proponowa-

³¹ *Aktualne problemy zawodu bibliotekarskiego (Dyskusja w Redakcji)*. „Bibliotekarz” 1981 nr 6, s. 129–143.

³² M. Walczak: *O spójny system kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1982 nr 1, s. 17–20.

ne specjalizacje są złe – nie powinno kształcić się pod typ biblioteki, lecz zgodnie z dziedzinami pracy bibliotecznej, np. praca z dziećmi, bibliografia, a tematy prac magisterskich należy skorelować z praktykami i przyszłym miejscem pracy. Na oczywistą potrzebę sprzężenia kształcenia z polityką zatrudniania zwrócił także uwagę Jan Sójka³³.

W roku 1983 ukazał się specjalny numer „Przeglądu Bibliotecznego”, w całości poświęcony akademickiemu kształceniu bibliotekarzy³⁴. Poza przeglądem i oceną literatury dydaktycznej (s. 173–257), kilkoma artykułami oraz zestawieniem programów studiów z ośrodków polskich, zamieszczono w nim także opracowane przez Jadwigę Ćwiekową tezy do dyskusji o kształceniu i doskonaleniu bibliotekarzy³⁵. Wśród uwag dotyczących szkolnictwa wyższego (poza nim wymieniono także średnie i podyplomowe) w dyskusji pojawiła się propozycja wprowadzenia co najmniej rocznych stażów w bibliotekach dla pracowników kształcących przyszłych bibliotekarzy. Komisja ds. Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego przy Zarządzie Głównym SBP zalecała także, by studia zaoczne były uruchamiane w wybranych placówkach i trwały o pół roku dłużej niż studia stacjonarne. Podobnie trzy najlepsze ośrodki powinny kształcić bibliotekarzy do pracy w bibliotekach specjalnych na studiach międzywydziałowych (dla studentów III, IV i V roku innych kierunków). Również studia podyplomowe należałoby, według Komisji, podzielić na dwa rodzaje: 3–4-semestralne dla niebibliotekoznawców oraz 2-semestralne, specjalistyczne (np. z zarządzania, bibliografii, czytelnictwa), dla czynnych bibliotekarzy. Za plus ówczesnych programów kształcenia uznano ich zróżnicowanie, postulując jednocześnie zwiększenie liczby specjalizacji. Propozycje opracowane przez Komisję zakończono stwierdzeniem:

Przy różnorodności struktur organizacyjnych bibliotek w kraju i rozległości ich zadań funkcjonalnych oraz przy bogactwie księgozbiorów potrzebne są wysoko kwalifikowane, mądre i twórcze kadry biblioteczne³⁶.

Krytycznym głosem w dyskusji o formie kształcenia bibliotekarzy był także tekst Grzegorza Chmielewskiego³⁷. Autor stwierdził, że niedoświadczona kadra prowadzi ćwiczenia (np. asystenci, którzy nigdy w bibliotece nie pracowali), a praktyczne bibliotekarstwo nauczane jest za wcześnie

³³ J. Sójka: *System kształcenia bibliotekarzy – propozycje docelowego modelu*. „Bibliotekarz” 1984 nr 6–7, s. 172–178.

³⁴ „Przegląd Biblioteczny” 1983 z. 2–3.

³⁵ *Tezy do powszechnej dyskusji nad współczesnym modelem kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy*. Oprac. J. Ćwiekowa. „Przegląd Biblioteczny” 1983 z. 2–3, s. 301–304.

³⁶ *Ibidem*, s. 304.

³⁷ G. Chmielewski: *Głos w dyskusji na temat kształcenia bibliotekoznawców*. „Przegląd Biblioteczny” 1983 z. 4, s. 411–413.

(np. na I i II roku), czego efektem są absolwenci niepamiętający niczego z zajęć; specjalizacje – powinny być dopiero po ukończeniu studiów, a w ich trakcie dużo praktyk; z programów wyłączyć należy literaturę, psychologię itp. i skupić się na bibliotekoznawstwie oraz wprowadzić 2-letnie studia dla pracujących, specjalizacyjne (np. zagadnienia wydawnicze i księgarskie, informacja naukowa, bibliografia itp.), a kształcenie zawodowe połączyć ze specjalizacjami po studiach.

Dwa lata później, również na łamach „Przeglądu Bibliotecznego”, niemalże cały numer poświęcono kształceniu akademickiemu bibliotekarzy szkolnych³⁸. Poza trzema tekstami: Aleksandry Niemczykowej o specjalizacji biblioteki szkolne i pedagogiczne w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego (s. 167–184), Jadwigi Andrzejewskiej o przygotowywaniu do pracy nauczycieli-bibliotekarzy w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (s. 185–200) oraz M. Drzewieckiego o kształceniu tej grupy zawodowej poza granicami Polski (s. 201–218), zamieszczono także relację z sesji tematycznej zorganizowanej przez ośrodek warszawski (wygłoszono na niej referaty opublikowane w tym numerze czasopisma), która miała miejsce 13 kwietnia 1984 r. w Warszawie (s. 211–218). Rozmówcy poruszyli kwestię praktyk i przygotowania dydaktycznego studentów, postulując zwiększenie liczby realnych kontaktów z biblioteką, „aby oszczędzić absolwentowi szoku w zetknięciu z rzeczywistością”³⁹. Podobnie jak w poprzednim numerze tematycznym, i tu pojawiły się głosy o konieczności utworzenia studiów podyplomowych ogólnobibliotekarskich lub specjalistycznych, dla różnych typów placówek bibliotecznych.

W tym samym roku ukazał się w „Przeglądzie Bibliotecznym” tekst Juliana Gałczyńskiego⁴⁰ traktujący o modelu absolwenta studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Autor postulował w nim oddzielenie kształcenia bibliotekarzy dla bibliotek publicznych, szkolnych, pedagogicznych oraz humanistycznych bibliotek naukowych od kształcenia dla bibliotek naukowych o profilu ścisłym i ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej, którzy powinni kształcić się na studiach międzywydziałowych lub na wydziałach technicznych, uzyskując tytuł magistra inżynierii informacji naukowej z odpowiednią specjalnością.

Również w 1985 r. na łamach „Poradnika Bibliotekarza” pojawił się artykuł dyskusyjny M. Drzewieckiego⁴¹. Autor pochwalił różnorodność

³⁸ „Przegląd Biblioteczny” 1985 z. 2, s. 165–226.

³⁹ *Ibidem*, s. 215.

⁴⁰ J. Gałczyński: *O model absolwenta studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1985 z. 1, s. 55–62.

⁴¹ M. Drzewiecki: *Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy sieci bibliotek publicznych. Wybrane zagadnienia. Artykuł dyskusyjny*. „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 4, s. 135–138.

i odmienność programów kształcenia w poszczególnych ośrodkach akademickich, jednak, ukuwszy termin „wszystkoizm”, zarzucił nadmiarowość treści kształcenia, w myśl zasady, że wszystko się studentowi przyda.

Numery kolejne (z lat 1986–1988) „Poradnika Bibliotekarza” stały się miejscem wielogłosowej polemiki. Tekstem rozpoczynającym wymianę poglądów był artykuł Marka Nahotki⁴², zawierający określenie absolwenta bibliotekoznawstwa mianem „chłopca do bicia”, który, zestawiając naukę ze studiów z praktyką i rzeczywistością, popada we frustrację potęgowaną niskimi zarobkami. Absolwent ten, według autora, nie ma także wiedzy praktycznej, „jest złym pracownikiem”, a studia stają się konglomeratem wiedzy wszelakiej (podobną tezę postawił w roku poprzednim M. Drzewiecki). Problemem, na który zwrócił uwagę M. Nahotko, było zatrudnianie wszystkich chętnych osób, niekoniecznie wykształconych.

Na tego typu uwagi zareagował m.in. M. Walczak, pisząc w numerze 1 z roku 1987⁴³, że cieszy się z ożywienia dyskusji, nie przychylił się jednak do opinii M. Nahotki. Po raz kolejny zadał pytanie, czy potrzebne są aż 5-letnie studia i czy przygotowują one dobrze w sposób praktyczny. Po raz kolejny także zarzucił programom przeładowanie, cytując za M. Nahotką określenie „konglomeraty” z różnych dyscyplin, przy braku skryptów, wykładowców-bibliotekoznawców i wykładowców-praktyków. Wskazał także na problem nie tylko wykształcenia kadr bibliotekarskich, lecz także ich wychowania w odpowiednim podejściu do zawodu i jego społecznym charakterze.

Do kwestii poruszonych przez Marka Nahotkę odniósł się także Henryk Hollender⁴⁴, konstatując, że właściwie nie wiadomo, czego uczymy, nie dyskutuje się o kadrach i programach, a te drugie powinny stale się zmieniać, choć są tylko jednym z elementów dobrego kształcenia. Nie powinno się ich także rozdmuchiwać w myśl zasady, że wszystko może się przydać. Poparł postulat dotyczący zatrudniania praktyków, ale takich, którzy będą też dobrymi wykładowcami, ponieważ teoria i praktyka powinny iść w parze.

Głos w sprawie zabrał M. Drzewiecki⁴⁵, negując stwierdzenie M. Walczaka o bibliotekarzach jako najśłabszych ogniwach w bibliotece. Podał także zagraniczne, sprawdzone przykłady podziału na pracowników merytorycznych i technicznych. Zgodził się, że, owszem, absolwent technikum

⁴² M. Nahotko: *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie wyższym – mity i rzeczywistość*. „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 7–8, s. 3–5.

⁴³ M. Walczak: *Bibliotekoznawca czy bibliotekarz?* „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 1, s. 9–12.

⁴⁴ H. Hollender: *Po pierwsze nie szkodzić*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 4, s. 6–9.

⁴⁵ M. Drzewiecki: *Nie mylić skutków z przyczynami*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 4–5.

będzie biegleszy w pracy niż absolwent studiów, który jednak wynosi ze studiowania coś więcej. Poza tym edukacja na poziomie wyższym przygotowuje do zawodu, a praktyki – do jego wykonania, stąd kolejny już nacisk na praktyczną naukę. Autor pozytywnie ocenił różnorodność w programach studiów, które ciągle ewoluują, zanegował jednak stwierdzenie, jakoby bibliotekarze byli najsłabszymi ogniwami w bibliotekach.

Również przywoływany już Z. Żmigrodzki⁴⁶ skomentował tekst M. Walczaka, uważając, że obecność innych nauk na studiach bibliotekoznawczych jest pożądana, jako przykład podał mikrobiologa niezbędnego przy konserwacji. Stwierdził także, że zły stan bibliotek to nie wina bibliotekarzy, lecz często organów prowadzących.

Do obrony studiów wyższych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej dołączył w tym samym numerze czasopisma także Lech Michalski⁴⁷, zaznaczając, że bibliotekoznawców na studiach nie kształci się do prostych prac bibliotekarskich, lecz do organizowania i koordynowania; absolwent jest potencjalnym teoretykiem i twórcą bibliotekarstwa współczesnego. Kształcenie akademickie pozwala na uzyskanie wysoko wykwalifikowanych pracowników, którzy powinni otrzymywać pracę w bibliotekach. Polemiczny do artykułu Walczaka tekst Cecylii i Juliana Gałczyńskich, zamieszczono w numerze 10–11 z 1987 r.⁴⁸ Autorzy rozgraniczyli kształcenie na potrzeby bibliotek publicznych i szkolnych, które powinno się odbywać na uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych, oraz bibliotek specjalnych – w ramach wspomnianych już studiów międzywydziałowych. Nie mniej jednak uważali, że absolwent bibliotekoznawstwa ma tylko wiedzę teoretyczną, jest formalnym specjalistą, nie ma wiedzy specjalistycznej, merytorycznej.

Powracając do problemu, L. Michalski⁴⁹ stwierdził, że studia muszą być formalne, bo przepisy jasno określają, kto może pracować w bibliotekach; niebibliotekoznawcy często traktują bibliotekę jako tylko przystań na chwilę, bibliotekoznawcy celowo się dla niej szkolili. Kształcenie bibliotekarzy-dziedzinowców uznał za pozbawione sensu (lekarz-bibliotekarz, rolnik-bibliotekarz...), lepiej, jego zdaniem, zrobić podyplomowe kształcenie dziedzinowe (jak specjalizacje w służbie zdrowia), a nie finezyjne wielokierunki. Tym samym trzeba wyważyć proporcje pomiędzy bibliotekarzem a potrzebną wiedzą specjalistyczną, podporządkowaną bibliotekarstwu.

⁴⁶ Z. Żmigrodzki: *Daleko od obiektywizmu*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 5–6.

⁴⁷ L. Michalski: *Dlaczego się nie zgadzam*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 6–8.

⁴⁸ C.Z. Gałczyńska, J. Gałczyński: *Różnorodne jest piękne (i pożyteczne)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 10–11, s. 9–11.

⁴⁹ L. Michalski: *Jeszcze raz o tym samym*. „Poradnik Bibliotekarza” 1988 nr 1, s. 20–21.

Do tekstu M. Walczaka odniósł się także Andrzej Gawroński⁵⁰, negując potrzebę powołania Wyższej Szkoły Zawodowej Bibliotekarstwa i podkreślając dobrą jakość kształcenia wyższego, do którego jednak powinno zatrudniać się więcej praktyków. Odrzucił także rozdzielenie przez M. Walczaka nauczania uniwersyteckiego, opartego na studiowaniu, od nauczania zawodowego, twierdząc, iż te dwie formy współistnieją.

W numerze 7–8 z roku 1987 zamieszczono odpowiedź M. Nahotki⁵¹ dla M. Walczaka, w której autor stwierdził m.in., że bibliotekoznawcy będący bibliotekarzami są kształceni na każdej uczelni.

W innych swoich tekstach M. Walczak zwracał uwagę na brak badań dotyczących absolwentów, skryptów, pomocy i opracowań, umocnień prawnych zatrudniania na stanowiska w bibliotekach, zauważał przewagę tematyki historycznej w tematach prac magisterskich i doktorskich⁵²; pisał o potrzebie funkcjonowania studiów międzywydziałowych, niedrożności wszystkich stopni kształcenia; wysunął także postulat o potrzebie nowych programów ze skorelowanymi treściami, opracowywanych przez niezależnych autorów, a następnie zrecenzowanych i poddanych pod dyskusję⁵³.

Marian Walczak sformułował jeszcze inne negatywne oceny pod adresem kształcenia akademickiego⁵⁴, wskazując dysproporcje programowe (za dużo teorii, za mało praktyki), coraz gorsze przygotowanie do pracy z czytelnikiem, słabszą znajomość literatury i coraz większy brak zamiłowania do pracy w bibliotece, brak poczucia wartości zawodu, częste zmiany zawodu z bibliotekarskiego na inne. Skrytykował także podział na studia dzienne i zaoczne, wskazując na coraz większe dysproporcje pomiędzy nimi, brak wykładowców, potrzebę rewizji programów nauczania przestarzałych i nieskorelowanych. W artykule z 1990 r. autor ten stwierdził, że zastanowienia wymaga aż pięcioletni okres kształcenia bibliotekarzy na studiach wyższych, ponieważ cenniejsi dla bibliotek są przysposobieni do zawodu absolwenci innych kierunków humanistycznych⁵⁵. Z propozycją zmian w poziomach kształcenia bibliotekarzy powrócił

⁵⁰ A. Gawroński: *Kształcenie bibliotekarzy (głos w dyskusji)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 10–12.

⁵¹ M. Nahotko: *Bibliotekoznawca to bibliotekarz*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 7–8, s. 12–13.

⁵² M. Walczak: *Problemy kształcenia pracowników dla bibliotek*. „Bibliotekarz” 1984 nr 9–10, s. 257–261.

⁵³ M. Walczak: *Koncepcja systemu kształcenia, dokształcania i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy w Polsce*. „Bibliotekarz” 1986 nr 9, s. 3–14.

⁵⁴ M. Walczak: *Perspektywa kształcenia bibliotekarzy do końca stulecia*. „Bibliotekarz” 1988 nr 7–8, s. 3–7.

⁵⁵ M. Walczak: *Wizja kształcenia bibliotekarza nowoczesnego*. „Bibliotekarz” 1990 nr 5–6, s. 11–14.

w 1994 r.⁵⁶, stwierdzając słabe akademickie przygotowanie bibliotekarzy (warsztatu bibliotekarskiego uczących się dopiero w pracy) i postulując nadanie dwuletnim szkołom pomaturalnym statusu wyższych szkół zawodowych, oraz konkludując, że wszystkie poziomy kształcenia mogą być, o ile będą: „jednością nakierowaną na kreowanie zawodu bibliotekarza i pracownika informacji bibliotecznej”⁵⁷.

W roku 1987 ukazał się monograficzny numer „Bibliotekarza” – *Stan i perspektywy bibliotekarstwa polskiego do roku 2000*⁵⁸, w którym znalazł się także rozdział poświęcony kształceniu akademickiemu⁵⁹. Przywołując nieco historii, wskazano na znaczne zwiększenie się liczby ośrodków akademickich w latach siedemdziesiątych⁶⁰, pomimo braków kadrowych (większość wykładowców to nie bibliotekoznawcy, lecz historycy, literaturoznawcy, kulturoznawcy i księgoznawcy). W drodze poszukiwań i ewolucji wykształciły się dwa modele kształcenia – humanistyczno-społeczny i matematyczno-społeczny, zaś wśród specjalizacji: informacja naukowa, bibliotekarstwo szkolne, historia książki i bibliotek, bibliotekarstwo, księgarstwo, bibliografia, edytorstwo i bibliologia. Zauważono, że niestety, pomimo postulatów środowiska, nie kształci się w kierunku systemów bibliotecznych, komputeryzacji, ekonomizacji pracy, kierowania i zarządzania czy metodyki pracy. Kuleje również techniczna i osobowa strona studiów (brak odpowiedniego wyposażenia sal i instytutów, brak literatury i brak znajomości języków obcych, a także odpowiedniej kadry). Pod rozwayę podał autor zasadność istnienia aż 14 ośrodków wyższych kształcących bibliotekarzy.

Rok 1993 przyniósł pesymistyczny obraz upadku prestiżu zawodu oraz propozycje poprawy sytuacji autorstwa Jadwigi Kołodziejkiej⁶¹ – zlikwidowanie nadmiaru szkół średnich, umocnienie szkół wyższych oraz umocnienie współpracy pomiędzy bibliotekami a ośrodkami kształcącymi i specjalistami.

W 1994 r. pojawił się artykuł (jeden z nielicznych głosów absolwentów) Anny Ogonowskiej i Małgorzaty Opalińskiej, w którym autorki przedstawiły swoją propozycję programu studiów dla specjalizacji in-

⁵⁶ M. Walczak: *Poszukiwanie nowych form kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1994 nr 11–12, s. 10–15.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 15.

⁵⁸ „Bibliotekarz” 1987 nr 7–8.

⁵⁹ *Akademickie ośrodki kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1987 nr 7–8, s. 48–51.

⁶⁰ W 1987 r. były to uniwersytety w Łodzi, Poznaniu, Warszawie, Wrocławiu, Toruniu, Krakowie, Gdańsku, Katowicach i Lublinie oraz wyższe szkoły pedagogiczne w Olsztynie, Zielonej Górze, Szczecinie, Kielcach i Bydgoszczy.

⁶¹ J. Kołodziejka: *Wybrane problemy kształcenia bibliotekarzy* „Bibliotekarz” 1993 nr 7–8, s. 20–24.

formacja naukowa⁶², dzieląc go na sześć bloków. Blok I – podstawy wiedzy zawodowej (terminologia także obcojęzyczna, sytuacja i zagadnienia związane z dokumentami, biblioteką i informacją naukową); II – podstawy każdej ze specjalizacji z wykazem problemów danego kierunku (historia książki i bibliotek, czytelnictwo, działalność informacyjna bibliotek, użytkownicy bibliotek, nowe technologie w bibliotekach, bibliofilstwo, edytorstwo); III – wiedza ogólnokształcąca (logika, komunikacja, naukoznawstwo, zarządzanie, statystyka, dwa języki obce, wychowanie fizyczne, metodologia); IV – wykłady monograficzne (wąskospecjalizacyjne, np. zaliczane jako udział w konferencjach – pewna liczba takich kursów w całym kształceniu); V – przedmioty specjalistyczne (matematyczne podstawy systemów informacyjno-wyszukiwawczych, lingwistyczne podstawy SIW, elementy analizowania i projektowania SIW, języków informacyjno-wyszukiwawczych, heurystyka, organizacja ośrodka informacji, projektowanie baz danych, automatyzacja bibliotek, seminarium magisterskie); VI – praktyka – centralna część specjalizacji – powinna trwać pół roku. Całość to ok. 4000 godz./5 lat = 2000 godz. zajęć + 2000 godz. pracy samodzielnej, z czego 25% to podstawy wiedzy zawodowej, 25% specjalizacja, 20% praktyka, 15% zajęcia ogólnokształcące, 10% wprowadzenie w specjalizację, 5% wykład monograficzny. Autorki zwróciły uwagę, że coraz więcej powinno być prac magisterskich o charakterze praktycznym.

W roku 1995, dzięki artykułowi Barbary Sosińskiej-Kalaty, pojawił się temat dążenia w Polsce do standardów światowych⁶³. Jak zauważyła autorka, także działalność bibliotek i kształcenie bibliotekarzy powinny nadążać za zmianami w społeczeństwie, nauce, technologii, polityce, ekonomii i edukacji. Aby owo nadążanie było możliwe, potrzeba standardów kształcenia, które pozwolą na określenie modelu i założeń podstawowych kształcenia, wymagań rekrutacyjnych, treści programowych dostosowanych do pragmatyki zawodowej, wymagań dla konkretnych poziomów kształcenia (zarówno pod względem kadry, jak i wyposażenia). Dzięki nim możliwe są do osiągnięcia spójność kształcenia i porównywalność dyplomów, a także wysoki poziom kształcenia i ochrona zawodu bibliotekarskiego. Wymieniając standardy zagraniczne (m.in. języki obce, prestiż zawodu, zarządzanie informacją, umiejętności komunikacyjne, integracja treści współczesnych i historycznych, marketing i tworzenie różnych treści różnymi technikami, kreatywność, podnoszenie kwalifikacji, pogłębianie specjalizacji, misja zawodu – pedagog i organizator dostępu do informacji,

⁶² A. Ogonowska, M. Opalińska: *Nasz projekt programu studiów dla specjalizacji informacja naukowa*. „Bibliotekarz” 1994 nr 2, s. 17–25.

⁶³ B. Sosińska-Kalata: *Perspektywy kształcenia bibliotekarzy – dążenie do standardów światowych*. „Bibliotekarz” 1995 nr 7–8, s. 5–9.

pogłębiający świadomość informacyjną społeczeństwa), wskazała jednocześnie główne mankamenty warunków polskich (m.in. zmniejszenie liczby godzin lektoratów, brak przepisów, niepowiązanie nauczania z pragmatyką zawodu), które uniemożliwiały wprowadzenie europejskiego poziomu kształcenia wyższego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

W tym samym numerze opublikowano także tekst Marii Kocójowej dotyczący międzynarodowych wytycznych UNESCO/IFLA/EUCLID⁶⁴, będący sprawozdaniem ze spotkania w Bratysławie ekspertów z 20 krajów (14–18 listopada 1994). W celu ukazania istoty zaleceń dotyczących kształcenia z zakresu informacji naukowej autorka wymieniła następujące punkty – wnioski z obrad: 1) konieczność priorytetu kształcenia uniwersyteckiego; 2) przeprowadzenie badań rynku zatrudnienia absolwentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej i po nich przystosowanie studiów do oczekiwań; 3) dostosowanie studiów do rewolucji technicznych i organizacyjnych; 4–5) nowoczesne techniki w nauczaniu, ale i nauczane; 6) zapewnienie odpowiedniego wyposażenia ośrodków kształcących; 7) szkolenia nauczycieli akademickich; 8) więcej języków obcych; 9) współpraca międzynarodowa dwustronna w zakresie kształcenia; 10) centra uniwersyteckie z doskonałym wyposażeniem dla kierunków bibliotekoznawstwo i informacja naukowa.

84

O nowoczesnym modelu kształcenia bibliotekarzy rozmawiano także na konferencji *II Forum Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich nt. „Kształcenie Bibliotekarzy dla Przyszłości”*. Jachranka, 22–24 października 1995 r., sprawozdanie z której zamieszczono w numerze 7–8 z roku 1996⁶⁵. Za konieczne uznano: wypracowanie modelu bibliotekarza przyszłości, jednolite wzorce kształcenia zgodne ze standardami międzynarodowymi, dostosowanie programów nauczania do nowych realiów bibliotecznych, zgodność pomiędzy profilem absolwenta a oczekiwaniami rynku pracy, kontakty z zagranicznymi ośrodkami; więcej szkoleń i studiów podyplomowych rozwijających konkretne umiejętności; drożność pomiędzy poziomami kształcenia, określenie statusu i uprawnień absolwentów, kształcenie zgodne ze strategią rozwoju bibliotek, współpraca pomiędzy ośrodkami kształcenia i czynnymi bibliotekarzami.

W 1995 r. po raz kolejny wyraził swoje poglądy na temat kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej J. Wojciechowski⁶⁶, pisząc o dezorientacji, braku całościowego spojrzenia (praktycy nie mają

⁶⁴ M. Kocójowa: *Przyszłość kształcenia specjalistów informacji naukowej w krajach postkomunistycznych w świetle Generalnego Programu Informacji (zalecenia UNESCO/IFLA/EUCLID)*. „Bibliotekarz” 1995 nr 7–8, s. 9–12.

⁶⁵ *Rekomendacje II Forum Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich nt. „Kształcenie Bibliotekarzy dla Przyszłości”*. Jachranka, 22–24 października 1995 r. „Bibliotekarz” 1996 nr 7–8, s. 25–27.

⁶⁶ J. Wojciechowski: *O kształceniu bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1995 nr 10, s. 3–5.

pojęcia o kształceniu, teoretycy o praktyce, chyba że w wąskiej dziedzinie). Autor pisał, że uczy się w oderwaniu od bibliotek, nadal pielęgnując natłok treści historycznych w programach, próbuje się być nowoczesnymi, umożliwiając absolwentom studiów 3-letnich każdego kierunku uzyskanie tytułu magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej po 2-letnich studiach bibliotekoznawstwa. Pewną nadzieję budzi, według autora, akredytacja, ta jednak musi być przeprowadzona sensownie.

Nowe możliwości w kształceniu bibliotekarzy zaprezentowała B. Sosińska-Kalata⁶⁷, wskazując jednocześnie trzy największe problemy: nieekonomiczność systemu edukacji w Polsce, niedostosowanie programów do gospodarki rynkowej i brak drożności pomiędzy poszczególnymi rodzajami kształcenia. Od początku lat dziewięćdziesiątych zachodzą zmiany w programach i zasadach kształcenia, coraz większy nacisk kładzie się na nowoczesne techniki informacyjne, nowoczesne metody organizacji pracy, funkcjonowanie bibliotek w demokracji i gospodarce wolnorynkowej; dokonuje się rewizji proporcji pomiędzy wiedzą metodologiczną a faktograficzną, z naciskiem na umiejętność samodzielnego zdobywania wiedzy i rozwiązywania problemów. Jako przykłady i wzorce zagraniczne podaje m.in. zalecenia UNESCO, EUCLID, ALA, ASIS oraz zalecenia krajowe. Według autorki istnieje potrzeba ustalenia relacji pomiędzy szkolnictwem średnim i wyższym. Nowy system kształcenia bibliotekarzy powinien obejmować: 1) absolwentów ogólnokształcących szkół średnich, 2) absolwentów bibliotekarskich i dokumentacyjnych szkół pomaturalnych, 3) absolwentów bibliotekoznawczych szkół wyższych, 4) absolwentów szkół wyższych na innych kierunkach, 5) osoby dysponujące doświadczeniem zawodowym w bibliotekarstwie i działalności informacyjnej, 6) osoby bez doświadczenia. System kształcenia powinien być drożny i elastyczny, przy czym bardziej racjonalne jest wydłużenie trybu zaocznego (wzorem innych państw), niż utrzymywanie, że w czasie trzy razy krótszym student zaoczny będzie tak samo wykształcony jak dzienny. Programy powinny być efektywne, skondensowane, dające konkretne uprawnienia. Studia 3-letnie (bakalau-rackie) – pomysł nowy, ale to, według autorki, ślepy zaułek, ponieważ brak m.in. regulacji prawnych dot. uprawnień zawodowych absolwentów nauki 3-letniej.

W 1998 r. na łamach ZIN-u zamieszczono tekst autorstwa M. Drzewieckiego i B. Sosińskiej-Kalaty⁶⁸, w którym autorzy przedstawili kwestię

⁶⁷ B. Sosińska-Kalata: *Nowe możliwości kształcenia bibliotekarzy* (1). „Poradnik Bibliotekarza” 1996 nr 9, s. 1–4; eadem, *Nowe możliwości kształcenia bibliotekarzy* (2), *ibidem* nr 10, s. 1–4.

⁶⁸ M. Drzewiecki, B. Sosińska-Kalata: *Europejskie standardy kształcenia a restrukturyzacja polskiego systemu edukacji bibliotekarzy i pracowników informacji (program TEMPUS – JEP – 12165-97)*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1998 nr 2, s. 87–99.

europejskich standardów kształcenia i restrukturyzacji polskiego systemu edukacji bibliotekarzy i pracowników informacji. Analizując obydwie zagadnienia, stwierdzili, że powinno się zadbać (jak w krajach Unii Europejskiej) o ekonomiczność kształcenia (m.in. poprzez określenie kwalifikacji po każdym poziomie kształcenia), drożność pionową, upowszechnienie wykształcenia wyższego jako pełnego. Ówczesnie w Polsce funkcjonowały szkoły: 2-letnie pomaturalne, 3-letnie licencjaty, 5-letnie magisterskie, podyplomowe 2-semestralne i doktoranckie dość niedookreślone. Autorzy wskazali także na potrzebę funkcjonowania standardów kształcenia i akredytacji, które mają na celu dążenie do zapewnienia wysokiej jakości nauczania i wspierania w tym szkół, oraz punktację ECTS umożliwiającą mobilność studiowania. Standardy europejskie to m.in. programy kształcenia podporządkowane roli społecznej zawodu, pośrednictwa pomiędzy odbiorcą a informacją, postawy etyczne zgodne z ideą społeczeństwa demokratycznego, kształcenie metodologiczne, rozwijanie kreatywności; dostosowanie treści nauczania do realiów, różne specjalizacje, wysoka jakość kadry i zaplecza. Zwrócono szczególną uwagę na treści programowe, jak: współczesne technologie, zróżnicowanie usług i użytkowników, niepełnosprawnych, różne nośniki, techniki, marketing informacyjny i biblioteczny, organizowanie i zarządzanie informacją, wysoką wiedzę pozawarsztatową, umiejętności komunikacyjne, języki obce. Od początku lat dziewięćdziesiątych trwały w Polsce modernizacje programów nauczania; zwrócono uwagę na: wiedzę i umiejętności z zakresu nowoczesnych technologii informacyjnych, wiedzę o nowoczesnych metodach organizacji pracy oraz o funkcjonowaniu bibliotek i innych instytucji informacyjnych w warunkach gospodarki wolnorynkowej i demokratycznych struktur zarządzania państwem.

W 1999 r. rozpoczęła się na łamach „Poradnika Bibliotekarza” kolejna wymiana poglądów – tym razem pomiędzy M. Drzewieckim a Z. Żmigrodzkim. W swoim tekście M. Drzewiecki⁶⁹ stwierdził: „mamy trochę bałaganu” – w latach siedemdziesiątych powstało sporo instytucji kształcących bibliotekoznawców, ale bez kadry, część upadła, część jest, a część nic z tą bibliologią nie robi. Bibliotekoznawstwo to oddzielny kierunek, ale też specjalizacja na jakiejś filologii łączona z dziennikarstwem, komunikacją społeczną, organizacją i zarządzaniem. Jako pryncypia wymienił: 1) pełną świadomość liczby samodzielnych pracowników naukowych w zakresie bibliologii (nie powinny być za wszelką cenę utrzymywane wszystkie ośrodki kształcące); 2) różnorodne, nieporównywalne programy (różne magisteria na tym samym polu

⁶⁹ M. Drzewiecki: *Szkolnictwo bibliotekarskie w Polsce na rozdrożu*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 1, s. 8–10.

kształcenia, brak drożności), strach przed licencjatami (bo magisterium to prestiż, a licencjat obniża rangę kształcenia) 3) niezbędne warunki uprawianej dyscypliny (nadal na studiach jest problem ze sprzętem, jego wykorzystaniem, dostępem do lektur).

W polemice Z. Żmigrodzki⁷⁰ nie zgodził się ze stwierdzeniami, pisząc, że przedstawione przez niego mankamenty studiów (brak literatury, kadry, wyposażenia, problemy terminologiczne) dotyczą niemalże chyba wszystkich kierunków, nie tylko bibliotekoznawstwa. Uznał naśladowanie zachodniego systemu studiów licencjackich za bezmyślność, akredytację za niepotrzebną, a wymóg liczby pracowników za nielubiany w środowisku.

W tym samym numerze M. Drzewiecki⁷¹ napisał, że złe kształcenie geologów nie oznacza złego kształcenia bibliotekoznawców, a wymóg liczby pracowników jest wszędzie krytykowany tam, gdzie ich brakuje. Autor zauważył, że skoro aspirujemy do UE, będziemy musieli dostosować nie tylko szkolnictwo wyższe, akredytacja nie będzie sprawiedliwa, ale da wymierne korzyści. Piszac o dostosowywaniu prawodawstwa polskiego do europejskiego, poruszył także kwestię podniesienia płac.

Trzy lata później (2002) artykuł dotyczący akredytacji, również autorstwa M. Drzewieckiego, zamieszczono w ZIN-ie⁷². I tak 16 lutego 2001 r. Uniwersytecka Komisja Akredytacyjna uchwalała nr 100 wszczęła postępowania akredytacyjne kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Dwa miesiące później (20 kwietnia 2001), uchwalała nr 136, powołała grupy ekspertów do określenia standardów. Znaleźli się w nich: M. Kocójowa (UJ) – przewodnicząca, B. Sosińska-Kalata (UW), Anna Sitar-ska (Uniwersytet w Białymstoku), Wanda Pindlowa (UJ), M. Drzewiecki (UW), Barbara Zybert (UW), Bronisława Woźniczka-Paruzel (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), Małgorzata Komza (UWr), Irena Socha (Uniwersytet Śląski), Hanna Tadeusiewicz (UŁ), Barbara Trelińska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), K. Migoń (UWr). Uchwalała nr 169 z 12 X 2001 r. zatwierdzono standardy, według których w 2002 r. oceniono siedem jednostek. Jako warunki wstępne akredytacji wskazano: minimalną obsadę kadrową, program nauczania, bazę naukowo-dydaktyczną, ocenę jakości kształcenia; ocenie podlegały: stan kadry naukowo-dydaktycznej, jakość badań realizowanych w jednostce z ostatnich trzech lat, wartość realizowanego programu, baza naukowo-dydaktyczna, jakość kształcenia.

⁷⁰ Z. Żmigrodzki: *Cienie i blaski „rozdroża”*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 4, s. 8–9.

⁷¹ M. Drzewiecki: *Odpowiedź na tekst Z. Żmigrodzkiego „Cienie i blaski »rozdroża«”*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 4, s. 9–10.

⁷² M. Drzewiecki: *Akredytacja kierunku Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowo-Tek-niczna*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2002 nr 2, s. 119–124.

Krytyczny tekst rozliczeniowy, wskazujący grzechy główne kształcenia bibliotekarzy w polskich szkołach wyższych, autorstwa Stefana Kubowa, opublikowano w numerze 4 „Bibliotekarza” z roku 2002⁷³. Autor wskazał brak strategicznego myślenia marketingowego, dostosowania do realiów rynku i konkurencji, którego skutkiem stały się: (1) brak systematycznego myślenia nad modelem (modelami) współczesnego bibliotekarza i bibliotekarza przyszłości; (2) brak pełnej drożności systemu kształcenia; (3) brak otwarcia szkół wyższych na praktykę i praktyków jako nauczycieli, odejście od praktyk wakacyjnych; (4) niski poziom nauczania języków obcych; (5) lekceważenie pracy zespołowej; (6) przedmiotowe traktowanie studentów (a student ma być podmiotem), mało możliwości wyboru przedmiotów, seminariów itp., niesłuchanie studentów; (7) niedostatki infrastruktury.

W 2006 r. pojawił się kolejny artykuł M. Drzewieckiego⁷⁴, nawiązujący do omówionych już publikacji, w których poruszono zagadnienia mobilności, akredytacji i standardów kształcenia. Jak zauważył autor, zmiany w bibliotekach powinny pociągnąć za sobą zmiany w studiach (o czym pisała już B. Sosińska-Kalata). Przede wszystkim należy zapewnić drożność pionową, czyli spójność merytoryczną i formalno-organizacyjną programów studiów realizowanych na poszczególnych poziomach nauczania; mobilność poziomą, czyli zindywidualizowanie nauczania poprzez dostosowanie oferty do zainteresowań, możliwość studiowania w różnych ośrodkach (programy wspierające mobilność – Socrates, MOST). Autor wymienił także warunki akredytacji kierunku studiów (analiza specjalizacji naukowej i dorobku badawczego zatrudnionych w uczelni nauczycieli akademickich; udział kadry profesorskiej w realizacji programu zajęć; odpowiednia proporcja między liczbą studentów a profesorów; właściwe wyposażenie – pracownie, biblioteki, etc.; współpraca z renomowanymi ośrodkami naukowymi kształcącymi w zakresie tego samego kierunku) oraz standardy kształcenia (uwzględnienie w programach nauczania społecznej roli zawodów informacyjnych; nastawienie na kształcenie metodologiczne studenta informacji naukowej; zapewnienie zróżnicowania specjalizacji zawodowych dostosowanych do współczesnego rynku pracy oraz zapewnienie odpowiedniego zaplecza procesu dydaktycznego jako warunku realizacji założonego programu).

⁷³ S. Kubów: *Siedem grzechów głównych kształcenia bibliotekarzy w polskich szkołach wyższych*. „Bibliotekarz” 2002 nr 4, s. 8–11.

⁷⁴ M. Drzewiecki: *System kształcenia akademickiego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce na początku nowego stulecia. Mobilność – akredytacja – standardy kształcenia*. „Bibliotekarz” 2006 nr 4, s. 6–9.

Tekstem kończącym teoretyczne rozważania o standardach kształcenia i akredytacji kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo był artykuł Marii Próchnickiej z 2008 r.⁷⁵ Efektem reformy są studia dwustopniowe (I stopień – rozwiązywanie problemów o charakterze zawodowym, II stopień – rozwiązywanie problemów o charakterze strategicznym), określenie sylwetki absolwenta (wiedza, umiejętności, wartości) jako podstawy do tworzenia zakresu kształcenia, ramowe treści kształcenia – treści podstawowe i kierunkowe, efekty kształcenia, drożność systemu, mobilność – ECTS, współpraca ośrodków kształcenia, UKA, obszary współpracy: wymiana studentów i pracowników (Erasmus, MOST, Socrates), kształcenie ustawiczne, współpraca kadry naukowej z praktykami, badania jakości kształcenia, promocja edukacji i kultury informacyjno-komunikacyjnej.

Z treści artykułów wybranych spośród ok. 200 pozycji wyłania się obraz kształcenia bibliotekarzy w Polsce jako ciągle zmieniającego się, ewoluującego, dostosowującego się do nowych warunków, na które zwracają uwagę instytucje międzynarodowe (m.in. IFLA, UNESCO), ośrodki kształcenia (głos zabrali przedstawiciele większości placówek kształcących przyszłych bibliotekarzy na przestrzeni ostatnich 70 lat), aktywni zawodowo bibliotekarze i studenci. Niemalże każdy tekst to kolejne postulaty, propozycje, omówienia potrzeb i zmian. Do najcenniejszych zaliczyć należy dyskusje toczące się na łamach czterech wybranych czasopism, wskazujące nie tylko na zainteresowanie środowiska tą tematyką, lecz także na wieloaspektowość zagadnienia i mnogość spojrzeń na problem – od pierwszego projektu programu studiów w 1945, poprzez wnioski dotyczące niewielkich w nim korekt, zmiany proporcji teorii i praktyki, specjalizacji, ewolucji pojęć i zakresu, po rewolucyjne stwierdzenia, że wyższe studia bibliotekoznawcze są niepotrzebne albo że ośrodków kształcących na tym poziomie jest zbyt dużo; w końcu po podziały studiów na trzy-stopniowe, ECTS, akredytacje i efekty kształcenia.

Jako podsumowanie analizy obecności zagadnienia akademickiego kształcenia bibliotekarzy na łamach wybranych czasopism branżowych posłużą słowa J. Wojciechowskiego:

Problem kształcenia bibliotekarzy oraz dokumentalistów przewija się przez zawodową prasę, rodzimą i obcą, właściwie bez przerw. Dominują teksty sprawozdawcze oraz teksty krytyczne, ale bez wzajemnych powiązań oraz bez ogólnych konkluzji. To chyba niedobrze⁷⁶.

⁷⁵ M. Próchnicka: *Standardy kształcenia i akredytacji kierunku „Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo”*. „Przegląd Biblioteczny” 2008 z. 1, s. 28–38.

⁷⁶ J. Wojciechowski: *O kształceniu bibliotekarzy...*, s. 3.

Ta opinia z roku 1995 nieco straciła na aktualności, ponieważ w programach studiów zaszło wiele zmian – bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w 2015 r. jest już inna niż 70 lat temu, w roku 1945, ale też i inne są biblioteki, a, zgodnie z głosem, który wielokrotnie pojawiał się w przytoczonych tekstach – za ewolucją w bibliotekach powinny nadążać zmiany w programach kształcenia. Cały czas aktualne pozostaje zdanie z 1983 r., odnotowane w tezach Komisji ds. Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego przy Zarządzie Głównym SBP:

Przy różnorodności struktur organizacyjnych bibliotek w kraju i rozległości ich zadań funkcjonalnych oraz przy bogactwie księgozbiorów potrzebne są wysoko kwalifikowane, mądre i twórcze kadry biblioteczne⁷⁷.

Bibliografia

- Aktualne problemy zawodu bibliotekarskiego (Dyskusja w Redakcji). „Bibliotekarz” 1981 nr 6, s. 129–143.*
- 90 Baumgart J.: Międzywydziałowe i podyplomowe studia bibliotekoznawstwa na uniwersytetach w Polsce Ludowej. „Bibliotekarz” 1970 nr 1, s. 1–4.
- Brzezińska-Stec H., Żochowska J. (red.): *Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja?: IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Białystok, 12–14 czerwca 2013 r.* Białystok 2013.
- Chacewicz K.: *Z zagadnień kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy szkolnych w Polsce Ludowej. „Bibliotekarz” 1976 nr 4, s. 91–96.*
- Chmielewski G.: *Głos w dyskusji na temat kształcenia bibliotekoznawców. „Przegląd Biblioteczny” 1983 z. 4, s. 411–413.*
- Chuchro E., Ochmański M., Zajac M. (red.): *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych.* Warszawa 2010.
- Chuchro E., Ochmański M., Zajac M. (red.): *Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych. Programy kształcenia uniwersyteckiego. Tom I–II.* Warszawa 2011.
- Dąbrowska K. (red.): *Bibliotekarze, zawód, osobowość, kwalifikacje.* Warszawa 1990.
- Draczko S.: *Kształcenie bibliotekarzy: artykuł dyskusyjny. „Bibliotekarz” 1956 nr 6, s. 158–163.*
- Drzewiecki M.: *Akredytacja kierunku Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowo-Techniczna. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2002 nr 2, s. 119–124.*
- Drzewiecki M.: *Kształcenie i doskonalenie zawodowe bibliotekarzy sieci bibliotek publicznych. Wybrane zagadnienia. Artykuł dyskusyjny. „Poradnik Bibliotekarza” 1985 nr 4, s. 135–138.*

---

⁷⁷ Tezy do powszechnej...

- Drzewiecki M.: *Nie mylić skutków z przyczynami*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 4–5.
- Drzewiecki M.: *Odpowiedź na tekst Z. Żmigrodzkiego „Cienie i blaski »rozdroża«”*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 4, s. 9–10.
- Drzewiecki M.: *Sprawozdanie z sesji naukowej na temat dydaktyki bibliotekarstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym, Warszawa 17–18 II 1976*. „Bibliotekarz” 1976 nr 4, s. 100.
- Drzewiecki M.: *System kształcenia akademickiego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce na początku nowego stulecia. Mobilność – akredytacja – standardy kształcenia*. „Bibliotekarz” 2006 nr 4, s. 6–9.
- Drzewiecki M.: *Szkolnictwo bibliotekarskie w Polsce na rozdrożu*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 1, s. 8–10.
- Drzewiecki M., Sosińska-Kalata B.: *Europejskie standardy kształcenia a restrukturyzacja polskiego systemu edukacji bibliotekarzy i pracowników informacji (program TEMPUS – JEP – 12165-97)*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1998 nr 2, s. 87–99.
- Edukacja bibliotekarzy 2001: materiały z konferencji międzynarodowej, Warszawa, 6–7 października 1998 r.* Warszawa 1998.
- Gaca-Dąbrowska Z.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy dla potrzeb bibliotek publicznych, związkowych i szkolnych*. Poznań 1980.
- Gałczyńska Cz., Gałczyński J.: *Różnorodne jest piękne (i pożyteczne)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 10–11, s. 9–11.
- Gałczyński J.: *O model absolwenta studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. „Przegląd Biblioteczny” 1985 z. 1, s. 55–62.
- Gawroński A.: *Kształcenie bibliotekarzy (głos w dyskusji)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 10–12.
- Gębołyś Z.: *Zawód bibliotekarza i kształcenie bibliotekarzy w Polsce*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. Z. Żmigrodzki Warszawa 1998, s. 382–402.
- Goriszewski W.: *Aktualizacja systemu kształcenia bibliotekarzy*. „Poradnik Bibliotekarza” 1971 nr 3, s. 67–71.
- Gruszka Z.: *„Przegląd Biblioteczny”: monografia*. Łódź–Warszawa 2012.
- Hollender H.: *Po pierwsze nie szkodzić*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 4, s. 6–9.
- Jarowiecki J. (red.): *Kształcenie bibliotekarzy szkolnych*. Kraków 1993.
- Kocójowa M.: *Ocena jakości studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej [dalej BIN] w Polsce i akredytacja*. W: *Spółeczeństwo informacyjne: jakość edukacji i pracy bibliotekarzy*. Red. nauk. M. Kocójowa. Kraków 2001, s. 36–47.
- Kocójowa M.: *Przyszłość kształcenia specjalistów informacji naukowej w krajach postkomunistycznych w świetle Generalnego Programu Informacji (zalecenia UNESCO/IFLA/EUCLID)*. „Bibliotekarz” 1995 nr 7–8, s. 9–12.
- Kocójowa M. (red.): *Edukacja z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym w Polsce. Status i przyszłość: Ogólnopolska Konferencja w Krakowie, 26 kwietnia 1995 r.* Kraków 1995.
- Kocójowa M. (red. nauk.): *Światowa strategia edukacji bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej*. Kraków 1998.
- Kołodziejska J.: *Wybrane problemy kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1993 nr 7–8, s. 20–24.

- Kubiak S.: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym w Polsce*. Zielona Góra 1975.
- Kubów S.: *Siedem grzechów głównych kształcenia bibliotekarzy w polskich szkołach wyższych*. „Bibliotekarz” 2002 nr 4, s. 8–11.
- M[uszkowski] J.: *Pierwsze polskie przepisy studiów bibliotekarskich na poziomie uniwersyteckim*. „Bibliotekarz” 1949 nr 7–8, s. 137–140.
- Maj K.: *W sprawie kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1964 nr 9, s. 259–264.
- Michalski L.: *Dlaczego się nie zgadzam*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 6–8.
- Michalski L.: *Jeszcze raz o tym samym*. „Poradnik Bibliotekarza” 1988 nr 1, s. 20–21.
- Migoń K.: *Wyższe studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce w powiązaniu z aktualnymi tendencjami światowymi*. „Przegląd Biblioteczny” 1981 z. 3–4, s. 407–411.
- Muszkowski J.: *Kształcenie bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1945 nr 2–3, s. 1–6.
- Muszkowski J.: *Nowe prądy w kształceniu bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1949 nr 1–2, s. 1–5.
- Nahotko M.: *Bibliotekoznawca to bibliotekarz*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 7–8, s. 12–13.
- Nahotko M.: *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie wyższych – mity i rzeczywistość*. „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 7–8, s. 3–5.
- Ogonowska A., Opalińska M.: *Nasz projekt programu studiów dla specjalizacji informacja naukowa*. „Bibliotekarz” 1994 nr 2, s. 17–25.
- Próchnicka M.: *Standardy kształcenia i akredytacji kierunku „Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo”*. „Przegląd Biblioteczny” 2008 z. 1, s. 28–38.
- Puchalski J.: *Organizacja kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce w okresie międzywojennym*. W: *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Kształcenie w perspektywie nowego stulecia*. Red. E.B. Zybert. Warszawa 1995, s. 12–18.
- Rekomendacje II Forum Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich nt. „Kształcenie Bibliotekarzy dla Przyszłości”. Jachranka, 22–24 października 1995 r. „Bibliotekarz” 1996 nr 7–8, s. 25–27.
- Remerowa K.: *Perspektywy rozwoju Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego*. „Bibliotekarz” 1966 nr 5, s. 129–134.
- Remerowa K.: *Studia bibliotekoznawcze na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1958 z. 2–3, s. 115–130.
- Sekcja IV: *Kształcenie i zawód bibliotekarza*. Oprac. I. Kuczyńska. „Przegląd Biblioteczny” 1981 z. 3–4, s. 401–420.
- Sosińska-Kalata B.: *Koncepcja nauczania bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce po II wojnie światowej*. W: *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Kształcenie w perspektywie nowego stulecia*. Red. E.B. Zybert. Warszawa 1995, s. 30–51.
- Sosińska-Kalata B.: *Nowe możliwości kształcenia bibliotekarzy (1)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1996 nr 9, s. 1–4.
- Sosińska-Kalata B.: *Nowe możliwości kształcenia bibliotekarzy (2)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1996 nr 10, s. 1–4.
- Sosińska-Kalata B.: *Perspektywy kształcenia bibliotekarzy – dążenie do standardów światowych*. „Bibliotekarz” 1995 nr 7–8, s. 5–9.

- Sójka J.: *System kształcenia bibliotekarzy – propozycje docelowego modelu*. „Bibliotekarz” 1984 nr 6–7, s. 172–178.
- Tezy do powszechnej dyskusji nad współczesnym modelem kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy. Oprac. J. Ćwiekowa. „Przegląd Biblioteczny” 1983 z. 2–3, s. 301–304.
- Walczak M.: *Bibliotekoznawca czy bibliotekarz?* „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 1, s. 9–12.
- Walczak M.: *Koncepcja systemu kształcenia, doksztacania i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy w Polsce*. „Bibliotekarz” 1986 nr 9, s. 3–14.
- Walczak M.: *O spójny system kształcenia bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1982 nr 1, s. 17–20.
- Walczak M.: *Perspektywa kształcenia bibliotekarzy do końca stulecia*. „Bibliotekarz” 1988 nr 7–8, s. 3–7.
- Walczak M.: *Poszukiwanie nowych form kształcenia i doskonalenia zawodowego bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1994 nr 11–12, s. 10–15.
- Walczak M.: *Problemy kształcenia pracowników dla bibliotek*. „Bibliotekarz” 1984 nr 9–10, s. 257–261.
- Walczak M.: *Wizja kształcenia bibliotekarza nowoczesnego*. „Bibliotekarz” 1990 nr 5–6, s. 11–14.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy (postulaty Raportu o stanie bibliotek i próba ich realizacji)*. „Przegląd Biblioteczny” 1975 z. 3, s. 219–232.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy: zarys historyczny*. Warszawa 1979.
- Więckowska H.: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowej*. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976 nr 1, s. 135–149.
- Więckowska H.: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1–4, s. 230–241.
- Więckowska H.: *Uniwersyteckie kształcenie bibliotekarzy. Problemy dyskusyjne*. „Przegląd Biblioteczny” 1972 z. 1, s. 7–22.
- Wojakowski J.: *Organizacja kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce po zakończeniu drugiej wojny światowej*. W: *Kształcenie w perspektywie nowego stulecia*. Red. E.B. Zybert. Warszawa 1995, s. 19–29.
- Wojciechowski J.: *O kształceniu bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1995 nr 10, s. 3–5.
- Wojciechowski J.: *Specjalność – organizacja działalności bibliotecznej*. „Bibliotekarz” 1966 nr 12, s. 375–376.
- Wyczańska K.: *Nowoczesna dydaktyka na użytek studiów wyższych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*. Seminarium 17–18 lutego 1976 r. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976 nr 1, s. 185–188.
- Żmigrodzki Z.: *Cienie i blaski „rozdroża”*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 nr 4, s. 8–9.
- Żmigrodzki Z.: *Daleko od obiektywizmu*. „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 5, s. 5–6.

**The issue of academic education a library staff and an employees of
a scientific information on the specialist periodicals pages (1945–2015)**

The history of academic education of librarians in Poland dating back to the early nineteenth century, and his precursors were among Paweł Jarkowski, Jerzy Samuel Bandtkie, Joachim Lelewel and Aleksander Bohatkiewicz. For more than two centuries changed not only the subject of courses, but also forms of education itself and his organization: from lectures, through courses, to the first independent organization - the Department of Library Science established in 1945 at the University of Lodz. The text presents discussions about academic education librarians and experts of scientific information present on the pages of the trade press, for example of four titles: "The Librarian", "The Library Review", "The Guide of Librarian" and "Information Studies" (analysis of 1945 after half of 2015). With articles selected from ca. 200 emerges a picture of education librarians in Poland as a constantly changing, evolving and adapting to new conditions.

Keywords: education, librarian, librarianship, employee of scientific information, information science, discussion, issues

Problematyka historyczno- -bibliologiczna w kształceniu akademickim na ziemiach polskich w zakresie bibliologii i informatologii

Jeden z ojców bibliologii — francuski księgarz i bibliograf Wilhelm Franciszek Debure — określając jej przedmiot, cele i charakter, umieścił ją wśród nauk historycznych, ukierunkowując tym samym bibliologiczną refleksję badawczą na historię książki¹. Pojęcie bibliologii, oznaczające bardzo szeroko traktowaną wiedzę o książce, wprowadził do obiegu naukowego Gabriel Peignot. Zaliczał do niej naukę o językach, piśmie, umiejętność tworzenia książek, drukarstwo, księgarstwo, bibliografię i historię literatury powszechnej². Przez tak zdefiniowaną dyscyplinę przez cały wiek XIX utożsamiano bibliologię z bibliografią, nie potrafiąc w związku z tym określić między nimi granicy. Podwaliny pod nowoczesne pojmowanie bibliologii położył Paul Otlet, a jego liczni następcy w istocie rzeczy uściślali jego propozycje, uwzględniając rozwój nauki i pozycję podstawowych obiektów badań bibliologicznych w świecie środków przekazu³.

Za jednolitą naukę, obejmującą zagadnienia związane z produkcją, obiegiem i konsumpcją książki uznał bibliologię Jan Muszkowski, mocno akcentując jej socjologiczny kontekst⁴. Karol Głombiowski w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia uznał, że zajmuje się ona badaniem „procesów związanych z produkcją, obiegiem i konsumpcją książki, a jej

¹ S. Vrtel-Wierczyński: *Teoria bibliografii w zarysie*. Wrocław 1951, s. 16.

² B. Koredczuk: *Początki teorii bibliologii. Dictionnaire raisonné de bibliologie (1802–1804) Gabriela Etienna Peignota. Analiza i recepcja*. Wrocław 2005, s. 61–75.

³ Zob. K. Migoń: *Nauka o książce. Zarys problematyki*. Wrocław 1984, s. 57–100.

⁴ J. Muszkowski: *Życie książki*. Warszawa 1936, Kraków 1951, Łódź 2016. Zob. też poświęcony J. Muszkowskiemu tom „Studiów o Książce” 1973 t. 3.

celem jest analiza społecznej funkcji zarówno w aspekcie empirycznym, teoretycznym, jak historycznym i współczesnym”⁵. Obecnie tendencje zmierzają ku objęciu kompetencjami księgoznawczymi całego procesu komunikacji społecznej za pośrednictwem zapisu graficznego, utrwalonego na dowolnym rodzaju nośników pierwotnych i wtórnych, stosowanych w przeszłości, współcześnie i w przyszłości. Krzysztof Migoń uznał nowoczesną bibliologię za „naukę o strukturze i właściwościach komunikacji za pomocą zapisu graficznego”⁶.

Bibliologię charakteryzują różne paradygmaty badawcze, a jednym z nich jest ten, który eksponuje perspektywę historyczną. Rozwój badań nad przeszłością książki doprowadził do ukształtowania się licznych subdyscyplin zajmujących się oddzielnymi elementami książki i różnymi aspektami procesów bibliologicznych. Do najwcześniejszych należą te, które służą wiedzy o dawnej książce⁷. Zajmują się one badaniem formy książki traktowanej jako źródło kultury materialnej, jej produkcją, rozpowszechnianiem i użytkowaniem. Nie ograniczają się więc – jak to określił K. Migoń –

ani do historii produkcji książki, ani do historii materialnej (fizycznej) postaci; ogólnej historii książki nie da się zredukować do dziejów książki drukowanej ani nie dostrzegać jej czytelnika, procesów odbioru i recepcji, kulturowej roli książek, świata książek⁸.

Z początkiem XIX stulecia teoria bibliologii, w tym i bibliografii, zaczęła rozwijać się również w Polsce. Znalazło to wyraz, m.in., we wprowadzaniu jej do planów wykładów w uniwersytetach i liceach. Prekursorem w tym zakresie okazał się Paweł Jarkowski. Jego współpraca z Tadeuszem Czackim zaowocowała wykładami podejmującymi zagadnienia historyczno-bibliologiczne w Liceum Krzemienieckim. Opracowany przez niego plan nauczania obejmował historię książki, którą przedstawiał w układzie etnograficznym i podziałem na ważniejsze epoki. Wiele uwagi poświęcał narzędziom utrwalania i rozpowszechniania piśmiennictwa, koncentrując się na szczegółowej historii pisma ręcznego i drukowanego⁹.

⁵ K. Głombiowski: *Książka w procesie komunikacji społecznej*. Wrocław 1980, s. 11–12.

⁶ K. Migoń: *O nazwie dyscypliny, którą uprawiamy*. „Przegląd Biblioteczny” 1993 t. 61 z. 1/2, s. 112.

⁷ K. Migoń: *Nauka o książce...*, s. 136.

⁸ K. Migoń: *Bibliologia historyczna w kręgu wrocławskiego bibliotekoznawstwa uniwersyteckiego*. W: *Bibliologia i informatologia*. Red. D. Kuźmina. Warszawa 2011, s. 48.

⁹ J. Korpała: *Krótką historia bibliografii polskiej*. Wrocław 1986, s. 93; A. Żbikowska-Migoń: *Tradycje polskiej bibliologii*. „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo” 1970 nr 121, s. 5–6.

Jako przedmiot uniwersytecki bibliografia pojawiła się na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku akademickim 1811/1812. Wykłady przygotował i prowadził Jerzy Samuel Bandtkie. Zakresem obejmowały one dzieje pisma i narzędzi pisarskich. Nie pominął ksylografii, wiele miejsca poświęcił genezie i historii drukarstwa, co później udokumentował monumentalnymi opracowaniami na temat dziejów dawnej typografii na ziemiach polskich¹⁰. Uwagę skierował również na rozwój piśmiennictwa powszechnego i językoznawstwa, zwłaszcza na języki słowiańskie¹¹. Bibliografię pojmował J.S. Bandtkie jako rozpatrywane w szerokim znaczeniu dzieje książki. Wśród lektur zalecanych studentom znalazły się rozprawy bibliologiczne M. Denisa, G. Peignota i W.F. Debure'a.

Ze znacznego już dorobku P. Jarkowskiego i J.S. Bandkiego korzystał Joachim Lelewel. Doświadczenia wyniesione z pracy w Bibliotece Publicznej przy Uniwersytecie Warszawskim w latach 1818–1821, a także z rocznych wykładów z bibliografii zaowocowały monumentalnym dziełem *Bibliograficznych ksiąg dwoje*, w pierwszym tomie którego zajął się dziejami drukarstwa w Europie i Polsce, w drugim zaś teoretycznymi rozważaniami z zakresu bibliografii¹². Bibliologię traktował równoznacznie z bibliografią i uważał, że w stosunku do nauk historycznych jest ona umiejętnością pomocniczą¹³. J. Lelewel w swojej koncepcji uwzględniał historię bibliotek, typografię, grafikę, introligatorstwo i księgarstwo, dokonywał też oceny zewnętrznej wartości książki, a to wszystko traktował w ujęciu historycznym. Był pierwszym badaczem, który tak wielką wagę przykładł do drobiazgowej analizy typograficznej druku. Widział w tym drogę do rozwikłania wielu nieznanych i spornych kwestii¹⁴. Stał się tym samym założycielem szkoły typograficznej w polskiej bibliologii, znajdując później znakomitych kontynuatorów w osobach Kazimierza Piekarskiego, Henryka Bułhaka, Alodii Kaweckiej-Gryczowej i Pauliny Buchwald-Pelcovej¹⁵. Jego koncepcja nauk pomocniczych historii i waga, jaką do nich przywiązywał, najpełniej uwidoczniły się w rozumieniu grafiki. Niewątpliwie oddaje ona to, co dziś nazywamy kodykologią. Odwołując się do

¹⁰ J.S. Bandtkie: *Historia drukarni krakowskich*. Kraków 1815; idem, *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim*. t. 1–3. Kraków 1826.

¹¹ A. Lewicka-Kamińska: *Jerzy Samuel Bandtkie jako księgoznawca*. „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1970 R. 20 nr 1–2, s. 25.

¹² J. Lelewel: *Bibliograficznych ksiąg dwoje*. t. 1–2. Wilno 1823–1826.

¹³ S. Vrtel-Wierczyński: *Teoria bibliografii...*, s. 41; M.B. Topolska: *Joachima Lelewela nauka o książce*. W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło*. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986. Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 105–117.

¹⁴ A. Zbikowska-Migoń: *Tradycje...*, s. 8.

¹⁵ Zob. *Polonia typographica saeculi sedecimi*. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Red. A. Kawecka-Gryczowa. z. 1–12. Wrocław 1959–1981.

dział Jeana Mabillona, René-Prospera Tassina, Godefroida Basseta i Harre'go Pfeiffera, a więc studiów z zakresu dyplomatyki, paleografii i sfragistyki, zredagował wykład, który obejmował trzy obszary zagadnień. Znalazła się w nim grammatologia, która właściwie była szerzej rozumianą niż dzieje pisma, paleografia, wiedza o materiałach pisarskich i archeologii rękopisu oraz krytyka zewnętrzna książki rękopiśmiennej. Tę zaś traktował jako „pomnik historyczny”¹⁶.

Działania Jerzego Samuela Bandkiego tak na stanowisku dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, jak i profesora bibliografii kontynuował Józef Muczkowski. Bibliologię pojmował podobnie jak jego poprzednik, ale utożsamiał się też z Joachimem Lelewalem. Określał ją jako wiedzę służącą poznaniu ksiąg, zwłaszcza od strony materialnej. W programie nauczania koncentrował się na trzech głównych obszarach zagadnień. Składała się na nie grafika, wskazująca narzędzia rozpoznawania i oceniania ksiąg, historia drukarstwa obejmująca problemy związane z wynalezieniem tej sztuki, jej wzrost i rozpowszechnienie oraz bibliotekarstwo. Część zajęć przeznaczył także na zagadnienia poświęcone krytyce zewnętrznej rękopisu¹⁷.

Zagadnienia historyczno-bibliologiczne znalazły się również w wykładach Karola Estreichera, które prowadził w latach 1865–1868 na Wydziale Filologiczno-Historycznym Szkoły Głównej Warszawskiej. Figurują w nich m.in. historia pisma, rękopisoznawstwo oraz dzieje drukarstwa¹⁸.

Tego rodzaju inicjatywy naukowe i dydaktyczne znamienitych polskich uczonych XIX stulecia, jednocześnie czynnych bibliotekarzy, niewątpliwie przyczyniały się nie tylko do rozwoju i precyzowania nowej nauki, ale także do krystalizowania się zawodu bibliotekarza. Coraz bardziej nagłą potrzebą stawał się problem kształcenia zawodowego. Zarysowały się w tym obszarze dwa odmienne stanowiska, dwie koncepcje kształcenia bibliotekarzy. Jedną z nich była zapoczątkowana w 1886 r. przez Karla Dziatzko na Uniwersytecie w Getyndze, gdzie bazą studiów były teoretyczne i historyczne zagadnienia księgoznawcze, zmierzające do wykształcenia bibliotekarza – naukowca, strażnika zbiorów i antykwariusza. Zrozumiałe jest, że przy takich założeniach zagadnienia historyczno-bibliologiczne w dydaktyce akademickiej zajmować musiały znaczącą pozycję.

¹⁶ J. Szymański: *Joachima Lelewela nauki dające poznać źródła historyczne*. W: *Joachim Lelewel człowiek...*, s. 102.

¹⁷ *Wykłady z bibliografii śp. Józefa Muczkowskiego, profesora i bibliotekarza Uniwersytetu Jagiellońskiego, miewane w latach... [1837 i następnych]*. Wydał Stefan Muczkowski. Kraków 1871. BJ, rkps 6309; *Papiery Franciszka Michała Karlińskiego. Notatki z kursu bibliograficznego wyłożonego przez Józefa Muczkowskiego w roku 1846/47 w Uniwersytecie Jagiellońskim*. BJ, rkps 212/71.

¹⁸ H. Więckowska: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979, s. 12.

Wprowadzenie do programów uniwersyteckich bibliografii, zapoczątkowanie metodycznych badań księgoznawczych, próby modelowania programu kształcenia bibliotekarzy dla bibliotek oświatowych to spadek, jakie otrzymało po XIX stuleciu bibliotekarstwo odrodzonej Rzeczypospolitej. Dwudziestolecie międzywojenne to okres intensywnego rozwoju bibliotekarskiego szkolnictwa kursorycznego. Nie udało się wprowadzić w życie kształcenia bibliotekarzy na poziomie akademickim. Nie mogli wypełnić tego zadania ani działania m.in. Jana Muszkowskiego w ramach Warszawskiego Towarzystwa Kursów Naukowych czy Wolnej Wszechnicy Polskiej, ani specjalizacja bibliotekarska na Wydziale Pedagogicznym w obrębie Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, zainicjowana i kierowana przez Helenę Radlińską. W kształceniu kadry dla bibliotek naukowych poprzestawano na sporadycznych kursach oraz na samokształceniu w toku pracy zawodowej. Sytuację starano się poprawić poprzez ustanowienie w 1930 r. państwowych egzaminów bibliotekarskich I i II kategorii dla pracowników bibliotek państwowych.

Istniały wprowadzić habilitacje z „bibliografii”, które dodatkowo zdobywali niektórzy habilitowani historycy literatury (Wiktor Hahn, Ludwik Bernacki, Stefan Vrtel-Wierczyński) czy historyk nauk ścisłych Aleksander Birkenmajer. Docentury te nie miały znaczenia dla kształcenia kadr bibliotekarskich na uniwersytetach. Warto przy tym zauważyć, że A. Birkenmajer przygotował konspekt akademickiego podręcznika bibliotekoznawstwa, który miał być programem przygotowywanych wykładów. Problematyka historyczno-bibliologiczna zajmowała w nim znaczącą część, pierwszy dział podręcznika zatytułowany *Wiadomości historyczne i teoretyczne* w rozdziale I. – *Historia książki* miał bowiem obejmować historię książki, poczynając od pierwotnych cywilizacji azjatyckich i basenu Morza Śródziemnego w starożytności poprzez średniowiecze i epokę wynalazku druku aż do książki współczesnej. Analogicznie zbudowana została druga część działu historycznego odnosząca się do bibliotek i bibliotekarstwa – obejmowała m.in. historię bibliotek i bibliotekarstwa¹⁹.

Do realizacji projektu Birkenmajera nie doszło ani w postaci kursu uniwersyteckiego, ani podręcznika akademickiego. Ukazuje on jednak, w jakim kierunku i w jakim zakresie kształtowała się u niego koncepcja akademickich studiów bibliotekoznawstwa, która w późniejszym czasie materializowała się na Uniwersytecie Warszawskim.

Do kształcenia uniwersyteckiego naukę o książce i bibliotece wprowadził na Uniwersytecie Łódzkim w 1945 r. Jan Muszkowski. Organizacja,

¹⁹ A. Birkenmajer: *Esquisse du plan d'un Manuel de bibliothéconomie scientifique*. W: idem: *Studia bibliologiczne. Wybór tekstów*. Red. H. Więckowska, A. Birkenmajer. Wrocław 1975, s. 25–32; zob. H. Więckowska: *Akademickie kształcenie...*, s. 64–68.

początkowo Studium Księgoznawczego, a później ulokowanej na Wydziale Humanistycznym Katedry Bibliotekoznawstwa, napotykała na szereg problemów. Realizacji procesu dydaktycznego nie sprzyjały ciągłe reformy studiów humanistycznych i wynikające z nich zmiany cykli kształcenia, jak również brak akceptacji władz państwowych dla realizowanego programu. Przygotowany przez J. Muszkowskiego, niestety nie wprowadzony w życie, ale poddany pod dyskusję plan wykładów i ćwiczeń w roku akademickim 1947/1948, w pierwszej części zatytułowanej *Powstanie książki* podejmował m.in. zagadnienia odnoszące się do początków pisma, materiałów i narzędzi pisarskich, dziejów książki rękopiśmiennej, wynalazku druku i drukowanej książki XV stulecia, początku sztuki typograficznej w Polsce oraz rysu dziejów książki XVI–XVIII w., a więc zagadnień *stricte* historyczno-bibliologicznych²⁰.

W atmosferze ciągłych zmian w 1952 r. Ministerstwo Szkół Wyższych opracowało wytyczne programowe, a przygotowanie szczegółowego programu i planu zajęć zlecono J. Muszkowskiemu i A. Birkenmajerowi – kierownikowi Katedry Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim. Opracowany przez J. Muszkowskiego program dla studiów 2 stopnia w tzw. drugiej grupie zawierał przedmioty kierunkowe, a wśród nich wówczas miejsce zajmowały te, które podejmowały problemy odnoszące się do dziejów książki.

Tworząc dla 3-semestralnych studiów 1 stopnia na Uniwersytecie Warszawskim program, Aleksander Birkenmajer spożytkował swoje wcześniejsze doświadczenia z okresu krakowskiego i propozycje zgłoszone na Kongresie Paryskim w 1923 r. Wokół dwóch równoległych tematów: książki i biblioteki nawarstwiać się miały treści poszczególnych przedmiotów kierunkowych, także w wymiarze historyczno-bibliologicznym.

Zmiany w szkolnictwie wyższym, jakie zaszły po 1956 r., zaowocowały m.in. wydłużeniem cyklu kształcenia do 5 lat, co pozwoliło na wzbogacenie programu studiów o tzw. obowiązkowy przedmiot poboczny z zakresu nauk humanistycznych (tego ograniczenia nie było do roku 1962) i wprowadzenie specjalizacji m.in. z działów specjalnych w bibliotekach. Studenci mieli do wyboru również proseminaria i seminaria z historii książki i biblioteki.

Twórcy kolejnego – wrocławskiego (1956) – ośrodka studiów księgo- i bibliotekoznawczych doceniali znaczenie badań nad dawną książką. Charakterystyczną teoretyczną i metodologiczną orientację dał temu ośrodkowi, nawiązując do J. Muszkowskiego, Karol Głombiowski. Historia książki w jego ujęciu stała się nieodzownym składnikiem studiów bibliotekoznawczych, a wyróżniała ją, najogólniej rzecz ujmując, ujęcie funkcjonalne.

²⁰ H. Więckowska: *Akademickie kształcenie...*, s. 71–75.

Akademickie szkolnictwo bibliotekoznawcze w latach sześćdziesiątych i pierwszej połowy siedemdziesiątych w głównym swym zrębie oparte było na koncepcjach J. Muszkowskiego, A. Birkenmajera i K. Głombiowskiego. Rozwój nauki o książce, bibliotece i informacji, zmiany, jakie zachodziły w otoczeniu bibliotek, rozwój nauki o informacji, wkroczenie nowoczesnych technologii do bibliotek i ośrodków dokumentacyjno-informacyjnych wymuszały konieczność zmian w tym obszarze, nie tylko w programach i treściach kształcenia akademickiego, ale także w liczbie ośrodków kształcących w tym zakresie. Niewystarczające okazały się studia międzywydziałowe (Poznań, Łódź, Kraków), podyplomowe (Poznań) czy specjalizacje bibliotekarskie w wyższych szkołach pedagogicznych i nauczycielskich. Od początku lat siedemdziesiątych systematycznie wzrastała liczba placówek kształcących w zakresie nauki o książce, bibliotece i informacji. Warto zauważyć, że ich liczba na przestrzeni tych bez mała 45 lat ulegała zmianie. Były ośrodki, gdzie kształcenie przebiegało bez przerw (Warszawa, Wrocław, Katowice, Kraków, Lublin), były takie, w których na pewien okres czasu studia były zamykane, a następnie wznawiane (Łódź, Poznań), ale też i takie, które zniknęły z mapy akademickiej kraju (Gdańsk, Olsztyn, Białystok).

Do roku akademickiego 1975/1976 poszczególne ośrodki realizowały plany studiów zatwierdzone przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Na przykład instytuty Uniwersytetu Warszawskiego i Wrocławskiego realizowały plan z czerwca 1967 r., obejmujący 23 przedmioty w wymiarze 2670 godz. (studia 4-letnie). Wśród nich widnieje historia książki i bibliotek, nadto we Wrocławiu wykładano dodatkowy przedmiot i specjalność: zagadnienia zbiorów specjalnych²¹. Studia bibliotekoznawcze realizowane na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu od 1972 r. przebiegały według planu zatwierdzonego przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, który obejmował 24 przedmioty w wymiarze 2145 godz. Uwzględniał historię książki i bibliotek. Problematyka historyczno-bibliologiczna znalazła miejsce także w obrębie innych przedmiotów, takich jak gromadzenie i opracowanie zbiorów specjalnych, drukarstwo i księgarstwo.

W 1974 r. ministerialny Zespół Dydaktyczno-Wychowawczy w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej opracował dwie wersje planu studiów – jedną o profilu humanistycznym, drugą – matematycznym. Plan 4-letnich zajęć o profilu matematycznym zawierał 18 przedmiotów (2820 godz.). Była wśród nich historia książki i bibliotek w wymiarze przyjętym przez instytuty, które wybrały ten profil (UW, UJ). Plan studiów

²¹ S. Kubiak: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym*. „Przegląd Biblioteczny” 1976 nr 4, s. 409.

o profilu humanistycznym, przyjęty przez pozostałe ośrodki, składał się z 17 przedmiotów (2550 godz.). W wykazie przedmiotów widniała historia książki i jej funkcji społecznej. W UMCS przewidziano na nią 180 godz. (60 wykł., 120 ćw.). Była też specjalizacja z historii książki w wymiarze 120 godz.²²

Kolejne modyfikacje wynikały ze zmian w prawie o szkolnictwie wyższym, z wprowadzenia pięcioletniego cyklu kształcenia i z możliwości większego wpływu poszczególnych ośrodków na kształtowanie programów studiów i wymiarów godzinowych poszczególnych przedmiotów, co uzależnione było w znacznym stopniu od możliwości i kompetencji kadry naukowo-dydaktycznej. We wszystkich ośrodkach widniały zajęcia z historii książki, ale tylko w niektórych można było te zagadnienia pogłębiać w ramach specjalizacji. Należy też pamiętać, że wiele seminariów magisterskich dotyczyło problematyki historyczno-bibliologicznej.

Od roku akademickiego 1999/2000 dla 5-letniego jednolitego cyklu kształcenia obowiązywały *Minimalne wymagania programowe dla studiów magisterskich na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa*²³. Ogólny wymiar godzin przewidziany był na 2500, w tym 1155 ujętych w minimalnych wymaganiach programowych. Historia książki, obejmująca jej dzieje, formy, treści, przemiany w jej wytwarzaniu, rozpowszechnianiu i użytkowaniu znalazła się w grupie przedmiotów podstawowych i kierunkowych. Dla tego przedmiotu przewidzianych było minimum 90 godz. Poszczególne instytuty w różny sposób podchodziły do tego wymiaru. W wielu ograniczano się tylko do minimum (UJ), w innych znacznie go przekraczano (UMCS), nadto w niektórych dodatkowo obowiązywała specjalizacja z dawnej książki (UMCS, UMK).

Nowe wyzwania postawiła implementacja do szkolnictwa wyższego w Polsce systemu bolońskiego i konieczność przejścia na trzystopniowy proces kształcenia: studia licencjackie, magisterskie i doktoranckie. Wraz z wprowadzeniem tych zmian w miejscu dawnego minimum programowego pojawiły się standardy kształcenia²⁴. Trwające nie krócej niż 6 semestrów studia 1 stopnia winny były mieć nie mniej niż 1900 godz. Historia książki i bibliotek znalazła się w grupie treści kierunkowych (7 różnych przedmiotów), których minimalny wymiar wynosił 240 godz. i 32 ECTS. Na studiach 2 stopnia, trwających nie krócej niż 4 semestry, przewidziano 800 godz. i 120 ECTS standardy nie przewidywały zajęć w tym zakresie,

²² *Ibidem*, s. 411.

²³ Dz.Urz. MEN z 15 VII 1999 r., s. 3–5.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166, załącznik 44.

ale można było umieścić w programie specjalizację (specjalność) dotyczącą wymienionej problematyki. Student mógł też wybrać odpowiednie seminarium magisterskie.

Nowe prawo o szkolnictwie wyższym (2012), wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji zaowocowały kolejnymi, wręcz fundamentalnymi zmianami²⁵. Posiadające określone uprawnienia jednostki organizacyjne szkół wyższych mogły tworzyć nowe kierunki studiów, należało również dostosować istniejące do nowych wymogów. Znikły standardy kształcenia, pojawiły się nowe programy kształtowane przez poszczególne instytuty czy katedry, zmieniono w niektórych ośrodkach powszechnie dotychczas obowiązującą nazwę kierunku: informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Uwidoczniła się również tendencja do ograniczania wymiaru godzinowego zajęć podejmujących zagadnienia historyczno-bibliologiczne na rzecz tych, które traktują o kwestiach informatologicznych. Ponadto są one niejednokrotnie rozlokowane w obrębie przedmiotów uzupełniających podstawowy kierunek kształcenia, przedmiotów fakultatywnych i opcjonalnych.

Bibliografia

103

- Bandtkie J.S.: *Historia drukarni krakowskich*. Kraków 1815.
- Bandtkie J.S.: *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim*. t. 1–3. Kraków 1826.
- Birkenmajer A.: *Esquisse du plan d'un Manuel de bibliothéconomie scientifique*. W: Birkenmajer A.: *Studia bibliologiczne. Wybór tekstów*. Red. H. Więckowska, A. Birkenmajer. Wrocław 1975, s. 25–32.
- Głombiowski K.: *Książka w procesie komunikacji społecznej*. Wrocław 1980.
- Koredczuk B.: *Początki teorii bibliologii. Dictionnaire raisonné de bibliologie (1802–1804) Gabriela Etienn'a Peignota. Analiza i recepcja*. Wrocław 2005.
- Korpała J.: *Krótką historia bibliografii polskiej*. Wrocław 1986.
- Kubiak S.: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym*. „Przegląd Biblioteczny” 1976 nr 4, s. 395–415.
- Lelewel J.: *Bibliograficznych ksiąg dwoje*. t. 1–2. Wilno 1823–1826.
- Lewicka-Kamińska A.: *Jerzy Samuel Bandtkie jako księgoznawca*. „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1970 R. 20 nr 1–2.

---

²⁵ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Dz.U. 2012 poz. 572. Zob. też: Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym i niektórych innych ustaw*. Dz.U. 2014 poz. 1198.

- Migoń K.: *Bibliologia historyczna w kręgu wrocławskiego bibliotekoznawstwa uniwersyteckiego*. W: *Bibliologia i informatologia*. Red. D. Kuźmina. Warszawa 2011, s. 47–55.
- Migoń K.: *Nauka o książce. Zarys problematyki*. Wrocław 1984.
- Migoń K.: *O nazwie dyscypliny, którą uprawiamy*. „Przegląd Biblioteczny” 1993 t. 61 z. 1/2, s. 109–113.
- Minimalne wymagania programowe dla studiów magisterskich na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa*. Dz.Urz. MEN z 15 lipca 1999 r., s. 3–5.
- Muszkowski J.: *Życie książki*. Warszawa 1936. Kraków 1951. Łódź 2016.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Dz.U. 2012 poz. 572.
- Papiery Franciszka Michała Karlińskiego. Notatki z kursu bibliograficznego wyłożonego przez Józefa Muczkowskiego w roku 1846/47 w Uniwersytecie Jagiellońskim*. BJ, rkps 212/71.
- Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia*. Red. A. Kawecka-Gryczowa. z. 1–12. Wrocław 1959–1981.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166.
- Szymański J.: *Joachima Lelewela nauki dające poznać źródła historyczne*. W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986*. Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 93–104.
- Topolska M.B.: *Joachima Lelewela nauka o książce*. W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986*. Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 105–117.
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* i niektórych innych ustaw. Dz.U. 2014 poz. 1198.
- Vrtel-Wierczyński S.: *Teoria bibliografii w zarysie*. Wrocław 1951.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979.
- Wykłady z bibliografii śp. Józefa Muczkowskiego, profesora i bibliotekarza Uniwersytetu Jagiellońskiego, miewane w latach... [1837 i następnych]*. Wydał Stefan Muczkowski. Kraków 1871. BJ, rkps 6309.
- Żbikowska-Migoń A.: *Tradycje polskiej bibliologii*. „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo” 1970 nr 121, s. 3–60.

Historical and Bibliological Problems in University Education in Book Science and Information Science on Polish Soil

Position of bibliography among historical sciences came from its origins and main directions of its development. Exposing the historical perspective as research paradigm was reflected also in teaching – from lectures of Paweł Jarkowski in Krzemieniec Lyceum, through the activities of Jerzy Samuel Bandtkie, Joachim Lelewel, Józef Muczkowski, Karol Estreicher to the ones of Jan Muszkowski and Aleksander Birkenmajer. The emergence of bookknowledge in tertiary education after World War II resulted in development of guidelines and standards of education and detailed study programs. Although these programs changed for over half a century, the position of historical and bibliological issues remained prominent during the whole period. The number of hours of classes in the history of the book was determined – while maintaining the current minimum – by individual institutes or departments. Enacted in 2012 the new law on higher education, introduction of the National Qualifications Framework paired by development of new technologies led not only to fundamental changes in the educational programs, expressing the prominence of issues in information science and limiting historical and bibliological issues, but also to the emergence of new fields of studies in bibliography and information sciences.

Keywords: bibliography, history of the book, academic education of librarians, academic education of specialist of information science

Jadwiga Konieczna
Uniwersytet Łódzki
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ jako ośrodek badań bibliologicznych (1945–2015)

Historia pierwszej w Polsce placówki kształcącej bibliotekarzy na poziomie akademickim rozpoczęła się, jak wiadomo, w roku 1945 za sprawą profesora Jana Muszkowskiego, chociaż oficjalne powołanie do życia Katedry nastąpiło w lutym 1946 r. Wprowadzeniu bibliotekoznawstwa do programów studiów uniwersyteckich (czego nie udało się zrealizować w okresie międzywojennym) paradoksalnie sprzyjała ówczesna sytuacja społeczno-polityczna i kulturalna oraz status Łodzi, jako nieformalnej stolicy kulturalnej. Na nowo organizowanym, w robotniczym mieście, (przed wojną robotnicy stanowili 65% społeczeństwa, a inteligencja jedynie 9%)¹ Uniwersytecie możliwe stało się utworzenie kierunku o profilu zawodowym, którego absolwenci mieli być kadrą prowadzącą działalność kulturalno-oświatową wśród szerokich mas.

Udany start nie zagwarantował jednak dalszego, równie pomyślnego rozwoju studiów. Na ich losach, pomimo starań i wysiłków Jana Muszkowskiego, zaważyły kolejne zmiany programowe i strukturalne narzucone przez Ministerstwo, a ostatecznym ciosem okazała się śmierć Profesora, w styczniu 1953 r.² Od roku akademickiego 1954/1955 wstrzymano rekrutację studentów. Katedra istniała, ale była nieczynna dydaktycznie.

¹ M. Filip: *Szkic do portretu kulturalnego Łodzi 1945 r.* W: *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice.* Red. J. Żelazko. Łódź 2008, s. 217–218.

² Na temat pierwszych lat istnienia Katedry patrz: J. Muszkowski: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ 1945/46–1951/52.* „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10; H. Werno: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961.* „Roczniki Biblioteczne” 1961, s. 383–388; H. Więckowska: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa.* „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2/3, s. 113–134; H. Hleb-Koszańska: *Adam Łysakowski. Życie i działalność.* *Ibidem* 1970 z. 1–4, s. 38.

Na ponowne uruchomienie studiów magisterskich trzeba było czekać ponad 20 lat, do roku akademickiego 1975/1976. Wówczas to rozpoczęto kształcenie, początkowo na 4-letnich stacjonarnych studiach magisterskich o nazwie bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, a od połowy lat osiemdziesiątych na studiach 5-letnich.

W latach dziewięćdziesiątych zaszły istotne zmiany w statusie kierunku. Wskutek niespełnienia przez Katedrę wymogów kadrowych ustalonych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego (1991) bibliotekoznawstwo stało się specjalnością na kierunku filologia polska. Natomiast poczynając od roku akademickiego 2007/2008, kształcenie na kierunku nazwanym wówczas informacja naukowa i bibliotekoznawstwo rozpoczęło się w trybie 3-letnich studiów licencjackich, a w trzy lata później (2010/2011) również na 2-letnich studiach magisterskich, na które zgodnie z zasadami systemu bolońskiego byli także przyjmowani absolwenci studiów licencjackich z innych kierunków. W celu poszerzenia możliwości naszych absolwentów na rynku pracy na studiach magisterskich prowadzone są trzy specjalizacje (biblioteki publiczne, biblioteki naukowe i broker informacji) oraz bloki przedmiotów fakultatywnych.

108

Od początku istnienia Katedry towarzyszyły jej trudności lokalowe. Ostatecznie, po kilku przeprowadzkach, w październiku 2014 r., Katedra wraz z całym Wydziałem Filologicznym znalazła siedzibę w pięknym, nowoczesnym gmachu przy ulicy Pomorskiej 171/173. Tutaj też odbyły się uroczystości 70-lecia istnienia studiów bibliotekoznawczych, a od roku akademickiego 2015/2016 uruchomiony został nowy kierunek studiów 1 stopnia: informacja w środowisku cyfrowym.

Niezależnie od realizowanej działalności naukowo-dydaktycznej w łódzkiej Katedrze, podobnie jak w innych ośrodkach akademickich, prowadzono badania naukowe, których efektem były i są liczne publikacje. Na przestrzeni omawianych 70 lat zmieniali się badacze, zmieniały się też zainteresowania i charakter prowadzonych prac, ale zawsze pozostawały one w obrębie dyscyplin mieszczących się w obszarze szeroko pojętej bibliologii. Celem niniejszego opracowania jest więc prześledzenie historii rozwoju naukowego Katedry, przypomnienie znaczącego dorobku nieżyjących już naukowców z jednoczesnym ukazaniem dokonań pokolenia współczesnego.

Tradycje łódzkiej bibliologii, z okresu przed powstaniem ośrodka akademickiego, były nader skromne. Początki sięgają 20-lecia międzywojennego, a wiążą się z działalnością Przecława Smolika i Jana Augustyniaka. Pierwszy, mieszkając i pracując w Łodzi, w latach 1926–1935 zorganizował środowisko osób zainteresowanych piękną książką, opublikował też cały szereg prac poświęconych edytorstwu i zdobnictwu książek

w przeszłości³. Z kolei J. Augustyniak, kierownik Biblioteki Miejskiej od momentu jej założenia (1917), był autorem wielu opracowań poświęconych jednak głównie bibliotekom publicznym, ich organizacji i funkcjonowaniu⁴. Pełny rozwój łódzkiej bibliologii rozpoczął się dopiero z powstaniem Katedry Bibliotekoznawstwa i przybyciem do Łodzi profesora Jana Muszkowskiego. Obok niego swój wkład do badań bibliologicznych wnieśli wówczas na gruncie łódzkim: Adam Łysakowski, Aniela Mikucka, Helena Radlińska.

J. Muszkowski w momencie związania się z naszym miastem liczył 63 lata. Przez całe swoje wcześniejsze życie zawodowe zawsze był aktywnie zaangażowany w różne sfery praktyki książkowej: w sprawy wydawnicze i księgarskie, bibliografię i bibliotekarstwo, kształcenie księgarzy i bibliotekarzy (m.in. na Wolnej Wszechnicy Polskiej). Posiadał doskonałą znajomość wszystkich dziedzin praktyki i wiedzy o książce. Pozwoliło mu to dostrzec wspólnotę zagadnień bibliologicznych zintegrowanych formułą „książka w społeczeństwie”. Opublikował w okresie 20-lecia ok. 200 artykułów i recenzji oraz książkę, która miała wprowadzić charakter popularnonaukowy, ale, jak oceniła to później H. Więckowska, była „pierwszą w naszej literaturze bibliologicznej próbą usystematyzowania całokształtu zagadnień związanych z książką we wszystkich kolejnych fazach: wytwarzania, obiegu i użytkowania”. Ta wydana w 1936 r. publikacja nosiła tytuł *Życie książki*⁵.

Wydawać by się więc mogło, że rozpoczął J. Muszkowski swój łódzki rozdział zawodowej pracy dydaktycznej i naukowej jako człowiek o ukształtowanych i w pewnym stopniu zamkniętych już poglądach naukowych. Jednak już w czasie wojny Jego teoretyczne poglądy w zakresie księgoznawstwa zyskiwały bardzo wyraźną orientację socjologiczną, co znalazło wyraz w opublikowanej, niestety dopiero w 1971 r., pracy *Wstęp do socjologii książki*. J. Muszkowski wiązał naukę o książce z socjologią, której aparatura pojęciowa miała pozwalać na zakreslenie pola badawczego bibliologii. Wyznaczały zaś to pole fakty społeczne związane z życiem książki w fazie jej powstawania, rozpowszechniania i użytkowania. Współcześni bibliolodzy nie dostrzegają wprowadzić potrzeby istnienia w ramach nauki o książce subdyscypliny zwanej socjologią książki, to jednak J. Muszkowskiemu zawdzięczamy wskazanie przydatności socjologii jako zasadniczej perspektywy metodologicznej, z której wyrosła potem

³ *Słownik pracowników książki polskiej* (SPKP), Warszawa 1972, s. 834. Autorem hasła Smolik Przeclaw jest J. Dunin.

⁴ *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 12–13. Autorką hasła jest I. Nagórska.

⁵ H. Więckowska: *Profesor Jan Muszkowski, uczony-bibliolog*. „Przegląd Biblioteczny” 1953 z. 2, s. 97–110; SPKP, s. 615–616.

funkcjonalna koncepcja nauki o książce, o strukturze wewnętrznej zaprojektowanej właśnie przez autora *Życia książki*⁶.

W okresie łódzkim opublikował też kilka artykułów, które miały istotne znaczenie dla kształtowania się powojennej bibliologii w Polsce. Były to prace: *Książka jako przedmiot nauki* i *Książka jako zjawisko społeczne*. Oto jak definiował J. Muszkowski podstawowy przedmiot badań – książkę:

jest to przedmiot materializacji graficznej treści kulturalnych stanowiących pewną zamkniętą całość, podjętej w celu utrwalenia ich, przekazania i rozpowszechnienia wśród ludzi⁷.

Ponadto w Łodzi przygotował też drugie, zmienione wydanie *Życia książki*, które ukazało się w 1951 r. W tej edycji uwzględnione zostały m.in. również nowe jeszcze zagadnienia informacji naukowej, którą J. Muszkowski określił jako ruch dokumentacyjny, mający na celu scalenie, skoordynowanie i standaryzację badań i czynności warsztatów znanych i prowadzonych od dawna, lecz z zastosowaniem nowoczesnych metod i środków technicznych.

Sformułowane przez Niego zasady nauki o książce mają jednocześnie charakter teoretyczny, poznawczy i praktyczny. Bibliologia była, jego zdaniem, nauką niezbędną w kształceniu zawodowym wydawców, księgarzy, bibliografów, bibliotekarzy i innych pracowników książki. Przekonanie zaś o integralności zagadnień księgoznawczych, jak podkreśla K. Migoń, narodziło się u J. Muszkowskiego nie z teoretycznych rozważań, ale z doświadczeń zawodowych. Dał temu wyraz nie tylko w publikacjach, ale też w wykładach i całej koncepcji organizacji studiów bibliotekoznawczych. Teoria bibliologiczna J. Muszkowskiego ma, zdaniem K. Migonia, stałe walory inspirujące do dalszych poszukiwań⁸.

Zasługi J. Muszkowskiego dla rozwoju polskiej bibliologii nie ograniczały się jedynie do sfery własnych badań naukowych i publikowania ich wyników. W roku 1948 przeprowadził na Uniwersytecie Łódzkim pierwszy przewód habilitacyjny (A. Łysakowskiego) z bibliotekoznawstwa, był także, w roku 1952, promotorem pierwszego doktoratu (Karola Głombiowskiego) z tej dziedziny.

Drugą osobą, której działalność zaważyła na początkach łódzkiej bibliologii, był, jak wspomniano, A. Łysakowski. Jego związek z Łodzią był bardziej przypadkowy niż J. Muszkowskiego i znacznie krótszy. Był pierwszym (w latach 1946–1948) dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej, a w Katedrze prowadził jedynie wykłady w ramach prac zleconych. Do

⁶ K. Migoń: *Z dziejów nauki o książce*. Wrocław 1979, s. 131–132.

⁷ J. Muszkowski: *Wstęp do socjologii książki*. „Studia o Książce” 1973 t. 3, s. 100.

⁸ K. Migoń: *Z dziejów nauki...*, s. 132.

rozwoju badań bibliologicznych przyczynił się A. Łysakowski głównie dzięki zorganizowaniu w Łodzi, w 1946 r., pierwszej tego typu placówki naukowo-badawczej, czyli Państwowego Instytutu Książki (PIK), którego został dyrektorem. Zgodnie z Jego założeniami, celem PIK-u miało być prowadzenie prac badawczych we wszystkich obszarach bibliologii, stosowanie badań księgoznawczych w praktyce bibliotecznej, bibliograficznej, księgarskiej itd. oraz w szkoleniu kadr pracowników książki. Do zadań placówki włączył też A. Łysakowski działalność informacyjno-bibliograficzną we wszystkich dziedzinach piśmiennictwa, a także łączność z zagranicą w zakresie bibliografii i dokumentacji.

Niestety, zawieszenie prac Instytutu we wrześniu 1949 r. spowodowało, że większość planowanych zadań zostało zaledwie rozpoczętych. Pozostała jednak grupa pracowników, którzy po likwidacji PIK-u podejmowali pracę w łódzkich bibliotekach naukowych i niejednokrotnie kontynuowali działalność naukowo-badawczą, jak np. Krystyna Pieńkowska czy A. Mikucka. Natomiast A. Łysakowski, zanim w 1950 r. powrócił do Warszawy i objął dyrekturę Instytutu Bibliograficznego BN, w trakcie pobytu w Łodzi opublikował kilka rozpraw podejmujących kwestie teoretyczne i terminologiczne z zakresu nauki o książce (*Badanie czytelnictwa w obrębie nauki o książce* – 1948, *Określenie bibliografii. Przedmiot metody i zadania na tle nauki o książce* – 1950), zapoczątkował też wydawanie ważnego dla rozwoju badań bibliologicznych czasopisma „Biuletyn Państwowego Instytutu Książki”, przekształconego później w „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego”. Innym trwałym śladem pobytu A. Łysakowskiego w Łodzi jest katalog przedmiotowy w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Helena Więckowska, następczyni J. Muszkowskiego na stanowisku kierownika Katedry, łączyła tę działalność z funkcją dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej i ściśle związki z praktyką biblioteczną znalazły odbicie w całej niemal jej działalności naukowo-badawczej. Absolwentka studiów historycznych na UW (1922), w roku 1927 podjęła pracę w Bibliotece Narodowej, gdzie pozostała do roku 1940, a następnie powróciła po zakończeniu wojny. Jeszcze w okresie przedwojennym opublikowała cały szereg artykułów z zakresu rękopisoznawstwa, co było efektem jej zaangażowania w prace związane z porządkowaniem i opracowywaniem rękopisów z Biblioteki Batignolskiej i Rapperswilskiej⁹.

W badaniach i opracowaniach bibliologicznych H. Więckowskiej w okresie łódzkim można, za K. Migoniem, wyodrębnić kilka wyraźnych obszarów o równorzędnym znaczeniu. Dzięki zainteresowaniu J. Lelewelem

⁹ I. Łabiszewska: *Wkład profesor Heleny Więckowskiej w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Batignolskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Koniczna i M. Rządkiwska. Łódź 2015, s. 35–51.

i jego twórczością stała się historykiem i kronikarzem polskiej nauki o książce, w czym pomagało jej zapewne wykształcenie historyczne. W najobszerniejszej pracy z tego zakresu zatytułowanej *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*¹⁰ dokonała nie tylko charakterystyki polskiej nauki o książce w okresie powojennym, ale też podjęła problemy teoretycznych podstaw bibliologii i nakreśliła drogi jej dalszego rozwoju, które z dzisiejszej perspektywy można ocenić jako trafne. Swoje poglądy na bibliologię i bibliotekoznawstwo przedstawiła też w podstawowych dla tych dyscyplin dziełach, czyli *Encyklopedii wiedzy o książce* (EWOK) i *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa* (EWB), w których redagowaniu miała czynny udział.

Innym nurtem zainteresowań naukowych H. Więckowskiej była szeroko rozumiana problematyka kształcenia pracowników książki. Profesor realizowała się nie tylko jako wykładowca na Uniwersytecie Łódzkim i Warszawskim, wielokrotnie również wypowiadała się o problemach i treściach programowych wyższych studiów bibliotekoznawczych. Za podstawę kształcenia bibliotekoznawców na poziomie wyższym uważała naukę o książce, ale jednocześnie dostrzegała nowe, wyrastające z potrzeb praktyki zjawiska, które powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu nowych programów studiów¹¹. Za ważny wkład Profesor Więckowskiej w rozwój badań bibliologicznych należy też uznać jej rolę jako promotora 15 prac doktorskich (część z nich doczekała się publikacji) i przeprowadzenie na Wydziale Filologicznym UŁ 5 przewodów habilitacyjnych. Większość spośród tych, którzy zdobyli stopnie naukowe pod Jej kierunkiem (np. Maria Dembowska, Barbara Sordylowa, Leon Łoś, Irena Morsztynkiewiczowa, Małgorzata Stolzman, Helena Szwejkowska), realizowała się zawodowo w akademickich ośrodkach kształcenia bibliotekarzy i bibliotekach naukowych na terenie całego kraju, przyczyniając się do umacniania i dalszego rozwoju naukowych podstaw polskiej bibliologii.

Trzeci zakres prac naukowych H. Więckowskiej dotyczył organizowania warsztatu pracy bibliotecznej opartego w znacznym stopniu na wiedzy o książce. Tutaj szczególnie uwidocznił się charakterystyczny dla całej jej twórczości naukowej i zawodowej pragmatyzm. Z prac Profesor

¹⁰ H. Więckowska: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „Przegląd Biblioteczny” 1968 z. 1/2, s. 45–77.

¹¹ Na temat kształcenia na poziomie wyższym wypowiadała się m.in. w pracach: H. Więckowska: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1/4, s. 230–242; eadem: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Postulaty raportu o stanie bibliotek i próby ich realizacji*. Ibidem 1975 z. 3, s. 219–232; eadem: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowych*. „Zagadnienia informacji naukowej” 1976 nr 1, s. 135–149; eadem: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979.

Więckowskiej przebija głęboka wiedza teoretyczna i historyczna w zakresie bibliologii, a jednocześnie przekonanie o wartościach poznawczych i instrumentalnych tej nauki, o jej roli w kształceniu bibliotekarzy i w tworzeniu warsztatu zawodowego pracowników bibliotek¹².

K. Migoń w tytule opracowania o dokonaniach naukowych H. Więckowskiej, w poświęconym Jej wydawnictwie, użył określenia „bibliolog-praktyk” i następująco to uzasadnił:

Nauka o książce była bowiem dla niej przedmiotem badań historycznych, ale przede wszystkim niezbędną podstawą praktyki bibliotekarskiej i punktem wyjścia dla usamodzielniającego się bibliotekoznawstwa, a także oparciem dla programów kształcenia bibliotekarzy. Dostrzegała wartości naukowe problematyki bibliologicznej i jej znaczenie dla praktyki¹³.

Inną, istotną zasługą H. Więckowskiej dla nauki o książce było upowszechnianie polskiej myśli bibliologicznej na arenie międzynarodowej i jednocześnie przenoszenie na grunt polski osiągnięć zagranicznych. Uczestnicząc w pracach IFLA (jako wiceprzewodnicząca i przewodnicząca Sekcji Budownictwa) promowała polskie bibliotekarstwo na Zachodzie¹⁴.

Kolejny etap w rozwoju łódzkiej bibliologii związany jest z osobą docenta, a później profesora Bolesława Świderskiego. Obejmując w 1969 r. stanowisko dyrektora BUŁ i kierownika Katedry (potem Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, a od 1981 r. znowu Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej), miał już znaczący dorobek naukowy osiągnięty w trakcie pracy w Bibliotece UAM w Poznaniu, chociaż, jak wspomniano wcześniej, habilitował się z bibliologii na UŁ.

Zainteresowania badawcze B. Świderskiego miały, podobnie jak H. Więckowskiej, również charakter pragmatyczny. Najwięcej uwagi poświęcił kwestii naukowych podstaw organizacji pracy bibliotecznej oraz specjalizacji i współpracy bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów, które to zagadnienie miało w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych charakter prekursorski. Swoją koncepcję kooperacji i modernizacji polskich bibliotek budował B. Świderski w oparciu o doskonałą znajomość dokonań bibliotek krajów Europy Zachodniej i USA, chociaż przenoszenie na polski grunt tamtejszych zasad było w warunkach ekonomicznych i politycznych PRL niezwykle trudne. Aktywność profesora Świderskiego na rzecz rozwijania systemu współdziałania bibliotek nie ograniczała się tylko

¹² Swoje poglądy na ten temat wypowiedziała m.in. w haśle *Bibliotekoznawstwo* zamieszczonym w EWOK, a także w EWB.

¹³ K. Migoń: *Helena Więckowska bibliolog-praktyk*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Łódź 1988, s. 29–42.

¹⁴ Zob. P. Lewkowicz: *Budownictwo i wyposażenie biblioteczne w sferze zainteresowań Profesor Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz...*, s. 21–33.

do tworzenia podstaw teoretycznych i publikowania kolejnych artykułów. Brał jednocześnie udział w lokalnych i ogólnopolskich konferencjach, działał w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich i uczestniczył w pracach stosownej komisji Państwowej Rady Bibliotecznej¹⁵.

Przedmiotem zainteresowań i dokonań naukowych B. Świderskiego były również zagadnienia klasyfikacji piśmiennictwa i katalogów rzeczowych. Najpełniejszy wyraz swym poglądom na ten temat dał w kilku rozdziałach zamieszczonych w pracy zbiorowej pt. *Bibliotekarstwo naukowe*, wydanej w roku 1956. Praca miała, w pewnym stopniu, charakter pionierski, gdyż ówczesny stan polskiej literatury naukowej na temat katalogów rzeczowych i klasyfikacji piśmiennictwa był raczej skromny. Brakowało właśnie opracowań o charakterze syntetycznym, teoretycznych, ale odnoszących się jednocześnie do praktyki bibliotecznej i tę lukę wypełniała właśnie praca B. Świderskiego. Wprawdzie w dalszej karierze naukowej rzadko wracał do tej tematyki (jedynie w EWB i EWOK), to jednak do jego opracowań w *Bibliotekarstwie naukowym* sięgało później wielu autorów, rozwijając je lub podejmując kwestie szczegółowe¹⁶.

W swoich opracowaniach naukowych podejmował też B. Świderski problemy teorii bibliografii, niezależnie od czynnego udziału w tworzeniu różnego rodzaju zestawień bibliograficznych. Natomiast zwieńczeniem jego pracy naukowej było opracowanie ważne dla kształtowania teoretycznych podstaw dyscypliny, czyli praca dotycząca terminologii bibliotekoznawczej i dziedzin pokrewnych¹⁷.

Dodatkowym wkładem B. Świderskiego w rozwój łódzkiej (i nie tylko łódzkiej) bibliologii było promotorstwo 10 rozpraw doktorskich, przy czym kilka z nich podejmowało zagadnienia związane z formującą się wówczas dyscypliną, czyli informacją naukową.

¹⁵ Do znaczących prac B. Świderskiego z tego zakresu należą m.in. *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*. W: *Materiały z konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 9–42; *Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1964; *W sprawie współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. „Roczniki Biblioteczne” 1966 R. 10, s. 481–504; *Projekt planu współpracy i specjalizacji polskich bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1965. Rolę B. Świderskiego w tworzeniu planów współdziałania bibliotek omówił J. Janiak: *Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świderskiego*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świderskiego – myśl, praktyka, dydaktyka*. Księga pamiątkowa. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 77–111.

¹⁶ Więcej na ten temat zob. S. Kurek-Kokocińska: *Bolesław Świdorski, o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według...*, s. 113–140.

¹⁷ B. Świdorski: *Bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo i terminy pokrewne*. Historia, zakres użycia, semantyka. Łódź 1981.

Współpracownikiem B. Świdarskiego był przez wiele lat prof. UŁ dr hab. Jerzy Włodarczyk. Historyk z wykształcenia, podobnie jak wcześniej prezentowani, pracę naukową łączył przez wiele lat z praktyczną działalnością bibliotekarską (jako kierownik Biblioteki Instytutu Historii UŁ, później także jako dyrektor BUŁ). Znalazło to w pewnym stopniu wyraz w jego zainteresowaniach naukowych. Głównym przedmiotem badań J. Włodarczyka była bowiem historia zawodu bibliotekarskiego w Polsce, poczynając od wieku XIX, po 20-lecie międzywojenne. Opublikował dwie książki poświęcone temu zagadnieniu: *Bibliotekarze w Polsce okresu międzywojennego* (Łódź 1988) i *Kształtowanie się zawodu bibliotekarskiego na ziemiach polskich* (Łódź 1991).

Szczególną rolę w działalności naukowej Katedry odegrał prof. dr hab. Janusz Dunin-Horkawicz. Związany wcześniej, przez wiele lat, z Biblioteką Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie zajmował różne stanowiska, posiadał wyjątkowo rozległą znajomość świata książki. Znał doskonale procesy wydawnicze, uwarunkowania rynku księgarskiego, zasady obiegu bibliotecznego, a jednocześnie był bibliofilem i zbieraczem książek. Natomiast jako nauczyciel akademicki przekazywał swoją wiedzę z tego zakresu przyszłym pracownikom sektora książki. W znaczącym dorobku publikacyjnym (235 pozycji) Profesora Dunina znajdują się więc prace z zakresu książki tandetnej, poruszające kwestie szczegółowej teorii książki literackiej oraz historię polskiej książki dziecięcej, a także dotyczące bibliofilstwa, czytelnictwa i medioznawstwa.

Niezwykle trafnie udział Profesora Dunina w rozwoju polskiej bibliologii scharakteryzował K. Migoń:

Jego [J. Dunina] wypowiedzi odnoszące się do teorii książki wyrastały z bogatego doświadczenia; są więc nie tylko odkrywcze, ale i wiarygodne. W swoich pracach łączył umiejętnie zagadnienia literackie z księgoznawczymi, a artystyczne i kulturowe wartości książki postrzegał w kontekście zjawisk społecznych. Jednocześnie widać wyraźnie, że jego wypowiedzi o kulturze książki wywodzą się z pasji bibliofilskich, że bibliofilstwo właśnie ukształtowało w stopniu najwyższym jego stosunek do książki, rozumienia jej istoty i rozmaitych funkcji¹⁸.

Penetrując różne obszary świata książki, J. Dunin wszędzie zaznaczał swoją nieprzeciętną osobowość naukową. Już pierwszą książką zatytułowaną *Papierowy bandyta* (Łódź 1974) zainicjował badania nad tzw. literaturą

¹⁸ K. Migoń: *Teoria książki w ujęciu Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 14–25. Cytat pochodzi ze s. 17. Osiągnięciom naukowym i działalności dydaktycznej profesora Dunina poświęcone są w tej książce głównie artykuły: Hanny Tadeusiewicz, Krzysztofa Migonia, Tadeusza Żabskiego i Grzegorza Matuszaka.

brukową, stając się z czasem współtwórcą dziejów literatury popularnej. Niezwykle ceniony za swoje dokonania, zwłaszcza w środowisku wrocławskim, był równocześnie inspiratorem licznych prac tam stworzonych¹⁹.

Ogromne znaczenie dla budowania szczegółowej teorii książki miała opublikowana w 1982 r. kolejna książka J. Dunina (w 1983 r. stała się podstawą przewodu habilitacyjnego) pt. *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Jej celem miała być, zdaniem autora, „odpowiedź na pytanie, jaką rolę w komunikacji między autorem a czytelnikiem odgrywa książka jako całość”²⁰. Wykorzystując bogatą egzemplifikację, Profesor Dunin wykazał, jak immanentne cechy książki, jako obiektu materialnego, wpływają na społeczne funkcjonowanie literatury. Praca J. Dunina była pierwszym tak wyczerpującym i syntetycznym opracowaniem w polskiej literaturze bibliologicznej i nadal jest ważną lekturą dla badaczy literatury, polonistów i bibliologów.

Profesor Dunin był również inicjatorem badań nad książką dziecięcą. Oprócz kilkunastu artykułów opublikował książkę, która była pierwszym (i dotychczas w zasadzie jedynym) w polskiej literaturze bibliologicznej opracowaniem o kształtowaniu się formy książki dziecięcej, od wieku XVII po II wojnę światową. Wydane w 1991 r. *Książeczki dla grzecznych i niegrzecznych dzieci. Z dziejów polskich publikacji dla najmłodszych* (bo taki tytuł nosi to wydawnictwo) są kolejnym w dorobku naukowym J. Dunina opracowaniem, w którym ważne teoretyczne ustalenia zostały zbudowane na podstawie bogatej egzemplifikacji. W tym wypadku była to kolekcja wydawnictw dla dzieci zgromadzona przez Autora²¹.

Ogromny dorobek księgoznawczy J. Dunina nie zamyka się tylko w trzech wymienionych obszarach. Cały szereg prac poświęcił teorii bibliofilstwa, zajmował się zjawiskiem czytania i procesem lektury, a w publikacji *Książka na miarę człowieka* dał zarys antropologicznej teorii książki jako narzędzia społecznej komunikacji.

Inne obszary polskiej bibliologii wypełnia natomiast dorobek naukowy Profesor Hanna Tadeusiewicz. Przedmiotem Jej badań było głównie drukarstwo polskie w XIX i XX w., a szczególnie periodyki wydawane przez firmy i organizacje drukarskie. Wyniki swoich badań publikowała w dziesiątkach artykułów na łamach naukowych czasopism fachowych, a także w książce *Drukarnictwo polskie drugiej połowy XIX wieku w świe-*

¹⁹ T. Żabski: *Janusz Dunin – współtwórca nauki o literaturze popularnej*. W: *Pasja książki...*, s. 26–34.

²⁰ J. Dunin: *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź 1982, s. 4.

²¹ Więcej na ten temat zob. J. Konieczna: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki...*, s. 226–236.

tle fachowych czasopism drukarzy z lat 1872–1900: problematyka zawodowa i społeczna, Łódź 1982. Drugim nurtem działalności naukowo-badawczej H. Tadeusiewicz jest biografistyka księgoznawcza. Pani Profesor jest autorką ponad 200 biogramów ludzi książki zamieszczonych w *Słowniku pracowników książki polskiej* oraz kilkudziesięciu artykułów wspomnieniowych o zmarłych kolegach bibliotekarzach i bibliologach. Była członkiem redakcji zřębu głównego *Słownika* i *Suplementu I*, a następnie redaktorem *Suplementu II* i *III*, jest także przewodniczącą komitetu redakcyjnego *Słownika biograficznego Wielkopolski południowo-wschodniej – ziemi kaliskiej*.

Prowadzone obecnie w Katedrze prace naukowo-badawcze mają nie tylko charakter indywidualny, ale są też efektem działań zespołowych. Swoistą specjalnością naszego środowiska są wydawnictwa słownikowe. Niezwykle ważnym dla dziejów polskiej książki, wydawnictwem jest *Słownik pracowników książki polskiej*. Zapoczątkowany w końcu lat czterdziestych w Państwowym Instytucie Książki w Łodzi był przez wiele lat redagowany w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego. W roku 1992 redakcja została przeniesiona do Katedry, gdzie utworzono Pracownię *Słownika Pracowników Książki Polskiej*, a jej kierownictwo powierzono prof. dr hab. Hannie Tadeusiewicz. Efektem starań nowej kierownik było wydanie, pod Jej redakcją i przy współpracy zespołu redakcyjnego, w roku 2000, *Suplementu II Słownika*, natomiast w roku 2010 ukazał się *Suplement III*. Od roku 2010 kierownikiem Pracowni jest dr Magdalena Rządrowolska. Obecnie, dzięki uzyskaniu grantu Ministerstwa Nauki, dobiegają końca prace nad kolejnym, czwartym suplementem tego wartościowego wydawnictwa.

Drugim, niezwykle ważnym dla polskiego bibliotekoznawstwa wydawnictwem słownikowym przygotowanym w Katedrze jest *Podręczny słownik bibliotekarza*. Zastąpił on wydany w roku 1955 *Podręczny słownik bibliotekarza* autorstwa H. Więckowskiej i H. Pliszczyńskiej. Zapoczątkowany jeszcze w latach dziewięćdziesiątych, ukazał się ostatecznie w roku 2011, pod redakcją G. Czapnika i Z. Gruszki. To obszerne, liczące ok. 5700 haseł, wydawnictwo jest efektem pracy wszystkich (w tym kilku już nieżyjących) pracowników Katedry oraz niektórych Kolegów z Biblioteki Uniwersyteckiej. Największe zasługi dla powstania *Słownika* położył jednak dr Bogumił Karkowski, który wydania książki niestety nie doczekał (zmarł 1 czerwca 2004).

Prowadzone współcześnie badania realizują już w większości pracownicy, wywodzący się spośród absolwentów naszego kierunku, którzy ukończyli studia po roku 1979. Badania te obejmują różne obszary szeroko pojętej bibliologii, informatologii i prasoznawstwa. Publikowane prace prezentują zarówno ujęcie historyczne, jak i współczesne, ukazując się głównie jako prace niesamoistne wydawniczo, ale także jako wydawnictwa

zwarte. Przy czym aktywność badawcza i publikacyjna pracowników Katedry wyraźnie wzrosła w ostatnim dziesięcioleciu. O ile dorobek naukowy lat 2000–2005 zamykał się liczbą 153 artykułów i książek²², to w okresie 2006–2015 ukazało się ponad 40 wydawnictw zwartych autorstwa i/lub pod redakcją pracowników oraz ok. 470 publikacji niesamoistnych wydawniczo (artykuły w czasopiśmie i rozdziały w pracach zbiorowych)²³.

Badania z zakresu szeroko pojętej historii książki są przede wszystkim udziałem profesora Andrzeja Wałkowskiego, doktor Magdaleny Kwiatkowskiej i doktora Rafała Kępy. Przedmiotem szczególnych zainteresowań profesora są skryptoria klasztorów cysterskich i znajdujące się w nich zbiory rękopiśmienne. A. Wałkowski jest autorem książek: *Skryptoria cystersów filiacji portyjskiej na Śląsku do końca XIII wieku* (Wrocław 1996) i *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile do końca XIII wieku* (Łódź 2009) oraz współautorem lub redaktorem kilku innych. Również prace doktora Rafała Kępy dotyczą historii i zbiorów bibliotek klasztornych, a także roli książki w życiu zgromadzeń zakonnych (m.in. *Inkunabuły kanonickiej proveniencji w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*). Natomiast doktor M. Kwiatkowska specjalizuje się w problematyce XIX-wiecznego ruchu wydawniczego na ziemiach polskich, poświęcając główną uwagę uwarunkowaniom, jakie towarzyszyły kształtowaniu się edytorstwa naukowego w okresie zaborów. Jest autorką m.in. takich prac, jak: *Wpływ cenzury rosyjskiej na rozwój naukowego ruchu wydawniczego w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych*. Łódź 2007, s. 21–54; *Książki w działalności edytorskiej pokolenia niepokornych*. Wydawnictwo im. Teodora Tomasa Jeża. W: *Na co dzień i od święta. Książka w życiu Polaków w XIX–XXI wieku*. Warszawa 2015, s. 113–135, oraz wielu innych.

Istotne miejsce w badaniach naukowych Katedry zajmowała i zajmuje nadal problematyka lokalna i regionalna. Profesor Jadwiga Konieczna dokonała szczegółowego omówienia dziejów książki w Łodzi w XIX i na początku XX w., uwzględniając ówczesne uwarunkowania kulturowe, społeczne i polityczne (*Kultura książki polskiej w Łodzi przemysłowej (1820–1918)*. Łódź 2005). Przedmiotem jej zainteresowań jest także rozwój bibliotek łódzkich po II wojnie światowej. Ruchem wydawniczym w Łodzi w okresie PRL-u zajmuje się od wielu lat doktor Magdalena Rzadkowska. Wyniki swoich badań opublikowała dotychczas w dwóch książkach:

²² M. Przybysz-Stawska, S. Kurek-Kokocińska: *Bibliografia pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ 2000–2005*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 81–94.

²³ M. Przybysz-Stawska, A. Walczak-Niewiadomska: *Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006–2015*. Łódź [w druku].

Oficyna przy ulicy Piotrkowskiej: działalność Wydawnictwa Łódzkiego w latach 1957–1996 (Łódź 2007) i *Wydawcy książek w Łodzi w latach 1945–1953* (Łódź 2013). Wcześniej zagadnieniom związanym ze światem łódzkiej książki w 20-leciu i w okresie powojennym poświęcił dużo uwagi profesor Janusz Dunin w opublikowanej w 2002 r. książce *Moja Łódź pełna książek – o kulturze książki ze źródeł i wspomnień*. Przedmiotem badań pracowników Katedry były także dzieje kształtowania się systemu instytucjonalnego łódzkiej informacji w czasach PRL. Stanisława Kurek-Kokocińska jest autorką pracy *Branżowe ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi w latach 1945–1984* (1989), a Aleksandra Wejman-Sowińska – *Zakładowe ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi w latach 1945–1985* (1992).

Zainteresowanie rozwojem systemu książki w ośrodkach regionalnych jest najczęściej efektem związków rodzinnych autorów z badanym terytorium. I tak Bogdan Jastrzębski omówił *Dzieje książki i prasy w Tomaszowie Mazowieckim w XIX i I połowie XX wieku* (1989), a pochodząca z Piotrkowa Trybunalskiego M. Kwiatkowska dziejom bibliotek w swoim rodzinnym mieście poświęciła nie tylko pracę doktorską (*Historia bibliotek w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1793–1918*), ale także cały szereg artykułów. Natomiast związana z Kaliszem profesor Ewa Andrysiak większość swoich licznych opracowań poświęca różnym aspektom życia książki w rodzinnym mieście. Jest m.in. autorką takich publikacji, jak: *Ruch bibliofilski w Kaliszu. Historia i współczesność* (Kalisz 2002), *Książka i ludzie książki w życiu i pracy Alfonsa Parczewskiego* (Kalisz 2005), ale też niezwiązanych z Kaliszem – *Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Wilnie* (Kalisz 2007). O swoich kaliskich korzeniach pamięta również dr A. Walczak-Niewiadomska. Dwie opublikowane przez nią książki dotyczą ważnej dla historii i kultury Kalisza postaci księdza Jana Sobczyńskiego. Są to: *Jan Sobczyński (1861–1943): kronikarz Kalisza* (Kalisz 2012) oraz *Ksiądz Jan Sobczyński i jego księgozbiór* (Kalisz 2007).

Nurt badań prasoznawczych zapoczątkowany i bogato reprezentowany niegdyś przez profesor Hannę Tadeusiewicz jest obecnie kontynuowany przez młodszych pracowników. Doktor Evelina Kristanova dokonuje systematycznej analizy zawartości katolickich czasopism społecznych w okresie II Rzeczypospolitej i w początkach PRL-u, czego efektem, poza licznymi artykułami, jest publikacja *Książka na łamach katolickich czasopism społeczno-kulturalnych w Polsce w latach 1945–1953* (Łódź 2012). E. Kristanova przybliży także polskiemu czytelnikowi uwarunkowania rozwoju systemu książki w Bułgarii. Doktor hab. Magdalena Przybysz-Stawska specjalizuje się w badaniach współczesnego rynku prasowego, a wyniki swych rozległych badań opublikowała w wydawnictwie *Książka na łamach polskich czasopism współczesnych u progu XXI wieku* (Łódź 2013). Natomiast

doktor Zbigniew Gruszka wydał w 2012 r. obszerną monografię najważniejszego periodyku fachowego, czyli „Przeglądu Bibliotecznego”.

Kontynuowane są również, zainicjowane przez profesora Dunina, badania nad książką dziecięcą zarówno XIX-wieczną – J. Konieczna, *Rynek wydawniczy książki dziecięcej w zaborze rosyjskim w XIX i w początkach XX wieku* (2013) i kilka innych artykułów, jak i nad współczesnym edytorstwem wydawnictw dla najmłodszych – doktor Alina Brzuska-Kępa (np. *Czytanie obrazu – o myślących książkach Iwony Chmielewskiej*). Problematyką obecności małego dziecka w bibliotece, w Europie i w USA oraz alternatywnymi formami pracy z najmłodszym czytelnikiem i wykorzystaniem mediów w tej pracy, zajmuje się doktor Agata Walczak-Niewiadomska – m.in. *Model biblioteki rodzinnej w oparciu o doświadczenia amerykańskie* (2012), a profesor Mariola Antczak swoje badania poświęca głównie bibliotekom szkolnym i ich roli w kształceniu informacyjnym uczniów (*Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989–2007* (Łódź 2010) oraz kulturze czytelniczej dzieci i młodzieży. Literatura, książka i czytelnictwo dziecięce pozostają także w kręgu zainteresowań literaturoznawcy dr Alicji Mazan-Mazurkiewicz („*Bo ja tak bardzo nie przepadam za czytaniem*”. O czytaniu z dzieckiem w domu pełnym książek – 2013 i inne prace), chociaż głównym przedmiotem Jej badań jest sakrologia literaturoznawcza, co potwierdzają dwie opublikowane dotychczas przez nią książki – *Inspiracje biblijne w utworach Romana Brandstaettera* (Łódź 2003) i *Liryka księdza Jana Twardowskiego. Spotkanie ze świętą Teresą z Lisieux* (Łódź 2014), niezależnie od znacznej liczby, podejmujących również tematykę literatury chrześcijańskiej, artykułów.

Zagadnienia związane z edytorstwem współczesnej książki, z jej funkcją społeczną oraz z rynkiem książki są przedmiotem zainteresowań doktora Jacka Ladoruckiego (*Audiobook – słuchanie i radość lektury; Od propagandy czytelnictwa do budowania społeczeństwa informacyjnego*) oraz częściowo dr M. Rzadkowolskiej – *Wirtualizacja w świecie książek* (2013) czy *Wybory czytelnicze katoliczek w XX-leciu międzywojennym* (2014). Doktor J. Ladorucki kontynuuje również analizę drogi naukowej J. Dunina, rozpoczętą jeszcze za życia profesora wywiadem-rzeką zatytułowanym *Pozostawałem w kręgu książki... Rozmowy z profesorem Januszem Duninem o bibliologii, medioznawstwie i zwyczajnym życiu* (Łódź 2007).

W kręgu badań pracowników Katedry pozostają także problemy szeroko rozumianej nauki o informacji. Od wielu lat tematykę tę podejmują profesor Stanisława Kurek-Kokocińska, doktor Aleksandra Wejman-Sowińska i doktor Grzegorz Czapnik. W dorobku naukowym profesor Kurek-Kokocińskiej znajdują się dwie książki – *System informacyjny dla dzieci i młodzieży o książkach, filmach i grach: studium teoretyczne* (Łódź 2009)

i Informacja: zagadnienia teoretyczne i uwarunkowania prawne działalności informacyjnej (Łódź 2004) oraz wiele artykułów w czasopismach i pracach zbiorowych. Natomiast zmarła w ubiegłym roku dr A. Wejman-Sowińska interesowała się zagadnieniem źródeł informacji dotyczących homeopatii. Efektem rozległych badań była książka pt. *Wiarygodność źródeł informacji w odniesieniu do homeopatii. Analiza krytyczna* (Łódź 2008). Doktor G. Czapnik z kolei bada relacje książka współczesna – Internet, interesują go biblioteki cyfrowe, infobrokerstwo oraz analiza i eksploracja danych z systemów bibliotecznych, czyli tzw. bibliomining – *Zastosowanie technik eksploracji danych w ocenie zachowań i potrzeb użytkowników instytucji bibliotecznych: możliwości i bariery* (2016) czy *Bibliomining w badaniu bibliotek cyfrowych* (2016).

Istotną częścią działalności naukowo-badawczej Katedry jest aktywny udział pracowników w konferencjach naukowych w kraju i za granicą, a przede wszystkim organizacja tego typu spotkań we własnej jednostce. W ostatnich latach w Katedrze odbyło się kilka konferencji, które zgromadziły znaczącą liczbę badaczy książki, a ich efektem, jak wspomniano wcześniej, były opublikowane tomy referatów. W maju 2008 r. ponad 50 referentów zgromadziła konferencja zatytułowana *Przestrzeń informacyjna książki*, a w 2010, 2012 i 2014 r. odbyły się konferencje poświęcone kulturze czytelniczej młodego pokolenia. O ile pierwsza z nich miała wymiar lokalny, to w drugiej zatytułowanej *Dziecko w świecie książki i mediów* o charakterze międzynarodowym wzięło udział ponad 40 referentów z Polski i z krajów europejskich, ale także spoza Europy.

W maju 2013 r. specjalną konferencją została uczczona 60. rocznica śmierci założyciela Katedry – profesora Jana Muszkowskiego. W konferencji wzięła udział córka profesora – profesor Joanna Muszkowska-Penson, która dokonała też odsłonięcia, wmurowanej w holu Biblioteki Uniwersyteckiej, tablicy poświęconej ojcu. Oprócz wyżej wymienionych odbyło się kilka spotkań naukowych o mniejszym zasięgu, jak np. konferencja poświęcona szansom naszych absolwentów na rynku pracy czy cykliczne spotkania współorganizowane przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne.

Katedra zaznaczyła też swoją aktywną obecność w realizowanym przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne – Oddział Warszawski projekcie *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych*. Projekt finansowany przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego był częścią Programu Rozwoju Bibliotek prowadzonego w latach 2009–2013. Pracownicy Katedry przygotowali w ramach *Projektu* treści programowe dla przedmiotu biblioteki gminne prowadzonego na studiach I stopnia i program specjalizacji magisterskiej poświęconej małym bibliotekom publicznym.

Najnowszą inicjatywą Katedry o zasięgu ogólnopolskim jest przygotowanie i wdrażanie koncepcji Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Odbyły się już trzy edycje tego konkursu.

Specyficzną, ale trwającą wiele lat, formą oddziaływania na rozwój polskiego bibliotekarstwa był udział Katedry w pracach Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Stanowisko Bibliotekarza Dyplomowanego i Dyplomowanego Pracownika Informacji Naukowej. Od 1999 do 2013 r. siedzibą Komisji była nasza Katedra, funkcję przewodniczącej pełniła prof. dr hab. H. Tadeusiewicz, a sekretarza dr A. Wejman-Sowińska. Niestety, kres działalności Komisji położyła ustawa deregulacyjna.

Podobnie jak większość funkcjonujących na Uniwersytecie Łódzkim kierunków Katedra Bibliotekoznawstwa wydaje również (przy współpracy z Biblioteką Uniwersytecką) swój periodyk zatytułowany „Folia Librorum”, który wchodzi w skład czasopisma uczelnianego „Acta Universitatis Lodziensis” i ukazuje się od roku 1989. Na jego łamach publikują nie tylko bibliolodzy i bibliotekarze z ośrodków naukowych z całej Polski, ale także podejmujący zagadnienia z pogranicza bibliologii przedstawiciele innych dyscyplin humanistycznych (filolodzy, historycy). „Folia Librorum” (od 2014 r. jako półrocznik) jest nadal dostępny w wersji papierowej, ale także w wersji elektronicznej – w bazach bibliograficznych (np. w bazie BazHum, Polska Bibliografia Bibliologiczna, ARIANTA) i w wersji pełnotekstowej w Repozytorium Biblioteki Uniwersyteckiej. W ostatnim rankingu Ministerstwa Nauki „Folia Librorum” otrzymał 4 punkty.

Efektywna działalność dydaktyczna i naukowo-badawcza Katedry nie byłyby możliwe bez odpowiedniego zaplecza technicznego i pomocy naukowych. Po przeprowadzce do nowego gmachu do dyspozycji studentów i pracowników są świetnie wyposażone laboratoria komputerowe ze specjalistycznym oprogramowaniem oraz wydzielona biblioteka, której częścią jest, liczący ponad 7 tysięcy jednostek inwentarzowych, specjalistyczny księgozbiór bibliologiczny, zapoczątkowany jeszcze przez Profesora Muszkowskiego. Nie bez znaczenia jest też fakt bliskiego sąsiedztwa Biblioteki Uniwersyteckiej, która jest nie tylko źródłem pozyskiwania stosownej informacji i literatury, ale także miejscem poznawania przez studentów, z autopsji, tajników pracy bibliotecznej.

Przedstawiony obraz łódzkiej Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej pozwala z pewnością postawić tezę, iż pomimo „siedemdziesiątki” jest ona placówką o dużej aktywności naukowej i osiągnięciach dydaktycznych, a wkład byłych, ale także obecnych pracowników Katedry w rozwój polskiej bibliologii i informatologii jest z pewnością znaczący.

Bibliografia

- Dunin J.: *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź 1982.
- Dunin J.: *Smolik Przechwał*. W: *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa 1972, s. 834.
- Filip M.: *Szkic do portretu kulturalnego Łodzi 1945 r.* W: *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*. Red. J. Żelazko. Łódź 2008, s. 217–218.
- Hleb-Koszańska H.: *Adam Łysakowski. Życie i działalność*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1–4, s. 5–51.
- Janiak J.: *Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świdorskiego*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 77–111.
- Konieczna J.: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rządowolska. Łódź 2009, s. 226–236.
- Kurek-Kokocińska S.: *Bolesław Świdorski, o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska, s. 113–140.
- Lewkowicz P.: *Budownictwo i wyposażenie biblioteczne w sferze zainteresowań Profesora Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna i M. Rządowolska. Łódź 2015, s. 21–33.
- Łabiszewska I.: *Wkład profesor Heleny Więckowskiej w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Batignolskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna i M. Rządowolska. Łódź 2015, s. 35–51.
- Migoń K.: *Teoria książki w ujęciu Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rządowolska. Łódź 2009, s. 14–25.
- Migoń K.: *Z dziejów nauki o książce*, Wrocław 1979.
- Migoń, K.: *Helena Więckowska bibliolog-praktyk*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Red. J. Andrzejewski. Łódź 1988, s. 29–42.
- Muszkowski J.: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ 1945/46–1951/52*. „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10–13.
- Muszkowski J.: *Wstęp do socjologii książki*, „Studia o Książce” 1973 t. 3, s. 89–152.
- Nagórska I.: *Augustyniak Jan*. W: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 12–13.
- Przybysz-Stawska M., Walczak-Niewiadomska A.: *Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006–2015*. Łódź [w druku].
- Przybysz-Stawska M., Kurek-Kokocińska S.: *Bibliografia pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ 2000–2005*. „Acta Universitatis Lodzensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 81–94.

- Świderski B.: *Bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo i terminy pokrewne. Historia, zakres użycia, semantyka*. Łódź 1981.
- Świderski B.: *Projekt planu współpracy i specjalizacji polskich bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1965.
- Świderski B.: *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*. W: *Materiały z konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 9–42.
- Świderski B.: *W sprawie współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. „*Roczniki Biblioteczne*” 1966 R. 10, s. 481–504.
- Świderski B.: *Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1964.
- Werno H.: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961*. „*Roczniki Biblioteczne*” 1961, s. 383–388.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Postulaty raportu o stanie bibliotek i próby ich realizacji*, „*Przegląd Biblioteczny*” 1975 z. 3, s. 219–232.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979.
- Więckowska H.: *Bibliotekoznawstwo*. W: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław 1971, szp. 302–303.
- Więckowska H.: *Bibliotekoznawstwo*. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Wrocław 1986, s. 80.
- Więckowska H.: *Muszkowski Jan*. W: *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa 1972, s. 615–616.
- Więckowska H.: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowych*. „*Zagadnienia informacji Naukowej*” 1976 nr 1, s. 135–149.
- Więckowska H.: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „*Przegląd Biblioteczny*” 1968 z. 1/2, s. 45–77.
- Więckowska H.: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*. „*Przegląd Biblioteczny*” 1969 z. 2/3, s. 113–134.
- Więckowska H.: *Profesor Jan Muszkowski, uczony-bibliolog*. „*Przegląd Biblioteczny*” 1953 z. 2, s. 97–110.
- Więckowska H.: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „*Przegląd Biblioteczny*” 1971 z. 1/4, s. 230–242.
- Żabski T.: *Janusz Dunin – współtwórca nauki o literaturze popularnej*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rząd-kowska. Łódź 2009, s. 26–34.

**Chair of Library and Information Science of the University of Lodz as
the centre of bibliological research (1945–2015)**

In this article the author resumed the history of the Chair of Library and Information Science of the University of Lodz. She presented changes that in 70s took place in the organisation and working of this institution that, as the first one in Poland, in 1945 took up the education of librarians on the academic level. In the first place the author concentrated so presented main courses of the scientific and research works conducted in the past and at present. The description is supplemented with appropriate photographs.

Keywords: library and information science, academic education of librarians, academic education of specialist of information science, University of Lodz, Chair of Library and Information Science, educating librarians

Kształcenie bibliotekarzy na Uniwersytecie w Białymstoku (1991–2015)

Początki kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku związane są z utworzeniem na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. zaocznego Studium Bibliotekarskiego przy Zakładzie Filologii Rosyjskiej w ówczesnej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Jednym z czynników, który wpłynął na ulokowanie Studium w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej, były względy związane z transformacją społeczno-ustrojową i wynikającymi stąd zmianami na rynku pracy. Twórcy Studium, pracownicy ówczesnego Zakładu Filologii Rosyjskiej (dr Wacław Szerszunowicz i prof. Jan Nosowicz), poszukiwali możliwości zdobycia dodatkowych kwalifikacji m.in. dla absolwentów rusycystyki, którzy po 1989 r., gdy język rosyjski przestał być przedmiotem obowiązkowym w szkołach, mieli trudności ze znalezieniem pracy. Taką niszą na ówczesnym rynku pracy były biblioteki szkolne, w których nauczyciel-bibliotekarz powinien łączyć umiejętności bibliotekarskie z dydaktycznymi. Utworzono wówczas także Podyplomowe Studium Bibliotekarstwa, które cieszyło się dużą popularnością¹. Kształcenie bibliotekarskie oferowano jedynie w trybie zaocznym, ale planowano wprowadzenie studiów dziennych na ówczesnym Wydziale Humanistycznym. Zamiarem organizatorów uniwersyteckiego kształcenia bibliotekarskiego na Uniwersytecie w Białymstoku było uzyskanie statusu jednostki międzywydziałowej². Takie podejście wynikało prawdopodobnie z jednej strony z traktowania studiów bibliotekoznawczych jako humanistycznych, których program mógł być przynajmniej częściowo

¹ A. Sitarska: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji na Uniwersytecie w Białymstoku*. W: *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*. Red. M. Kocójowa. Kraków 1999, s. 105.

² *Ibidem*.

realizowany przez pracowników z wykształceniem filologicznym i historycznym. Z drugiej zaś strony, studia bibliotekoznawcze mogły być atrakcyjne dla studentów kierunków humanistycznych jako studia dodatkowe (dające dodatkowe możliwości pracy), w których część programu pokrywała się z programem innych studiów humanistycznych. Niestety, projekt ten nie został zrealizowany.

Zakład Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku, który miał być odpowiedzialny za dydaktykę i prace naukowe z zakresu bibliotekoznawstwa, został utworzony w 1998 r. Uruchomiono wówczas 3-letnie studia licencjackie (rok akademicki 1998/1999) z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej (od 1 października 2003 r. zmiana nazwy kierunku na informacja naukowa i bibliotekoznawstwo).

Kształcenie na poziomie licencjatu odbywało się początkowo w trybie niestacjonarnym i skierowane było do bibliotekarzy z wykształceniem średnim, którzy już pracowali w bibliotekach. Równolegle realizowano studia dzienne, ale ta druga forma skierowana była tylko do studentów co najmniej IV semestru studiów magisterskich o wysokiej średniej ocen na podstawowym kierunku. Taka propozycję podejmowały wówczas osoby studiujące historię, filologię polską lub obcą, pedagogikę. Od roku akademickiego 2002/2003 na dzienne studia licencjackie zaczęto przyjmować również osoby po maturze (tak jak na innych uniwersytetach), choć zgłaszały się na ten kierunek także osoby, które miały już ukończone studia magisterskie, zwykle z zakresu filologii polskiej, historii, prawa, pedagogiki. Traktowały one studia bibliotekoznawcze jako możliwość zdobycia drugiego zawodu. Podjęcie studiów z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej przez absolwentów lub studentów drugiego kierunku wpływało na podniesienie poziomu studiów bibliotekoznawczo-informacyjnych, ponieważ absolwenci mieli lepsze ogólne przygotowanie z nauk humanistycznych, byli też lepiej przygotowani językowo i metodologicznie. Liczba studentów na roku wahała się między 18 a 30. Limit przyjęć wynosił od 25 do 35 osób.

Zakład Bibliotekoznawstwa na UwB zmieniał miejsce w strukturze uczelni³, co było wynikiem organizacji nowego, od 1997 r., samodzielnego Uniwersytetu. Pewną stabilizację przyniosło kierunkowi umieszczenie go w strukturze Instytutu Filologii Polskiej (od roku akademickiego 2008/2009), gdzie znajduje się do dnia dzisiejszego. Takie usytuowanie Zakładu i kierunku pozwalało na powołanie na filologii polskiej specjalności:

³ Zakład Bibliotekoznawstwa został utworzony w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej (14 października 1998). Następnie po podziale Wydziału Humanistycznego na Filologiczny i Historyczno-Socjologiczny (1 września 1999) umieszczono go w strukturze tego drugiego. Rok później przeniesiony został na Wydział Filologiczny (12 lipca 2000), gdzie przez kilka lat ponownie działał w strukturach Instytutu Wschodniosłowiańskiego.

współczesne bibliotekarstwo i informacja naukowa (od roku akademickiego 2013/2014) na 1 stopniu polonistyki oraz specjalność informacyjno-księgoznawcza (od roku akademickiego 2011/2012) na 2 stopniu. Ze względu jednak na zmniejszającą się w ostatnich latach liczbę studentów polonistyki specjalności te praktycznie nie zostały uruchomione.

Niestety, mimo że jest to jedyny ośrodek akademicki na terenie województwa podlaskiego kształtujący w zakresie bibliotekoznawstwa, rekrutacja na studia licencjackie została w roku akademickim 2015/2016 zawieszona. Już dwa lata wcześniej rekrutacja nie wypełniała limitu 35 osób, co było warunkiem uruchomienia kierunku. Wstrzymanie rekrutacji na Uniwersytecie w Białymstoku raczej nie wpłynie na wzrost liczby studentów na innych uczelniach. Jest to spowodowane m.in. sytuacją materialną kandydatów, a także faktem, że pewna część studentów to osoby podejmujące naukę na dwóch kierunkach. Tak więc zdobycie wykształcenia z zakresu bibliotekoznawstwa na poziomie akademickim w województwie podlaskim będzie możliwa jedynie na specjalnościach w ramach filologii polskiej lub studiach podyplomowych pod warunkiem, że zgłosi się na nie odpowiednia liczba kandydatów.

Od początku istnienia ośrodek kształtujący z zakresu bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku był niewielką jednostką, uzależnioną organizacyjnie i kadrowo od jednostek macierzystych (wydziałów), dla których rozwój tego kierunku nie był priorytetowy. Na jego funkcjonowanie, wdrażane programy dydaktyczne i prace naukowe w znaczący sposób wpływało również położenie miejscowego Uniwersytetu, rynek pracy, a w obecnych czasach uwarunkowania demograficzne.

Inicjatorami kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa na poziomie akademickim w Białymstoku byli pracownicy Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej: dr Waław Szerszunowicz i prof. Jan Nosowicz, językoznawca, późniejszy pracownik Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Natomiast pierwszą etatową pracowniczką Studium Bibliotekarstwa, a następnie organizatorką Zakładu Bibliotekoznawstwa była prof. Anna Sitarska, znana w Polsce specjalistka informacji naukowej, z dużym bibliotekarskim doświadczeniem praktycznym i dydaktycznym, zaangażowana w projekty automatyzacji Biblioteki Narodowej oraz programy naukowe na Uniwersytecie Warszawskim⁴. Pracowała na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Łódzkim, a także w Bibliotece Narodowej oraz Bibliotece Naukowej Zamku Królewskiego w Warszawie⁵, po

⁴ A. Sitarska: *Kształcenie bibliotekarzy...*, s. 104.

⁵ J. Leończuk: *Rozterki redaktora „Księgi Jubileuszowej”*. W: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI w. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie*

2003 r. kontynuowała pracę w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W latach 2005–2008 pieczę nad kierunkiem sprawowała prof. Wanda Supa, rusycystka, badaczka literatury, pełniąca funkcję Pełnomocnika Rektora ds. Kształcenia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo (inib).

W roku akademickim 2008/2009 kierownikiem Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa została prof. Jadwiga Sadowska, wieloletnia kierowniczką Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, wcześniej pracująca w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym czasie w Zakładzie zatrudniano dwóch doktorów habilitowanych z zakresu bibliologii, czterech doktorów (z wykształceniem bibliologicznym; historycznym i bibliotekoznawczym; polonistycznym z praktyką biblioteczną; polonistycznym) oraz magistra inib z równoległymi studiami w zakresie filologii angielskiej. Ponadto zajęcia dydaktyczne z zakresu literaturoznawstwa, komunikacji językowej, edytorstwa, kulturoznawstwa realizowali pracownicy naukowcy Instytutu Filologii Polskiej. W realizacji zajęć na kierunku (oraz studiach podyplomowych) brali udział bibliotekarze głównych bibliotek białostockich (Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, Książnicy Podlaskiej oraz Biblioteki Politechniki Białostockiej), którzy prowadzili zajęcia praktyczne, m.in. z opisu formalnego i rzeczowego dokumentów oraz źródeł informacji.

Dużą wagę przykładano do praktyk, które w pierwszych latach działalności kierunku realizowane były także poza krajem: w bibliotekach angielskich (Londyn) oraz rosyjskich (Petersburg), a w ostatnich latach w bibliotekach litewskich (Wilno).

W programie studiów licencjackich, podobnie jak w innych ośrodkach kształcenia, uwzględniano wytyczne ministerialne (tzw. standardy), obecnie Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK). W części dotyczącej przedmiotów fakultatywnych brano pod uwagę dwa aspekty: poszerzanie wiedzy humanistycznej (literaturoznawstwo, kultura języka, cenzura, retoryka, mitologia) oraz uwzględnianie specyfiki regionu, w tym kultury regionalnej Podlasia (instytucje kultury, historia książki na Podlasiu, literatura regionalna, kultura pogranicza, wielokulturowość). Ponadto do grupy przedmiotów obowiązkowych wprowadzono drugi język obcy – rosyjski, uznając, że znajomość transliteracji i transkrypcji jest pożądana w kształceniu przyszłych bibliotekarzy, zwłaszcza województwa podlaskiego, gdzie jest sporo piśmiennictwa rosyjskiego i białoruskiego. Wprowadzane do programu zmiany wynikały z pojawiania się nowych problemów i zja-

wisk (np. biblioteki cyfrowe, prawo w bibliotece). Proponowana tematyka części prac dyplomowych związana była również z szeroko pojętym regionem podlaskim (wydawnictwa, biblioteki, czasopisma).

Studenci dobrze oceniają studia. W anonimowych ankietach ewaluacyjnych przeprowadzonych na ostatnim roczniku (rok akademicki 2014/2015) wszyscy studenci udzielili odpowiedzi, że są zadowoleni z odbywanych studiów, prawie 17% opowiedziało, że są zdecydowanie zadowoleni, ponad 83%, że są raczej zadowoleni. Wysoko oceniono również sposób prowadzenia zajęć i metody nauczania (ok. 92% zadowolonych – zdecydowanie tak i raczej tak), dobrze też oceniono ofertę przedmiotów fakultatywnych oraz wykorzystywane pomoce naukowe i laboratorium komputerowe⁶.

Do roku akademickiego 2013/2014 studia licencjackie ukończyło 287 osób. Na podstawie dostępnych danych wiadomo, że znaczna część ubiegłorocznych absolwentów studiów licencjackich (rok akademicki 2013/2014), która nie miała tytułu magistra i nie studiowała równolegle, kontynuuje naukę przede wszystkim na Uniwersytecie w Białymstoku. Najwięcej osób, wybrało kulturoznawstwo (prawie 24%), następnie filologię polską i pedagogikę (po 9%), a także filozofię i stosunki międzynarodowe. Dla porównania, kończący studia licencjackie w roku akademickim 2008/2009 najczęściej kontynuowali naukę na filologii polskiej (ok. 30%)⁷, historii, socjologii, polityce społecznej i stosunkach międzynarodowych. Jedynie 2 osoby z tego rocznika wybrały kontynuację bibliotekoznawstwa na 2 stopniu w innych uczelniach (Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Wrocławski). Warto zauważyć, że 25% absolwentów bibliotekoznawstwa studiów 1 stopnia kontynuowało naukę na dwóch kierunkach studiów 2 stopnia.

Decyzją władz Uczelni od roku akademickiego 2014/2015 nabór na studia informacyjno-bibliotekoznawcze 1 stopnia został zawieszony, a w lutym 2015 r. Senat UwB podjął uchwałę o zniesieniu kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo w ramach likwidacji kierunków deficytowych. Problemem jest z jednej strony zmniejszająca się liczba studentów na kierunkach humanistycznych w UwB, z drugiej zaś ministerialny sposób finansowania uczelni, co w mniejszych ośrodkach przekłada się na dramatyczne poszukiwanie oszczędności (m.in. zmniejszanie zatrudnienia i zwiększanie liczebności grup studenckich), a to z kolei przekłada się na trudności w zapewnieniu minimum kadrowego dla kierunków o stosunkowo małej liczbie studentów.

⁶ Ankieta ewaluacyjna na Wydziale Filologicznym. Kierunek: Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Studia stacjonarne.

⁷ Na Uniwersytecie w Białymstoku nie było jeszcze studiów z zakresu kulturoznawstwa, stąd ta różnica z poprzednimi danymi.

Najbliższymi ośrodkami kształcenia akademickiego bibliotekarzy są Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie. Nie kształci się już bibliotekarzy na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (dawniej Zakład Bibliotekoznawstwa w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie). Taka sytuacja sprawi, że w bibliotekach województwa podlaskiego będą zatrudniani absolwenci innych kierunków, ponieważ jest małe prawdopodobieństwo, że studenci z województwa podlaskiego podejmą studia na uniwersytetach poza Białymstokiem.

Studia podyplomowe (informacyjne i kwalifikacyjne dla nauczycieli-bibliotekarzy) na Uniwersytecie w Białymstoku prowadzone są od ponad 20 lat. Zgłaszają się na nie osoby już pracujące w bibliotekach i kandydaci zainteresowani rozszerzeniem swoich kwalifikacji. Program studiów zawierał blok przedmiotów z zakresu organizacji i zasad funkcjonowania bibliotek oraz wszystkich podstawowych procesów związanych z gromadzeniem, opracowaniem, przechowywaniem i dostępem do zasobów informacyjnych (katalogów, bibliografii, baz danych). Ponadto w programie uwzględniono treści z szeroko rozumianej kultury piśmienniczej, czytelnictwa, książki, rynku wydawniczego i księgarskiego oraz zagadnień prawno-organizacyjnych. W 2013 r. studia te otrzymały Certyfikat Akredytacji Profesjonalnej, przyznawany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich⁸. Studia trwały 3 semestry (350 godz.) i w każdym cyklu brało w nich udział 17–18 osób. Byli to nauczyciele pracujący częściowo w bibliotekach szkolnych oraz pracownicy bibliotek naukowych i publicznych niemający przygotowania kierunkowego. Do końca 2014 r. studia takie ukończyło ponad 400 osób. Niestety, od 2013 r., tj. od czasu zaliczenia zawodu bibliotekarza do zawodów otwartych, znika zainteresowanie studiami podyplomowymi na Uniwersytecie w Białymstoku. Ich ukończenie nie wiąże się z awansem zawodowym, a rynek pracy na terenie województwa podlaskiego nie daje żadnych gwarancji pracy w bibliotekach. Ostatnia modyfikacja programu studiów bibliotekoznawczo-informacyjnych wiąże się z poszerzeniem bloku czytelniczo-literaturoznawczego i animacji czytelniczej.

Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku, oprócz koordynowania dydaktyki, prowadzi badania naukowe z zakresu bibliologii, a także stara się systematycznie poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne z bibliotekami naukowymi i publicznymi regionu.

Badania naukowe realizowane przez pracowników i współpracowników Zakładu włączają się w nurt ogólnopolskich badań z zakresu

⁸ <http://www.sbp.pl/akredytacja/rejestr> [dostęp 01.06.2015.].

bibliologii, z nastawieniem na badania regionalne. Jednym z takich zagadnień są, słabo dotychczas opracowane, dzieje prasy na Podlasiu. Stąd w ramach prac zespołowych rozpoczęto systematyczne badania w tym zakresie. Pierwszymi efektami są publikacje: *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego po 1989 roku. Szkice i materiały*⁹ oraz *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944–2012*¹⁰. Ponadto w ramach prac indywidualnych prowadzone są tematy z zakresu czytelnictwa i literatury podlaskiej (*Czytelnictwo na Podlasiu, Podlaska literatura dla dzieci*) oraz badania z zakresu historii książki, drukarstwa i bibliotek (*Historia książki i bibliotek na Podlasiu od XVI w., Kultura książki na Podlasiu w 20-leciu międzywojennym, Kultura regionu Podlasia i pogranicza*). Są to prace statutowe, a część z nich finansowana jest z grantów dla młodej kadry naukowej.

Efektom prowadzonych badań jest jedna rozprawa doktorska (K. Zimnoch: *Książka na pograniczu Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XVIII w.*) oraz przygotowywana rozprawa habilitacyjna (A. Nosek: *W przestrzeniach unicum i regio*), ponadto wystąpienia na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Są one także wykorzystywane w procesie dydaktycznym w postaci konwersatoriów (*Cenzura w PRL, Historia poradnictwa czytelniczego*), ćwiczeń (*Współczesny rynek wydawniczy i księgarski, Czytelnictwo, Historia książki*) oraz w postaci publikacji przydatnych do kształcenia akademickiego (np. *Książki i czasopisma w Polsce w świetle statystyki (1990–2010)*), zwłaszcza w aspekcie edukacji regionalnej (np. *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944–2012*).

Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku był zawsze niewielką jednostką organizacyjną, umieszczoną najpierw w strukturze Wydziału Humanistycznego, obecnie Filologicznego. Trzeba tu jednak stwierdzić, że inna jest sytuacja ośrodków samodzielnych (instytutów), inna katedr i zakładów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, znajdujących się w strukturze instytutów filologicznych czy historycznych. To są do pewnego stopnia „ciała obce”, tolerowane, a nawet akceptowane, gdy nie ma zagrożeń zewnętrznych. W sytuacji zmniejszającej się liczby studentów, a z taką sytuacją mamy obecnie do czynienia, w warunkach niedofinansowania zwłaszcza mniejszych ośrodków akademickich, w sytuacji zmniejszania kadry dydaktycznej, trudno jest zapewnić minimum kadrowe, które zgodnie z zarządzeniami

⁹ *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990–2010*. Red. J. Sadowska, K. Sawicka-Mierzyńska. Białystok 2013. Rec.: M. Korczyńska-Derkacz. „Przegląd Biblioteczny” 2013 z. 3, s. 367–370; A. Pietrasz. „Bibliotekarz” 2013 nr 12, s. 38–40.

¹⁰ *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944–2012*. Red. J. Sadowska, K. Sawicka-Mierzyńska, Białystok 2014.

Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego jest jednakowe zarówno dla ośrodków, które kształcą na roku kilkudziesięciu studentów, jak i dla tych, które kształcą 30 studentów.

Należy podkreślić, że na Uniwersytecie w Białymstoku preferowaną przez studentów formą kształcenia było wybieranie bibliotekoznawstwa jako drugiego równoległego kierunku studiów. Było to korzystne dla kierunku, a także dla przyszłych pracodawców. Wydaje się, że studia bibliotekoznawcze w Białymstoku również obecnie miałyby większe szanse, gdyby były studiami równoległymi wobec innych kierunków. Wprowadzenie opłat w ostatnim czasie za studiowanie drugiego kierunku załamało tę tendencję i spowodowało zmniejszenie zainteresowania bibliotekoznawstwem jako drugim kierunkiem, przygotowującym do konkretnego zawodu. I choć Ministerstwo przywróciło możliwość bezpłatnego studiowania drugiego kierunku, to w przypadku bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku jest już za późno na jego reaktywację. Skutki tego stanu rzeczy w bibliotekach podlaskich zapewne będą widoczne za kilka lat.

Prowadzone studia licencjackie i podyplomowe z informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, a obecnie oferta specjalności z zakresu bibliotekoznawczo-informacyjnego na filologii polskiej, stanowią jedyną możliwość zdobycia akademickiego wykształcenia z tego zakresu w województwie podlaskim. Nie jest to jednak oferta interesująca wobec specjalności edytorskiej czy dziennikarskiej, bliższych studentom polonistyki.

Oprócz badań naukowych, organizacji dydaktyki, pracownicy Zakładu starali się także poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne z bibliotekami białostockimi, szczególnie z Książnicą Podlaską i Biblioteką Uniwersytetu w Białymstoku oraz bibliotekami wileńskimi (Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, Biblioteka Publiczna im. Adama Mickiewicza w Wilnie), a także z biblioteką publiczną i uniwersytecką w Kłajpedzie.

Bibliografia

Ankiety ewaluacyjne na Wydziale Filologicznym. Kierunek: Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Studia stacjonarne [Archiwum Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku].

Edukacja z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym w Polsce. Status i przyszłość. Red. M. Kocójowa. Kraków 1995.

- Leończuk J.: Rozterki redaktora „Księgi Jubileuszowej”. W: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI w. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie Sitarskiej*. Red. J. Leończuk. Białystok 2007, s. 7–11.
- Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944–2012*. Red. J. Sadowska, K. Sawicka-Mierzyńska, Białystok 2014.
- Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990–2010*. Red. J. Sadowska, K. Sawicka-Mierzyńska, Białystok 2013.
- Sitarska A.: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji na Uniwersytecie w Białymstoku*. W: *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*. Red. M. Kocójowa. Kraków 1999, s. 102–110.
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Akredytacja. <http://www.sbp.pl/akredytacja/rejestr> [dostęp 01.06.2015].
- Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. <http://inib.uwb.edu.pl/> [dostęp: 01.06.2015].
- Zimnoch K.: *Z historii studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie w Białymstoku*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2014 R. 7 nr 1(1), s. 30–34.
- Żmigrodzki Z.: *Prof. dr hab. Anna Sitarska*. „Bibliotekarz” 2001 nr 7/8, s. 39–40.

University of Białystok; librarians' academic training; Department of Scientific Information and Librarianship in University of Białystok

135

The librarians' and information science staff's training at the University of Białystok started in 1991 with organizing a two-year librarian studies. Next, the post-graduate studies evolved, and since 1998 – Bachelor's. Their functioning, educational programs, and conducted scientific work were in a way influenced by factors such as geographical location, labor market, demographic situation, and overall University's situation. The lecture presents the history of academic education (undergraduate and postgraduate). It also pays attention to the specific regional, social, and organizational circumstances. The conclusion and observations regarding the smaller academic centers' education were presented.

Keywords: library and information science, academic education of librarians, academic education of specialist of information science, Department of Scientific Information and Librarianship, University of Białystok

Część II

I Zjazd Absolwentów Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych na Uniwersytecie Łódzkim

Wykaz pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2015

Wykaz w układzie alfabetycznym według grup pracowników obejmuje nazwiska byłych i obecnych pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej od początku jej istnienia do dnia dzisiejszego poprzedzone aktualnym tytułem naukowym. W przypadku obecnych pracowników podano również informację o zajmowanym stanowisku (starszy wykładowca, adiunkt, profesor nadzwyczajny), z pominięciem informacji o wcześniejszych stanowiskach, oraz rok zatrudnienia w Katedrze. W przypadku byłych pracowników podano lata pracy w Katedrze uzupełnione informacją o stanowisku zajmowanym w ostatnim okresie zatrudnienia (asystent, starszy asystent, adiunkt, profesor nadzwyczajny).

139

Kierownicy Katedry:

prof. dr hab. Jan Muszkowski: 1946–1953
prof. dr Helena Więckowska: 1953–1969
prof. dr hab. Bolesław Świdorski: 1969–1987
prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz: 1987–2010
dr hab. prof. UŁ Jadwiga Konieczna: 2010–2015
dr hab. prof. UŁ Mariola Antczak: 2015–

Pracownicy naukowo-dydaktyczni:

dr hab. Ewa Andrysiak, profesor nadzwyczajny, zatrudniona od 2007 r.
dr hab. Mariola Antczak, profesor nadzwyczajny, zatrudniona od 2001 r.
mgr Zdzisława Brzozowska, zatrudniona w latach 1945–1954 jako asystent

dr Alina Brzuska-Kępa, adiunkt, zatrudniona od 2004 r.
dr Małgorzata Całka, zatrudniona w latach 1997–2005 jako adiunkt
dr Grzegorz Czapnik, adiunkt, zatrudniony od 2001 r.
prof. dr hab. Oskar Stanisław Czarnik, zatrudniony w latach 1995–2004
mgr Anna Czekajewska-Jędrusik, zatrudniona w latach 1950–1954 jako starszy asystent
prof. dr hab. Janusz Dunin-Horkawicz, zatrudniony w latach 1985–2003
dr Elżbieta Gertner, zatrudniona w latach 1975–1985 jako adiunkt
mgr Małgorzata Gołębiowska, zatrudniona w latach 1995–2004 jako asystent
prof. dr hab. Elżbieta Gondek, zatrudniona od lutego do września 2005 r.
dr Zbigniew Gruszka, adiunkt, zatrudniony od 2013 r.
prof. dr hab. Danuta Hombek, zatrudniona w latach 1999–2001
mgr Katarzyna Indrzejczak, zatrudniona w latach 1988–1997 jako starszy asystent
dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresałwcew, zatrudniona w latach 2005–2006 jako profesor nadzwyczajny
dr Bogdan Jastrzębski, zatrudniony w latach 1980–2002 jako adiunkt
prof. dr hab. Janusz Kapuścik, zatrudniony w latach 1986–1999
dr Bogumił Karkowski, zatrudniony w latach 1975–2004 jako adiunkt
dr Rafał Kępa, adiunkt, zatrudniony od 2005 r.
dr hab. Stanisław Adam Kondek, zatrudniony w latach 2003–2004 jako profesor nadzwyczajny
dr hab. Jadwiga Konieczna, zatrudniona w latach 1977–2015 jako profesor nadzwyczajny
mgr Paula Korczyńska, zatrudniona w latach 2003–2006 jako asystent
dr hab. Jolanta Kowalczykówna, zatrudniona w latach 1994–1997 jako adiunkt
mgr Agnieszka Kozłowska, zatrudniona w latach 1997–2001 jako asystent
dr Evelina Kristanova, adiunkt, zatrudniona od 1995 r.
mgr Michał Kuna, zatrudniony w latach 1957–1959 jako starszy asystent
dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska, profesor nadzwyczajny, zatrudniona od 1980 r.
dr Magdalena Kwiatkowska, starszy wykładowca, zatrudniona od 1980 r.
dr Jacek Ladorucki, adiunkt, zatrudniony od 1999 r.
mgr Piotr Lewkowicz, zatrudniony w latach 1986–1995 jako asystent
mgr Maria Majzner, zatrudniona w latach 1980–2001 jako asystent
dr hab. Alicja Mazan-Mazurkiewicz, adiunkt, zatrudniona od 2001 r.
mgr Aniela Mikucka, zatrudniona w latach 1945–1950 jako starszy asystent
dr Małgorzata Mozer, zatrudniona w latach 1985–1995 jako adiunkt
prof. dr hab. Jan Muszkowski, zatrudniony w latach 1946–1953

dr hab. Piotr Nowak, zatrudniony w latach 2004–2006 jako profesor nadzwyczajny
mgr Magdalena Paczyńska, zatrudniona w latach 1991–1999 jako asystent, w latach 2000–2010 jako samodzielny referent
dr Janina Pelcowa, zatrudniona w latach 1947–1949 jako starszy asystent
dr hab. Magdalena Przybysz-Stawska, adiunkt, zatrudniona od 2001 r.
dr Józef Robowski, zatrudniony w latach 1984–1992 jako adiunkt
mgr Mariusz Robowski, zatrudniony w latach 1986–1997 jako asystent
dr Magdalena Rzadkowolska, adiunkt, zatrudniona w latach 2001–2016 jako adiunkt
dr hab. Anna Sitarska, zatrudniona w latach 1987–1993 jako profesor nadzwyczajny
dr Ziemowit Skibiński, zatrudniony w latach 1975–1995 jako adiunkt
mgr Jan Smejda, zatrudniony w latach 1978–1986 jako asystent
mgr Agnieszka Sobczak-Teresińska, zatrudniona w latach 1978–1986 jako asystent
dr hab. Zofia Sokół, zatrudniona w latach 2001–2003 jako profesor nadzwyczajny
dr hab. Barbara Sordylowa, zatrudniona w latach 1993–1996 jako profesor nadzwyczajny
mgr Beata Szarfranek, zatrudniona w latach 1995–2001 jako asystent
prof. dr hab. Bolesław Świdorski, zatrudniony w latach 1969–1996
prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, zatrudniona w latach 1983–2013
dr Agata Walczak-Niewiadomska, adiunkt, zatrudniona od 2002 r.
prof. dr hab. Andrzej Wałkowski, zatrudniony od 2009 r.
dr Aleksandra Wejman-Sowińska, zatrudniona w latach 1984–2013 jako starszy wykładowca
mgr Halina Werno, zatrudniona w latach 1956–1961 jako starszy wykładowca
prof. dr Helena Więckowska, zatrudniona w latach 1953–1969
dr hab. Jerzy Włodarczyk, zatrudniony w latach 1978–1990 jako profesor nadzwyczajny
prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel, zatrudniona w latach 1996–2004
dr Ryszard Żmuda, zatrudniony w latach 1979–1984 jako adiunkt

Pracownicy administracji:

mgr Joanna Hiller, pracownik administracji w latach 1995–2000
mgr Piotr Kuciel, pracownik administracji (starszy referent) w latach 1993–1995

mgr Jolanta Soboń, pracownik administracji (samodzielny referent) w latach 1988–2010

mgr Aleksandra Szubert, pracownik administracji (samodzielny referent) od 2011 r.

Bibliotekarze:

mgr Paula Gamus, bibliotekarka w latach 2013–2014

mgr Zbigniew Gruszka, bibliotekarz w latach 2008–2013 (zob. pracownicy naukowo-dydaktyczni)

mgr Elżbieta Szewczyk, bibliotekarka w latach 1989–2008

mgr Jerzy Żurek, pracownik biblioteki po 1981 r.

Spis adresów Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego

W latach 1945–1960

Łódź, ul. Uniwersytecka 3
Łódź, ul. Narutowicza 59
Łódź, ul. Składowa 43

143

W latach 1960–1995

Łódź, ul. J. Matejki 34/38
(gmach Biblioteki Uniwersyteckiej)

W latach 1995–2004

Łódź, al. T. Kościuszki 17

W latach 2004–2014

Łódź, ul. J. Matejki 34a

UNIwersYTET ŁÓDZKI
Wydział Filologiczny
**KATEDRA BIBLIOTEKOWNAWSTWA
I INFORMACJI NAUKOWEJ**
ul. J. Matejki 34a, 90-237 Łódź
tel. (0-48-42) 635-53-86

W latach 2014–

ul. Pomorska 171/173

UNIwersYTET ŁÓDZKI
Wydział Filologiczny
**KATEDRA BIBLIOTEKOWNAWSTWA
I INFORMACJI NAUKOWEJ**
ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź
tel. +48.42 635-53-86

*Wspomnienia
absolwentów*

*Mgr Jadwiga Piotrowska (z domu Lewandowska),
absolwentka 1952 r.*

Od studiowania do wspominania

68 lat temu podjęłam studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku filologia polska. Był rok 1947, trzeci rok po wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej. Bardzo trudny czas. Brakowało wszystkiego. Dla studentów szczególnie dotkliwy okazał się brak pomocy dydaktycznych.

Przed wojną Łódź poza Oddziałem Wolnej Wszechnicy nie posiadała wyższych uczelni. Była miastem typowo robotniczym. U progu lat 50. z trudem odbudowywała się ze zniszczeń wojennych. Z przedwojennego dorobku nauki po wojnie pozostało niewiele.

Większość rozgrabiono, wywieziono bądź spalono. Po wyzwoleniu trzeba więc było rozpocząć od początku.

Tymczasem już w maju 1945 r. powołano Uniwersytet Łódzki i nieco później Politechnikę Łódzką. Źródeł przydatnych do uzupełniania wiedzy dla studentów ciągle brakowało. Rynek księgarski nie nadążał za potrzebami. Jedynym rozwiązaniem było korzystanie w czytelnich z niezbyt zasobnych księgozbiorów bibliotecznych. Reprografia była jeszcze w powijakach. Przed sesjami egzaminacyjnymi zdarzało się, że aby zapewnić sobie podręcznik w czytelni, trzeba było wczesnym rankiem ustawić się w kolejce i czekać na otwarcie biblioteki. Obowiązywała zasada – kto pierwszy ten lepszy. Z jednego podręcznika korzystało niekiedy dwóch studentów. Praca z książką w bibliotekach była koniecznością.

Wykłady, seminaria, lektury wypełniały bez reszty dzień pracy studenta. Sport i inne przyjemności wieku młodzieńczego odkładało się na wakacje, choć, o ile pamiętam, najczęściej jeździło się wtedy z dziećmi jako wychowawcy na letnie kolonie, aby się wzmocnić finansowo.

Po II roku studiów polonistycznych postanowiłam specjalizować się w bibliotekarstwie. Działał już wówczas Zakład Bibliotekarstwa zorganizowany przez Profesora Jana Muszkowskiego. Za jego zgodą znalazłam się w grupie „bibliotekoznawców”. Tok studiów obejmował wszystkie

obowiązkowe zajęcia i egzaminy dla poszczególnych kierunków Wydziału Humanistycznego plus bibliotekoznawcze i bibliograficzne prowadzone przez Zakład Bibliotekoznawstwa.

Grupa „bibliotekoznawców” liczyła około 22 studentów, w tym 6 mężczyzn z kierunków: socjologia (najliczniejsza), filologia polska, historia. Byliśmy zróżnicowani wiekiem. Niektórzy podjęli naukę po długiej przerwie okupacyjnej. Nieliczni dojeżdżali z Warszawy. Kontakty i przyjaźnie utrzymywane były w grupach kierunkowych. Zajęcia odbywały się w przeznaczonych dla nas sali na parterze Biblioteki Uniwersyteckiej róg Narutowicza i Składowej.

Poza pomieszczeniem na zajęcia Biblioteka Uniwersytecka stanowiła dla nas studentów ogromną pomoc w możliwości korzystania z jej zasobów do rozwiązywania problemów dydaktycznych.

Konsultacje z Panem Profesorem Muszkowskim odbywały się w Jego mieszkaniu prywatnym przy Uniwersyteckiej 3.

Kadra dydaktyczna Zakładu Bibliotekoznawstwa była nieliczna. Profesor Jan Muszkowski dążył do powstania Katedry Bibliotekoznawstwa, a póki co obejmował całokształt spraw związanych z organizacją i działalnością Zakładu Bibliotekoznawstwa.

Przeprowadzał egzamin końcowy „Zasady i metody bibliotekoznawstwa i bibliografii”. Zawsze dostępny, troskliwy, opiekuńczy. Cechowała Go dążność do wszechstronnego kształcenia przyszłych bibliotekarzy. Wykorzystywał wszelkie możliwości, aby wzbogacać naszą wiedzę. I tak na przykład za jego staraniem, po porozumieniu z prof. A. Birkenmajerem, dyrektorem Jagiellonki, na zlecenie Ministerstwa Oświaty uczestniczyliśmy w zorganizowanym dla nas w Bibliotece Jagiellońskiej 7-dniowym „kursie nauki o rękopisach i starodrukach”. Innym razem przysłuchiwaliśmy się obradom Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliotekarzy Polskich w Warszawie.

Niektórzy z nas korzystali ze stypendium Naczelnej Dyrekcji Bibliotek. Pan Profesor czuwał nad postępem naszych prac magisterskich, a nawet dla wielu swoich Absolwentów poszukiwał pracy w bibliotekach różnych instytucji na terenie Łodzi i Warszawy.

Doktor hab. Adam Łysakowski, dyrektor Państwowego Instytutu Książki, dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, kierownik Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej. Tematem jego wykładów była teoria bibliotekarstwa. Szczególnie interesujące – zagadnienia dotyczące prawa bibliotecznego, katalogu przedmiotowego, norm bibliotecznych.

Doktor Janina Pelcowa prowadziła seminarium z bibliografii. Jako warsztat ćwiczeń służyły nam głównie zasoby BUŁ. Niezapomniane ćwiczenia z Estreichera!

Magister Aniela Mikucka. Zajmowała się recepcją książki w społeczeństwie. Przed wojną była asystentką prof. Muszkowskiego w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Po wojnie w Łodzi zorganizowała Biuro Badań Czytelnictwa w Wydawnictwie „Czytelnik”. Opracowała ankietę o czytelniczych upodobaniach Polaków. Wyniki ankiety miały posłużyć do planowanego doktoratu. Przedwczesna śmierć (04.02.1950) zniweczyła te plany, a nas pozbawiła zajęć z Jej udziałem. Prowadziła cykl „Konwersatorium z literatury bieżącej”.

Magister Zdzisława Brzozowska. Najmłodsza z kadry. Zawsze miła w kontaktach. Zapamiętałam ćwiczenia z opisu w katalogu alfabetycznym... skomplikowane przypadki... wizytował Prof. Muszkowski.

Pod koniec studiów w arkana archiwistyki wprowadzała nas prof. Helena Więckowska.

W czerwcu 1951 r. uzyskałam absolutorium, a od października tegoż roku rozpoczęłam pracę w organizującej się Bibliotece Akademii Medycznej w Łodzi, gdzie mogłam wykazać zdobytą wiedzę.

Pracę magisterską pod kierunkiem Prof. Jana Muszkowskiego, obrobiłam w czerwcu 1952 r.

Dr Jan Janiak, absolwent 1971 r.

Moja dydaktyczna inicjacja

Kiedy w roku akademickim 1969/1970, z inicjatywy ówczesnego dyrektora Biblioteki UŁ doc. dr. hab. Bolesława Świderskiego, rozpoczęło działalność 2-letnie Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa, byłem już od wielu lat pracownikiem BUŁ oraz studentem zaocznym w Instytucie Historii UŁ. Studium Bibliotekoznawstwa przeznaczone było dla studentów III i IV roku studiujących kierunki humanistyczne. Idea powołania do życia Studium miała bardzo pragmatyczny i realistyczny wymiar umożliwienia studentom UŁ uzyskania dodatkowych kwalifikacji zawodowych. W latach 1971–1975 słuchaczami Studium byli nie tylko studenci, ale także pracownicy Biblioteki UŁ, którzy posiadali niebibliotekarskie wykształcenie wyższe. Ukończenie Studium uprawniało do zwolnienia z części wymagań obowiązujących przy egzaminie dla bibliotekarzy dyplomowanych, co miało duże znaczenie dla osób, które zamierzały do tego egzaminu przystąpić. Z kolei status bibliotekarza dyplomowanego zapewniał wysoką pozycję w zawodzie, a także niósł pewne niebagatelne przywileje, jak np. krótszy dzień pracy oraz dłuższy urlop wypoczynkowy, w znacznym stopniu zapewniał awanse w służbowej hierarchii bibliotek naukowych, ale też nakładał obowiązek publikowania prac naukowych. Tak więc i jako student historii, i jako pracownik BUŁ zostałem słuchaczem Studium.

Wykładowcami byli przede wszystkim pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej, bibliotekarze dyplomowani z wieloletnim doświadczeniem zawodowym i dorobkiem naukowym. Obok doc. dr. hab. Bolesława Świderskiego wykładowcami byli mgr Michał Kuna – wicedyrektor Biblioteki i jednocześnie kierownik Oddziału Zbiorów Specjalnych, dr Hanna Tadeusiewicz, wówczas zatrudniona w Oddziale Prac Naukowych przy monumentalnym *Słowniku pracowników książki polskiej*, mgr Krystyna Pieńkowska – kierownik Oddziału Opracowania Alfabetycznego oraz wicedyrektor BUŁ, mgr Marian Balcerak – kierownik Oddziału Udostępniania

Zbiorów, mgr Wanda Frontczakowa – kierownik Oddziału Informacji Naukowej, dr Janusz Dunin – kierownik Oddziału Gromadzenia Zbiorów, mgr Zofia Wilińska – Oddział Informacji Naukowej. Spoza BUŁ wykładowcami Studium byli doc. dr hab. Maria Dembowska (Biblioteka Narodowa), dr Aleksander Swieżawski (Instytut Historii UŁ), doc. dr hab. Irena Lepalczyk (Instytut Pedagogiki UŁ) oraz dr Józef Robowski (Instytut Celulozowo-Papierniczy w Łodzi).

Z powyższego grona znakomitym dydaktykiem był Michał Kuna, którego wykłady z historii bibliotek powodowały u słuchaczy stresujący dylemat: słuchać czy notować? Zwyciężało słuchanie, a notatki usiłowałam sporządzać po wykładzie, ale to było niemożliwe. Te lekcje wzorowej dydaktyki pozostawiły we mnie ślad na zawsze: nie lekcewaź słuchacza, bądź przygotowany, panuj nad dygresjami i lepiej się nimi zanadto nie popisuj, sporządzaj konspekty i pilnuj się ich (Kuna zawsze miał przed sobą konspekt wykładu). Do głowy mi przecież nie przyszło wówczas, że nadejdzie taki czas, gdy wzorcowe prowadzenie zajęć przez Michała Kunę będzie mi kiedykolwiek drogowskazem.

W połowie września 1975 r. wróciłem z urlopu wypoczynkowego i ledwie przekroczyłem próg Biblioteki telefon z sekretariatu zawezwał mnie przed oblicze dyrektora BUŁ, doc. Bolesława Świderskiego. Po kurtuazyjnej rozmowie na temat minionego lata i urlopu dyrektor poinformował mnie, że od 1 października, a więc za dwa tygodnie, będę prowadził zajęcia z przedmiotu „nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa” dla studentów I roku studiów w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ. Zaniemówiłem, wpadłem w panikę, w „bojaźń i drżenie”, a potem bąkając, usiłowałem wyperswadować dyrektorowi, iż przecież czasu mało, ja nie przygotowany, a w ogóle co to za przedmiot, bo ja dobrze znam nauki pomocnicze historii (2 semestry rzetelnej wiedzy), ale o pomocniczych bibliotekoznawczych nigdy nie słyszałem, mimo że bibliotekarzem dyplomowanym jestem, jakkolwiek studiów bibliotekarskich nie odbyłem. Dyrektor wysłuchał i orzekł, iż dam sobie radę, do ksiąg zajrzę, to się dowiem, a na zakończenie dodał, iż mam być też opiekunem Koła Naukowego. Wyszedłem z gabinetu dość rozdygotany, ale też i z miłym poczuciem wyróżnienia, dowartościowania oraz zadowolony z zaufania, jakim mnie obdarzono. Obawy jednak przeważały.

Rzuciłem się gorączkowo do poszukiwań, do lektur, ale szybko okazało się, iż nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa to nic innego jako owe historyczne, które, obok przedmiotu: „wstęp do badań historycznych” były najważniejsze, fundamentalne na I roku historii. Również i moje biurko w domu spenetrowałem w poszukiwaniu notatek z czasów studiów, ale nic nie znalazłem, więc pozostało sporządzanie konspektów z lektury odpowiednich podręczników. Czas biegł, wizja mojej dydaktycznej kompro-

mitacji prześladowała mnie w dzień i w nocy. Wreszcie nadszedł dzień pierwszych mych zajęć, no i jakoś tam poszło, studenci robili wrażenie tak samo przejętych jak ja, uważnie słuchali, niektórzy pilnie notowali, inni coś kreślili, a szczególnie jedna rzucająca się w oczy dama najpierw się we mnie uważnie wpatrywała, a potem równie uważnie pisała, czy też rysowała chyba... Okazało się w czas niejaki, iż to karykatury moje rysowała mało się zajmując heraldyką, genealogią, archiwistyką, dyplomatyką, chronologią, sfragistyką i tak dalej. Byłem od studentów lepszy, jak to się obrazowo mówi, tylko o jedną lub dwie strony podręcznika, o czym oni jeszcze nie wiedzieli, bo nie chciało im się do źródła mej wiedzy zajrzeć i polegali na swoich notatkach z moich wykładów sporządzanych. Muszę przyznać, że bardzo polubiłem te zajęcia, polubiłem studentów, z czasem poczułem się pewniej jako dydaktyk, no i nadszedł czas, gdy trzeba się było zabrać za obowiązki opiekuna Koła Naukowego.

Obok odbywających się od czasu do czasu spotkań członków Koła z odczytywaniem referatów i dyskusją nad nimi, najważniejszym wydarzeniem była wycieczka do bibliotek Lublina, która miała miejsce chyba jesienią roku akademickiego 1976/1977. W planie były Biblioteka Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie, Biblioteka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego.

Już tylko podróż rozklekotanym autokarem po ówczesnych szosach była przeżyciem samym w sobie, ale te uciążliwości zostały zrekompensovane radosną, beztroską atmosferą, której źródłem była nie tylko świadomość porzucenia na kilka dni wykładów, ćwiczeń, seminariów i poczucia wolności podróżowania, ale też moja zgoda, na prośbę kilku członków wyprawy, na możliwość legalnego wydobycia z głębi studenckich sakwojaży płynów wzmocnionych i spożywania ich w celu rozgrzania się oraz towarzyskiego zbliżenia uczestników. Pożywienie to, a także, jak pamiętam, ożywione i bardzo interesujące dyskusje na wiele tematów, m.in. o istocie zawodu bibliotekarza i o tym, czy zajęcie to jest pasjonujące, czy raczej nudnawe sprawiło, iż podróż minęła błyskawicznie.

Ulokowaliśmy się w jakimś schronisku młodzieżowym i nie ma co wspominać warunków bytowych tegoż lokalu, który nie przypominał już nie tylko Mariotta czy też Hiltona, ale w miarę porządnego hotelu i mimo to wieczór i pół nocy minęło na dalszych dyskusjach i rozmaitych, a niezapomnianych wydarzeniach.

Bibliotekarze KUL, UMCS i WBP przyjęli nas bardzo serdecznie, oprowadzali sumiennie, objaśniali dzieje i teraźniejszość swych bibliotek interesująco i z emocjonalnym zaangażowaniem, co zrobiło na studentach i na mnie niezwykle pozytywne wrażenie. W drodze powrotnej rozmowy w autobusie toczyły się przede wszystkim wokół tego, co zobaczyliśmy,

porównując lubelskie biblioteki naukowe z organizacją pracy Biblioteki UŁ, a także o misji bibliotekarza i jego przyszłości. Ta naukowa wycieczka do Lublina powraca we wspomnieniach jej uczestników przy okazji spotkań ówczesnych studentów i wykładowców Katedry. Dla mnie ten krótki przecież okres mej dydaktycznej inicjacji był czasem bardzo ważnym z punktu widzenia moich dalszych losów jako wykładowcy, chociaż już nie w Katedrze Bibliotekoznawstwa.

*Mgr Barbara Saletra (z domu Sarzała),
absolwentka 1979 r.*

Wspomnienie studiów

Byłam studentką pierwszego rocznika nowo utworzonych, 4-letnich stacjonarnych studiów bibliotekoznawczych, zorganizowanych w 1975 r. w Uniwersytecie Łódzkim.

W lipcu 1975 r., za sprawą pisemnego egzaminu wstępnego z języka polskiego, który odbywał się w ówczesnej auli Wydziału Filologicznego UŁ, na parterze Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi (BUŁ), (obecnie mieszczą się tam zbiory Dokumentów Życia Społecznego Oddziału Zbiorów Specjalnych – OZS), znalazłam się po raz pierwszy w Bule.

Nie przeszła mi wówczas nawet przez głowę myśl, 19-letniej dziewczynie, ubranej zgodnie z obowiązującymi trendami mody, w długą rozkloszowaną spódnicę z granatowego bistoru i białą bluzkę z dzianiny boucle, że z tym miejscem związany będzie nie tylko okres moich studiów, ale także całe zawodowe życie (pracuję w BUŁ od października 1979 r. do dziś, z kilkuletnią przerwą na wychowanie dwóch dorosłych już obecnie synów).

Po zdaniu obowiązkowych egzaminów wstępnych, podobnie jak wszyscy przyjęci w tamtym czasie na studia dzienne, musiałam odbyć miesięczne praktyki robotnicze. Wraz z kilkunastoma przyszłymi studentkami Wydziału Filologicznego początkowo sprzątałam nowy wieżowiec na osiedlu mieszkaniowym Dąbrowa, a następnie – w ochronnym kasku, roboczym kombinezonie i rękawicach – ocieplałam szklaną wełną metalowe elementy pawilonu handlowego przy ul. Gagarina. Pamiętam, że podczas pracy śpiewałyśmy z koleżanką Teresą Przymecką pieśni Bułata Okudźawy a wśród nich kultowe *Dopóki nam ziemia kręci się*. Niektóre z nas były spoza Łodzi i na czas praktyk zakwaterowano nas na osiedlu studenckim zwanym Lumumbowo. Codziennie dojeżdżałyśmy na budowę przez pół miasta. Praktyki zostały zaliczone i na pamiątkę został mi wpis w indeksie, poświadczony podpisem i pieczętą pełnomocnika dziekana Wydziału Filologicznego.

Podczas studiów mieszkalam w legendarnym akademiku „Balbina” na osiedlu studenckim Lumumbowo. Akademik był żeński. O godzinie 22 wszyscy bez wyjątku odwiedzający nas panowie byli wypraszani z akademika przez portierki, które dzwoniły do pokoiów tak długo, dopóki studenci nie odebrali pozostawionych na czas pobytu dokumentów i nie opuścili budynku.

Na pierwszy rok naszych studiów przyjęto 50 osób: 44. dziewczyny i 6. chłopaków.

Była wśród nas jedna mama, na którą patrzyliśmy wtedy z podziwem. Sposobem bycia i wymową wyróżniała się rodowita Litwinka, o spolszczonym imieniu i nazwisku, Janina Aleksa. Była bardzo pilną studentką i uczynną koleżanką. Niestety, dokładne notatki ze wszystkich wykładów okazały się dla nas nieprzydatne, gdyż pisała je w języku litewskim.

Kierownikiem Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej był doc. dr hab. Bolesław Świderski, pełniący jednocześnie funkcję dyrektora BUŁ. Opiekunem naszego roku był mgr Bogumił Karkowski, zaś Starością roku została Anna Sorbian, która ze względu na aparycję i sposób bycia idealnie nadawała się do tej roli.

Większość wykładów i ćwiczeń mieliśmy w BUŁ, najczęściej na parterze w sali 53, zwanej akwariem, gdyż jej dwie ściany są oszklone, oraz w sali 52. Ćwiczenia odbywały się w trzech grupach.

Na I piętrze, w Czytelni Oddziału Informacji Naukowej, mieliśmy ćwiczenia z bibliografii z panią mgr Elżbietą Gertner, nazywaną przez wszystkich studentów bibliotekoznawstwa Burbianką (od nazwiska autorki *Wstępu do bibliografii*, naszej obowiązkowej lektury), szczególnie polecanej przez panią Gertner.

W sali 313 na III piętrze, sąsiadującej z Sekcją Muzykaliów OZS, odbywały się głównie zajęcia z lektoratów języków obcych.

Dojeżdżaliśmy także na zajęcia w inne miejsca w UŁ, np. do Instytutu Polonistyki na al. Kościuszki 65, gdzie mieścił się również dziekanat Wydziału Filologicznego oraz odbywało się u prof. Jerzego Starnawskiego seminarium magisterskie z bibliografii, w którym uczestniczyłam.

Z przedmiotów zawodowych pamiętam na I roku studiów wstęp do bibliotekoznawstwa, wykładany przez doc. dr. hab. Bolesława Świderskiego. Po niedawnym pobycie służbowym w Anglii pan Docent usiłował zarazić nas swoją fascynacją komputerami. Uśmiechy wywoływało wymawiane przez Niego z angielska słowo komputer.

Mieliśmy także wykłady i ćwiczenia z historii książki i jej funkcji społecznej z doc. Jerzym Włodarczykiem, ze względu na fantazyjny kosmyk włosów zwisający z czoła nazywanym przez nas Loczkiem. Docent Włodarczyk z upodobaniem przytaczał podczas wykładów i ćwiczeń słowa

określające bibliotekarzy „kelnerami wiedzy”. Chciał w ten sposób nauczyć nas traktowania tego zawodu jako swoistej służby drugiemu człowiekowi.

Zajęcia z klasyfikacji piśmiennictwa oraz z informacji naukowej mieliśmy z bardzo lubianym przez wszystkich dr. Józefem Robowskim, człowiekiem o wielkiej kulturze osobistej, który umiejętnie wprowadzał nas w nieznany świat komputerów oraz objaśniał np., jak działa kserograf (w latach 70. kserografy w Polsce były rzadkością).

Wielu z nas wspomina do dziś przeciągający się do godzin wieczornych egzamin z zagadnień wydawniczych i księgarskich, z panem mgr. Michałem Kuną¹, legendarną już dziś postacią BUŁ, wówczas kierownikiem OZS. W pewnym momencie zniecierpliwiony kolega zajrzał przez dziurkę od klucza do gabinetu, gdzie pan Kuna, mający słabość do ładnych dziewczyn, egzaminował nasze trzy urodzive koleżanki. Wówczas inny kolega uderzył go w wypiętą część ciała i wszyscy oczekujący wybuchnęli śmiechem. Wtedy z pobliskiej Sekcji Rękopisów wybiegł rozgniewany pracownik BUŁ, pan Jerzy Andrzejewski, któremu bardzo przeszkadzało nasze głośnie zachowanie.

Wyjątkową determinacją w zdobywaniu zaliczeń wykazałam się na trzecim roku studiów. Spóźniłam się na ostatni w sesji zimowej wykład z kierunków rozwoju nauki. Kiedy dowiedziałam się, że prof. Bogdan Baranowski wpisał już wszystkim zaliczenia i poszedł do Instytutu Historii, ruszyłam za nim w pogon. Dogoniłam Profesora w Parku Staszica. Nie namyślając się długo, wyciągnęłam indeks i długopis i poprosiłam o zaliczenie. Zaskoczony, nie protestował i dał mi wpis.

Egzamin z kierunków rozwoju nauki, który był w następnym semestrze, zdawałam jednak u pani prof. Heleny Brodowskiej (na szczęście mieliśmy do wyboru egzaminatora). Bałam się, że prof. Baranowski mnie zapamiętał i nieźle „przemagluje”.

Pamiętam także seminaria magisterskie z bibliografii, które odbywały się w gabinecie prof. Jerzego Starnawskiego w Instytucie Polonistyki przy al. Kościuszki 65. W mojej pamięci utkwił taki oto zabawny obrazek: Zasłuchane studentki i przechadzający się wśród nich Pan Profesor, wielki erudyta zadziwiający swoją wiedzą, bez skrupowania poprawiający sobie podczas wykładu często opadające spodnie z powodu zbyt luźnych szelek. Pamiętam także nasze rozbawienie, kiedy Profesor Starnawski konsekwentnie odmieniał nasze nazwiska nie zakończone na ska lub -cka,

¹ M. Kuna (1923–1994), bibliotekarz, księgoznawca, bibliofil, edytor, st. kustosz dypl. Pracownik BUŁ w latach 1957–1984 (wicedyrektor 1959–1974, 1981–1983). Wykładowca (na pracach zleconych) m.in. w Międzywydziałowym Studium Bibliotekoznawstwa UŁ, w latach 1969–1975 oraz od 1975 w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ, zob. *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement 2*. Warszawa 2000, s. 89–91.

zgodnie z zasadami przedwojennymi. Byłyśmy w większości panienkami, dla profesora: Chałupczankami, Łysiakównymi, Mudentównymi, Sarzalankami lub Wojtczakównymi.

Warto wspomnieć o wykładach i ćwiczeniach rozszerzających wiedzę przyszłych bibliotekarzy i bibliotekoznawców, jak:

Literatura powszechna (egzamin z tego przedmiotu u bardzo wymagającego doktora Jerzego Poradeckiego, ze zgrozą wspomina do dziś wielu z nas).

Wiedza o kulturze literackiej w Polsce, historia i teoria kultury (wykłady i egzamin mieliśmy z wspomnianym przez nas z dużą sympatią, doktorem Kazimierzem Kowalewiczem).

Nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa (ćwiczenia mieliśmy z późniejszym dyrektorem BUŁ, mgr. Janem Janiakem²),

Zagadnienia socjologii i filozofii, elementy pedagogiki społecznej, logika.

Obecnie ciekawostką dla naszych dużo młodszych kolegów-studentów może być obowiązkowe na trzecim roku studiów, trwające kilka godzin, Szkolenie obronne w Studium Wojskowym przy ul. Kopernika (w pobliżu Dworca Kaliskiego).

W programie studiów były także, znienawidzone przez wielu z nas, wykłady i ćwiczenia, zakończone egzaminem, z ekonomii politycznej oraz podstawy nauk politycznych.

Stanowiliśmy zgraną, lubiącą się grupę młodych ludzi. Dobrze czuliśmy się w murach BUŁ. Traktowano nas tu jak przyszłych kolegów i koleżanki, o czym świadczy postawa doc. Świderskiego, który zwracał się często do nas per koleżanko, kolego.

Po ukończeniu studiów spotykaliśmy się kilkakrotnie w legendarnej kawiarni usytuowanej w podziemiach BUŁ, zwanej Piekiełkiem, i spotykamy się nadal, już w innych miejscach Łodzi, z okazji równych rocznic upływających niestety, coraz szybciej od czasu ukończenia studiów. Na każde spotkanie przychodzi ponad połowa naszego rocznika. Niektórzy przyjeżdżają specjalnie spoza Łodzi. Wielu z nas utrzymuje ze sobą nadal koleżeńskie, wręcz przyjacielskie kontakty.

---

² J. Janiak historyk, bibliotekoznawca, bibliotekarz, dr nauk humanistycznych, st. kustosz dypl., dyrektor BUŁ (1987–2005), wykładowca w Zakładzie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UŁ (1976–1979), w Instytucie Historii UŁ (1979–1987) w Wyższej Szkole Ekonomii i Prawa w Kielcach (2000–2010): J. Janiak, *Jan Janiak. W: Od przeszłości do teraźniejszości. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego: 1945–2015*. Red. M. Wrocławska, I. Kujawska, I. Łabiszewska. Łódź 2015, s. 369.

Mgr Piotr Szeligowski, absolwent 2006 r.

Wspomnienie studiów

Od 2006 r. jestem absolwentem Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa.

Zaczynałem studia w roku 2001 w zabytkowej, białej kamienicy przy al. Kościuszki 17. Po dwóch latach nauki cała Katedra została przeniesiona do budynku przy ulicy Matejki na tyłach Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Podczas tego jubileuszu spotykaliśmy się w nowoczesnym, niedawno oddanym do użytkowania gmachu Wydziału Filologicznego UŁ przy ulicy Pomorskiej.

Z wielką radością i sentymentem wracam pamięcią do dawnych wykładowców, których mogę spotkać po latach. Wspólnie ze wszystkimi wspominać wykłady, konwersatoria i egzaminy, które na ogół nie były tak trudne, jak się wszyscy spodziewali i obawiali.

Pięć lat studiów magisterskich przygotowało mnie do pracy w bibliotekach, a także do bycia nauczycielem. Od dziesięciu lat jestem nauczycielem bibliotekarzem w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Łodzi im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego.

Wiedza uzyskana podczas studiów (w tym doświadczenie przygotowywania prac pisemnych, udział w zajęciach konwersatoryjnych i seminarium magisterskim) oraz stopniowo zdobywane doświadczenie pozwoliło mi na aktywność zawodową w różnorodnych formach. Zarówno jako uczestnik, jak i prelegent brałem udział w różnych szkoleniach, warsztatach, kursach, konferencjach oraz seminariach naukowych, które odbywały się w Łodzi (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Biblioteka Politechniki, Biblioteka Uniwersytecka, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej), Warszawie (Ośrodek Rozwoju Edukacji, Biblioteka Narodowa, Uniwersytet Warszawski, Centrum Nauki Kopernik), Krakowie (Uniwersytet Jagielloński), Lublinie (Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej), Wrocławiu (Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna).

Potrzeba rozwoju zawodowego i edukacji permanentnej bibliotekarza, o której mówiło się na studiach, wydaje się współczesną koniecznością. Dlatego też, mając szansę, zaangażowałem się również w międzynarodowy projekt Comenius Regio – Projekty Partnerskie: Biblioprewencja, który umożliwił mi wystąpienia m.in. na konferencji w Domžale na Słowenii.

Staram się dzielić moimi doświadczeniami z innymi pracownikami i czytelnikami poprzez artykuły oraz, jeśli mam taką okazję, z młodszymi kolegami, studentami Katedry Bibliotekoznawstwa. Studentów bloku pedagogicznego, z którymi miałem okazję spotkać się podczas zajęć w Katedrze w Łodzi, interesowały np. multimedialne środki dydaktyczne oraz ścieżka awansu zawodowego nauczyciela bibliotekarza.

Z perspektywy absolwenta studiów bibliotekoznawczych mogę powiedzieć, że współczesny bibliotekarz jest ciągle „w drodze”, w drodze po nowe umiejętności, wiedzę, wymianę doświadczeń z innymi bibliotekarzami, ze środowiskiem. Konieczności takie wyznacza m.in. postęp technologii.

Dlatego też, doksztalając się samodzielnie na rozmaitych kursach i warsztatach, staram się być na bieżąco oraz pomagać użytkownikom przede wszystkim biblioteki, w której pracuję. W Łodzi oraz czterech Filiach Biblioteki, prowadzę kilka autorskich szkoleń z zakresu nowych *technologii informacyjno-komunikacyjnych*, kierowanych do nauczycieli i bibliotekarzy. Dla czytelników Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi zrealizowałem instruktażowy film objaśniający obsługę systemu SOWA (dostępny na stronie Konsorcjum Bibliotek SOWA), prowadzę Blog Bibliotekarza (<http://blogbibliotekarza.blogspot.com>), uczestniczę w e-learningu oraz szkoleniach (które są adresowane w większości dla nauczycieli bibliotekarzy), wykonuję komputerowo projekty graficzne (materiałów drukowanych i elektronicznych) na potrzeby public relations Biblioteki Pedagogicznej (plakaty, ulotki, zaproszenia), tworzę i udostępniam materiały na stronie www.pbw.lodz.pl, promuję Bibliotekę na jej portalu społecznościowym, przygotowuję informacje do serwisów elektronicznych dla nauczycieli-bibliotekarzy.

Obecnie przygotowuję się do przeprowadzenia warsztatów z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych adresowanych do członków Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi oraz do prezentacji referatu na IV Międzynarodowej Konferencji „Kultura czytelnicza młodego pokolenia”.

W marcu 2013 r. decyzją Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach otworzyłem przewód doktorski, którego promotorem jest prof. nadzw. dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska, i będę ubiegał się o tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliologii i informatologii.

Dr Iwona Sójkowska, absolwentka 1999 r.

Studia bibliotekoznawcze na UŁ, to była dobra decyzja...

Był rok 1994, kiedy podjęłam świadomą, przemyślaną decyzję o podjęciu studiów na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa na Uniwersytecie Łódzkim. Wpływ na to miała kultura książki w domu rodzinnym, ale także bliskie kontakty z zaprzyjaźnioną, mieszkającą w sąsiedztwie nauczycielką – bibliotekarzem szkolnym, której warsztat pracy w szkolnej bibliotece miałam sposobność wielokrotnie obserwować.

Warto podkreślić, że po zakończeniu edukacji szkolnej skończyły się dla mnie czasy bycia prymusem. Studia przebiegły bez większych problemów, natomiast wybitną studentką wśród rocznika nie byłam – dyplom otrzymałam z oceną dobrą. Byłam natomiast przekonana o tym, że bibliotekarz to zawód dla mnie. Wraz ze mną studia rozpoczynało ok. 60 osób, ukończyło może 30%. Część osób zwyczajnie była rozczarowana, część traktowała pierwszy rok jako przetrwanie na uczelni, wiążąc plany z przeniesieniem na inny kierunek, pozostali w większości pracują w swoim zawodzie.

Wspominając czas studiów, warto wrócić do tych kilku lat na spędzonych najpierw w budynku filozofii przy ul. Matejki i w Bibliotece Uniwersyteckiej, później w budynku przy al. Kościuszki, który ze względu na usytuowanie przy ruchliwej ulicy był głośny i nie sprzyjał zdobywaniu wiedzy. Choć moje wspomnienia mogą wydawać się, jakby były bajką, zapewniam, że właśnie takie są. Takie emocje budzi we mnie myśl o czasach studiowania bibliotekoznawstwa. Od samego początku uważałam, że w programie studiów nie ma przedmiotów zbędnych. Wszystkie były interesujące i rozwijające, kształtujące osobowość, wiedzę i przyszły warsztat bibliotekarski. Jednakże już na pierwszym roku największy kłopot sprawiał mi przedmiot „bibliotekarstwo: opis bibliograficzny” prowadzony przez dr Magdalenę Kwiatkowską. Zastanawiałam się po co mi znajomość opracowania wielotomowych dzieł w trzecim stopniu szczegółowości, skoro taki zakres danych używany jest głównie w bi-

bliografii narodowej. Dziś, obserwując innych bibliotekarzy, młodszych czy kształconych na studiach podyplomowych, już nie mam wątpliwości. Niektórzy muszą nadrobić braki we własnym zakresie, gdyż nie wiedzą, co oznaczają pojęcia „stopień szczegółowości” czy „strefy opisu bibliograficznego”. Oczywiście, można wysunąć kontrargument, że obecny elektroniczny sposób tworzenia opisów zwalnia z tej znajomości. Inteligentny system sam prowadzi katalogera przez poszczególne pola, a katalogi elektroniczne, z których korzystają czytelnicy, potrafią wyszukać po dowolnym słowie. Mimo to mam świadomość, że wiem więcej, i dzięki temu łatwiej mi korzystać z różnorodnych źródeł informacji.

W pamięci zapadły mi także zajęcia z bardzo wymagającą dr Marią Majzner, która prowadziła „teorię i metodologię nauki o książce”, „wstęp do badań naukowych” oraz proseminarium specjalizacyjne – „teoria książki”. Nauczyłam się analitycznego myślenia, zdobywania wiedzy i jej wykorzystania, poznałam metody badawcze, a także ukształtowałam umiejętność formułowania myśli w oparciu o zdobytą wiedzę, prezentacji własnych sądów. Egzaminy u dr M. Majzner nie należały do łatwych, większość rówieśników nie zaliczała w pierwszym terminie. Ja natomiast zdobyłam umiejętność panowania nad emocjami w stresujących sytuacjach. Dla mnie te egzaminy, tak jak mówiła dr M. Majzner, były rozmową osób o odpowiednim poziomie wiedzy, której wymagała od studentów. Tak przeprowadzanych rozmów i jednocześnie opanowania, umiejętności wybrnięcia z trudniejszych zagadnień i poprowadzenia rozmowy tak, żeby pozostawić dobre wrażenie i wykazać się odpowiednią wiedzą, po latach pracy zawodowej brakuje mi coraz bardziej.

Każdy z wykładowców zapisał się w mojej pamięci pozytywnie. Warto wspomnieć spokój, opanowanie i ogromną wiedzę prof. Hanny Tadeusiewicz oraz piękno wykładów z historii książki i bibliotek, tempo pracy na zajęciach z informacji naukowej dr Aleksandry Wejman-Sowińskiej, dzięki którym wiem, jak wyglądają karty perforowane czy opracowanie rzeczowe z wykorzystaniem UKD w relacji dr. Bogumiła Karkowskiego, w końcu język łaciński prowadzony przez bardzo wymagającą, ale niezwykle przyjazną osobę – Annę Lorenc.

Na piątym roku studiów podjęłam pracę w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej (tak się wówczas nazywała), od początku w Oddziale Informacji Naukowej. Konfrontacja wiedzy zdobytej na studiach z codzienną realizacją obowiązków była trudnym doświadczeniem. Rozpoczęłam pracę w bibliotece, która była skomputeryzowana, w której wdrożony został zintegrowany system biblioteczny HORIZON, a Oddział Informacji Naukowej oferował czytelnikom wsparcie przy wyszukiwaniu literatury światowej w abstraktowych bazach danych. Kończyłam studia, nie będąc osobą biegłą w obsłudze komputera. Tę umiejętność nabyłam po

rozpoczęciu pracy w bibliotece. O elektronicznym systemie bibliotecznym nic nie wiedziałam, ale znałam zasady opisu bibliograficznego, co z pewnością ułatwiło mi szybkie rozpoznanie funkcjonalności elektronicznego katalogu. Większych trudności nie sprawiało mi także opracowywanie bibliografii publikacji pracowników uczelni, choć w tym przypadku elektroniczna baza tworzona w systemie DOS wymagała ogromniej ostrożności. Oprócz bibliografii narodowej nie znałam innych źródeł informacji, które pomogłyby poprawnie wypełnić wszystkie pola opisu publikacji, szczególnie w przypadku, gdy ten odtwarzany był jedynie na podstawie opisu dostarczonego przez autora lub niekompletnej kopii dokumentu, bez dostępu do oryginału. Takie opisy czasem były pomijane, szczególnie gdy bibliografowie nie mogli potwierdzić istnienia fizycznej postaci dokumentu i zebrać danych odpowiedniej jakości. Narzędziem, które wspomagało poszukiwania bibliografów, był rozwijający się Internet, choć pod koniec lat 90. niewiele mógł jeszcze pomóc.

Korzystanie z Internetu też było dla mnie nowością. Wcześniej nie miałam kontaktu z tym medium, a politechniczna biblioteka już z niego korzystała, a nawet od 1995 r. miała własną stronę WWW. Jednak największy niepokój wzbudzała we mnie obsługa elektronicznych zagranicznych baz danych. W 1999 r. biblioteka prenumerowała już 20 elektronicznych zagranicznych źródeł informacji, m.in. kilka serii Current Contents na dyskietkach oraz na dyskach optycznych: Compendex, Biotechnology Abstracts, Chemical Abstracts, Wasteinfo, Iconda, Inspec, World Textile, Food Science and Technology Abstracts. Zakres tematyczny elektronicznych źródeł danych był olbrzymi, dostosowany do technicznego profilu uczelni, który u humanisty obsługującego czytelnika w uczelni technicznej może wywoływać z oczywistych względów stres. Bariera, którą musiałam pokonać, był brak znajomości języka angielskiego. Lektorat z języka niemieckiego, w którym uczestniczyłam (i który był dla mnie kontynuacją nauki tego języka), okazał się w pracy zawodowej nieprzydatny. W szybkim tempie należało przyswoić podstawowe pojęcia niezbędne do obsługi baz danych w języku angielskim. Na początku najważniejsze było słownictwo ułatwiające korzystanie z aplikacji uruchamiających bazy, wybór sposobu wyszukiwania i ograniczania wyników wyszukiwawczych, a także ich eksport do pliku zewnętrznego w celu archiwizacji. Czynności te w pierwszych miesiącach pracy wiązały się z dużym stresem, wywołanym zwyczajnie brakiem znajomości języka angielskiego, odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Mimo trudności i oczywistych braków byłam pojętym pracownikiem, skoro zdecydowano się zatrudnić mnie na czas nieokreślony, a w późniejszych latach awansować. Przeszłam przez wszystkie stanowiska począwszy od młodszego bibliotekarza.

W 2006 r. rozpoczęłam pracę naukową pod kierunkiem prof. H. Tadeusiewicz. Warto podkreślić, że decyzja podyktowana była czysto osobistymi pobudkami, a nie chęcią odniesienia sukcesu czy zdobycia wyższej pozycji w zawodzie. Profesor przyjęła mnie pod opiekę, zasugerowała temat pracy naukowej, służyła wsparciem merytorycznym. Z wielkim poświęceniem i zaangażowaniem motywowała do systematycznej pracy i na bieżąco kontrolowała jej wyniki, za każdym razem udzielając koniecznych wskazówek. W efekcie po trzech latach rozprawa doktorska była gotowa. Obroniłam ją w 2010 r., z wielką wewnętrzną satysfakcją. Trwający niemal cztery lata ponowny kontakt z uczelnią spowodował, że powróciłam do zgłębiania kierunkowej wiedzy teoretycznej, ale także pokonałam wewnętrzne słabości.

Kolejnym ważnym elementem mojego życia był egzamin państwowy przyznający kwalifikacje bibliotekarza dyplomowanego. Gdyby nie prof. H. Tadeusiewicz nie myślałabym o zdawaniu tego egzaminu, który uchodził za bardzo trudny, przeznaczony jedynie dla najzdolniejszych bibliotekarzy. Pomoc przy załatwianiu wszelkich formalności zaoferowała również dr A. Wejman-Sowińska, która bardzo pilnowała dostarczenia wszelkich dokumentów na czas i sprawdzała je pod względem formalnym. Po raz kolejny dzięki wsparciu KBiIN UŁ dokonałam rzeczy niemal niemożliwej – przystąpiłam do egzaminu i zdałam go jesienią 2010 r.

Z perspektywy czasu warto zauważyć, że w programie studiów zabrakło treści, które były mi potrzebne w momencie podjęcia pracy. Nie znałam systemów bibliotecznych i elektronicznych źródeł informacji. Niemniej jednak wiedza wówczas zdobyta dała solidne podstawy do rozwoju zawodowego. Zabrakło także treści związanych z zarządzaniem biblioteką, a szczególnie zasobami ludzkimi. Brak tego typu treści wydaje się jednak uzasadniony. Studia bibliotekoznawcze kształcą przyszłych fachowców, a nie kadrę kierowniczą. Te braki, w przeciwieństwie do typowo zawodowych, są dla mnie trudne do nadrobienia.

Wiedza uzyskana w czasie studiowania i rozwijana w pracy zawodowej, silny związek z zawodem, zainteresowanie środowiskiem bibliotekarskim i rozwojem bibliotek spowodowały, że w 2007 r. rozpoczęłam współpracę z Elektroniczną Biblioteką EBIB jeszcze silniej wiążąc się z zawodem bibliotekarza. Dzielę się wiedzą i doświadczeniem oraz zdobywam nowe umiejętności.

Podsumowując, nie można nie dostrzec zależności między świadomym wyborem kierunku studiów a losami absolwenta. Przemyślany wybór kierunku kształcenia, a następnie ciekawa wiedza przekazywana w interesujący sposób podczas studiów wpłynęły na to, że dziś nadal jestem bibliotekarzem i nie zamierzam zmieniać zawodu.

Mgr Paula Gamus, absolwentka 2012 r.

Wspomnienie studiów

Podjęte przeze mnie w 2007 r. studia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo (dalej INiB) były nowością, realizowaną zgodnie z zasadami systemu bolońskiego. System ten, zwany inaczej studiami trzystopniowymi, polega na podziale całego przebiegu nauki na trzy etapy: 3-letnie studia licencjackie, 2-letnie studia magisterskie oraz 4-letnie studia doktoranckie. Każdy z etapów kończy się obroną pracy dyplomowej, a więc student może zakończyć edukację na każdym z etapów i albo na tym poprzestać, albo kontynuować naukę na innym wybranym przez niego kierunku. Wdrażanie nowego systemu na wielu uczelniach przebiegało etapowo i tak też na Uniwersytecie Łódzkim rocznik 2007/2008 był pierwszym naborem na studia dwustopniowe¹ informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Był to też pierwszy nabór po 2-letniej przerwie, podczas której Katedra uzupełniała braki kadrowe, niezbędne do prowadzenia studiów licencjackich i magisterskich. Można zatem uznać, że rok akademicki 2007/2008 z wielu względów był nowym rozdziałem w wieloletniej historii Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ.

Nowy charakter studiów stanowił wyzwanie przede wszystkim dla wykładowców, ale jak się z czasem miało okazać, również dla studentów. System boloński, odkąd zaczął w Polsce funkcjonować, stale jest poddawany ocenie nie tylko przez środowisko naukowców, ale też przez samych studentów. Podział 5-letnich studiów na 2 etapy, w mojej ocenie, stwarza dwa poważne zagrożenia: po pierwsze, całość materiału z 5 lat trzeba zawrzeć w 3 latach licencjatu, bo student ma prawo po pierwszym etapie studiów zrezygnować z dalszego kształcenia, zaś drugim zagrożeniem jest wtórność materiału „przerabianego” na magisterium. Wynika

¹ Nie każdy z kierunków ma uprawnienia do prowadzenia studiów doktoranckich, czyli trzeciego stopnia w Systemie Bolońskim, stąd tu studia dwustopniowe.

to z potrzeby przybliżenia najważniejszych kwestii „nowym” studentom (takim, którzy na licencjacie studiowali inny kierunek). Oczywiście, z czasem program nauczania można udoskonalić tak, aby w miarę możliwości dopasować materiał do potrzeb kształcenia na studiach dwustopniowych. Jednak wprowadzenie poprawek wymaga czasu, a studenci na latach poprzedzających wdrożenie takich zmian stanowią grupę testową. Mój rocznik był właśnie takim materiałem doświadczalnym, pomimo to uważam, że wybór, jakiego dokonałam (choć przypadkowy, bo były to drugie w kolejności studia, na jakie składałam dokumenty), był słuszny i gdybym dziś wybierała kierunek studiów, podjęłabym tę samą decyzję.

W moim odczuciu dużą zaletą tego kierunku był zajmowany przez Katedrę niewielki budynek przy ul. Matejki 34a, ulokowany w bliskim sąsiedztwie Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, co dla studentów tego kierunku stanowiło niemałe udogodnienie, na co dzień oraz podczas sesji. Nie bez znaczenia było również to, że cały budynek był do wyłącznej dyspozycji Katedry, co sprzyjało zawieraniu bliższych znajomości wśród studentów, tworzyło kameralny klimat oraz ułatwiało pracę kadrze naukowej. Pomimo, iż wiele wykładów miało zintensyfikowany tryb, o czym wspomniałam wcześniej, uzyskana wiedza pozwoliła nam na ukończenie prac licencjackich i podjęcie nauki na drugim etapie studiów, a w dalszej przyszłości część z nas podjęła pracę w zawodzie. Jednym z wyzwań, jakie musieliśmy podjąć na „nowym” kierunku, była konieczność wybrania promotorów prac dyplomowych już na studiach licencjackich. Mieliśmy zatem tylko 2 lata na to, aby zapoznać się z zainteresowaniami naszych wykładowców i dopasować tematykę planowanych przez nas prac do prowadzonych przez nich seminariów. Ja i większość moich kolegów pozostała przy tym samym promotorze, również na studiach magisterskich; był to znak, że już na początku wybraliśmy dobrze.

Poza podstawowymi zajęciami w Katedrze działało również Koło Naukowe Bibliotekoznawców, które poza cyklicznymi spotkaniami organizowało konferencje, wyjazdy naukowe oraz prowadziło własne czasopismo. Było więc doskonałym miejscem do rozwijania zainteresowań naukowych, których z różnych powodów nie udało się zrealizować w toku studiów. Dla mnie działalność w Kole była bodźcem do podjęcia studiów doktoranckich, na których mogę realizować badania ściśle mnie interesujące. Nie ukrywam, że do obrania tej drogi przekonał mnie opiekun koła dr Zbigniew Gruszka. I tak samo jak było to ze studiami licencjackimi i magisterskimi, nie żałuję dokonanego wyboru i mam nadzieję, że i te studia uda mi się ukończyć z pozytywnym rezultatem. Obecnie poza kontynuacją studiów trzeciego stopnia pracuję w Bibliotece UŁ oraz w Bibliotece Instytutu Filozofii UŁ, a więc mam to szczęście, że udało mi się podjąć pracę w zawodzie.

Od 2014 r. Katedra funkcjonuje w nowej siedzibie, przy ul. Pomorskiej 171/173, gdzie w nowoczesnym gmachu, mam nadzieję, panują również sympatyczne stosunki jak we wcześniejszym, niepozornym budynku.

Na końcu uważam, że należy podziękować kilku osobom, bez których studia w KBiN nie byłyby tak ciekawym doświadczeniem. Zatem składam podziękowania dr. Jackowi Ladoruckiemu za prowadzenie wymagających, ale i ciekawych zajęć, dr. Grzegorzowi Czapnikowi za pozytywne usposobienie, mgr Annie Lorenc za wyrozumiałość, dr. Zbigniewowi Gruszcze, opiekunowi Koła Naukowego Bibliotekoznawców, za wiarę w nas studentów oraz profesor Jadwidze Koniecznej za cierpliwość i opiekę nad moją pracą naukową. Życzę również Katedrze, aby jej przyszli absolwenci wspominali ją również pozytywnie jak ja.

Część III

Dokumentacja Konferencji Jubileuszowej i I Zjazdu Absolwentów w 2015 roku

70 LECIE studiów bibliotekoznawczych i informacyjnych na **UNIwersYTECIE ŁÓDZKIM**

KATEDRA BIBLIOTEKOWNAWSTWA
(INFORMACJI NAUKOWEJ)
[IN]formacja

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego
ma zaszczyt zaprosić na
Uroczystości Jubileuszowe 70-lecia Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych
w dniu 19 czerwca 2015 r.

PROGRAM KONFERENCJI NAUKOWEJ

Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945-2015

10.00 Powitanie gości, otwarcie konferencji przez kierownika Katedry dr hab. prof. UL Jadwigę Konieczną
10.10-10.30 wystąpienia przedstawicieli władz Uniwersytetu Łódzkiego
10.30-11.15 wystąpienia zaproszonych gości

REFERATY

11.15-11.35 **prof. dr hab. Krzysztof Migon**, Wrocław

Status i przyszłość (?) uniwersyteckiego bibliotekoznawstwa

11.35.11.55 **dr hab. prof. UL Stanisława Kurek vel Kokocińska**, Łódź

Rozwój akademickiego kształcenia specjalistów bibliotekarstwa i informacji naukowej w Polsce
(ze szczególnym uwzględnieniem przykładu UL)

11.55.12.15 **prof. dr hab. Maria Juda**, Lublin

Problematyka historyczno-bibliologiczna w kształceniu akademickim w zakresie bibliologii i informatologii

12.15-12.30 przerwa kawowa

12.30-12.50 **dr hab. prof. UW Bżozna Koredczuk**, Wrocław

Zmiany w programie kształcenia bibliotekarzy w ostatnim dziesięcioleciu na przykładzie
Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego

12.50.13.10 **dr Małgorzata Janiak**, Kraków

„Zarządzanie informacją” w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ
oraz zmiany w kształceniu bibliotekarzy

13.10.13.30 **dr Katarzyna Zimnoch**, Białystok

Kształcenie bibliotekarzy na Uniwersytecie w Białymstoku w latach 1991-2015

13.30.13.50 **dr Agnieszka Fluda-Krokos**, Kraków

Problematyka kształcenia pracowników bibliotek i informacji naukowej na łamach
czasopism branżowych.

13.50.14.30 dyskusja

14.30.15.30 lunch

15.30 zakończenie konferencji

70 LECIE studiów bibliotekoznawczych i informacyjnych na UNIwersytecie Łódzkim

Program I Zjazdu Absolwentów Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ 19 czerwca 2015 r.

16.00-16.10 – otwarcie Zjazdu

16.10-17.50

Od studiowania do wspominania. Wystąpienia absolwentów i byłych pracowników:

- Jadwiga Piotrowska – absolwentka 1952 r.
- Jan Janiak – absolwent 1971 r.
- Barbara Saletra – absolwentka 1979 r.
- Barbara Czajka – absolwentka 1984 r.
- Jarosław Czembrowski, Jarosław Jędrych – absolwenci 1988 r.
- Małgorzata Sęk-Gołębiowska – absolwentka 1994 r.
- Paulina Milewska – absolwentka 2009 r.
- Paula Gamus – absolwentka 2012 r.

17.50-18.00

Prezentacja książki poświęconej Helenie Więckowskiej

18.00-18.30

Wystąpienia innych zainteresowanych Uczestników Zjazdu

18.30-19.00

Zwiedzanie nowego Gmachu Wydziału Filologicznego

Dokumenty gratulacyjne

MINISTER
NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

prof. Lena Kolarska-Bobińska
BM.WKS.1660.157.2015

Warszawa, 1 czerwca 2015 r.

Pani
dr hab. prof. UŁ Jadwiga Konieczna
Kierownik
Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego

Szanowna Pani Profesor,

bardzo dziękuję za zaproszenie na konferencję naukową *Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945-2015*. Niestety, podjęte wcześniej zobowiązania służbowe uniemożliwiają mi spotkanie z Państwem.

Cieszę się, że Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej postanowiła zorganizować konferencję podsumowującą 70 lat owocnej działalności studiów bibliotekoznawczych na Uniwersytecie Łódzkim. To szczególne wydarzenie dla Wydziału Filologicznego i całej Uczelni, która świętuje w tym roku 70. Rocznicę powstania. Pragnę serdecznie pogratulować ważnego Jubileuszu i podziękować pracownikom Katedry za pracę oraz zaangażowanie. Jestem przekonana, że jubileuszowe spotkanie będzie okazją nie tylko do podsumowań, ale także do omówienia wyzwań i przyszłości uniwersyteckiego bibliotekoznawstwa.

Życzę udanego spotkania, owocnych dyskusji i wszelkiej pomyślności.

Łączę wyrazy szacunku

DKZ-BIK-I.0054.303.2015

Łódź, 18 maja 2015 r.

Prezydent Miasta Łodzi

ul. Piłkowska 104
90-920 Łódź
tel.: +48 (42) 638 41 15
fax: +48 (42) 638 41 24
e-mail: um@um.lodz.pl
www.um.lodz.pl

Pani
prof. nadzw. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik
Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej UŁ

Przepraszam Pani Kierowniko,

Uprzejmie informuję, iż obejmuję honorowym patronatem konferencję naukową „Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945-2015”, która odbędzie się w dniach 19-20 czerwca 2015 r.

Życzę pomyślności w realizacji przedsięwzięcia.

Z wyrazami szacunku

Hanna Zdanowska

Hanna ZDANOWSKA

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Filologiczny
Instytut Filologii Polskiej
Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

15-420 Białystok, Plac Uniwersytecki 1
<http://inib.uwb.edu.pl>

e-mail: inib@uwb.edu.pl

Białystok, 19 czerwca 2015 r.

Szanowna Pani

Prof. dr hab. Jadwiga Konieczna

**Kierownik
Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego**

Z okazji jubileuszu Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, powołanej w roku 1945 na Uniwersytecie Łódzkim, w imieniu pracowników Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku, proszę o przyjęcie gratulacji oraz najlepszych życzeń na przyszłość.

Jubileusz 70. rocznicy powstania Katedry Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim, to z jednej strony jubileusz kształcenia akademickiego adeptów zawodu bibliotekarskiego, z drugiej zaś - historia ludzi, którzy organizowali i zabiegali o akademicki status studiów bibliotekoznawczych w Polsce. Katedra w Łodzi torowała drogę, w niełatwym powojennym okresie, kolejnym ośrodkom bibliotekoznawczym w kraju.

Pamiętając o zasługach pracowników Katedry, w tym przede wszystkim profesorów: Jana Muszkowskiego, Heleny Więckowskiej, Bolesława Świdarskiego, Hanny Tadeusiewicz, życzę obecnemu kierownictwu oraz pracownikom Katedry realizacji planów, przewyżczania wszelkich trudności, satysfakcji z osiągnięć naukowych i dydaktycznych.

KIEROWNIK ZAKŁADU
Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Jadwiga Sadowska
Dr hab. Jadwiga Sadowska
prof. UwB

Uniwersytet Śląski Wydział Filologiczny
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej

tel. (32) 2009 318, fax. (32) 2009-322 e-mail: ibin@us.edu.pl
40-032 Katowice, Plac Sejmu Śląskiego 1

Katowice, 19 czerwca 2015

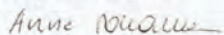
Szanowna Pani
Prof. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego

W imieniu Pracowników oraz Dyrekcji Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach mam zaszczyt złożyć na ręce Pani Profesor, z okazji Jubileuszu Państwa Katedry, serdeczne gratulacje oraz życzyć satysfakcji i pomyślności na kolejne dziesięciolecie.

Przypadający w tym roku Jubileusz jest doskonałą okazją, by podkreślić znaczące osiągnięcia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, która realizuje swoją misję kształcenia bibliotekarzy od 70. lat, jako pierwszy w powojennej Polsce znakomity ośrodek uniwersyteckiej edukacji bibliotekoznawczej. Od lat znane są przygotowywane i realizowane przez Państwa konferencje i warsztaty, wykłady i publikacje naukowe oczekiwane w środowisku bibliologicznym. Cenna jest również inicjatywa organizowania olimpiady bibliologicznej.

Gratulując Pani Profesor i Pracownikom Katedry dotychczasowych osiągnięć naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych, życzymy następnych sukcesów, a także zapatu i wytrwałości w pracy dla kolejnych pokoleń bibliotekarzy oraz dla całej społeczności bibliologów i informatologów w Polsce.

Z wyrazami szacunku

dr hab. Anna Tokarska
Dyrektor
Instytutu Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Instytut Dziennikarstwa i Informacji
UNIwersYTET JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH

Kielce, 11.06.2015 r.

Kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa
Prof. dr hab. Jadwiga Konieczna

Szanowna Pani Profesor,

Z okazji 70. rocznicy powstania Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych życzymy Państwu dalszej inspiracji, ważnych dokonań naukowych, rozwoju, sukcesów i zadowolenia w życiu osobistym oraz naukowym.

Najserdeczniej pozdrawiamy, Dyrekcja Instytutu Dziennikarstwa i Informacji, Pracownicy oraz studenci.

Z wyrazami szacunku

DYREKTOR
Instytutu Dziennikarstwa
i Informacji
M. Chwoziński-Kowalewski
dr hab. Jadwiga Konieczna, Bibliotekoznawstwo, prof. UJK

Kraków, 15.06.2015

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Prof. dr hab. Jadwiga Konieczna

Kierownik

Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego

Szanowna Pani Profesor,

Z okazji 70-lecia działalności dydaktycznej i naukowej Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego składamy na ręce Pani Kierownik serdeczne gratulacje z tytułu dotychczasowych osiągnięć.

To właśnie Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, swoim powstaniem w roku 1945, zapoczątkowała zorganizowane kształcenie akademickie w zakresie bibliologii i bibliotekoznawstwa w Polsce. Dzięki jej działalności polska nauka o książce zyskała nie tylko pierwszych doktorów i samodzielnych pracowników nauki, ale przez siedem ostatnich dekad rozwijała się i wzbogacała swój dorobek, a Katedra zasilala środowisko zawodowe i naukowe kolejnymi pokoleniami absolwentów.

Wyrażając uznanie dla Państwa dokonań i dorobku, życzymy sukcesów w dalszej pracy i powodzenia w realizacji własnych zamierzeń.

Dyrekcja i pracownicy IINiB UJ

*2 wyrazami szacunku
Remigiusz Sg*

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5530
fax + 48(12) 664 5854
e-mail: inib@uj.edu.pl
www.inib.uj.edu.pl

000001353
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Humanistyczny
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin
tel./fax: (81) 537 53 77

Lublin, 18 czerwca 2015 r.

*Dyrekcja
Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego*

W związku z jubileuszem nauki o książce, bibliotece i informacji w Uniwersytecie Łódzkim lubelskie środowisko spieszy z gratulacjami i życzeniami na przyszłość - quod felix, fastumque sit. Niewątpliwym bowiem osiągnięciem Waszego środowiska jest dopełnienie kadry bibliotekarzy, a także przybliżenie znajomości kultury książki i w tej odległej przeszłości i w tej najbliższej. Cieszy także, że Wam przypadło kontynuowanie owych bogatych tradycji, które składają się na całokształt polskiego dorobku kulturowego. Cenimy sobie bardzo więzy, które decydują o współpracy naszych środowisk i staramy się podpatrywać Wasz dorobek. Spodziewamy się, że tak będzie dobrze i dla Was i dla nas.

*W imieniu pracowników
Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa*

Dyrektor Instytutu
Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

prof. dr hab. Maria Juda

INSTYTUT
INFORMACJI NAUKOWEJ
I BIBLIOLOGII UMK

Toruń, 19-20 czerwca 2015 r.

- Szanowna Pani
Prof. nadzw. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik
Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego

Z okazji Jubileuszu 70-lecia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego przesyłamy Pani Kierownik, Pracownikom i Studentom serdeczne gratulacje oraz życzenia wielu sukcesów naukowych i dydaktycznych i dalszego pomyślnego rozwoju. Jednocześnie wyrażamy uznanie dla dotychczasowych dokonań na rzecz rozwoju polskiej bibliologii i informatologii, a także dla długoletnich osiągnięć badawczych i edukacyjnych.

Dyrektor
Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Dr hab. Ewa Głowacka, prof. UMK

ul. W. Bojarskiego 1, 87-100 Toruń

tel./fax: +48 (0-56) 611-44-15

e-mail: inibi@umk.pl, www.inibi.umk.pl

Wrocław, 19.06.2015 r.

Gratulacje z okazji 70-lecia

Szanowna Pani
Prof. nadzw. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego

Szanowna Pani Dyrektor, z okazji 70-lecia działalności Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, proszę przyjąć wyrazy głębokiego uznania dla wybitnych osiągnięć i zasług w zakresie kształcenia wysokokwalifikowanych kadr bibliotekarskich i informacyjnych oraz rozwoju badań bibliotekoznawczych i informatologicznych.

W tym zakresie Katedra jest pierwszym czołowym ośrodkiem naukowym i dydaktycznym w Polsce, w jej skład wchodzi i wchodzi badacze o nazwiskach znaczących w rozwoju nauki i kultury polskiej. Wyrażając to uznanie przesyłamy Katedrze, wszystkim jej Pracownikom i Studentom najlepsze życzenia dalszych imponujących osiągnięć zawodowych i badawczych.

Pracownicy i Studenci Instytutu
Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytetu Wrocławskiego

Bożena Koredczuk
Prof. nadzw. dr hab. Bożena Koredczuk
Dyrektor Instytutu Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa UWr

Kraków, 15 czerwca 2015 r.

Szanowni Państwo,

W dziejach bliskiej nam wszystkim dyscypliny, jaką jest szeroko rozumiana nauka o książce i bibliotece istnieje wiele znaczących faktów i dat. Nie ma jednak wątpliwości, że jedną z najważniejszych dla polskiej bibliologii jest stworzenie organizacyjnych podstaw naukowo-dydaktycznych na poziomie akademickim, co po raz pierwszy dokonano się w 1945 roku na Uniwersytecie Łódzkim. Powstała tu bowiem pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa, zorganizowana przez znanego wszystkim ludziom książki prof. Jana Muszyńskiego, która obchodzi dziś piękny jubileusz 70-lecia.

W swoich długich i barwnych dziejach, kierowana kolejno przez profesorów Helenę Więckowską, Bolesława Świdarskiego, Hannę Tadeusiewicz i Jadwigę Konieczną, stała się ważną instytucją naukową poprzez osiągnięcia swoich pracowników jakże wydatnie wzbogacającą wiedzę o książce, bibliotece, ruchu wydawniczym i prasie nie tylko – co oczywiste – dotyczącą macierzystego regionu łódzkiego – ale także rozwijającą polską bibliologię jako autonomiczną dyscyplinę, obejmującą takie zagadnienia szczegółowe, jak teoria i metodologia księgoznawstwa, historia książki, czytelnictwo i ruch wydawniczy, wiedza o prasie czy zagadnienia informacji naukowej. Łódzkie środowisko poprzez swoje publikacje indywidualne i zbiorowe, aktywność konferencyjną, czasopismo „Acta Universitatis Lodzensis Folia Librorum”, „Słownik pracowników książki polskiej” oraz – szczególnie przez nas cenione – osobiste, życzliwe i przyjacielskie kontakty naukowe cieszy się wśród niżej podpisanych szacunkiem i autorytetem oraz – niech wolno tak powiedzieć – przyjaźnią. Tym serdeczniejsze, najcieplejsze słowa gratulacji dla „starszych kolegów” w profesji przychodzi nam skierować od grona bibliologicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Szanowne Koleżanki i Koledzy z Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego! Znamy Was dobrze w Krakowie i czytamy, z największą przyjemnością gościśmy na naszych konferencjach i chętnie uczestniczymy w Waszych przedsięwzięciach badawczych. Niech Wasz piękny jubileusz 70-lecia Katedry owocuje nowymi dokonaniami naukowymi, dydaktycznymi i organizacyjnymi, niech otworzy także nową kartę w przyjacielskiej współpracy naszych środowisk,

W imieniu pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

„Wspomnienia są kartą historii i stanowią skarbnicę przeszłości głęboko zakorzenioną w sercach i pamięci ludzkiej...”
Pierre Bosman

**Szanowna Pani
Prof. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Łódzkiego**

Pragnę złożyć serdeczne gratulacje z okazji Jubileuszu 70 - lecia Studiów Bibliotekoznawczych i Informacyjnych.

Powszechnie znany jest dorobek naukowo - dydaktyczny Państwa Katedry, jak również osiągnięcia zawodowe absolwentów, którzy w istotny sposób przyczyniają się do rozwoju nauki i kultury naszego kraju.

Jesteśmy dumni z możliwości współpracy dydaktycznej z pracownikami tak znakomitego Wydziału - 90% naszych pracowników to wybitni absolwenci tegoż Wydziału.

Życzę w imieniu własnym i pracowników Biblioteki Pedagogicznej w Sieradzu Pani Kierownik, kadrze naukowej, a także studentom realizacji wszelkich zamierzeń oraz dalszych sukcesów w pracy naukowej i zawodowej.

Jubileusz 70 - lecia działalności, oprócz refleksji nad przeszłością jest równocześnie okazją do określania nowych wyzwań i zadań, jakie przynosi rozwijająca się cywilizacja, i w których będzie miejsce do kontynuowania dalszej współpracy.

DYREKTOR
BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ
w Sieradzu

mgr Eżbieta Kowalska

Sieradz, dn. 19 czerwca 2015 r.

Warszawa, 19 czerwca 2015 r.

L.dz. 102/06/2015

Szanowna Pani
prof. nadzw. dr hab. Jadwiga Konieczna
Kierownik Katedry
Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Łódzki

Szanowna Pani Profesor,

W imieniu Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich pragnę złożyć na Pani ręce serdeczne gratulacje z okazji 70-lecia studiów bibliotekoznawczych i informacyjnych na Uniwersytecie Łódzkim.

Utworzona w 1945 roku Katedra Bibliotekoznawstwa była pierwszą w polskich uczelniach placówką kształcącą bibliotekarzy na poziomie akademickim. 70 lat to wspaniały dorobek wielu pokoleń ludzi zaangażowanych w rozwój nauki i zawodu bibliotekarza. Jestem przekonana, że doświadczenia zdobyte w minionych latach będą podstawą do osiągania nowych sukcesów w działalności dydaktycznej i naukowej.

Proszę przyjąć szczere życzenia kolejnych sukcesów w codziennej pracy, pomyślności w życiu osobistym i radości z wszystkiego, co może przynieść nadchodzący czas.

Z wyrazami szacunku

Elżbieta Stefańczyk
Przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

Biuro Zarządu Głównego

Al. Niepodległości 213
02-086 Warszawa
tel.: 22 825 83 74, faks: 22 825 53 49
biuro@sbp.pl
www.sbp.pl
KRS 0000081477

Dokumentacja fotograficzna

187

Fotografie Konferencji wykonała
Beata Gamrowska
Fotografie I Zjazdu Absolwentów
wykonała Paulina Milewska

Wystąpienia konferencyjne okolicznościowe i naukowe

Fot. 1. Otwarcie konferencji. Przemawia prof. Jadwiga Konieczna (UŁ), obok prof. Andrzej Wałkowski (UŁ)

189

Fot. 2. Przemawia przewodnicząca SBP Elżbieta Stefańczyk

Fot. 3. Przemawia prof. Teresa Wilkoń (UŚ)

190

Fot. 4. Przemawia dr Małgorzata Janiak (UJ)

Fot. 5. Referat wygłasza prof. Krzysztof Migoń (UWr)

191

Fot. 6. Referat wygłasza prof. Stanisława Kurek-Kokocińska (UŁ)

Fot. 7. Referat wygłasza prof. Maria Juda (UMCS)

192

Fot. 8. Referat wygłasza prof. Bożena Koredczuk (UWr)

Fot. 9. Referat wygłasza dr Katarzyna Zimnoń (Uniwersytet w Białymstoku)

193

Fot. 10. Referat wygłasza dr Agnieszka Fluda-Krokos (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

Wystąpienia zjazdowe Absolwentów

Fot. 11. Wspomina mgr Jadwiga Piotrowska

Fot. 12. Wspomina dr Jan Janiak

Fot. 13. Wspomina mgr Barbara Saletra

195

Fot. 14. Wspomina mgr Barbara Czajka

Fot. 15. Wspomina mgr Jarosław Jędrych

Fot. 16. Wspomina mgr Małgorzata Gołębowska

Migawki z konferencji

197

198

Indeks nazwisk

- Aleksa Janina 156
Andrysiak Ewa 22, 28, 30, 34, 119, 139
Andrzejewska Jadwiga 78
Andrzejewski Jerzy 22, 30, 32, 33, 123, 157
Antczak Mariola 29, 30, 120, 139
Augustyniak Jan 108, 109, 123
- Balcerak Marian 151
Bandtkie Jerzy Samuel 67, 97, 98, 103
Baranowski Bogdan 157
Bartkiewicz Kazimierz 97, 104
Basset Godefroid 98
Baumgart Jan 72, 90
Bernacki Ludwik 99
Birkenmajer Aleksander 37, 67, 99, 100, 101, 103, 148
Bohatkiewicz Aleksander 67
Brodowska Helena 157
Brzezińska-Stec Halina 68, 90
Brzozowska Zdzisława 14, 21, 30, 139, 149
Brzuska-Kępa Alina 120, 139
Buchwald-Pelcowa Paulina 97
Bułhak Henryk 97
Burbianka Marta 156
- Całka Małgorzata 139
Chacewicz Krystyna 74, 90
Chmielewski Grzegorz 77, 90
Chuchro Ewa 68, 90
Chwastyk-Kowalczyk Jolanta 178
Czacki Tadeusz 96
Czajka Barbara 172, 195
Czapnik Grzegorz 13, 17, 20, 22, 30–34, 117, 120, 121, 139, 167
- Czarnik Oskar Stanisław 139
Czekajewska-Jędrusik Anna 139
Czembrowski Jarosław 172
- Ćwiekowa Jadwiga 77, 93
- Dabertowa Eugenia 76
Dąbrowska K. 68, 90
Debure Wilhelm Franciszek 95, 97
De Bury Ryszard 27
Degen Dorota 32
Dembowska Maria 112, 152
Denis Michał 97
Draczkó Stefania 70, 90
Drzewiecki Marcin 74, 76, 78, 79, 85–88, 90, 91
Dunin Cecylia 22, 27, 30
Dunin-Horkawicz Janusz 18, 19, 22, 26–28, 30–34, 109, 115, 116, 119, 120, 123, 124, 139, 152
Działko Karl 98
- Estreicher Karol 67, 98, 148
- Fedorowicz Małgorzata 32
Filip Magdalena 107, 123
Fluda-Krokos Agnieszka 67, 171, 193
Frontczakowa Wanda 152
- Gaca-Dąbrowska Zofia 68, 91
Gałczyńska Cecylia 80, 91
Gałczyński Julian 78, 80, 91
Gamrowska Beata 187
Gamus Paula 22, 30, 141, 165, 172
Gawroński Andrzej 81, 91
Gertner Elżbieta 139, 156

- Gębołyś Zdzisław 67, 91
 Głombiowski Karol 37, 95, 96, 100, 101, 103, 110
 Głowacka Ewa 181
 Gołębiowska Małgorzata 139, 172, 196
 Gondek Elżbieta 139
 Gonet Krzysztof 76
 Goriszowski Włodzimierz 72, 73, 91
 Góralska Małgorzata 37, 47
 Gruszka Zbigniew 13, 22, 25, 29–34, 68, 91, 117, 120, 140, 141, 166, 167

 Hahn Wiktor 99
 Hiller Joanna 141
 Hleb-Koszańska Helena 107, 123
 Hojka Bożena 42
 Hollender Henryk 79, 91
 Hombek Danuta 140

 Indrzejczak Katarzyna 140

 Janiak Jan 24, 25, 31, 114, 123, 151, 158, 172, 194
 Janiak Małgorzata 49, 64, 171, 190
 Jaremków Monika 46, 47
 Jarkowski Paweł 67, 96, 97
 Jaroszewicz-Pieresławcew Zoja 140
 Jarowiecki Jerzy 68, 91
 Jastrzębski Bogdan 119, 140
 Jędrych Jarosław 172, 196
 Juda Maria 95, 171, 180, 192

 Kapuścik Janusz 140
 Karkowski Bogumił 19, 20, 31, 117, 140, 156, 162
 Karliński Franciszek Michał 98, 104
 Kawecka-Gryczowa Alodia 97, 104
 Kępa Rafał 22, 28, 31, 118, 140
 Knot Antoni 37
 Kocójowa Maria 19, 31, 68, 84, 87, 91, 127, 134, 135
 Kolarska-Bobińska Lena 174
 Kołodziejska Jadwiga 76, 82, 91
 Komza Małgorzata 87
 Kondek Stanisław Adam 140
 Konfucjusz 21
 Konieczna Danuta 76
 Konieczna Jadwiga 16, 18, 20–23, 26, 27–29, 31–34, 107, 111, 116, 118, 120, 123, 139, 140, 167, 171, 174–179, 181–185, 189

 Korczyńska-Derkacz Małgorzata 133
 Koredczuk Bożena 37, 95, 103, 171, 182, 192
 Korpała Józef 96, 103
 Korczyńska Paula 140
 Kossowska Olga 76
 Kowalczyk Jakobina 76
 Kowalczykówna Jolanta 140
 Kowalewicz Kazimierz 158
 Kowalewska Urszula 23, 32
 Kowalska Elżbieta 184
 Kozłowska Agnieszka 140
 Kristanova Ewelina 29, 31, 119, 140
 Kubiak Stanisław 68, 91, 101, 103
 Kubów Stefan 76, 88, 92
 Kuczyńska Izabela 75, 92
 Kuciel Piotr 141
 Kujawska Irena 158
 Kuna Michał 14, 15, 22, 31, 32, 140, 151, 152, 157
 Kurek-Kokocińska Stanisława 7, 11, 20, 21, 23, 25–27, 30, 31, 32, 34, 114, 118, 119, 120, 123, 140, 160, 171, 191
 Kuźmina Dariusz 96, 104
 Kwiatkowska Magdalena 22, 29, 32, 118, 119, 140, 161

 Ladorucki Jacek 13, 19, 22, 26, 27–34, 115, 120, 123, 124, 140, 167
 Leleweł Joachim 24, 67, 97, 98, 103, 104, 111
 Leonczuk Jan 21, 32, 129, 130, 135
 Lepalczyk Irena 152
 Lewicka-Kamińska Anna 97, 103
 Lewkowicz Piotr 113, 123, 140
 Lorenz Anna 162, 167

 Łabiszewska Irena 111, 123, 158
 Łapacz Teresa 76
 Łoś Leon 112
 Łysakowski Adam 107, 109–111, 123, 148

 Mabillon Jean 98
 Maj Jerzy 76
 Maj Kazimierz 71, 92
 Majzner Maria 22, 33, 140, 162
 Matuszak Grzegorz 115
 Mazan-Mazurkiewicz Alicja 120, 140
 Michalski Lech 80, 92
 Migoń Krzysztof 75, 87, 92, 95, 96, 104, 110, 111, 113, 115, 123, 171, 191

- Mikucka Aniela 109, 111, 140, 149
Milewska Paulina 172, 187
Moers Walter 27, 28, 31
Morsztynkiewiczowa Irena 112
Mozer Małgorzata 140
Muczkowski Józef 98, 104
Muszkowska-Penson Joanna 121
Muszkowski Jan 12–14, 21, 22, 30, 31, 33, 34, 37, 69, 70, 72, 92, 95, 99–101, 104, 107, 109, 110, 121–124, 139, 140, 147–149, 176, 183

Nagórska Izabela 109, 123
Nahotko Marek 79, 81, 92
Niemczykowa Aleksandra 78
Nosek Anna 133
Nosowicz Jan 127, 129
Nowak Piotr 140
Nowicki Janusz 32

Ochmański Mikołaj 68, 90
Ogonowska Anna 82, 92
Okudźawa Bułat 155
Opalińska Małgorzata 82, 83, 92
Otlet Paul 95

Paczyńska Magdalena 140
Peignot Gabriel 95, 97, 103
Pelcowa Janina 140, 148
Pfeiffer Harry 98
Piekarski Kazimierz 97
Pięnkowska Krystyna 111, 151
Pietrasz Andrzej 133
Pilch Tadeusz 74
Pindłowa Wanda 87
Piotrowska Jadwiga 147, 172, 194
Pliszczyńska Hanna 117
Polakowska Wanda 14, 32
Poradecki Jerzy 158
Próchnicka Maria 89, 92
Przybysz-Stawska Magdalena 29, 118, 119, 123, 140
Przymęcka Teresa 155
Puchalski Jacek 67, 92

Radlińska Helena 99, 109
Remerowa Krystyna 71, 72, 92
Robowski Józef 140, 152, 157
Robowski Mariusz 140
Rogoż Michał 183

Rzadkowolska Magdalena 22, 23, 26, 29–33, 111, 115, 117, 118, 120, 123, 124, 140

Sadowska Jadwiga 130, 133, 135
Saletra Barbara 155, 172, 195
Sanok Helena 14, 32
Sapa Remigiusz 179
Sawicka-Mierzyńska Katarzyna 133, 135
Sitarska Anna 21, 22, 32, 33, 87, 127, 129, 130, 135, 140
Skibiński Ziemowit 140
Smejda Jan 141
Smolik Przemysław 108, 123
Sobczak-Teresińska Agnieszka 141
Soboń Jolanta 141
Socha Irena 87
Sokół Zofia 141
Sorbjan Anna 156
Sordylowa Barbara 112, 141
Sosińska-Kalata Barbara 67, 83, 85, 87, 88, 91, 92
Sójka Jan 77, 93
Sójkowska Iwona 161
Staniów Bogumiła 37, 42, 47
Starnawski Jerzy 156, 157
Stefańczyk Elżbieta 185, 189
Stolzman Małgorzata 112
Swieżawski Aleksander 152
Supa Wanda 130
Szafranski Leszek 41, 47
Szarfranek Beata 141
Szeligowski Piotr 159
Szerszunowicz Wacław 127, 129
Szewczyk Elżbieta 141
Szubert Aleksandra 141
Szwejkowska Helena 112
Szymański J. 98, 104

Świdorski Bolesław 13, 15, 16, 25, 26, 30, 31–34, 113–115, 123, 124, 139, 141, 151, 152, 156, 158, 176, 183

Tadeusiewicz Hanna 13, 16–18, 22, 24, 25, 28–31, 33, 34, 87, 115–117, 119, 122, 139, 141, 151, 162, 164, 176, 183, 193
Tassin René-Prosper 98
Tokarska Anna 177
Topolska Maria B. 97, 104
Trelińska Barbara 87

- Vrtel-Wierczyński Stefan 67, 95, 97, 99, 104
- Walczak Marian 76, 79–81, 82, 93
- Walczak-Niewiadomska Agata 17, 20, 23, 29, 33, 34, 118–120, 123, 141
- Wałkowski Andrzej 28, 118, 141, 189
- Wejman-Sowińska Aleksandra 119–122, 141, 162, 164
- Werno Halina 13, 34, 107, 124, 141
- Więckowska Helena 13–15, 21–23, 25, 30–34, 67, 73–75, 93, 98, 99, 100, 103, 104, 107, 109, 111–113, 117, 123, 124, 139, 141, 149, 172, 176, 183
- Wilińska Zofia 152
- Wilkoń Teresa 190
- Włodarczyk Jerzy 24, 31, 33, 34, 115, 141, 156
- Wojakowski Józef 67, 93
- Wojciechowski Jacek 72, 84, 89, 93
- Wojnarowska J. 74
- Woźniczka-Paruzel Bronisława 87, 141
- Wrocławska Maria 158
- Wybicki Józef 26
- Wyczańska Krystyna 74, 93
- Zaczyński Władysław
- Zajac Michał 68, 90
- Zdanowska Hanna 175
- Zimnoch Katarzyna 127, 133, 171, 194
- Zybert Elżbieta Barbara 67, 87, 92, 93
- Żabski Tadeusz 115, 116, 124
- Żbikowska-Migoń Anna 39, 47, 96, 97, 104
- Żelazko Joanna 107
- Żmigrodzki Zbigniew 67, 80, 86, 87, 91, 93, 130, 135
- Żmuda Ryszard 25, 34, 141
- Żochowska Jolanta 68, 90
- Żurek Jerzy 141